पेशवे दप्तरांतून निवडलेले कागद

३८

माधवराव बल्लाळ व निजाम

[किंमत—२ रुपये ८ आणे किंवा ४ शिलिंग ६ पेन्स]

संपादक—गो. स. सरदेसाई, बी.ए.

गव्हर्नमेंट सेंट्रल प्रेस, मुंबई
१९३४

(या प्रकाशनांतील संपादकीय टीका व मतें यांजबद्दल कोणतीहि
जबाबदारी सरकारावर नाहीं.)

Section No. 38.

MADHAVRAO BALLAL AND THE NIZAM.

(1761-1772)

This selection comprises one hundred and ninety-three documents extending over a period of twelve years from 1760 to 1772 describing the relations of Peshwa Madhavrao I with the Nizam. In making the selection papers of such nature as had already been published by Rajwade and others have been intentionally excluded in order to avoid re-duplication. While these papers do not supply many new historical facts, they corroborate by circumstantial evidence most of the important changes in the relations between the Peshwa and the Nizam which occurred after the battle of Panipat. These relations are marked by three well defined phases. The first phase is distinguished by the alacrity with which the Nizam, realising the humbled condition of the Maratha forces, launched an attack upon Poona towards the end of 1761. The Nizam's forces were, however, repulsed by the Marathas, who showed an unexpectedly united front to the enemy at this dangerous crisis in the Peshwa's fortunes. The following year witnessed a growing estrangement between the young Peshwa and his uncle who conciliated the Nizam by handing over to him all the territory that had been captured by Sadashivrao Bhau on the battle-field of Udgir, a year or two before.

The second phase commences with the alarming combination formed against the Peshwa by the Nizam, Janoji Bhonsle and Gopalrao Patwardhan, who joined forces, invaded, burnt and mercilessly plundered the districts of Nasik and Poona. The Nizam, however, was ultimately routed at the decisive battle of Rakshasbhuvan on 10th August 1763 and severe terms were inflicted upon him at the gates of Aurangabad. The young Peshwa thus became free to start on his brief but brilliant career in which he gradually overcame all his opponents.

The third phase commences towards the end of 1765 when dissensions arose between the Nizam and the Bhonsle Raja of Nagpur which the Peshwa was called upon to settle. It was a critical moment for Maratha politics and the good faith of the Peshwa was put to a crucial test. Nizam Ali had carried to the Peshwa his grievance against Janoji Bhonsle and asked the latter's help in order to have his wrongs rectified. The Peshwa, true to his pledges, at once undertook an expedition and compelled the Bhonsle to satisfy his rival's claims. This purpose having been achieved, Madhavrao and the Nizam had a cordial meeting in Berar in February 1766, thereby creating for the time being a kind of balance of power in Deccan politics. The Nizam's relations with the British at this period deserve to be studied in conjunction with the Marathi papers. It should be remembered that the Peshwa not only continued his friendly attitude towards the Nizam till his death in 1772 but that attitude virtually lasted for over two decades, up to the acrimonious dispute which culminated in the battle of Kharda in 1795.

No. 1] *[2-10-1760*

छ १ रौवल इहिदे.

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामीचे शेवेसी

विनंति सेवक धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विनंती. ता। छ ११ माह सफर मु॥ भागानगर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. मौजे वरखेड पे॥ चांदूर या गांवाचे सनदेकरितां लिहिलें, त्यास आज्ञेप्रे॥ व लिहिल्याप्रे॥ सनद सिद्ध करविली आहे. मजला श्रीमंतानी हुजूर बोलाविले आहे. त्यास येताना सनद घेऊन येतों. रुकनुदौलाकडे कर्ज येणे आहे त्याविसीं आज्ञापत्र सादर जाहालें. त्यास कर्जाच्या ऐवजाचा जाबसाल करून घेतो. राजकी वर्तमान तरी विशेष नाही. नवाब छावणीस आले. सरदार फौज घरोघर गेले. बादबरसात श्रीमंताचे आज्ञेप्रे॥ वर्तणूक करितील. मा॥ इसमाइलखां बाहादर येथेंच आहेत. त्यांचेंहि पत्र वरखेडाविसीं त्यांचे कमावीसदारास घेतो. सेवेसी श्रुत होये हे विनंती.

¶*Dhondo Ram writes to Nana promising him to secure a sanad from the Nizam for the village of Varkhed.*

No. 2] *[About January 1761*

श्री

पु॥ श्रीमंत माहाराज राजश्री दादा-
साहेब साहेबाचे शेवेसी

विज्ञापना ऐशीजे. कलबुरग्याची किलेदारी आलीनकीखानाकडे सांगितली. त्याजपासून नजर ऐन बतीस हजार व दरबार खर्च आठ ये॥ चालीस हजार रु॥ घेऊन किलेदारी त्याजकडे सांगितली. राजश्री आबाजी नाइकावर दौड पाठवावयाची तजवीज जाली होती. त्यास रा॥ नाईक पेरोजाबादेकडून निघोन लांब कलबुरग्याचे सुमारें आले म्हणौन यास वर्तमान कलले, यांजकरिता यांजकडून मनसुबा राहिला व नाइकासहि दौडेची बातनी लागली की, दौड येणार, म्हणौन तेहि टाळून गेले. हे विज्ञापना.

¶*News about the assignment of the Killedari of Kalburga to Alinakikhan and the flight of Abaji Naik is reported to Raghunathrao.*

No. 3] [5-1-1761 ?

पो छ २७ जमादिलावल

श्री

पुरवणी श्रीमंताचे सेवेसी

विज्ञापना छ २७ जमादिलावल प्रहररात्र येवेलेस राजाजीचे घरी मुरादखां व रायणा येकांतीं बसले होते. जाधवराव तर तिकडे आले. राजाजी यकांती हेच तजवीज करीत होते कीं जाधवानें तर बइमानी केली. त्याचे माहालातची जप्ती केली पाहिजे. जप्तीचे परवाने कोणाचे स्वाधीन करावे, काय करावे म्हणोन मुरादखानास पुसत होते. आणखी कारभार तर येकीकडेच राहिले. मोठा मनसबा हाच घाटीत होते. सांगनाऱ्यानी राजाजीस उत्तर दिल्हे कीं सांप्रत जप्ती करणें उचित नाही व तजवीजहि पोख्त नाहीं. येक तर न होयाचे कर्म तें जालें. दुसरें महर्गता या प्रकारें; आपला देश नाहीं, पराये+ देशांत येऊन पडले, तें नं जाणून कोण समय कसा. जर याच वेलेस खामखा जिदे[1] जाधवासी बाधली तर तेथें श्रीमंतास सलाहा देऊन जिदीनें आदिकच विचार लांबवितील. आतां अगोधर तुम्ही आपली तजवीज व मजबुती पोख्त करून ज्याजला हें लोकांस धान्य भक्षायास मिले तो विचार करावा; न जाणू, अस्या वेलेस तुम्ही जप्ती करविली, तिकडून जाधवानें श्रीमंताकडून फौजा भागानगरच्या सुमारें पाठऊन देश खराब करविला तर काये करावे? सध्या जाधवास तेथें जरी आहे तरी आपले ममतेंतच लिखापढीने घ्यावें. इकडील निर्गमता जाली म्हणजे आपले देशास गेलिया उपरांतिक जप्ती केलियानें कोण आडवा येतो? हरयेक गोष्ट काबूनें करावी, याप्रमाणे राजाजीस दर्शविले. त्याजवरून समजून उगेच राहिले. आपाराय प्रभुहि येथेंच आहे. तोहि राजेजीचे घरीं आला होता. त्याजलाहि उमेदवार केले कीं जाधवाचा मुलूक तुम्हांसच देऊं. सरदारी तुम्हीच थाटनें. त्यानें करार केला कीं सर्व प्रकारें माझें चालविल्यानें जाधवाप्रमाणें फौज ठेऊन चाकरी करीन. हे विनंती.

¶*The plans of Rajaji (Vithal Sundar) for the confiscation of the mahals of Jadhao for his treachery are reported to the Peshwa.*

No. 4] [14-3-1761

छ १४ साबान

श्रीदत्तात्रेय

अर्ज विज्ञापना ऐसीजे ताा छ ६ साबान. मुकाम गुंजोटीहून सिरसीस गेलो. शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष: प्रार्थना असीजे. बिरजनाथ निजाम-

---

\+ दुसऱ्याच्या. १ निकड, आग्रह, भांडण.

6498

अलीपासून रुखसत जाला. समागमे स्वार दोन हजार व दोन हजार गारदी आहेत. नवाब सलाबतजंगाकडे जातो असे तोंडे बोलतो; परंतु हळुहळु भालकी चिटकोपे वगैरे माहाल मोगलाई लोकाचे येथे घासदाणे कोठे यकुनीस हजार कोठे च्यार पांच्या घेत घेत प्रा निलगे येथे आला आहे. सिरसी तालुके सरकार येथेहि घासदाणाविसी चिटी राऊत पाठविले. सारांष सरकारच्या तालुकियातहि घासदाणा खंडणी घेणार म्हणऊन राजश्री धोंडो आकदेव तालुकेदार प्रा गुंजोटी व आलंद याणी फिदवीस सांगितले, कीं तुम्ही बिरजनाथास समजाऊन सांगून पाहणे. त्याजवरून फिदवी सिरसीस गेला. उदईक बिरजनाथास उतम रीतीणे ग्रहस्तपणे तोंडात साकर घालितो की असी कोते अंदेशी न करी. स्वामीची आज्ञापत्रे सादर जाली की जलद हुजूर येणे. मार्गी बिरजनाथ सरकारच्या तालुकियात हंगामा करणार यास्तव दोन दिवस अदिक लागले तरी लागोत, परंतु सलुख राखून त्याजला सरकारच्या तालुकियात उपद्रव न दे ऐसे करूण चवथे पाचवे दिवसी सेवेसी येतो. जर बिरजनाथ ग्रहस्तपणे न ऐके तरी हुजूर विनंती लिहिणे ते लेहूण फौज पाठऊन पारपत्य उतम करावे लागेल. शेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The plans and movements of Nizam Ali's agent Brijanath are reported to the Peshwa probably by Dhondo Ram.*

No. 5] [*6-4-1761* ?

श्रीवेंकटेश प्रसन्न

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामी समर्थांच्या
पादांबुज्याप्रति

आज्ञाधारक कृष्णराव गोविंद साष्टांग नमस्कार विज्ञाप्त ऐसीजे. निजामआल्लीखानांशीं करार हैदराबादेची सुभेदारीचा नेमस्त जाला होता. त्यास सोमवारीं छ २९ माहे (सा)बानी, वस्त्रें देऊन, रुखसत करितात. निजामआल्लीखान रोजियासी पिराचे दर्शनास जातात. छ ६ रमजानी, नवाब सलाबतजंग वगैरे लस्कराचें कूच नेमस्त आहे. निजामआल्लीखानांनीं धारूरचे घाटें भागानगरास जावें. थोरले नवाब वगैरे लष्कर वराडामधून निर्मळकडून भागानगरास जाणार, पुढे जें होईल तें सेवेसी श्रुत केले जाईल. राजश्री कृष्णरावजीचे पत्रावरून कळों येईल. हें विज्ञप्त. रविवारचे रात्रीं च्यार घटका प्रथमी रवाना केलें असे. हें विज्ञाप्त.

¶*Krishnarao Govind reports to the Peshwa the plans and the movements of the Nizam and his brothers and says that the Subhedari of Haidarabad is assigned to Nizam Ali.*

6499

श्री

पोट भरावे त्यास दरम्यान लाला बृजनाथ याची मसलत पडली. चैत्र मास समग्र त्यांचे पारपत्यास लागला. खर्चास कांहीं नाहीं, तेव्हां सरकारचा ऐवज अक्कलकोटास होता, त्यापैकीं पन्नास हजार रुपये उसने दाखल घेऊन काम चालविले. प्रस्तुत सुरापूर प्रांती आलो. तो मुलूक अगदी उजाड होऊन गेला आहे. नवाब सलाबतजंग व बसालतजंग या प्राते सगरावर दोन अडीच महिने मुक्काम करून राहिले होते. त्याउपर श्रीमंत राजश्री दादासाहेबहि याच मार्गे पंचमहालातून विज्यापुराकडे गेले, त्यामुळें मुलूक चोलवटोन बहुत खराब जाला. प्रस्तुत आम्ही या तालुकियांत येऊन पंधरा वीस दिवस जाले. वस्ती कोठे राहिली नाहीं. सुरापुराजवलोन सहा कोसावर उतरलो आहो. संस्थानात जीव काडीमात्र राहिला नाहीं. वकील येऊन भेटले. खंडणी मात्र त्याचे माथा मारिली. रुपया नक्त अगर निशापाती कांहींच होत नाहीं. त्याचेच वाइदे रोखे घेऊन, वसुलास कारकून ठेवावा; वरकड येत्न होत नाहीं. दोन चार रोजा येथील गुंता उरकोन भीमातीरास येतो. नवाब सलाबदजंग व निजामअल्लीखान मुलकाचे सरदेस कलबुर्गियावर आहेत. त्यांची बातमी राखोन ते कोण्हीकडे गेले म्हणजे आम्ही फौजेस निरोप देऊन सेवेसी येतो. सेवकानीं स्वामीचा निरोप घेऊन आलीयातागाईत पत्र आले नव्हते, इतकेच पत्र आले. तरी कृपालु होऊन सविस्तर वर्तमान लेहून पत्र पाठवावयाची आज्ञा केली पाहिजे. निजामआल्ली याणी कलबुर्गा आपले हस्तगत केले. बसालतजंग यांजकडे सांडणी पाठविली कीं लौकर भेटीस येणे. त्याचा मार्ग पाहत आहेत. छावणीस शहरास जावे, आगर धारूरावर जावे यैसे आहे, म्हणून वकिलाची लिहिली आली होती. स्वामीस वरचेवर वकिलाचे लिहिले येत असेल, त्यावरून मोगलाकडील वर्तमान सेवेसी कलत आसेल. जाहाले वर्तमान सेवेसी लिहिले असे. दो ती रोजांत येथून कूच करून भीमातीरास जाऊन, फौजेस निरोप देऊन देशास येतो. रुपया मुलकांत मेलवावा तो हंगाम गेला, याजमुले कर्ज जाहाले. खानगीस व रोजमऱ्यास कर्ज करून फौजेस निरोप दिल्हा. श्रीमंत दादासाहेबास अर्ज पूर्वींच केला होता. हंगाम रुपये मेलवावयाचा नाहीं. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*A mutilated news-letter describing the movements of Raghunathrao, Salabat Jang and Nizam Ali. The writer complains that he could not collect enough funds for his expenses.*

6500

No. 7] [11-6-1761

पौ छ १७ जिलकाद
सन इसने.

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री दादा-
साहेब स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ७ माहे जिलकाद मुकाम नजीक कसबे तांडूर निजामआलीखानाचे सैन्यात स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. छ १९ शवालचीं आज्ञापत्रें जासुदांसमागमें पाठविलीं ती छ ४ जिलकादी आडकीचे मुकामीं पावोन सिरसा वंदिली. सविस्तर आज्ञा कलली. इकडील वर्तमान तरी, सलाबतजंग व निजामआलीखान यांच्या भेटी कलबुरग्यावर जाल्याचे व निजामआलीखानास कुल येख्तियारीची वस्त्रें दिल्याचे व कलबुरग्याहून कूच जाल्याचें वर्तमान वरचेवर सेवेसी लिहीत गेलो तीं विनंतीपत्रें पावोन सविस्तरार्थ ध्यानास आला असेल. हे कलबुरग्याहून निघोन कोयेलकोंड्याकडे जावयाचे उद्येशे निघाले, ते सेडंबाजवल कोसाचे आंतराने येऊन दोनतीन मुकाम केले. सेडंबाचे ठाणें आपले सरकारांत आहे. त्यास, दोन दिवस कहीचा हंगामा सेडंबावर जाला होता. परंतु राजश्री नागो राम याजकडून राजश्री मलार जगंनाथ येथें आले होते त्याणी व मी राजे विठलदास यांसी सांगून, आमच्या उभयेतांच्या सांगितल्याप्रा़ राजाजीनी रखवाली करविली. वरकड चितापूर परगण्याचे वगैरे गांवचा चारा, लांकडे गेली. कांही उपद्रवहि लागला. गिरमाजी खंडेराऊ व भगवंतराव; तांडूरचा अमील, ऐसे पुढे आडकीकडे पाठविले होते त्याणी आडकी लुटली. मागून नवाबहि कूच करून आडकीस गेले. दोन तीन मुकाम आडकीवर जाले. आडकीचा जमीदार आनंतरू पलोन गेला. पुढे पंचमाहाल व कोयेलकोंड्या प्रांते जावें ऐसा मार होता, तो राहिला आणि छ ४ रोजी आडकीहून कूच पांच कोसाचे माघारे केले. तांडूर उजवे टाकून बेदरचे शुमारे जावें ऐसा निश्चय जाला आहे. वरकड वर्तमान आलाहिदा पुरवण्यांत लिहिलें आहे त्याजवरून विदित होईल. सेवेसी श्रुत होयें हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram communicates to Dadasaheb the movements of the Nizam, his brothers and his Sardars.*

6501

No. 8] [21-6-1761

छ १७ जिलकाद

सन इसनै

श्री

पुरवणी श्रीमंत माहाराज राजश्री
दादासाहेब साहेबांचे शेवेसी

विज्ञापना ऐशीजे. राजश्री आबाजी नाईक या प्रांती फौजसुधां आहेत. प्रस्तुत पेरोजाबाद त्याणी जाधवरायाचा गाव पेठेचा मातबर मारिला म्हणौन जाधवरायाजवळ बातनी आली, त्यावरून जाधवराव निजाम अलीखानाजवळ जाऊन हे गोष्टीकरिता फार श्रमी जाले. त्याजवरून त्याणी राजश्री आबाजी नाईक यासी पत्र लिहिलें आहे, कीं तुम्ही आम्हाकडील लोकाचे गाव मारितां, उपसर्ग देता, ऐशास हे आज्ञा तुम्हास श्रीमंताची आहे कीं काये, आज्ञाच आली असेल तर तसा जाबसाल लिहिणे, नाही तर तुम्हासच ह्या गोष्टी करणे, तर फार दूरवर विचारून करणे, म्हणौन पत्रे लिहून शुतरस्वार मुजरद त्याजकडे पाठविला आहे. या प्रकारे पत्रे लिहिली आहेत म्हणौन वार्ता आहे. राजश्री जाधवरायानी रा। धोंडोराम यास बोलाऊन नेले होते. म्हणो लागले की राजश्री आबाजी नाइकानी आमचा गाव परोजाबाद मारला. ऐशास त्याणे केले ते उतम केले. याची समरा+ आम्ही घेऊ तेव्हा श्रीमंतास विशाद येईल. याकरिता तुम्ही काही त्यास लिहावयाचे असेल ते लिहा. नाहीं तर आपण समरा घ्यावयास चुकणार नाही म्हणौन बोलिले. पेरोजाबाद पेठेचा गाव मारिला हे तहकीक तो आले नाहीं. जाधवरायाणी कोण्या भरावर काये विस्तार करून सांगितला हे न कळे. त्याजवरून तजवीज ठहरली होती कीं नाइकावर दोडे तोफा व सरकारची फौज रामचंद्र जाधवराया-समागमे देऊन पाठवावे हा मनसुबा जाला होता; परंतु मागती महकुफ जाला. महमद कबीरखा याजला बातशाई बक्षीगिरी होती. ते निजाम आलीखानासमागमे होतेच. साप्रत त्यास इस्तकलालिची वस्त्रे जाली; व समसुदी मा। खा मा। कबीरखानाचा भाऊ याजला सायेरची बक्षीगिरी जाली. कादरखा गाडदी याचे गाडदी काही गेले होते, त्याचे ऐवजी साठ गाडदी नवे हादरखानाचे रिसालियात ठेवविले. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञप्ति.

¶*Raghunathrao is informed of the plunder by Abaji Naik of Ferojabad belonging to Ramchandra Jadhav. Jadhav was consequenlty provoked and complanied about it to Nizam Ali and with his support threatened Abaji Naik with a strong counter-attack if he did not retrace his steps.*

+ समरा = बदला, वचपा.

No. 9] [*21-6-1761*

पौ छ १७ जिलकाद

श्री

पुा श्रीमंत मा राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना ऐशीजे

गिरमाजी खंडेरायास दोन महिन्याचा निरोप देणार. मागती म्हणतात की निरोप दिल्हा तरी मागती येणार नाहीत, याजकरितां निरोप न द्यावा. त्यास त्याजपासी मराठे आहेत. छावणीस राहातात यैसे नाही. १

तांडूर वगैरे या प्रांती जमिदाराचे प्राबल्य, ते अमिलास वगैरे सुधे बघत नाहीत. याजकरितां सिवाजी केशवास तांडुरात फौजसुधा ठेवणार व तांडूर सिवजीपंताकडे जागीरहि देणार आहेत. सनदा सिध्ध होतात १

दादजी पवारहि छावणीस जावयासी निरोप-मागतो. यांचे मनांत त्यास निरोप द्यावयाचा नाहीं. यांचे मते कीं, गिरमाजीपंत व सिवाजीपंत व दादजी पवार यासी बेदरचे आसपास येक येक जागा राहावयासी द्यावी. तेथें त्याणी छावणी कराव्या, परंतु मराठे लोक कसे राहातील पाहावें. १

करनूल कडपे व सावनूर येथील पठाणाचे वकील येथें आहेत. त्यास त्यांजला यांची पत्रे वरचेवर जातात की सत्वर येणे. त्याणी आपले मतलब लिहून पाठविले होते, की आम्हापासून या मागे आंतरे पडली व आम्ही चाकरीस आलो नाहीं. ते अवघे मागील आन्याये क्षमा करून पुढें आम्हास जागिरा व मनसबा द्याव्या. सर्फराज करावे. आम्ही येऊन पोहचतों. त्याजवरून याणी मतलब दसखत करून पाठविले की तुमचें मागील आन्याये क्षमा केले व पुढे तुम्ही जलद येऊन पोहचावें म्हणजे जागिरा मनसबा देऊन सर्फराज केले जाईल. याप्रो त्यांच्या मतलबाच्या यादी पाठविल्या व त्यास इनायेतनामे पाठविले की जलद येऊन पोहचणे. मग ते आतांच येतात कीं बादबरस(त) येतात पाहावे. बहुधा बादबरसात येतील १

¶*Items of news forwarded to Dadasaheb apparently from the camp of the Nizam, who is reported to have started mobilizing his troops.*

6503

No. 10]. [21-6-1761

पौ छ १७ जिकाद

श्री

पुा श्रीमंत मा राजश्री दादासाहेब स्वामीचे सेवेसीं :

विज्ञापना ऐशीजे. मुराररात्र घोरपडे यांच्याहि आर्ज्या वरचेवर येतात. यांचे इनायेतनामे त्यास जातात कीं तुम्हीं खातरजमेन राहाणे व जमावसुधा येणे. तुम्हास जागीर वगैरे देऊन सर्फराज केले जाईल. १

आणीकहि लहाणमोठ्या सरदारांची व संस्थानिकांची पत्रें यासी येतात, त्यांस हे समाधानेकरूनच जाब लिहितात व लाऊन ठेवितात. कोणा येकास साफ उतर देत नाहीत. १

इंगरेजासहि पत्रे सत्वर यावयाविसीं जातात; व त्यांजला बावन हजार होनाची जागीर करार करून दिवानी मोहरेने सनद करून पाठविली. दोन हजार इंगरेज व दाहा हजार गाडदी यावे हा त्यांचा त्याचा करार आहे. त्यास इंगरेजानी छावणींत येऊन पोहचावे ऐसे लिहिण्यात व बोलण्यात आहे. मग पाहावे किती इंगरेज व किती गाडदी येतात. त्याप्रमाे पुढे त्यास जागीर व नख्त काये देणार, त्याचा ठराव होईल. १

हणमंतरात्र निंबालकर खरडयाहून कूच करून डेरेदाखल जाले होते. शाहाजी सुपेकर श्रीमंत पंतप्रधान स्वामीकडून हणमंतरायाकडे आले. त्याणे हणमंतरायास काये सांगितले न यांचा मनोदय बेदरावर छावणी करावी. त्यास बेदरावर छावणी केली तरी तेथे चारा व लांकडे नाहीत. यास्तव धारूराजवलहि छावणीचा जागा पाहायास सांगितली आहे. तेथे डोंगर जवल आहेत. चारा लांकडे आहेत. म्हणोन धारुराजवल छावणी करावी हेहि चर्चा आहे. १

श्रीमंत पंत प्रधान स्वामीच्या लस्करातून व स्वामीचे दरबारीहून यांसी वर्तमाने येतात कीं बादबरसाद श्रीमंत बिघाड करितात व याचे चितांत हाहि संशय आहे कीं आम्ही हिंदुस्थानात श्रीमंत दादासाहेबांसमागमे गेलो नाही, त्याजवरून त्याचे मनात वैश्यम आले असेल. याजकरितां बादबरसात श्रीमंत बिघाड करितील खरें. तिसरे स्वामीनी राजश्री लाला नंदरामजीस सलाबतजंग व बसालतजंग यांजकडे पाठविले होते. त्यास ते कितेक राजकारणी मार सलाबतजंगासीं बोलले होते; कितेका गोष्टीचा करार करून गेले तो मार सलाबतजंगाचे कारभारियाकडून यांसी कलला. त्याजवरूनहि यांचे चितांत कितेक संकल्प विकल्प आले. त्याजवरून हे आपले सावधतेस आतांपासोन लागले आहेत. बेदरावर

कले, त्याजवरून हणमंतराव याजकडे न आले. यास्तव राजाजी विस्मय करीत होते की श्रीमंताचा आमचा स्नेह असतां श्रीमंतानी हणमंतरायास लिहिलें कीं न जाणे. त्याजवरून हणमंतराव न आले. १

छावणी करावयाचें प्रयोजन हेंच कीं येखादा बखेडा जाला तरी तमाम. मराठे वगैरे फौजा ऐकत्र व्हाव्या. थोर मराठे लौकर येत नाहीत. त्यांस एखादा बाहाना करावयासी जागा होती ती न व्हावी. १

¶*News is reported to Dadasaheb about the negotiations started by the Nizam with his neighbours like Murarrao Ghorpade, the English, Hanmantrao Nimbalkar and others in view of probable hostilities with the Peshwa.*

No. 11] [*21-6-1761*

छ १७ जिलकाद सन
इसने सितैन

श्री

पुा श्रीमंत माहा(रा)ज राजश्री दादा
साहेब साहेबांचे सेवेशी

विज्ञाप्ति ऐशीजे हिदायद मोहिदीखा यांची मातोश्री किले फरकनगरी आसती त्यास तिजवल काही द्रव्य व जवाहीर आहे, त्याचे जप्तीस मीर मुसाखा छ ६ मिनहूस लस्करातून रवाना जाले. त्यास हाहि प्रकार बोलिले आहेत की तुम्ही पुढें जावे, जप्ती करावी; आपणहि येतो म्हणोन वार्ता आहे. फरकनगराकडून माघारे बिदराकडे छावणीस यावे हेहि बोलवा आहे. सेवेसी वृत (श्रुत) होये हे विज्ञप्ति.

¶*The letter reports that Mir Musa Khan has been asked to confiscate the property of the mother of Hidayat Mohiddin Khan (Muzaffarjang).*

No. 12] [*28-6-1761*

छ ९ जिलकाद इसने

श्री

सेवेसीं विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ २२ सवालपर्येंत मुकाम कसबे गोगी परगणे सगर नजीक सुरापू(र) येथास्थित असे विशेष. स्वामीनी कृपा करून छ ३० रमजानचें पत्र सेवकास पाठविलें तें छ १४ सवालीं पावलें. लालाब्रजनाथ याचें पारपत्य करावें म्हणोन आज्ञा. ऐसियास सेवकाकडील वर्तमान तरी स्वामीचा

निरोप घेऊन निघालों ते बेदरानजीक श्रीमंत राजश्री दादासाहेबाजवळ आलों; समागमेंच होतों. पंचमहालचा बंदोबस्त करून विज्यापुरावर गेलियानंतर फाल्गुण अखेर आम्हांसमागमें दोन तीन हजार फौज व बारासें गाडदी व दोन तोफा देऊन खर्चास कांहीं न देतां दोन महिने फिरोन यावें म्हणोन आज्ञा करून रवाना केलें. अबदलपूरचे सुमारें दरमजल सुरापूरचे तालुकियांत भीमा दक्षणतीरास आलों. फौजेचा शह पडोन सुरापूरवालियानें वकील चुकोतीबद्दल पाठवावा तों लालाब्रजनाथ दोन हजार फौज व दोन हजार गाडदी सरकार जाहागिरीचे तालुकियांत सिरोन अलंद गुंजोटी व नळदुर्ग व अकलकोट येथील खंडण्या करून तमाम मुलकांत रोखे केले. अकलकोट परगणियाचे बोरगांव मारून ताराज केलें. आठनवसें माणूस जळोन मेलें. परगणे मजकूरचे जमीदार सर देशमुख व देशमुख तेथें होते ते धरून नेले; व नरसो रायाजी त्यांचे मदतीस कांहीं स्वार घेऊन गेला होता तो जळोन मेला. त्याचीं घोडीं काढोन नेलीं. आकलकोटावर येणार हें वर्तमान आकलकोटचे कमाविसदारानीं वगैरे सरकारचे कमाविसदारानीं लिहिलें, त्याजवरून सड्या फौजा त्याजवर रवाना करून मागाहून गाडदी व तोफा घेऊन दरमजल चाललों, हें वर्तमान ब्रजनाथास कळतांच मजल दरमजल धारासिवास गेला. कृष्णराव निंबाळकर धारासिवकर त्यास सामील जाला, व राजश्री मकरंदसिंग नाईक निंबाळकर हेहि जाऊन सामील जाले. दोन अडीच हजार फौज व गाडदी प्यादे मिळोन तीन च्यार हजार नेली[१] त्याजवळ जमा जाली. धारासिवचा आसरा करोन राहिला, तों आम्हीं जाऊन पोहोचलों. धारासिवाजवळ घाटाखालें उतरलों. त्याचें आमचें नित्य युध्य लागलें, इतकियांत श्रीमंत राजश्री दादासाहेबांकडे मुलकांतून ब्रजनाथ याचा बोभाट गेला. त्याजवरून राजश्री रामचंद्र गणेश यासमागमें पांच हजार फौज देऊन रवाना केलें. तेहि येऊन पोहोंचले. आम्हीं घाटाखालें उतरलों होतों, त्यांस घाटावर उतरले. लालाब्रजनाथ याणी बुनगे गावांत घाळून सडे गांवाचे आसरियाने होते, त्यास हला करून मोडून गांवात घातले. दोन तोफा व तीन नोबती उंटासुधां पाडाव केल्या. कृष्णराव निंबाळकर यास भाला लागोन मृत्य पावला. गावास मोर्च्ये लाऊन तोफांचा मार केला, तेव्हां ब्रजनाथ जेर होऊन सलुकास आला. द्रव्याचा प्रकार पाहातां केवळच शुस्क विचार, याजकरितां रामचंद्रपंत यांचे विचारें सरकार तालुकियांत घेतला. रुपया फिरोन घ्यावा ऐसा करार करून वोलो[२] घेतल्या, व नरसो रायाजी याचीं घोडीं बोरगांवाहून नेलीं होतीं ती पनास साठ घेतलीं, व दोन हती घेऊन सलुख केला. राजश्री रामचंद्र गणेश यांसहि

१ बंदूक. २ ओलीस ठेवून घेतले.

6506

खर्चाची ओढ याजकरितां फौजेस निरोप देऊन दरमजल पुणियास गेले. आम्हीहि फौजेस निरोप द्यावा, मुलुकगिरीचे दिवस कांहीं राहिले नाहीं; परंतु निजाम अलीखान उदगिरीवर होते, व नवाब सलाबतजंग व बसालतजंग कृष्णातीरास आलियाचें वर्तमान आलें. मुलकांत फौज असावी याजकरितां फौजेस निरोप दिल्हा नाहीं. निजाम अलीखान भागानगराकडे गेले. आम्ही सुरापूरचे तालुकियांत आलो, तों सलाबतजंग बसालतजंगासी बिघडोन यातगिरीवर आले. त्याजकडे श्रीमंत राजश्री दादासाहेबीं वकील पाठऊन राजकारण केलें होतें, त्याविसीं बलवंतराव बाबूराव यांचीं पत्रें आम्हांस आलीं. आम्हीहि लेहून पाठविलें कीं भीमातीरानें त्याणी यावें म्हणजे आम्हीं जवळच आहों; येऊन नवाबास श्रीमंताकडे घेऊन जातों. त्यास ते कलबुर्गियास गेले, तों निजामअलीखान भागानगराहून मजल दरमजल कलबुर्गियास येऊन दाखल जाले. उभयेतांच्या भेटी जाल्या. पुढें काये मनसुभा करून कोण्हीकडे जातील नकले. श्रीमंत राजश्री दादास्वामी याणी आम्हासमागमें फौज गाडदी व तोफा देऊन रवाना केलें. खर्चास कांहीं दिल्हें नाहीं. दोन महिने मुलुकगिरी करून (अपूर्ण)

¶*This is a report of a battle between Lala Brijanath and the writer—a servant of the Peshwa, in which the latter received help from Raghunathrao and succeeded in driving Lala Brijanath from Dharashiva.*

No. 13] [*After June 1761*

श्री

पुा श्रीमंत मा राजश्री दादासाहेब स्वामीचे
शेवेसी विज्ञापना

स्वामीनी आज्ञापत्रीं लिहिले कीं कचे पके वर्तमान श्रीमंत पंत प्रधान स्वामीकडे लिहीत जाणें. त्यास आज्ञाप्रमाणे श्रीमंताकडे वरचे-वर वर्तमान लिहीत असतों. १

मजला घरींहून निघोन अवघ्र च्यार वर्षे जालीं. मातुश्रीचा वृधापकाल; च्यार वर्षे कुलस्वामीचे व मातुश्रीचे

माझी खर्चाची फार आडचण आहे याजकरितां राजश्री कृष्णराव बलाल यासीं खर्चाविसीं तपसीलवार लिहिलें आहे, ते सेवेसी विनंती करितील. त्याप्रा खर्चाची बेगमी करून पाठ-विणार माहाराज धणी समर्थ आहेत. १

च्यालीसगाव परगण्याची माहा-राजानी कृपा करून राजे विठलदास

दर्शन नाही. देवदर्शनास व मातुश्रीचे दर्शनास आगत्यरूप गेले पाहिजे, याजकरितां विनंती लिहिली जाते कीं प्रस्तुत नवाबहि छावणीस राहातील. मजला माहाराजानी आज्ञा करावी म्हणजे मी शेवेसी येईन. माहाराजाचे पायांचे दर्शन घेईन. आपली स्वारी खर्चाची व घरच्या खर्चाची व स्वामीनी कृपालु होऊन गांव दिल्हे आहेत त्यांची बंदोबस्ती करून घेईन, व देवदर्शन व मातुश्रीचें दर्शन घेऊन, पुढे जे शेवा माहाराज सांगतील ते करीन. १

आली गव्हार शाहाजादा बंगालियांत होता त्याची पत्रे यांसी दोन फर्मान आले आहेत. त्यास आज छ ७ रोजी मुकाम जाला आहे. फर्मानबाडी करून ती पत्रे घेणार. यांचेथे तरी वर्तमान आले आहे कीं आली गव्हर याजपासी तीस चालीस हजार फौज व इंगरेज व गाडदी आहेत. तो दिलीस येतो. सुज्याउदौला नजीबखानहि त्यास सामोरे जाणार ऐसे याचेथे वर्तमान आहे. साहुकारियांत वर्तमान कीं आली गव्हर वाराणसीस गेला. १

यांजला सोडचि(ठी) दिल्ही. खरीफाचा माल आपले सरकारात घ्यावा व रबीचा वसूल यांजकडे द्यावा, ऐसा करार जाला होता. त्यास खरीप रबीचा वसूल झाडून सरकारांतच कमाविसदारानी नेला. त्याजवरून राजे विठलदास म्हणत होते कीं करार जाला असतां कमाविसदारानी झाडून वसूल न्यावा हे काये? त्यास कमाविसदारांस ताकीद होऊन रबीचा यैवज आम्हाकडे देत तें करावे, म्हणोन राजे मारानी सांगितले त्याजवरून विनंती लिहिली असे. १

गिरमाजी खंडेरायास दाहा लक्षाची जागीर पूर्वीच दिल्ही आहे व सिवाजी केशव यांसी उडणगाव वगैरे व तांडूर वगैरे मिलोन दाहा लक्षांची जागीर दिल्ही आहे. सिवाजीपंत तांडुरात राहणार. वरकड पाहावे, कोण कोण राहातात कोण कोण जातात. १

¶*This news-writer reports to Raghunathrao that Ali Gohar with his army of 40,000 men is advancing on Delhi and Shuja-ud-daula and Najeebkhan are preparing to welcome him. The writer also requests Dadasaheb to make arrangements to enable him to meet his expenditure and to settle the affairs of Raja Vithaldas and Girmaji Khanderao.*

6508

No. 14] *[18-7-1761*

पौ छ २० जिल्हेज
सुा इसने सितैन.

श्रीशंकर

श्रीमंत माहाराज राजश्री दादासाहेब साहेबाचें

सेवेसीं

आज्ञाधारक भिकाजी नाईक वाकडे अर्ज छ १५ जिल्हेज मुा करमले विज्ञापना यैसीजे. येथील वर्तमान तरी रा। माहाराव जसवंत याचा पुत्र अनंदराव जयेवंत निंबालकर हजार श्वारानसी तांब्राकडे बेदरास जाणार आहेत. पूर्वी जगदेव पाच-सातसे श्वारानसी गेले आहेत. रा। वेंकटराव निंबालकर दोहो चौ रोजानी जाणार आहेत. करमलियासी बिडाहून जासूद कारकून आले आहेत. हे निघाले म्हणजे तेहि निघतील. प्रस्तुत धारूरास मोगलआली येणार. मागाहून मासपक्षाने खासा येणार म्हणौन वदंता आहे. सरकारचे जागिरीची ठाणी आलंदगुंजोटी रा। जाधवराव याणी घेतली. धोंडो आकदेव नलदुर्गास आले आहेत. चिता-पूर पंचमाहाल (व)गैर सर्व ठाणी घ्यावी या उदेशे फौजा रवाना करणार आहेत. नांदेड वगैर गंगातीर प्रांती सिवाजी केशव जितीकर व गिरमाजी खंडेराव व काही मोगली फौज यैसे दाहा हजारपावेतो रवाना केल्या म्हणोन वर्तमान आहे. मोगलाने बेदरापासून डाकचौकी पुणियापावेतो बसवणे म्हणोन आज्ञा केली. प्रस्तुत डाक करमालियापावेतो आली आहे. पुढे जाईल. रा। माहाराव जसवंत याणी मागे पेडगांवीहून तोफ आणिली होती, ते किले परांडे येथे नेऊन किल्यावर चढवावी या उदेशे छ १२ जिल्हेजी करमलियाहून रवाना केली. माहाराव याचा कनिष्ठ पुत्र व गोविंद खिजमतराव यैसे साहेबाकडे रवाना करावे हा सिधांत जाला. उभयेता निंबालकरास मोगलाकडील पत्रे आली होती, की गलिमाकडील ठाणी सर्व तुम्ही आपल्या तालुकियातील वगैर सर्व जप्त करणे. प्रस्तुत जानोजी निंबालकर याणी हजार स्वार इजाफे[१](त) व दोन हजार प्यादे ठेवावे हा उद्योग केला आहे. मोगलाकडील बातमी येथे आली ते ऐकोन सेवेसी विनंती लिहिली आहे. रा। माहाराव निंबालकर परांड्यास जाणार म्हणोन बोली आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापि.

¶Bhikaji Naik Wakde, from Karmala, writes to Raghunathrao regarding the aggressive activities of the Nizam.

---

१ जास्त, अधिक.

6509

No. 15] *[19-7-1761*

श्री

सेवेसी विज्ञापना छ १६ ज़िल्हेजी रविवारी नवाबाचा मुकाम कलबुरगे याची वाडी पानेगावांवर जाला. आज सोमवार छ १७ मिनहून कूच होऊन मुकाम भिवरेवर सरडेकी गावावर मुकामास रा जाले. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News is reported that the Nizam moves his camp to Sardeki on the Bhima.*

No. 16] *[21-7-1761*

पो छ १७ जिलकाद
सन इसने.

श्री

पुा श्रीमंत माा राजश्री दादा-
साहेब स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना ऐशीजे.

माा कबीरखां पातशाही बक्षी हे पहिले सलाबतजंगाचे जवळून निजाम आलीखानाकडे जलगंदलास गेले होते. त्याजवरून पातशाही बक्षीगिरी सलाबतजंगानी दुसरियासी सांगितली होती. प्रस्तुत सलाबतजंगाची निजाम आलीखानाची भेट जाल्यावर पातशाही बक्षीगिरीची वस्त्रे माा कबीरखानास दिल्ही. १.

माा कबीरखानाचा भाऊ मीर शमशुदीखां याजला नवाब सलाबतजंगाचे सरकारचे सायरची बक्षीगिरीची वस्त्रें जालीं. १

खंडागल्यास कोंडलवाडी व बेमगल व कांसारवाली ऐसी मिलोन दोन लक्षांची जागीर दिल्ही. नवाबाचे राजाजीचेथे खंडागला गेला होता. त्यांची त्याची परस्परे शफत जाली. बाजीराव घोरफडे यांजपासीं आले होते. त्यास त्याजपासीं दोनच्यारसे लोक चांगले होते. याणी याजला जागीर देतो म्हणून नादी लाऊन ठेविले होते. धारूर परगण्यांत आठरा गांव होते ते गुदस्तां आपले सरकारात जप्तीत आले होते ते प्रस्तुत मुरादखां वगैरे फौजा धारूर प्रांते गेल्या होत्या त्या समई ते गांवचीं आमचे सरकारची ठाणी उठऊन बाजीराव घोरफड्याचा अमल बसऊन दिल्हा. प्रस्तुत राजश्री आबाजी नाईक याजकडून फौज जाऊन ते गांव मागती घेतले. बाजीराव घोरफड्याची ठाणी उठविली, माणसें मारिली. त्याजवरून व येथें भक्षावयासी न मिले याजवरून बाजीराव घोरपडे उठोन कलबुरग्याजवलचे मुकामीहून

खंडागला लग्ननिमित्य निरोप मागत होता त्याजवरून त्यास म्हणाले कीं, निरोप देतो. परंतु तुम्ही पडदुरास न जावें. कोंडलवाडीस छावणी करावी. त्यास याचे कारण हेंच कीं यांचे मतें खंडागला पडदुरास गेला म्हणजे लौकर येणार नाही. कोंडलवाडीस आसिलिया सत्वर येईल. त्यास खंडागला म्हणू लागला की, पडदुरास गेल्याखेरीज माझा बंदोबस्त होत नाहीं. ऐसी भवति न भवति होत आहे. त्यास खंडागल्यास म्हणो लागले की, प्रस्तुत च्यार रोज निरोप देत नाहीं, पुढे देऊ. त्याजवरून तो आपले जागां आज़ुर्दा आहे. १

रुसून जाऊन कलबुरग्यांत राहिले आहेत. त्यांजकडे याणी शुतरस्वार पाठविला आहे कीं, मागतीं येणें. त्यास तो आला तरी नाहीं. मागती त्याची रदबली लागली आहे. मग येतो न येतो पाहावें १.

सदासिवपंत निंबालकराकडील तीनच्यारसें स्वारानसी होते. त्यास, त्याजकडील लोक छावणीस राहात नाहीत. निमित्य त्याचे लोकानी निरोप घेतला. देण्याघेण्यामुले कटकट जाली. सदासिवपंतास दोन दिवस आडविले होते. येकून त्याचेहि लोक राहात नाहींत. निरोप घेऊन जातात. सदासिवपंतानी लोक भारी बोल्या करून आणिले होते. येथें पंचवीस रुो सरासरी होती, त्यांतहि तेरखांचे कजिये पडिले, याजमुलें सदासिवपंतावर पेंच पडिला. १.

¶*News from the Nizam's camp reported to Dadasaheb refers to the appointment of Muhammad Kabirkhan as the Bakshi and to the grants of Jagir to Khandagale and Baji Ghorpade by the Nizam. This Baji Ghorpade appears to be a son of Maloji Ghorpade of Mudhol.*

No. 17] [*28-7-1761*

छ २४ जिल्काद इसन्ने

श्री

पुा तांडूरचे मुकामी नवाब सलाबतजंगाने पातशाहचा फरमान घेतला तेव्हा तमाम सरदारांचा नजरा घेतला. राव खंडागले यानी येक मोहोर व पाच रुपये नजर केले. परंतु निज्याम अलीखान जवल ऐसियामुलें बोलण जाले नाही. ते दिवसी मात्र नवाब सलाबतजंगाच दरसन रायास जाल. दुसर नवाब सलाबतजंगाचे चितामधे भागानगरास छावनी करायाची होती, परंतु निज्याम अलीखानापुढे काही चालणा. निज्यामअलीखानाने बेदरची छावनी केली. याचा

चितामधे लबाडी करायाची आहे. बदमामलीचे रंग दिसत आहेत. सरदारा-पैकी निरोप देत नाही. ऐसाईकरिता निरोप दिल्हा तर इमान प्रमान करून निरोप द्यावा. ऐसी बलकटी मांडली आहे. राव खंडागले यास निरोप कोडलवाडीस देत आहेत. पडतूरचा निरोप देत नाही. निज्याम अलीखान तर बेदरचा किला मधे आहे. नवाब सलाबतजंग बाहेर आहे. येक पाहर नवाब किलात गेला होता, मग बाहीर आला. निज्याम अलीखानाने पाच मोहरा नवाबास नजर केला. पाच रुपये किलेदारान नजर केले.

श्रीमंत विस्वासराव यास लडाईमधे देवआज्ञा जाल्हली म्हणऊन मुरादखानाचा भावास स्वामीजीकडे वस्तर देऊन पाठवीत आहेत. करनूलकर व कडपेकर व व शाहनूरकर वगैरे पालेगीर व फिरंगीयास तमाम कागद निज्याम अलीखानाने पाठविले आहे. या प्रमाने हकीकत ऐसे. सेवेसी श्रुत होये सेवेसी विज्ञापणा.

¶*News-letter from the Nizam's camp, communicates the severe friction that was rising between Nizam Salabatjang and his brother Nizam Ali.*

No. 18] *[2-8-1761*

श्री

तुम्हाकडे तीस हजार रुा सरकारचे रसदेचे येणें ते तुम्हास दिल्हे, त्या यैवजी तुम्ही फौज जाफा ठेऊन चाकरीस यावें असा करारमदार जाला असतां अद्याप न आला. हली मोगलाने बिघाड केला आहे; सबब खासा स्वारी श्रावण वद्य पंचमीस डेरेदाखल होऊन दर मजल जाणार. तरी तुम्ही पेशजी करार जाल्या प्रो सदरहू यैवजापुर्ती नवी फौज जमा करून जलद निघोन हुजूर चाकरीस येणे, हे न होये तरी सालाबाद तुमचे लोक असतात त्या प्रो लोक घेऊन येणे आणि रसदेंचा सदरहू यैवज सरकारात भरणे. येविसी दिसगत न लावणे. जलद लोक सुधा येणे.

¶*The Peshwa orders a Sardar of his to join him as hostilities have broken out with the Nizam.*

No. 19] *[2-8-1761*

श्री

राजश्री मावजी झुजरपुरे गोसावी यासी

& अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रो माधवराव बलाल प्रधान आसीर्वाद सुरू इसने सितैन मया व अलफ. मोगलानें बिघाड केला. सबब

खासा स्वारी श्रावण वद्य पंचमीस डेरेदाखल होऊन दर मजल जाणार. तरी तुम्ही पत्र पावताच राऊत सुधा तयार होऊन येणे. येवज येथेच पदरी घातला जाईल. ऐवज घेऊन घरी जाऊन तयार होऊन येईन म्हणाल तरी अवकाश नाही. याजकरिता तयारीच करून जलद राऊतसुधा येणे. दिरंग न लावणे. जाणिजे छ ७ मोहरम बहुत काय लिहिणे.

माधवरावाचा शिक्का व लेखनसीमा.

¶*The Peshwa fixes his day—the fifth day of the dark half of Shravan, to march against the Nizam and asks Mavji Juzarpure to join at once with his contingent at Poona.*

No. 20] [*24-8-1761*

छ २३ मोहरम इसने

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री दादासाहेब साहेबाचे सेवेसी. खिजमतीस भिकाजी नाईक वाकडें मुा करमले छ १९ मोहरम अर्ज विज्ञापना यैसीजे. रा आनंदराव जयेवंत निंबाळकर श्रावण वद्य ५ तिसरे प्रहरी कूच करोन तांब्राकडे जावे या उद्येशे दोन कोस मुक्काम केला. तेथून पुढे मजल दरमजल तुळजापुरास जावे, तेथे एक दोन मुकाम करोन कांहीं फौज जमा करोन पुढे जावे, यैसा विचार केला आहे. मुरादखान निजामअली याजकडून निंबाळकरास न्यावे या उदेशे धारुरास छ १९ मोहरमी दाखल जाले. तेथून रा माहाराव जानोजी जसवंत यांसीं पत्र आले होते कीं आम्हास उभयतांकडे नवाबसाहेबी पाठविले आहे, फौजा घेऊन सत्वर यावे म्हणोन आज्ञा आहे. याणी उत्तर लिहिले जे, चिरंजीव दाजीस आम्ही रवाना फौजसुद्धा करितो. तुम्ही आम्हाकडे न यावे. राजश्री हनमंतराव निंबाळकर यासी फौजसुधा घेऊन घाटावर आवसेयाचे मुकामी जाणे, तों हेहि येऊन सामीलात होतील म्हणून उत्तर दिल्हे आहे. आलीगोर बांगालिया-हून चालीस पन्नास हजार फौजनिसी हस्तनापुरास यावे या उदेशे दिलीहून पनास कोसावरोन तांब्रास इनायेतनामे आले. त्याची नकल येथे आली त्यांत मजकूर की, तुम्ही दक्षण प्रांतीचा बंदोबस्त करणे, मागाहून इनायेतनामे बाहालीची सनद सीरपाव पाठऊन म्हणोन येथें बोलतात. रा जाधवराव सिबंदीच्या गवगव्यामुळें किले नळदुर्गास आले होते तेथे आठ दहा रोज राहोन पाच सातसे स्वार व गाडदी हजार बारासे पावेतो यैसे आकलेकोट प्रांत यात धामधूम करोन पुढे आकलकोटास जावे यैसा सिधांत केला. रा शाहजी भोसले याणी कांहीं स्वार व

पावलोक जमा केले होते, त्याच्या याच्या लोकाची गांठ पडोन लढाई जाली. जाधवराव याजकडून दहावीस घोडी पाडाव केली. ज्याणे नलदुर्गचा किला फितुराणे घेतला होता त्यास जिवे मारील आणि आपली सरद पार करोन दिल्हे म्हणोन वर्तमान आहे. जाधवराव भालकीस फिरोन गेले. आनंदराव याच समागमे कारकून गोविंद दादाजी खुर्द त्याचे दिवाण गेले. मागाहून माधराव याच्या तर्फेनें यशवंतराव मंत्री येका दोहो चौ रोजानी जाणार आहेत. करमालियाहून निघतेसमई से दीडसे स्वार व गाडदी शागीर्द पेशा मिलोन दोनसे पावेतो गेले. रा माहादाजी निंबाळकर व रामराव मिरजगांवकर हे उभयतां येथे माहाराव याणी बोलाऊन आणीत होते. त्याजला आज्ञा केली जे जाजती फौज ठेवणे, त्यास त्याची समजूत करोन इजाफा ठेविणे, येसा करार करोन निरोप घेऊन उभयता गेले. माहाराव याचे कनिष्ट पुत्र रा यशवंतराव व गोविंद खिजमतगार यैसे पुणियासी यावयाचा करार जाला होता. पुर्वील एक दोन वेळा अर्जी सेवेसी लिहिली होती. यैशास प्रस्तुत शरीरास समाधान नाहीं म्हणोन राहिले आहेत. जाण्याचा सिधांत होईल ते समई सेवेसी अर्जी लिहिली जाईल. तूर्त राहिला आहेत. रा माहाराव जानोजी जसवंत चार रोजानी किले परांडे यासी जाणार म्हणोन वदंता आहे. माहाराव याचे शरिरास समाधान आहे. सेवेसी श्रुत व्हावे हे विज्ञाप्ति.

¶*Bhikaji Naik Wakde reports to Raghunathrao the plans and the movements of Maharao Nimbalkar.*

No. 21] [*25-8-1761*

श्री

श्रीमंत राजेश्री रावसाहेब
स्वामीचे सेवेसी

विनंति सेवक गोविंदराव बाबर कृतानेक विज्ञापना. सेवकाचे वर्तमान ता छ २४ मोहरमपावेतो येथास्थित असे विशेष. साहेबी पत्र पाठविले ते उतम समई पावोन बहुत समाधान पावलो. तैसच आज्ञा की मोगलानी बिगाड केला याज-करिता खासा स्वारी श्रावणवद्य पंचेमीस डेरादाखल होणार. पुढे मजल दरमजल जावे लागते. त्यास तुमचे लोक जे जमा जाहाले असतील ते ज्यास घोडी आसेल त्यास तयारीनसी घेऊन येणे. यैवज येथेच पदरी पडेल. यैवज घेऊन जावे, मग तयार होऊन यावे यैसा मजकूर नाहीं. दिरंग न लाविता जलदीने यावे यैसी आज्ञा. त्यास आपण येकनिष्ठ सेवा वीस बावीस वरशें केली आणि उभयेता श्रीमंत दयाच करीत गेले. त्याहीमधे लोकांचा जथ आज जहालिया बाबरखेरीज-

करून हजार लोकांचा आहे. पेसजी जे जे जाहले वर्तमान ते स्वामीस दखलच असे. श्रीमंत राजेश्री भाऊसाहेब याजपासी सेवा मेहनत जे करावयाचे ते केली. निदान समई घोडा तेथेच ठार जाहाला आणि तीर्थरूप महिपतराव बाबर व लिंबाजी बाबर सतर आसामी जागाच वरी राहिली. परंतु ईस्वरे मांव राहिली नाही. मौबरायेती (?) तरी श्रीमंताचे पायाजवळ सार्थकच होते. परंतु ईस्वराचे चितास न आले. हाली तयार होऊन यावयाची आज्ञा, त्यास लोकाचा जथ आजी निकडीचे कामास म्हटलिया हजार स्वाराचा आहे. त्यास थोडे बहुत द्यावे लागते. ऐसियास पेसजीचे कर्ज साठ हजार रुा पुनेतीलच आहे. त्यास हजार लोकाचा येक आवर्जा करून द्यावा आणि पेसजीच्या कर्जापासोन मुक्त करून मोवम यैवज द्यावयाची आज्ञा जाहलिया लोकास थोड बहुत देऊन तयार होऊन येतो. पूर्वी सेवा मेहनत करीतचे आलो. हलीहि सेवा करून ऊर्जित करून घ्यावे यैसा हेत कायावाचामने असे. दुसरा तिसरा अर्थ स्वामीचे पायासिवाये चितात आणीत नाही. पूर्वीहि निकडीची सेवा करीत आलो हलीहि जैसी आज्ञा करितील तैसी सेवा करून दाखऊ. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Govindrao Babar on being asked to join against the Nizam recounts first his past services at Panipat under Bhausaheb and the severe losses he suffered on that fatal field. He promises that as desired he would soon join provided money to defray his debts was paid to him.*

No. 22] [*27-8-1761* ?

आईसाहेब त्याजवरी कृपा केली याचा व नाईक मशारनिल्हेच्या भाषणाचा व राजश्री प्रतिनिधीच्या बळाबळाचा प्रकार विस्तारे लिहिला तो कळला. यैशास आम्ही मोगलाचे शेहास गुतलो देखोन नाइकानीं छपा मारिला. बंड उपस्थित केले, परंतु श्रीकृपेनें व वडिलांचे पुण्य करून मोगल हतवीर्य होऊन सलूख केला, तो मजकूर तुम्हास लिहिलाच आहे. या वर्तमानावरून नाइकाचा मनसुबा विरेलच; व कांहीं फौजहि पुण्यास पाठवून देतो. फौजेची अवाई पडोन वारापाणी होतील संशये नाहीं. घाटाखाली फौज पाठवावयाविसी राजश्री त्रिंबकराव विश्वनाथ यास लिहिले असे, तेहि पाठवितील. सारांश नाइकाचे कुंभाड उभे करावयास राजश्री बाबाजी जाधव व बालाजी केशव अध्वर्य जाले आहेत. त्यासी तुम्ही बोलणे कीं नाईक कोणे तऱ्हेचे माणोस आहेत, त्याची बुद्धि कसी, राज्याचा बंदोबस्त करणे असोन गोष्टी नाहींत. हे तुमचेच अघातास व मातुश्रीचे अकल्याणास प्रवर्ततील. परिणामी तुम्हास त्यास कळेल. लटके बखेडियांत न पडणे. म्हणोन त्याजशी बोलणे. ते तुम्हासी काय बोलतात ते

+ ईश्वरी माया.

लिहिणे. येविसी यास व राजश्री महादाजी[१] नाईक निंबाळकर यास पत्रें लिहिली असेत; ते त्यास देणे. नाइकाकडेहि तुम्ही जाऊन त्याची भावभक्ति कसी, बोलणे चालणे उद्गार काये ? कर्तव्य काये ? राज्याचा बंदोबस्त करितात ते सर्वहि अंतर बाह्य मनास आणून लिहिणे. व मातुश्रीचा विचार कसा आहे त्याची मर्जी कोणीकडे मुतवजे[२] आहे ते लिहिणे. वरकड राजश्री सभाजी राजे याची स्त्री गरोधर आहे म्हणोन लिहिले ते कळले. या उपरीहि तिकडील वर्तमान लिहीत जाणे. जाणिजे छ २६ मोहरम वरचेवर जलद वर्तमान लिहीत जाणे. मामास लिहून फौज प्रतिनिधीचे कुमकेस आणून त्याजपेक्षा जबरदस्तीनें राहिल्यास सर्व कजिये उरकतील. बहुत काय लिहिणे ? लेखन सीमा.

¶*This appears to be the Peshwa's letter to his agent residing with Tarabai at Satara. It urges the agent to impress upon the lady the treacherous behaviour of Babuji Naik and report her plans. Trimbak Vishvanath, Mahadaji Nimbalkar and others are also mentioned in the letter.*

No. 23] [*August 1761*

पौ छ २० मोहरम

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्ये राजश्री
त्रिंबकराव मामा स्वामीचे सेवेसी

पो० त्रिंबक देशाई सां नमस्कार विनंती येथील कुशल जाणोन स्व(कीय) कुशल लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. स्वामीही पत्र पाठविले ते छ १८ मोहरमी संध्याकाली पावले. मोगलाकडील दाटीचे वर्तमान फारच आहे. तुम्ही बहुत चौकसीने अलंगनौबत[+] करून फार सावध असणे म्हणोन आज्ञा. त्यास खबरदार असो. पाहारे बराबर फिरवीत असतों. दारू आणावयासीहि प्रात:काली बैल इसापुरास रवाना करितो. दोनसें पावेतों माणोस मेलऊ. याची जागा दाखल आहे त्याचा बंदोबस्त करणे व हाली तुम्हास बोरघाटहि धरणे लागेल त्यास लोक जमा जाहालियास तेहि होऊन येईल येविसी किले इसापूर व लोहगड यासहि आज्ञा असावी लस्करचे वर्तमान फौज किती जमा जाहाली, राजश्री होलकर सिंदे कितीका दिवसी येऊन पोहचतील हे सविस्तर लेहून सेवकास पत्र येईल ते करावे. किले सरसगड व मीरगड व कोथला येथे पत्रे लेहून पाठविली जे, चौकी पाहारे अलंगनौबत बहुत सावधपणे असणे. आपणा कलावे. बहुत काये ल्याहावें. से पंनास बरकंदाज येते तर फारच उतम होते हे विनंती.

¶*Trimbak Desai informs that instructions have been issued to forts Sarasgad, Mirgad and Kothala to be prepared against attacks from the advancing army of the Nizam.*

---

१ मानसिंगरावाचा पुत्र ? २ उद्युक्त. + निशाण व डंका.

No. 24] [Received on 11-9-1761

पौ छ ११ सफर इसने

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री गनेशपंत
दादा साहेबाचे सेवेला

सावजी व सोमाजी जासूद मुा पोहनर चरनावरी मस्तक ठेऊन दडवत विनंती उपरी. आपनास बातनीस पाठविले थासी बातनीचे वर्तमान तर रा मानाजी फाकडा आजपवेतो सरगरापासी आहेत सुप्यात व येकू माहार असे तिघे आहे. खदारकर व सरगरासी लढाई बुधवारी जाली. खंदारवालियाची फार धाने (दैना?) जाली. तीनसे च्यारसे माणूस पडले. आता सुप्यास वेढा पडला आहे. धारासित्र सरगरान मारला. आव्या परगनियाची गुर व गाव मारले. सरगरायान व मानाजी फाकडा यानी धूम माडली आहे. जोरावरजग यान वेडा घातला. दोन हाजार फौज आहे. खदारकराची दीड हजार फौज आहे. साहेबजादा पाचशा फौजानसी आला आहे. पाचसे हस्तीखान आहे हे विनती.

बुनग्यातून

घाटावरून वणजोर व बुनग्यातून जासूद व कासीद वगैरे माणसे रहदारी कोडाईबारीने लस्करात येतील. त्यास येता जाता घाटापार करून देत जाणे. वणजोर याचे बैलावर गिरासेचा सिरस्ता असेल तो घेत जाणे.

¶*News about a skirmish between Manaji Sindia and Sargar and the Raja of Khandar is reported to Ganeshpant by the two messengers Savji and Somaji.*

No. 25] [14-9-1761

पौ छ २८ सफर

श्री

राजश्री गणेश विठल गोसावी यासी

सुरु इसने सितैन मया व अलफ. तुम्ही बारावे सफरचे विनंतिपत्र पाठविले ते छ १४ मिनहूस पावले. बारासे गार्दी पनास स्वार जमा जाले आहेत. आज्ञेप्रो गंगा उतरोन जातो. सिदी अंबर याजकडील हती पुणियात राहिला आहे तो पाठऊन द्यावयाविसी आज्ञा करावी. रोजमरियास ऐवज नाही त्याची पैरवी करावी म्हणून लिहिले ते कळले. ऐशास जलदीने गंगा उतरून जाऊ(न) वेरूलचे ठाणें उठवणे. सिदी अंबर याजकडील हतीहि ताकीद करून पाठऊन

6517

दिल्हा जाईल. रोजमरियाचा मजकूर तरी दोन महिनियाची बेगमी तुम्हास करून दिल्हीच आहे. पुढील बे(ग)मीची पैरवी करणे तेहि केली जाईल. दो महिनियाची बेगमी केली त्याचा खर्च कसा केला तो तपशीलवार लिहिणें. मनास आणून पैरवी केली जाईल. जाणिजे छ १४ सफर. बहुत काय लिहिणे ?

¶*The Peshwa acknowledges receipt of a letter from Ganesh Vithal telling about the enlistment of 1,200 Gardis in the latter's army and orders him to march against Ellora and recapture it.*

No. 26] [*20-9-1761*

छ २८ सफर

श्री

राजश्री गणेश विठल गोसावी यासी

सुरु इसने सितैन मया व अलफ. तुम्ही छ १७ सफरचे विनंतीपत्र पाठविले ते विसात्रे मिनहूस पावले. गंगा उतरावयास टोकियास जातो. गंगा उतरोन ठाणी आज्ञेप्रमाणे उठवितो. येक दोन ठाणी कापून काढितो. आमचे सामान अद्यापि आले नाही. ताकीद करून पाठवावे म्हणोन लिा ते कळले. ऐशास सत्वर जाऊन ठाणी उठवावयाचे करणे. तुम्हाकडील नेमणुकेचे लोक राहिले आहेत त्यासहि ताकीद करून रा करितो. येऊन पावतील. खासा स्वारीहि सत्वरच नगरास दाखल होईल. रा उधव वीरेश्वर याची पत्रे आव टाकून येतात. त्यास भरोसा देऊन बंदोबस्त उतम प्रकारे करवणे. वेरूळचे ठाणे उठवावयासी पेशजी लिहिलेच आहे त्याप्रा करणे. नगरास स्वारी पोहचलियावर तुमचे खर्चाचीहि काही बेगमी केली जाईल. जाणिजे छ २० सफर बहुत काय लिहिणे ? तुम्हाबरोबरील नेमणुकेच्या लोकास ताकीद केली आहे. येऊन पोहचतील. जाणिजे छ मा

¶*The Peshwa orders Ganesh Vithal (Waghmare ?) to recapture Toke, Ellora and other places from the Nizam.*

No. 27] [*28-10-1761*

पौ छ ६ राखर

कार्तिक.

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री दादासाहेब

स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ता छ २९ माहे रावल मुकाम मौजे टिपरालें पो उदगीर, या मुकामापासोन साकोल मागे अर्धा

6518

कोस आहे व आगाडीस दोन कोस मौजे सिरूर आहे, स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून शेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. छ २७ रोजीं मंगळवारी लस्कर येथे आले. काल छ २८ रोज बुधवार प्रतिपदेस येथे मुकाम जाला. राजश्री हणमंतराव निंबालकर छ २७ रोजीं लस्करचे आगाडीस दोन कोस येऊन उतरले होते. त्यांजकडून रा तुकाजी चव्हाण व येसाजी मुकुंद बक्षी संध्याकाली येथे आले. तुकोजी चव्हाण, येसाजीपंत व गोपाळराव वकील ऐसे त्रिवर्ग राजे विठलदास यांजकडे गेले. भेट जाली. त्यांचे त्यांचे खिलबत जालें. निश्चय ठहरला की, राजे विठलदास याणी सामोरें जाऊन त्यास घेऊन यावे. त्याजवरून काल छ मारी बुधवारी राजे विठलदास व राजे विनायेकदास व विठलदासांचें आणीक दोघे पुतणे व नातू व विनायेकदासाचा पुत्र हे मंडली व मा कबीरखा पातशाही बक्षी वगैरे हे हणमंतरायाचे डेऱ्यास गेले. दोन घटिका बसले. आगत-स्वागत जाले. घटकाभर खिलबत जाले. परभारे समाधानाच्या गोष्टी वचन-प्रमाण जालें. उपरांतिक राजे विठलदास आदीकरून त्रिवर्ग पुतणे व दोघा नातांस वस्त्रें दिल्हीं. विठलपंतांस येक हत्ती दिल्हा. मा कबीरखानास वगैरे वस्त्रें दिल्हीं. उपरांतिक स्वार होऊन नवाब सलाबतजंगाचे डेरियास आले. हणमंतरायाची त्याची भेट जाली. नजरा गुजरानल्या. तेथे घटकाभर बसून आगतस्वागत जालें. पानदानें देऊन आज्ञा दिल्ही. तेथून निजामदौलाचेथे गेले. त्याची भेट जाली. त्यासहि नजर गुजरानली. दोन घटका बसून परस्परें समाधानपूर्वक भाशण जाले. तेथूनहि पानदान इनायेत होऊन, आज्ञा घेऊन आपल्या डेऱ्यास गेले. आज येथे मुकामच आहे. शकरी देसाईण आठा कोसावर वांझरेवर आली. तिजपासी हजारबारासे प्यादे व तीनसे स्वार आहेत व सरकारचा खजाना तिजसमागमे तीन लक्ष रुपये आहेत म्हणोन याप्रों वर्तमान आले होतें. पांढरे राणोजी दोनसे स्वारानसी आगाडीस येऊन उतरलेत व सरगरहि रेणापुरापलीकडे आले आहेत व शिवाजी केशव नांदेडाजवल गंगा उतरतात म्हणोन याप्रों वर्तमान येतात. याणी आपले जागा तजवीज केली आहे की, बहिरबुणगे धारूरचे किल्याचे आश्रयास ठेवावे, जरिंदे होऊन चालावे. धारूर उजवे टाकून येक मार्ग पाहिला आहे. मग पाहावे कोणत्या मार्गे जातात. शकराई व रायेणा देसाई व सिवाजी केशव व गिरमाजी खंडेराव सूर्याराव सरगर, पांढरे [पुढील बंद गहाळ].

¶*Dhondo Ram, writing from the Nizam's camp near Sirur, informs Dadasaheb of the meeting of Hanmantrao Nimbalkar with Vithal Sundar and Salabatjang.*

6519

No. 28] [24-11-1761

पौ छ २६ राखर इसने

श्रीरे

सेवेसी विज्ञापना ऐसीजे. सेवक बसालतजंगाचे लस्करांस पोहचल्याउपरांतिक आल्नाणुसार कामकाज येथास्थि(त) करीत आहे. इकडील संवशये व काळजी तिळांश चितावर न धरावी. सारांवश भारी फौज मिळऊ; येंदा हरउपाये करू. निजामअलीखाचे पारिपत्य केल्यास कासी रामेश्वर समुद्रतीरपर्यंत सकळ पृथ्वींत स्वामींचे लौकिक नाव त्या देसी व कर्नाटकात समग्र लाहाणथोर पाळे वगैर लोक उगेच राहून येथास्थित खंडण्या देतील व राज्यहि सरकारातून (न) खशा होईल. जे श्रीमंत नानासाहेब व भाऊसाहेबामागे चांगला बस्त केला म्हणून स्वामीची येश कीर्ति विस्त्रातोमुखी वाखाणीजेल. कदाचित येंदा समयावरी द्रिष्टी देऊन आल्पस्वल्प मुलुक निजाम अलीखास देऊन सलुख केलिया तमाम मुलकात बदनकसी होऊन जागाजागा लाहाण थोर अवघे डोई उचलून समग्र बंदोबस्तहि घडून जाईल. येरव्ही सरकारात फौज कम राहिल्यास कितेक फितुरी लोक आपलाले जमावणसी जाऊन अमित्रासी मिळतील. उपरांतीक काम भारी पडल. सर्व गोष्टी विपरीत घडून येतील. सेवक दौलखाई केवळ अमर्यादेने विनंती केली आहे, ती दूर आलोचणेकडून ध्याणास आणून सेवकाची आमर्यादा क्षमा करावयासी स्वामी समर्थ आहेत.

¶*The writer importunes the Peshwa to adopt stern measures in putting down Nizam Ali and thus add to the glory of his revered ancestors*

No. 29] [26-11-1761

पौ छ ३० रबिलाखर

श्रीशंकर

आज्ञाधारक व्यंकटराव मोरेश्वर कृतानेक सां नमस्कार विनंती प्रार्थना ऐसीजे. येथील क्षेम ताा छ २८ माहे रबिलाखर गुरुवार मुाा राक्षसभुवन माहाराजाचे कृपावलोकनेकरून येथास्थित असे विशेष. राजश्री सेनासाहेब सुभा यांचा मुकाम येथें आहे. याणी तोफा व कबिले माघारे वाटे लाऊन दिल्ही. आतां सडे होऊन स्वामीकडे येतात. खासा स्वारी कोठें आहे,

मोगल कोठे आहे, याणी कोणते ठिकाणी यावें हे आज्ञा काय करणे ते करावी. महाराजाचे सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाप्ति.+

¶*Vyankatrao Moreshwar informs Raghunathrao of the arrival of Janoji Bhonsle at Rakshasbhuvan and asks for orders as to where he (the Bhonsle) should meet the addressee.*

No. 30] [*Received on 28-11-1761*

पौ छ ३० राखर मदवार

च्यार घटिका रात्र

श्री

विज्ञापना ऐशीजे. मा। कबीरखां पातशाही बक्षी व कादरखां गाडदी कही भरावयासी गेले आहेत. खंडागळे वगैरे समस्त आपलाले मिसलीवर तयार आहेत. नवाबाची स्वारीहि तयार आहे. प्रवरासंगमच्या हवेल्या तरी कुल जाळिल्या. टोकेचे हवाल्यास अद्याप रक्षण आहे, हे विज्ञापना. टोक्याच्या हवेल्यास येक दोन लाहाण मोठ्यास आग्निस्पर्श केला हे विज्ञापना.

¶*News is sent to the Peshwa about the burning and plundering executed by the enemy at Toka and at Pravara Sangam.*

No. 31] [*29-11-1761*

श्री

वडिलांचे शेवेसीं साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १ जमादिलोवल मुकाम धारवाड सुखरूप असो विशेष. छ १४ रबिलाकरचीं पत्रें राजश्री धोंडेराम याजकडून आलीं, त्यांत मजकूर नवाबानीं श्रीमंतासी बिघाड करावा की सलुखच राखावा म्हणून पुसिलें. त्याजवरून शेरजंग मीरमुसाखां व महमद कबीरखां वगैरे कितेकानीं सांगितलें कीं श्रीमंतासी बिघाड सहसा करूं नये. याविसीं साधक गोष्टी फारच सांगितल्या. गुलाम सैदखां व देवराज हरकारे याच्या दरोग्यानीं मसलत सांगितली कीं श्रीमंतासी बिघाड करावा. हैदर नाइकाची कुमक करावी. येतद्विशाई त्या उभयेतांनीं साधकबाधक मसलत सांगितली, परंतु त्याचा मनसबा कोता. वरकडाचा मनसबा दूरदेसीं याप्रमाणें विस्तारें पत्रें लिहिलीं आहेत, तीं वाचून पाहावीं. ऐसियास आपण शहराकडे गडबड तूर्त न केल्यास उत्तम आहे. आद्याप नवाबाची निघायाची गडबड कांहींच नाहीं. यास्तव त्याचे गडबडे आगोदर आपणच गडबड करयास करावी?

+ २८ रबिलाखर गुरुवारीं २१-२-१७५४ किंवा २६-११-१७६१ या तारखांस येतो. सेनासाहेबसुभा जानोजी भोसले; बातमी रघुनाथरावास दिलेली दिसते.

नवाबासहि गडबड करावयास प्रतिकूल फारच आहे. त्यांत राजश्री रामाजी बलाल भोसल्याकडे स्वामीनी पाठविले आहेत त्यांचाहि इरादा काये तोहि कलेल. त्याप्रमाणें कर्तव्य न कर्तव्य तें करावें. त्यास वडिलीं लौकर इकडेच यावयाचे करावें म्हणजे सर्व मनसबे साध्य आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना

¶*The discussions in the Nizam's court regarding the attitude to be adopted towards the Peshwa are reported probably to Raghunathrao by one of his subordinates.*

No. 32] *[29-11-1761*

श्रीलक्ष्मीकांत

राजश्री रघुनाथपंत दादा
गोसांवी यासीं

॥ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री जानोजी भोसले सेनासाहेबसुभा दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत असिले पाहिजे विशेष. गोसावियानी पत्र पाठविलें ते प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ अवगत जाहाला. यावयासी दिरंग लागला आहे याजविसी विस्तारे लिहिलें; व मोगलानी देवस्थानी उध्वंस केला हे हिंदुधर्मास उचित नाहीं. मंगलावारी युध्य नेमिलें आहे. यास्तव रातोरात भेटीस यावे म्हणोन लिहिल. ऐशियांस पैठणचे मुकामी गोसावियाचे पत्र आलें कीं गुजाटयाचा घाट चढून यावे. आम्ही आगाडीस घाट चढून जातो याजवरून या सुमारे यावे; तरी आपण घाट चढून गेलियावर मोगलाचा मुकाम घाटांखाली होईल. आमचा बुनगीचा गुंता म्हणोन करंजीच्या घाटाचे सुमारे आज छ १ जमादिलोवली सोला सतरा कोसाची मजल करून तीसगावांवर आलो. तो आजच भेटीस यावयासी निकडीने पत्रे आली ती सध्याकाली पोहचली. येथून सडे होऊन, बुनगे ठेऊन रातोरात यावयाचे करावे तरी आपल्यास आम्हास फारच अंतर व बुनगीहि ठेवावयाचे ठीक नाहीं. त्याजवरून उदईक सोमवारी करंजीचा घाट चढून नगरा आसपास बुनगे ठेऊन, सडे होऊन मंगलवारी येऊन पोहचतो. वरकड मोगलानी बहुत बदराहा वर्तणूक केली याचे पारपत्य निक्षूण्य व्हावे यास्तव बहुत विषदे लिहिलें. त्यास हाच दृढोतर विचार केलिया आपलेच प्रतापे होऊनहि येईल. रा छ मजकुर +सुज्ञाप्रति विशेष काये लिहिणे. कृपालोभ आसू दिला पाहिजे हे विनंती.

¶*Janoji Bhonsle explains the cause of his delay and assures Raghunathrao that he would soon march and join him in putting down the Nizam.*

\+ येथून पुढें हस्ताक्षर जानोजी भोसल्याचें आहे.

No. 33] [*November 1761*

श्री

सेवेसी मल्हार बाबूराव विज्ञापना. बुधवार प्रहर दिवस चढता मुा उरली. मोगलाचा कुचाचा नगारा च्यार घटका मागील रात्र राहाता जाहाला होता. नवाब निजाम आलीखानानी आज प्राथःकालापासून दरबार केला होता. आवघे सरदार लाहानमोठे मिलाले होते. राजे विठलदास व निजामआलीखान (न) वाब सलाबतजंगाचे डेरियास गेले होते. दोन घटका खिलबत केले. सुलाहाचा मजकूर. मग मुकाम केला. कालचे रात्री विठल सुंदर तीन च्यार हजार फौज घेऊन डोंगरात दऱ्याखोऱ्यामधे दाना काढावयास गेले होते. थोडाबहुत घेऊन आले. आता डोंगरात फौज पाठवायाची दानादुना काढायाची बुध्य धरली आहे. याची तजवीज करनार धनी समर्थ आहेत. श्रृत होये हे विज्ञापना. आज धारन बाजारी [फाटले] पीठ तीन सेर याप्रमाणे. हे विज्ञापना.

¶*The movements of Nizam Ali and Vithal Sundar near Urli are communicated to the Peshwa by Malhar Baburao.*

No. 34] [*1-12-1761*

पो छ ११ जमादिलावल

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
साहेबाचे शेवेसीं

विनंती आज्ञाधारक महिपतराव कवडे दंडवत विज्ञापना. येथील कुशल छ ३ जमादिलावलीं मुकाम नजीक पालीम साहेबाहाचे कृपावलोकनेंकरून सेवक लोकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष. साहेबी कृपाळु होऊन छ २४ रबिलाखरचें आज्ञापत्र सादर केले, तेथें आज्ञा कीं तुम्ही दोन हजार फौजेनसी ते प्रांतें आहा; परंतु जालनापूरचें ठाणें मोंगलानें फिरोन घातलें. मागती तुम्हीं घ्यावयाचें न केलें. तैसेंच पडदूर कोरेगांवचें ठाणें घेऊन खंडागलियाचे कबिले दस्त न केले म्हणून शब्द लाऊन आज्ञापत्र लिहिलें. ऐसियासी जालनापुरांत ठाणें खंडागलीयाचे वगैरे शहाकरितां मातबर मुस्तकीम[1] असावें म्हणून राजश्री त्र्यंबक खंडेराव यांसी सांगत असतां त्याणी आपले गाडदी वगैरे सामान येऊन बंदोबस्त करितों म्हणून मान्य केलें. त्या भरवसियावर इकडे आलों. खंडागलियाकडील झरी

---

[1] भक्कम.

असेगांव परबणी वगैरे ठाणी घेतली. कोरेगावासहि च्यार रोज अधिक गुंता जाहालियास वरकड सरकारकामांत रखणा होतो याजकरितां इकडे आलों. सेलगाव सोनपेठ खेड कसबा येथें सरकारचीं ठाणी कायम केलीं. याउपरी वसमतेकडे जावें म्हणजे तेथून कितेक सरकारचे जागिरीचे माहाल आहेत तेथीलहि बंदोबस्त करावयाचा विचार केला. येथून जालनापूर लांब राहिलें. तिकडे तूर्त जावयाचें केलें, तरी इकडे जाहाला बंदोबस्त तो ठीक राहणार नाहीं. सरकारकाम द्रष्टीस येतें. त्यास सेवकापासून अंतर स्वामिसेवेसीं होणार नाहीं. ठाणी बसवीत असों. रयत लोक तमाम फौजेच्या दहशतीमुळें तफरखां जाहाले आहेत. त्यास कौल पत्र देऊन जमा करितों. इकडे खंडागलीया व सरगर व खंदारकर याणी मुलकांत जीव राहूं दिल्हा नाहीं. सांप्रत रयतीस सोहलत दाखऊन सरकारकाम चालीस लाविलें आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Mahipatrao Kavde writes to Dadasaheb, informing him why he was not able to send relief to Jalna and how he has been doing good work in other quarters.*

No. 35] [*3-12-1761*

पौ छ २६ जावल

श्रीराम

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञांकित मुधो मल्हार कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल वर्तमान तागायत छ ९ जमादिलावल मुकाम नरसापूर येथें माहाराजाचे कृपावलोकनेंकरून येथास्थित असे. राजश्री सुरेराव येलमेयासी नवाब निजामआलीखान याचीं पत्रें छ ३ जमादिलावलीं कीं आम्ही कूचे दरकूचे करून पुण्यास जातों. तुम्हीं व गिरमाजी खंडेराव यैसे मिलोन खानेअलमास मिलावें. ते प्रांतें राजश्री महिपतराव कवडे याचे पारपत्ये करणे आणि तहत औरंगबाजपावेतों मुलकाची जती करून रुपये वसूल करणे. ते प्रांतींच राहाणे. आम्हांकडे न यावें. राजश्री गिरमाजी खंडेराव यासींहि पत्रें आल्यात कीं सुरेराव तुम्ही येक जागा होऊन आज्ञेप्रमाणे करणें. त्यास गिरमाजी खंडेराव येदलाजाजम गेले. सुरेरावहि अपाराव पेटस जाणार. ऐशास राजश्री महिपतराव कवडे हे प्रांतें आहेत, त्यामुले जबरदस्त धास्त आहे. सेवेसी माहाराजाकडे महिपतराव आल्यानें तमाम मुलूक जातो. ऐशास महिपतराव हे प्रांतें राहिल्यानें इकडील मुलुक हाताखालींच आहे. जबरदस्त हे प्रांतीं लाहान मोठ्या सरदारास धास्त आहे.

यामुळें महिपतरायावर कोण्ही जात नाहींत. सुरेरायानीं सेवेसीं पत्र लिहिलें असे रखेनुते होईल. माहाराजाचाच म्हणून अद्यप आहे. कांहीं उत्कर्श केला. कदाचित गेला तरी सेवेसीं बातमी येईल. हे सेवेसीं विज्ञापना.

¶*Mudho Malhar writes to Dadasaheb, giving the general condition of the province of Narsapur and the movements of some sardars and explains what he did to give effect to the instructions given to him to check the march of the Nizam on Poona.*

No. 36] [*3-12-1761*

श्री

सेवेसी विसाजी कृष्ण सां नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ५ जमादिलोवल वर्तमान यथास्थित असे विशेष. सरकारचा खजिना * * * राजश्री लक्ष्मण कोनर लस्करास येत आहेत. ऐशास गुंजालेयाच्या घाटास व निंबेदेहेवेयाच्या घाटास दाहदाहा राऊत पुढे पाडऊन खजाना लस्करात लौकर येऊन पोचे ते करणे म्हणऊन आज्ञा. आज्ञेप्रमाणे दोन घाटास दाहादाहा राऊत दोन वाटानें पाठविले आहे. राऊतास सांगितले की जाताजाता बातमी लोकाची चांगली राखोन लक्ष्मण कोनेर याजवळ जाणें. घाटाखाली त्याची गाठ पडली तर मोगल जे वाटेने जात असेल ते वाट टाकून दुसरे वाटेने लस्कराची बातमी चांगली राखोन आपलें लस्करांस लौकर येऊन मिळणे. घाटावर गाठ पडली तर खिजाना (वि) ऊन माघारे नगरास जाणे म्हणोन लक्ष्मणपंतास पत्र लिहून देऊंन राऊत व कारकून रवाना केले आहेत. विदित जाले पाहिजे. कागद रवाना. गुरुवार प्राथःकाल हे विज्ञापना.

¶*Visaji Krishna as instructed sends some guards to help Lakshman Konher to carry the Peshwa's treasure safely to its destination.*

No. 37] [*4-12-1761 ?*

श्री

राजश्री हरिपंत तात्या स्वामीचे
सेवेसी

विनंती उपरी. तागायत छ ६ जमादिलावल संध्याकालपावेतो कुशल असो विशेष. छ ४ जमादिलोवलचे पत्र पाठविले ते पावोन सविस्तर कलो आले. सदैव याच प्रकारे लिहीत जाणे. गडबड येथें विशेष जाहाली. लोक फार

१ बिघाड.

करून गेले. सडेज वोरघर संवरक्षण मात्र आहे. वरकड सर्व उरकले. लोहगड राजमाची विसापूर, सिंहीगड, पुरंधर इत्यादिक स्थलास लोक गेले. तुमची आमची माणसे लोहगडास पाठविली. राजश्री गोविंदपंत याच्या लिहिल्यावरून सविस्तर कलेल. राजश्री आबाजीपंतास जलद माघारे पाठवावे. बातमी वरचेवरी लिहीत जावी. सडे घरी अहोबाळ्यास ठेविले आहे. वरकड सर्व चिरंजीव राजश्री राघोपंताबराबर लावून दिल्ही. तात्या मोठी गडबड जाहाली. भोसले यांची आवाई इकडे येतात म्हणोन. दर्याबाई वगैरे याणी दंगा तिकडे काठी कारडी वगैरे या रानांत मांडला आहे. बसालतजंग तिकडून येणार, तो भिवरीच्या पाण्यानें पुण्यास येणार ऐशा अनेक प्रकारच्या खबरा येतात. लोक गडबड करितात. प्रमाण कोणते मानावी. एवंच मोठा घोर आहे. जगदीश काय करितो कलत नाहीं. सदाशिवपंत वैद्य पडल्याचे वर्तमान ऐकोन परम खेद जाहाला. गुदस्ता महाअनर्थांतून जगला तो येथें कामास आला. इच्छा श्रीहरिची. विशेष काय लिहिणे? कृपा केली पाहिजे, तुम्ही आपले जागा घोडे पिढे चाकर माणूस यांचा तंगबेस्त[१] राखून परम सावध होऊन जाणे हे विनंती. भोसले मिलतात की नाहीं? नगराकडे आले म्हणतात याचा अर्थ काय आह तो ल्याहावे हे विनंति.

¶*Haripant Phadke is informed that at the approach of the Nizam's forces people are flying from Poona to hill forts for protection.*

No. 38] [*7-12-1761*

पौ छ ९ जमादिलावल

सोमवार दोन प्रहर

श्री

श्रीमंत महाराज राजश्री दादासाहेब

स्वामीचे सेवेसी

सेवक आज्ञाधारक सिवराम आनंदराव चरणावरी मस्तक ठेऊन सां नमस्कार विनंती यैसिजे. काली रविवार संध्याकाली मोकाम जाहालियाउपरी, दोन घटिका रात्री नवाब निजामअलीखा याचे ढालायेत येऊन आम्हास व चागोजी ना व आवघे जासूद धरून नेऊन देवडीवरी सारी रात्र बैसविल. प्रातःकाल प्रहर दिवसावरी सोडून दिल्हा. त्यासी रा विनायेकदास यासी ज्वाबस्वाल जाहला. ते बोलिले की अम [पुढील बराच मजकूर फाटला आहे] (का)सीदजोड्यास

---

१ तयारी.

आटक केलिया आम्ही तुम्हास अटक करू यैसे बोलोन आम्हास सोडून दिल्ह. तैसाच रा। शिवाजीपंताकडील रा। मलारपंत व परसराम जोडीया बैसविल्या होत्या त्यासीहि साडून दिल्हा. साहेबी त्या जोड्यास अटकाव केलिया ते आमचे जिवाचा घोर करितेत. काली त्याच्या जोड्या कोणी बैसविल्या होत्या त्यासी ताकीद करावी. पुढे जोडियासी कोणी अटक न करीत यैसी गोस्टी करावी; आगर साहेबाची मनी तैसच करण असलिया आम्हास बोलाऊन घेणे. यावरी साहेब धणी आहेत हे विनंती. आज्ञाधारक चागोजी ना। दडवत विनंती रानी लिा आहे त्याजवरून कलो येईल. हे विनती.

¶*Shivaram Anand writes to Raghunathrao of the confinement and subsequent release by Nizam Ali of himself and the news-bearers.*

No. 39] [*11-12-1761* ?

पौ छ १६ जावल.

श्रीशंकर

सेवेसी माधवराव विश्वनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ता। छ १३ जमादिलोवलपरियंत वर्तमान येथास्थित असे विशेष. येथे येंदा कामाठी व हशमी माणसांचा भरणा थोडका. तत्रापि निकड करून जवाहीरखाना व खजिना झाडियानसी पुरंधरास रवाना केला व जामदारखाना व सिलेखाना झाडियानसी सिंहीगडास रवाना केला व जिनसखानाहि बहुतकरून रवाना केला. तोफखान्याचा जकिरा तर फारच आहे त्याहिमध्ये उपयोगी जिनस व दारूगोला, तोफा बाण लडाईचा सरंजाम हा झाडियानसी सिंहीगडास रवाना बहुतकरून जाला. काही राहिला आहे तोहि लौकरच पाठवितो. कोठीचा सरंजाम काही गेला. बहुत राहिला आहे, त्यासहि मदत करून रवाना करितो. किल्यावर जिनस चढवावयाविसी रा। गोविंद सिवराम यांसी सांगितले आहे. तेहि तरतूद करून चढवितील. वरकड सरजाम कावनई तालुखा (?) व त्रिंबक व लोहोगड, पुरंधर सिंहीगड विसापूर येथील बेगमी दारूगोल्याची थोडीबहुत करावयाची ती केली आहे. विदित होये. प्रस्तुत सप्तरिषीस वर्तमान जाले ते परस्परे विदित जालेच असेल. तेथील कारकुनाचे पत्र आले ते बजिनस पाठविले आहे त्यावरून विदित होईल. खजिना सेवेसी रवाना करणार. दंग्याचे दिवस; वाटेचे रखवालीस राऊतांचा भरणा भारी पाहिजे म्हणून खोलंबा जाला आहे. येविसी पूर्वीहि विनंती लिा, परंतु राऊत आले नाहीत. तर पांचसे राऊत जरूर पाठवावे. येथे आहेत; त्यांस दररोज रवानग्याबरोबर राऊत द्यावे लागतात. जागा जागा

रखवाली पाहिजे. येथेहि श्रीमंत मातुश्रीबाई आहे. नेहमी शेदीढशे राऊत पाहिजे. याजकरिता येथील राऊत खजिन्याबरोबर पाठवावयास उपयोगी येत नाहीत. राऊत पाठवावयाविसी आज्ञापिणार स्वामी समर्थ असेत. उंटे येथें नाहीत. स्वामीनी पाठविली ती थोडी. त्यांजवर सारा भरणा रवाना होत नाही. आली आहेत त्यांजवर जाईल तितका रवाना करितो. परंतु आणखीहि उंटे पाठविली पाहिजे. उंटे नगरी बहुत आहेत, तेथे आज्ञा गेल्यास वरचेवर येतील. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना. आजच सांडणीस्वाराबरोबर आज्ञापत्र आले, तेथे आज्ञा की, दाहा सांडणीस्वार पा। आहेत व तेथे आहेत त्यादेखील यैवज भरून पा।. यैशास, उटांची व राऊतांची वाट पाहिली, फार दिवस येत ना, मोगलांची गडबड फार जाली, म्हणून खजिना पुरंधरी रवाना केला. हाली येथे थोडासा यैवज आहे. मोहरा, होन, रु॥ मिळोन पंनाससाठ हजार रु॥- परियंत सांडणीस्वारांबरोबर पाठवितो; व उंटे स्वामीनी पा। ती पुरंधरास पाठऊन त्याजवर जाईल तितका यैवज तेथून रवाना करितो. त्याजबरोबर राऊत स्वामी-कडून येतील ते देऊन पाठऊ. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Madharao Viswanath Pethe reports to the Peshwa that he managed to despatch valuable treasure to Purandhar where it was quite safe from the hands of the plunderers from the Mughal camp.*

No. 40] *[12 December 1761*

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे चरणसेवेसी

सेवक आज्ञाधारक सिवराम आनंदराव चरणावरी मस्तक ठेऊन सां। नमस्कार विनंती उपरी. लस्कर आजी प्रहर दिवसा कुचे जाहाल. बोलवा श्रीगोंदियाची सेवेसी विदित्य आहे तरी माहाराजाचे चितास येईल तरी आपण कूचे करून ते स्थली मुकाम क(रू)न तोफ लाविलिया ते वाट सोडून दुसरी वाटेने जातील. तोफची इभरत आपणाकडील इकडे बहुत आहे. काली तोफचे गोले आपणा-कडील इकडे आले ते कोणास काही लागले नाहीत. परंतु लस्करा(त) (गो)ला येताच फार घालमेल होते. दाटीमुळें येकावर येक पड(ता)त. सेवेसी कलावे हे विनंती.

¶*Shivaram Anandrao reports to Raghunathrao the good effect produced by the Peshwa's artillery which the writer advises should be advanced to Shrigonda to deflect the enemy's course.*

6528

No. 41] [14-12-1761

(फाटले.) विज्ञापना येसिजे. छ १९ रविवारं दोन घटका मागील रात्र राहाता आपाराव (हाके) रेणापूरकर पाऊनसे रावतानसी आपले लष्करांतून सिवाजी-पंताचे गोठात आले. सिवाजीपंत आपाजीरायाचे राहुटीस जाऊन भेटले. दीड प्रहर दिवस राहता आगाडीस लढाईचे तोंड लागले; तेव्हां नवाबाची आगाडी माग फिरविली. आपलेकडले राऊतानीं बुनगे दोनकसे घेऊन गेले. दहा पांच मानूस ठार जाहले. वीसेक मानूस जखमी जाहाले. तेव्हां सिवाजी केशव व लक्षुमणराव खंडागले चालून अगाडीस आले. तेव्हां त्यामध्यें युद्ध (फाटले.) तेव्हां सिवाजी केशव याजकडील * * (फाटले) नामी सरदार (फाटले) जखमी आहेत. वाचाविसे नाहींत. पंधरा मानूस ठार जाहाले. वीसएक मानूस जखमी आहे. घोडीहि दहायेक ठार जाहाली. दोनचार जखमी आहेत. लक्षुमणराव खंडागले धारकरी सिपाई चवदा पंधरा ठार पंचवीसेक जखमी आहेत. दाजी निंबालकर याजकडीलही दहा बारा मानूस मातबर ठार जाहाले, विसेक जखमी आहेत. पछाडीस हणमंतराव निंबालकर याजकडील हैबतराव नलवडा व दनोसिंग मातबर सरदार ठार जाहाले. यासीं नामांकित वगैरे चारसे मानूस ठार जाहाले. हजारेक जखमी आहे. घोडी ही दोनेकसे जखमी आहेत. राम (फाटले) कडील तीस मानूस ठार जाह (फाटले). खंदारकर (फाटले) गमोडे नामी सरदार ठार जाहाल्यासिवाये वीसेक मानूस ठार चालीसेक जखमी आहेत.

(पुढील दोन ओळी मजकूर फाटण्यांत गेला आहे.)

नवाब निजामअल्लीखान याचे पागेवरले खास दोन मोगली टोपीवाले ठार जाहाले. या सिवाये ठार जखमी आहेत. आपले तोफाचे गोल्यानीं व बानानीं फार शर्तम[१] केली ते पत्री लिहिता पुरवत नाहीं. लष्कर आवघे सेनसडा जाहाले. कांहीं बाकी उरली नव्हती. रात्री बहिर एकीकडे, फौज एकीकडे, मिसलीची बे-मिसल जाहाली. कोन्ही कोन्हास भेटले नाहीं. काल यवन लोकास कळू आले. कूच करा (फाटले)चा आवाका देखील राहेला नाहीं. (फाटले) वजी कूच करतील. अद्याप (फाटले) जाहाला. (फाटले) येवन लोकाना आवसान देखील नेवून गेले होते. मोठी मार दिल्ही. श्रुत होय हे विज्ञापना.

रवाना छ १६ जमादिलौवल दोन घटिका दिवस.

¶*The letter vividly describes the havoc created in the enemy's ranks by the Peshwa's army.*

+ जमादिलौवल. १ शामत = शहामत = पराकाष्ठा.

No. 42] [15-12-1761

श्री

सेवेसी नागो राम चरणांवर मस्तक ठेऊन शिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील-वर्तमान तागाईत छ १७ जमादिलावल मंगळवार प्रात:काळ पर्यंत स्वामीचे कृपाकटाक्षेंकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असें विशेष. स्वामीची आज्ञा मंगळवारी घेऊन निघालों ते रविवारीं छ १९ मिनहूस सातारियास पावलों. चिरंजीव राजश्री माधवराव रत्नाकर यांस पुढें रवाना केले होते ते आगोदरच शनवारीं पावले. राजश्री गंगाजीराव खानविलकर तेहि शनवारींच पावले. आज्ञेप्रमाणें त्याणी सर्व मजकूर राजश्री विष्णुपंतांस सांगितला. मातुश्री आई-साहेबांस देवाज्ञा जालियाचे वर्तमान पेशजी लेहून पाठविलेंच आहे. आम्ही रविवारीं सायंकाळीं दाखल होतांच राजश्री विष्णुपंताची भेट जाहाली; व राजश्री शिदभट दीक्षित व मशारनिले यांणीं आम्हास दरबारास घेऊन जाऊन दर्शन करविले. आपलें संतोषाचें वर्तमान व मोगलाचें वर्तमान राजश्रींनी आपले स्वमुखें पुशिलें. सर्व मजकूर मोगलांचें युद्ध जाहालें, तोही मजकूर वगैरे सर्व सांगितला; त्याजवरून माहाराज बहुत संतोष जाहाले. बोलिले कीं आम्ही खासा बाहेर निघोन डेरेदाखल होतों; ईश्वर पंतप्रधान यांस येश देत आहे म्हणून बोलिले. येथील विचार पाहातां ज्याप्रमाणे पूर्वीपासून बंदोबस्त आहे त्याजप्रमाणेंच आहे. आणि माहाराजांचीहि सर्व प्रकारें आपले ठायीं ममता बहुतच आहे. येथें बोलण्यांत पाहातां दुसरा विचार किमपि आढळला नाहीं. सेवकाचे व माहा-राजाचें बोलणें समक्ष जाहालें. त्यांत भावार्थ हाच कीं रात्रंदिवस आपलें स्मरण करून ज्या गोष्टीनें स्वामीचें कल्याण तेच इच्छा आहे. माहाराज सोमवारीं आऊसाहेबाची राख गोळा करावयासी माहुलीस गेले होते, समागमें मराठे लोक व आम्ही फौजसुद्धां गेलों होतों. राख गोळा करून दोन प्रहरां शहरास आले, तों इतक्यांत राजश्री माधवराव विश्वनाथ व राजश्री गोविंद शिवराम हे पुणियाहून आले, त्यांजला आम्ही व विष्णुपंत वगैरे सामोरें जाऊन आणिलें. त्यास राजश्रीची भेटी जाहली. कितेक मजकूर मोगलाकडील दाटीचा व बाब्राजी जाधव मोंगलाकडे मिलोन लबाडी करणार हा अर्थ दर्शऊन किल्यावर चालावें म्हणोन राजश्रीस विनंती केली. त्यास राजश्रीनी बहुत आग्रह केला कीं न जावें. आपण डेरे दाखल होऊन फौज मेलवावी आणि आपल्यास सामील व्हावें, ऐसे कितेक गोष्टी बोलिले; परंतु या उभयेतांनीं बहुतच आग्रह करून सर्व गोष्टी येकीकडे ठेऊन स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें किल्यावर राजश्रीस दाखल केलें. सोमवारीं

दोन प्रहर रात्रीस दाखल जाहाले. सेवेसी श्रुत होये. या उपर सेवकाचे येथें कार्य कांहीं राहावयाचें नाहीं. आज्ञा येतांच स्वार होऊन सेवेसी येईन हें विज्ञापना.

¶*Nago Ram reports from Satara the news of Tarabai's death and her funeral ceremony. He also mentions that the King is favourably inclined towards the Peshwa in his struggle against the Nizam. The writer however took good care to keep him well guarded at the fort of Satara.*

No. 43] *7-12-1761*

श्री

विज्ञापना छ १९ जमादिलावल गुरुवार ५।। ॥१९ वर्तमान. आज प्रातःकालीं दोनघटका रात्र असतां कुच्याचा नकारा जाल्याचें वर्तमान शेवेसी लिहिलें होतें. त्यास तयारी जाली. हाती तयार जाले होते. मागती मुकाम केला. झंड उभे केले, हेहि वर्तमान शेवेसीं लिहिलें. बाह्यात्कारें तरी लौकिकी चर्चा कीं सलुख होतो, याजकरितां मुकाम केला. येक मजकूर कीं श्रीगोंद्यांत सिंद्याचे हवेलींत कांहीं द्रव्य भूमिगत आहे म्हणोन राजे विनायेकदास कालहि हवेलींत गेले होते. आजहि ऐसे कोणी यासी सांगितलें आहे. प्रातःकालीं गेले होते. आद्यापि हवेलीतच आहेत. आजेचंद खांदारकर व मुरादखां वगैरे व महमद जाफरखां अर्जबेगी हेहि गावांत गेले आहेत. बेलदार खाणायानिमित्त गेले आहेत. नवाब निजाम आलीखांहि हवेलींत जावयासी स्वार होऊन गेले आहेत. या प्रकारचें वर्तमान आहे. सेवेसी शृत होये हे विज्ञापना. * *

[यापुढे * तीन ओळी मजकूर फाटला आहे.] *

डेऱ्यांतच आहेत. प्रस्तुत हणमंतरायाचे त्याचे खिलवत होत आहे. सेवेसी शृत होये हे विज्ञापना.

¶*The Nizam gets rumours of the hidden treasure in the Sindia's residence at Shrigonda and goes there to search for it. The letter reports the affair to the Peshwa.*

No. 44] *[17-12-1761*

श्री

विज्ञापना. छ १९ जावल गुरुवारचे वर्तमान प्रातःकालीं कूच जालें होते. तमाम हातीवर आंबाऱ्या जाल्या होत्या. लस्करची तयारी जाली होती. मागती मुकाम केला. झंडे उभे केले. याचे कारण कीं, काजीनें सांगितलें जें सिंद्याचे हवेलींत द्रव्य आहे. त्यास प्रातःकालीं रा विनायेकदास व खंदारकर व मा

जाफरखां आर्जबेगी वगैरे बेलदारांस घेऊन हवेलींत गेले. तमाम हवेली जेथें जेथें भ्रम होता तेथे तेथे काणली. बलदें फोडिली. बलदांत काणली, परंतु कोठें काहीं सापडले नाहीं. दो प्रहराचे अमलांत नवाब निजामआलीखांहि स्वार होऊन गेले व त्याचेमागून नवाब सलाबतजंग गेले. उभयेतांनी हवेलींतच भोजन केले. संध्याकालपावेतो तेथेच होते. आस्तमानी आपलाले डेऱ्यास आले. विनायेकदास व खंदारकर हवेलींत रात्रपावेतो होते. येकदोन भांड्याची पेंवे सापडली. येक पेंव खंदारकरास भांड्याचे सांपडले. काल पंचवीसतीस मण भांडी सापडली व खंदारकरास येक दाण्याचे पेंव सापडले. नक्त काही सापडलें म्हणोन बोलतात. परंतु पतेवार ठिकाण ला(गला) नाहीं प्रमाण कललियावर शेवेसी लिहितो. सेवेसी शृत होये हे विज्ञापना.

¶*This is a news-letter reporting that the Nizam encamped at Shrigonda and ordered to search carefully Sindia's residence for hidden wealth.*

No. 45] [*18-12-1761* ?

श्री

चिरंजीव राजश्री हरिपंत तात्या याप्रति आबाजी बल्लाळ मुकाम पुणे आसीर्वाद उपरी. येथील क्षेम ता। मार्गसीर्ष वद्य सप्तमीपावेतो सुखरूप असो विशेषे. तुम्ही पत्र छ १८ जमादिलोवलचें पाठविले ते पावले. पेडगावचे सुमारें मोंगल जातो म्हणोन लिहिले ते कललें. पुढें मोंगल कोणीकडे जाणार हे सविस्तर लिहोन पाठवणें. इकडील वर्तमान येथास्तित असे. तीर्थस्वरुप राजश्री काका-कडोन वसईचा मजकूर लिहिला होता त्याचें उतर पाठवावें. वस्तवानी सर्व लोहगडास गेली. बहुत काय लिहिणे लोभ असो दीजे हे आसीर्वाद.

पोष्य वासुदेव नारायण वैद्य सा। नमस्कार लिहिला परिसोन हरघडी पत्र पाठवीत गेले पाहिजे हे विनंती.

¶*Abaji Ballal writes to Haripant Phadke, his younger brother, communicating the writer's well-being at Poona.*

No. 46] [*20-12-1761* ?

पो। छ २६ जमादिलावल

श्रीदत्तात्रय

सेवेसीं आज्ञाधारक जीवनराव केशव साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ऐसीजे. येथील क्षेम तागायत छ २२ जमादिलावल मुकाम मौजे कडेगत परगणे आंबड-पावेतो सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीची आज्ञा घेऊन स्वार जालों, ते किले आमदानगरावरून गुंजालियाचे घाटे उतरलो, तों वर्तमान ऐकिलें

जे, शहरांत मुरादखानाचा भाऊ हिमतखान आहे, त्याणें तमाम सरकारचीं ठाणीं उठऊन आपलीं ठाणीं सेंदुरवादे व पिंपरी व येकतुनी व दाभाडी व आंबड वगैरे येथें बसविलीं. जाळनापूरच्या ठाणियास खंडागलीयाकडील दोनसें स्वार व दोनसे प्यादे येऊन मोरचे दिल्हे आहेत. पैठणास ठाणें सें दोनसें स्वार व प्यादे यैसे मोकरर होऊन शहरापासोन कोस दोन आले आहे, हें वर्तमान ऐकून छ १८ रोजीं विसा कोसाचे कूच करून सेंदूरवादें येथें जाऊन तेथें मोगलांचे तर्फेन कमाविसदार होता तो धरून आणिला, ते दिवसीं तेथील यात्रेचा सेवटला दिवस होता. थोडी बहुत यात्रा होती, त्यामुळें कोनकोनाची यात्रेच्या लोकांची वस्तभाव लुटली आली. तैसेच परतोन येऊन तेच दिवसीं सावखेडियाचा मुकाम केला. दुसरे दिवसीं तेथें मुकाम करून जे वस्तभाव मात्र कराराची आली होती ते ज्याची त्यास पावती करून कबजे घेतली. तदनंतर पैठणास आलों. तों पैठणास ठाणें येत होतें तें परतोन शहरांत गेले व बिडकीणगावचेंहि ठाणें उठोन शहरांत गेले. त्याउपरि मुकाम मजकुरास आलो. येथून जालनापुर बारा चवदा कोस आहे व आंबड नव कोस आहे. ऐसियास स्वामींनी तों मजला हुजूरून रुकसत करविलें जे, तुम्ही आपल्या मुलकांत जाऊन तेथें कांहीं पैसा पैदा करून फौजेचा पैसा जेथवर झाडेल तेथवर झाडणें. त्यास दरमियान मोंगलानीं सरकारच्या कमाविसदारास उठऊन देऊन आपलीं ठाणीं बसविलीं, यास्तव पांच सात दिवस या प्रांतीं राहून मोंगलाचीं ठाणीं उठऊन देऊन, सरकारच्या कमाविसदाराचा अमल चालता होयेसे करावें लागतें. मोंगलाचीं ठाणीं टाकून पुढें जाता येत नाही. मोंगलाची ठाणीं उठवायास जावें तरी मार्ग सरकारच्या मुलकांतून, जगलांत जिराईत, फौज ज्या वाटेणें जाती तेथें जिराईत खराब होईल. जेथें ठाणें असेल तो गांव मारला जाईल, हुजूरची ताकीद कीं सरकारच्या परगणियास उपसर्ग न लावणें. येविसीं जीं आज्ञा काये ती सादर जाली पाहिजे. आज्ञापत्राची मार्गप्रतीक्षा करावी तर जालनापुरास रामचंद्रपंत खंडागल्याकडील याणे मोरचे लावले. आम्हीं जवल असतां ठाणें गेलें तर येक प्रकार दिसेल यास्तव जालनापुरास गेलों. श्रीकृपा आहे तरी त्याचें पारपत्य स्वामीच्या प्रतापें करूण होईल. तदनंतर अंबाडास येऊन ठाणे घ्यावयाचा उपाय करीन. पडतूर प्रांतांतहि जाईन. तदनंतर जतीच्या माहालांत जाईन. शेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

सेदूरवादे येथील मोगलाचे कमाविसदार धरले. त्यांच्या पायांत बेड्या घालून सेवाळेयास पाठविले हे विज्ञापना.

¶*Jivanrao Keshav reports his expedition into the Nizam's territory towards Paithan and Jalnapur to collect tribute.*

6533

No. 47] [*Received 24-12-1761*

पौ छ २६ जावल
दीड प्रहर रात्र

श्री

राजश्री रघुनाथ पंडित गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित उदाजी चव्हाण हिंमतबहादर ममलकतमदार दंडवत विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशललेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविलें प्रविष्ट होऊन लेखनाभिप्राय अवगत जाला. मोगल शहर औरंगाबाद येथें येऊन सडा होऊन, मागती गंगातीरास क्षेत्र टोंके येथें आला. देवब्राम्हणांचा गांव त्यास कौलकरार देऊन येक रोज रखवाली केली. दुसरे रोजीं मुकाम तेथें करून श्रीस भग्न करविलें. देवालय आदिकरून गांव सर्व जाळिला व ब्राम्हणांस उपद्रव केला. याप्रमाणें हिंदुधर्मावर यांणीं बदनजर ठेविली आहे. कौल देऊन विश्वासघात केला. याचें पारपत्य पुरतें करून नस्तनाबुद करणें प्राप्त जालें. मागें हमेशा बिघाड सलुक होत गेले. परंतु याप्रमाणें असुरी दुष्कर्म जालें नव्हतें. हिंदुधर्माचा उछेद केला. ये गोष्टीची ईर्षा सुब्यावर आहे. कितेक लोक कितेक प्रकारें आम्हांविशीं आपणास सांगत असतील; परंतु आमचें लक्ष आपणांपाशीं आहे. आमच्या येण्यास दिवसगत लागायाचा प्रकार आपणांकडेच आहे. आजच्या प्रसंगीं ह्या ईर्षेपरीस दुसरी इरे नाहीं. याउपरी लिंगोपंताजवळ आपण सरंजामाची रीत सांगोन उतर समर्पक येतांच, आम्हीं दरकूच येतों. कळलें पाहिजे. विशेष काय लिहिणें, कृपा लोभ असों दिल्हा पाहिजे, हें विनंती.

¶[*Udaji Chavan learns of the sack of Toka by the Nizam and promises to join the addressee if proper arrangements were made for his force.*

No. 48] [*25-12-1761* ?

श्री

श्रीमंत महाराज राजेश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी. सेवक अगन्याधारक येसाजी नाईक बातमीस मुरादखान याजकडील वर्तमान छ २१ जमादिलोवलीचे रोज रामचंदर व नासरमन मुलीख व महमूदखान गाडदी अयेसे तीन सरदार अपनाकड आले. त्याच्या निघालीयावर नवाबानीं मुरादखानास अघाडीस पाठविले. त्या दीचे सार निघनार होतो तो धरूण देवडीस नेले. खारीमधें

ताकीद केली कीं सार बाहेर न जाऊ देन. मुरादखानस हरवलीस फरमावले तो आज आघाडीस होता. केडगांवावर मुक्काम जाला. येह वरत की यावर काये होईल तो सेवेसी विदित होईल. हे विद्न्यापना.

¶A news-writer gives to the Peshwa news about the movements of some Sardars of the Nizam.

No. 49] [*Received on 28-12-1761 ?*

पौ छ १ जाखर भोमवार

श्री

श्रीमंत राजश्री बापू साहेब

स्वामीचे सेवेसी.

विनंती शेवक धोंडो राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. स्वामींनी जासुदांचा मार लिहीला त्याप्रो राजश्री राजे विठलराव यांसी विचारिलें. त्याणी उतर केले कीं, आम्हाकडून कोणी गोष्टीचा आटकाव नाहीं. श्रीमंताकडून आटकाव जाल्यास आम्हासहि केला पाहिजे. तिकडून निर्मल जाल्यास इकडूनहि गुंता नाही, ऐसे बोलिले. त्यास बातनीचे कामास दोहीकडूनहि आडथला नसावा हें उचित आहे. हे विज्ञापना.

¶Dhondo Ram writes to Sakharam Bapu saying that Vithal Sundar is equally anxious that a common understanding should exist between the Peshwa and the Nizam, on the point of messengers residing in hostile camps.

No. 50] [*About 30-12-1761*

श्री

सेवेसी मल्हार बाबूराव विज्ञापना. सुकुरवार तिसरा प्रहर मुा उरली. नवाब निजाम आलीखानानी राजे विठलदासास चोबदार बलाऊन पाठविला. राजे विठलदास तेच स्वार होऊन नवाब निजाम अलीखानाचे डेरियास आले. च्यार घटका खिलबत जाहल. मजकूर कांही कलला नाही. जाहेराना सुलाहचा मजकूर. लस्करांत गलाची धारन जोर बाजरी च्यार सेर शास, मठ शास च्यार सेर, हरभरे शास आडीच सेर, पीठ तीन सेर, कनीक आडीच सेर, तांदूल आडीच सेर तूप पाऊन सेर, गूल दीड सेर, तमाखू सेरभर या प्रमान धारन आहे. नदीचे काठोकाठ किराना आपले लस्करातून बेपारी आणीत-असत, येविसी ताकीद करनार धनी समर्थ आहेत. डोंगर कडाडीन दाना निघतो त्याजमुल लस्करात

स्वस्त जाहाल आहे. वैरनकाडी थोडीबहुत मिलतच आहे. बाजे कोन्हास मिलतहि नाही. नवाबाचे खासे हत्तीस चिंचाची लाकड खायास व लक्षुमणराव खंडागलेचे हातीवुढे तरवड व कांव्या पडल्या आहेत हे विज्ञापना.

¶*News from the Nizam's camp about an interview between the Nizam and Vithaldas and the rates of corn prevailing in the camp is reported to the Peshwa by Malhar Baburao.*

No. 51] [*About 30-12-1761*

श्री

सेवेसी मल्हार बाबूराव विज्ञापना. रविवार प्राथःकाल मोगलाचा कुचाचा नगारा जाहला आहे. मुल नदीवर जानार यैसी वदंता आहे. आनंदराव निंबालकर स्वामी समर्थाचे भेटीस येनार आहेत यैसी वार्ता आहे. श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Malhar Baburao sends news that the Nizam is ready for the day's march. A rumour that Anandrao Nimbalkar is to see the Peshwa personally in connection with the peace negotiations is also referred to.*

No. 52] [*Dec. 1761*

श्री

सेवेसी नारो शंकर विज्ञापना.. स्वामींनीं चिठ्ठी पाठविली ते वाचून चित्तास परम खेद जाहाला तो पत्रीं कोठवर ल्याहावा? यवनांकडे हिंदु सरदार आहेत त्यांसहि स्वामींनीं चिठ्या ल्याहाव्या, जे तुम्ही हिंदु मातबर सरदार असोन देवाचा विध्वंस करविला यांत तुमचें कल्याण होईल कीं काय? ऐसें अगत्यरूप मर्जीस आलें तरी ल्याहावें. वरकड युध्याचा मजकूर स्वामीचा विचार तोच आमचा. भवानीशंकर स्वामीचें आराध्य तो यवनांचा निःपात करील यांत संदेह नाहीं. आपण प्रतापी, तपस्वी, पुण्यवान आहेत. भवानीशंकर स्वामीचा मनोरथ सिद्धीस नेईल, संशय नाहीं. स्वामीच्या आज्ञेप्रमाणें लोकांस बोलाऊन ताकीद केली आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

भोसल्यांसी ताकीद करून लौकर येत तें करावें, हें विज्ञापना.

¶*Naro Shankar writes to Dadasaheb saying that he is in full agreement with him regarding the campaign against the Nizam. The writer advises Dadasaheb to address a strong remonstrance to the Hindu Sardars of the Nizam against the wanton destruction of the Hindu temples by the latter's forces.*

No. 53] [December 1757

श्री

श्रीमंत राजश्री रावसाहेबाचे
सेवेसी

आज्ञाधारक सेवक कृष्णाजी हरकारे मुा लशकर नजीक निजामआली सा। दंडवत विनंती उपरी. विनवावया प्रार्थना येसी जे, कालचे लडाईमधे दोन सुबेदार हिबराहीमखां गारद्याचे सांगातील कामास आले व गारदी जखमी सुमार १९ जाले. असमलखां पठाणा सांगांतील दोन जौने[1] कामास आले व पधरा जौन जखमी आहेत. या सिवा(य) तमासे बीन व कहीवाले कामास व जखमी जाले. याउपरातिक आज सणवारी येथून कूचे करीत होते. तितक्यामधे सलाबतजेंगाचा साडाणीस्वार आला. सांगून धाडले की तुमचे लशकरचे कितिक लोक जखमी जाले व कितीक कामास आले ते मजला लेहून पाठवा. मग कूचे करा. त्याचे उतर यानी पाठविले त्याचा मैब (?) आलियावर कूचे मुकामाची खबर सेवेसी विनंती लिहिली जाईल व बसालतजेंग येथ येणार आहेत. कलाव बहुत काय लिहिणे आणि आज धाणेरा पिटला की जरिदे स्वारी सांगाते येणे व रांडपोर कोन्ही सांगात न घेणे व दाणा चौ चौ दिवसाचा घेणे व आज खलबतीमधे नवाब व वाजदे आली व मुरादखां व विठोजीपंत व दरवेश महंमदखा अर्जबेगी व हरकाऱ्याचा दारोगाहि होता आणि मग नवाबसाहेबी म्हटल की आज दोन प्रहर जाले, परंतु मऱ्हाटेचे लशकरची बातमी ताहल[2] न आली सबब काय?

व देहडीवर चौबदार बोलत होते की पठाणाचे घरचे दोन बाणाचे उंट व येक नगाऱ्याचा उंट व तोफाच्या बैलाची माल घेऊन गेले, इतक्यात इबराहीमखा गारदी फार म्हणतो की मजला येकल्यास हुकूम कराल तर मी जाऊन लढाई घेईन. लोक खर्चावाचून फार हैराण आहेत. दंगा देहेडीवर होणार आहे.

¶*Krishnaji Harkare sends news to the Peshwa describing a skirmish between the Maratha and the Nizam's forces. This letter probably refers to an earlier campaign when Ibrahimkhan was serving the Nizam.*

No. 54] [1761

श्रीगणराज

सेवेसी गोपालराव गोविंद विज्ञापना येसीजे. आजी तोफा लावावयाचा मोठ लाग होता. परंतु आलस कां केला न कले. असें केल्यानें मोगल आया कस

---

१ जौन = जवान = सिपाई. २ ताहाल = आतांपर्यंत, अद्यापि.

येतो? त्यास तो पुण्यास जाईपर्यंत दररोज तोफा लावाव्या. महागाही त्याच्या लष्करांत बहुत जाली आहे. यास्तव जितकी मेहनत निकडीची होईल तितकी कामाची. मेहनतही जों पुणेयाचा तसनस न जाला तोंच करावी. मग करून सार्थक काये? सर्व काळजी धण्यास असतां सेवकांनीं लिहिल्यास स्वामीस वाटेल कीं, आपल्या घराचे काळजीकरितां लिहितात. परंतु आम्ही लिहितो ते घराकरितां लिहित नाहीं, सरकारकामास्तव लिहितो. करणे न करणे धण्याचा एखत्यार. विदित होय. आमचेंनें उगे राहावत नाहीं यास्तव लिहितो. हे विज्ञापना.

¶*Gopalrao Govind enquires as to why guns were not brought to act at the proper time. He also suggests measures for preventing further devastation by the enemy.*

No. 55] [*About 26-1-1762*

पुरवनी.

[मागील बंद गहाल.] ने सर होईल याची (चि)तात काळजी न आणावी. इकडील येवणाचाहि युध्य प्रसंगाचे त्यास वर्तमान ल्याहावे कीं, तिकडून शकटभेद करून मोगलआली व रामचंद्र जाधवराव यास सैनापति कबूल करून आणिले. परंतु त्यास सैनापतीचे यैवजी इकडील मुल्क देऊन त्याचे मनोधारन रक्षिले. तुम्हीहिं तिकडील बंदोबस्त करून भेटीस सत्वर यावे. तुमचे आलियावर जो मनसबा हिंदुस्थानचा करायाचा असल तो करून. यैसी निखालसपनाची पत्रे गेलियावर त्यास सहजच [फाटले] त होईल की, आम्ही चाकरीचि प्रसंगास गेलो नाही, परंतु त्याची ममता आमचे ठाई पूर्ण आहे. याजमुले पुढे कामकाज मातबरच त्याजपासोन घडोन येईल. मुलकीहि दबाव मातबर राहिल की त्याचे संग्रही जितके मातबर माणूस आहेत त्यांच्या उभारणिया. उत्तम प्रकारच्या केल्या, तेव्हा सहजच म्हनतील की श्रीमंतांचे बरोबरीचे मातबर मणुशे आहेत यैसा मुलकी दबाव पडलियास सहजच सर्व बंदोबस्त माहाराजांचे मनोदयानुरूप घडोन येतील. मातबर माणूसहि साहेबांचे संग्रही बहुत आहेत, परंतु मुलकी जुजरसी करून आपला बंदोबस्त रक्षिला यैसा जो असल तो कोन्हेहि जातीचा असो, परंतु साहेबचाकरीस अंतर न पडे यैसा जाणून त्याची उभारणी केली तर पुढे साहेबा(स) काबाल खंदार परियेंत मुल्क सर होऊन हस्तगत होईल. परस्तुत येकदोन वरीश खजाना जमा करायाचा हेत धरू नये. पुढे मुलकी बंदोबस्त जालियावर खजाना बहुत मिलल. कितीक शेवेसी मजकूर लिहिला

म्हणोन सेवकाचा अपराध क्षमा करावा. आम्ही बातमीचे फक्त चाकर आहो. परंतु साहेबाचे अन्नाचे प्रतापे जो सुचला तो सेवेसी लिहिला आहे. अंतर पडत असल तर क्षमा करनार आपन समर्थ आहेत. सेवेसी विज्ञाप्ति.

¶*This fragmentary paper mentions the winning over of Ramachandra Jadhavrao and Mir Mogal to the Peshwa's side from the enemy's ranks.*

No. 56] [*31-1-1762* ?

श्रीशंकर

सेवेसी विज्ञापना तागाईत छ ९ जमादिलाखरपर्यंत वर्तमान यथास्तित असें विशेष. जागजागां पुण्यात कुचेबंदीचे मेढे घालणें, तोफाची सोये करणें, मोर्चे बांधणें, या गोष्टीची जलदी ज्या प्रकारें आज्ञा आली त्या प्रकारें करीत असों. मोगलाचे पारपत्य व्हावे, स्वामीचीच जरब त्याजवर बसावी ही गोष्ट आबाल-वृद्धांचें चितांत आहे; परंतु या गोष्टीस सर्व प्रकारें तरतूद मेहनत रात्रंदिवस आठपंधरा दिवस उत्तम प्रकारें होऊन आमचे लस्करांतून दाणा कितेक प्रकारें जातो. वकील बराबर वीस पंचवीस उंठ येतात ते भरून जातात, राऊत पडशा नेतात. पोहचावणार पोहचवितात. ये गोष्टीचें पारिपत्य होऊन बंदोबस्त होईल, आणि लढाईच प्राप्त जाली तर हिमतीनें लडाई होईल. तर मोगल आलीची व जाधवरावाची जागीर बहाल होऊन मग बरोबरीचा सलुख होईल, त्यांत वजन आणि लौकीक. जर मेहनत परिछिन्न रात्रंदिवस फौजा उभ्या करून चौफेर होत नाहीं, लडाई पडल्यास हिंमत धरून सरदार जुंजत नाहींत, तर जसा होईल तसा सलुख येव्हांच करणें उचित. स्वामी सर्वज्ञ, स्वामीस सर्वहि समजतें; परंतु त्याप्रमाणें रूपास आल्यास यश कीर्ति दिगांतरी जाईल. चहूंकडे मुलकांत दाणा आहे; केवळ त्याबरोबर महिना दोन महिने फिरेन म्हटल्यास त्यास दाणा-पाणी चारा मिळेल. आणि स्वामीस पोटाचें संकट पडेल, यास्तव जरूर मेहनत करून जरब देणें तर रात्रंदिवस भोंवतीं गस्त जाली पाहिजे. गोल्याचे मारा-बाहेर कडें फौजेचें बसेल तेव्हां मोगल जेर होईल. स्वामीचे स्वरूपाप्रमाणें कार्यहि होऊन येईल, यांत संशये नाहीं. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶*Preparations to defend Poona and overcome the invading forces of the Nizam are reported. The writer warns the addressee (Peshwa) to beware of his own Sardars who do not put their heart in the campaign.*

No. 57] [January 1762

श्रीगणराज

सेवेसी गोपाळराव गोविंद व मल्हारराव भिकाजी कृतानेक सा। ना। विनंति सांडणीस्वार आले याणी राजश्री रामचंद्र जाधवराव येऊन फौजासुधा भेटले म्हणोन सांगितले. आम्हीहि विसा घटिका रात्रीस कराराप्रमाणे बाण टाकिले. राजश्री नाइकाचाहि ग्रहस्त आम्हाजवळ होता. प्रातःकाली केडगावाज * * * आम्हांसहि थोडे थोडे वर्तमान कळलेच. आम्ही रात्रौ उपवासी, घोड्यास दाणा नाही, यास्तव गोटास आलो. जाधवराव आले, निमे काम जाहाले. स्वामीचा पुण्यप्रताप विचित्र आहे. मोगलहि बुडतो. संशय नाहीं. नवाब मोगल अलीखानहि आले फार करून कामच जाले. काही बाकी राहिली नाही हे विज्ञापना.

¶*The letter is addressed to the Peshwa by Gopalrao Patwardhan and Malharrao Raste saying that negotiations have proved fruitful as a result of which Ramchandra Jadhav has deserted the Nizam and has come over to the Peshwa with all his forces.*

No. 58] [January 1762?

श्री

श्रीमत् सेवेसी

दंडवत विनंती उपर. श्रीमत् आज्ञेप्रमाणें नवाब यांस अर्ज केला कीं श्रीमंती सांगितलें आहे जे दुतर्फा फौजा अजीम मिळाल्या आहेत. याजकरितां रईयेतेची पायेमाली होती ते न व्हावी व दुतरफाहि माली मुलकी बंदोबस्त करावयासी जावें लागतेंच, परस्परें स्नेह जाला. याउपर नवाबसांनी आमच्या डेरियासी यावें. व आम्हींहि त्यांचेथें येऊं येसा अर्ज केला. त्यानी फर्माविलें कीं येविशईं श्रीमंत आम्हासीं व आम्ही श्रीमंतासीं काहीसें बोलली आहोत कीं खलकुला[१] अराम पावे ते गोष्ट कांही मुनेके[२] करावी. राजश्री गोविंद सिवराम बक्षी व राजश्री राजे विठलदास यांसीहि येविशईं आज्ञा केली आहे. ते विस्तरें विनंती करितील. सारांश याचे मनास कीं आपण अगोधर कृपा करावी हे विनंती.

¶*The writer communicates Dadasaheb's request to the Nizam and his reply to it that he is in complete accord with Raghoba in the matter of preventing molestation of ryots caused by the encamping of the two armies as peace has been concluded.*

१ खलककूल = सर्व लोक. २ साफ, अवश्य.

No. 59] [2-2-1762?

छ ७ रजब.

श्रीशंकर

विज्ञापना शनिवारी दोन प्रहर रात्रपरियेंत बसून हणवतरायाचा जागीर येक लाख चोवीस सरकारात पंचावन हजार बीड व परबणी लिहून दिल्ही, ते आम्हापासून मुजरा घेऊन बहाल म्हणोन दसखते जाली. विज्यापुरात ती लाखाची बाकी राहिली तिचे माहाल भरती हवेलीत गावगणेवार न होता जवलील तरफात व्हावी ते जाली नाहीं. राजे बिरजनाथ व अबूलफकरखा बसालतजंगाकडून शनवारी रात्रीस आले. खान भेटीस आले. बिरजनाथ आज प्रात:काली येणार. त्याचे भेट जालियावर लिहूं. दसखत करूं असे म्हणतात. बलवंत बाबूराव व धोंडो राम याचे नावे राजाजीही दोन दोन हजार व जगनाथपंत येक हजार व हशम तुलाजीस ८०० रुपये सिरसालीयातील बाकी दसखत करविली. आमानत माहाल मेहकर व धारूर याची फर्द दसखत जाली नाही. आज करूं म्हणतात. आम्हास येथूनच रुखसत करूं म्हणतात. तोपरियेत कामे (उर)कतील ते सेवेसी विनती लिहिली जाईल. बहुत काये लिहीणे हे विज्ञापना.

¶*This letter mentions the territory made over to the Peshwa by the Nizam.*

No. 60] [13-2-1762?

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री दादा
साहेब स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक राघो शंकर दिा धोंडो राम कृतानेक साां नमस्कार विज्ञापना ताा छ १८ माहे रजब मु मुाारूग पाा उदगीर जागीर जाधवराव स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. यापूर्वी वरचेवर सेवेसी विनंतीपत्रे विस्तारे पाठविली आहेत त्यांजवरून सविस्तरे ध्यानास आले असेल. प्रस्तुत नवाब भागानगरचे बाहीरून चालले ते दर मजल छ १० रजबी कसबे कारेमुंगी वांजरातीर जागीर रुस्तुमराव पांढरे तेथून बेदर सात कोस तेथे येऊन पोहचले. आगोधर तजवीज केली होती की वांजरासंगमचे घाटे गंगा उतरावी. सरदारास वरचेवर ताकिदा गेल्या की तुम्ही वांजरासंगमचे तेथे जलद येणे. स्वामीची तर यांजला त्वरा की जलदी येणे. दुसरे शेरजंग व धोंडो-

राम व मोरोपंत याणीहि वरचेवर नवाबास लिहिले की विलंब कामाचा नाहीं. याजकरिता याणी तजवीज केली कीं वांजरासंगमचे घाटे जलदीने उतरून माहोर प्राते व्हावे. त्यास सरदार आद्याप घरोघर, जर नवाब वांजरेसंगमचे घाटे चालले, फौजा माघाऱ्या राहिल्या, समयास न आल्या तर येकले जाऊन काय करावे, म्हणून रुकनुदौला व जगनाथपंत तजवीज करू लागले. निदानी हे ठराविले कीं, उदगीर वरवाल राजुरे इकडून चालल्याने जाधवराव उभैता निंबाळकर सदासिव रामचंद्र वगैरे दबाव दिल्याने तालुके खराबीत दरमजल चाल्याने येत गेलिया सत्वर येऊन शामील होतील, म्हणजे फौजसहित मसलतीचे शुमारे चालू. विना-सरदाराचे सरहदेस गेल्याखेरीज सरदार लवकर येणार नाहीत. येणेप्रा तजवीज केली. सराफा रुकनुदौलाचे भाऊ भागानगरीहून लस्करास यावयाचे होते म्हणून नवाबानी कारेमुंगीवर च्यार पांच मुकाम केले होते. सराफा व दिवानजीचे भाऊ लस्करास येऊन छ १३ रजबी शामील जाले. यानंतर नवाबानी कोर-मुंगीवरून छ १५ रजबी कूच करून दरमजल उदगीरचे शुमारे दोन तीन मजला पुढे आले. येथून उदगीर सा कोस आहे. प्रस्तुत तालुका जाधवरायाचा आ (अपूर्ण)

¶Ragho Shankar writes to Dadasaheb, giving the movements of the Nizam whom the addressee had befriended against his own nephew Peshwa Madhavrao. The writer informs when and where the Nizam can be expected to join Dadasaheb.

No. 61] [*11-4-1757?*

श्रीराम

छ २१ रजबी मुकाम केला. प्रहरा दिवसापासून दोन प्रहर रात्रपरियेंत सिबंदीचा हगामा होता. दो प्रह(र) रात्रौ कृस्णाजी मोरेस्वर आले. ती लक्ष्या रुपयापैकीं काही भरना, नगदी दिधला. बाकीचा हवाला इबराहिमखा गारदी याचा घेतला. परंतु तो कबूल करीत नाहीं. छ २२ रजबी सिकाकोल राजे बंदरीचे राज्याची पत्रे आली की, दो चौ मातबरा जागा तुमचे नावचे छेडे चढविले. कोन्ही सरदार मातबर जेलद रवाना करने. त्यासी आपन रुजू होऊन बंदोबस्त मुलकाचा केला जाईल. त्याजवरूण आदमखा गारदी काही फौजनसी बिदा (करनार). छ २३ रजबी कुच्याचे दोन नगारे जाले. [फाटले] तयार जाली. इबराहीमखा तयार जाले [फाटले] सांगून पाठविले की, लोकांचा [फाटले]

+ विठ्ठल सुंदराचा भाऊ, आणखी एक भाऊ चिंतोपंत म्हणून होता.

आहे, तर दीड लक्ष रुपये [फाटले] पाठवाल तर कूच होईल व पेशखाना नवाबाचा पुढे गेला होता तो गारदीयाने जाऊ दिधला नाही. त्यानंतर दोन प्रहर दिवस-परियेंत उभे राहिले. सेवटी लाच्यार होऊन मुकाम केला. त्याजउपर चौ घटका राजे विठलदास याची वधू आली. संध्याकालीच लग्न लागले. ब्राम्हनाचा समुदाये पंचेवीस होते. लग्न लागलियाउपर लज्याहोम जाला. त्यानंतर चिरा बांधून निमो[१] व शाल पांघरूण नाच पाहत बसले. आनीक मनसबदार वगैरे उमदे लोक आले होते. ब्राम्हनाही मना केले की, साडे जालियाउपर पोशाक करणे. त्यासि त्यांची गोष्ट चितास न आली. नवाबसाबानी एक चिरा व केशरी जामा वगैरे वस्त्रे व त्याचे श्रीस जेडावाचे बाजूबंद दिधले. मोरोपंत, त्याचे बंधु, यास वराडची नायेबत देनार आहे. जानोजी भौ कूच करूण वनीवर गेले. सांडनीस्वार आला की, तुम्ही जेलदीने कूच करूण वनीवर येने. निर्मलचे जमिदाराचा वकील आला आहे की, खोज्या आमील पाठविला आहे त्याचा अमल दखल होत नाही. काही फौज कुमकीसाठी देने. त्यास उतर केले की, नवाब साहेब पंधरा रोजात त्या जालियात येतात. कुल बंदोबस्त होऊन येईल. लक्षेमनराऊ खंडागले याचे नावे पत्रे लिहून दिधली की, खोज्या सरकारचा आमील नर्मलेस पाठविला आहे त्याचा बंदोबस्त करून देने. यैसी मुखे समज्यायेश केली. छ २४ रजबी मुकाम (केला). रात्रौ राजे विठलदासाही साडे केले [फाटले] रजबी मुकाम करूण इबराहिम [फाटले] समज्यायेश केली. पैसा नगदी दिध [फाटले] करावा. मनसबदार जानोजीचे [फाटले] की, पैसे बाकीचे सत्वर पाठऊन देने [फाटले] चे लोकास दिधले पाहिजेत. नवाबसाबाने राजे विठलदास यास संतोशाची वस्त्रे दिधली. येक जिगा किमत रुपये पंधरासेचा बक्षीस केला. जानोजी भो याने वनीचे गढीसी मोरचे लाविले आहेत. येक हला केला होता त्यावेळेस पनास मनुशे ठार जाले. पंचेवीस जखमी जाले. गढीत सरंजाम बहुत आहे व पानी व दारूगोली सा महिने पुरल यैसी आहे. परंतु मुधाजीने लिहिले आहे की, जानोजीसी लडाई करायासि अंतराये न करणे. मोगल येईल तर त्यासी भेटने. छ २६ रजबी कुच करून मौजे नादापूर पा वन तेथील मजल केली. वनीचे लोकावर मोगलाची सलाबत पडली.

[पुढील बंद गहाळ.]

¶*News from the Nizam's camp reporting the marriage of Raja Vithaldas. It belongs to an earlier period, when Ibrahimkhan was in the Nizam's employ.*

---

१ आंतून घालावयाचा अर्धा आंगरखा.

6543

No. 62] [13-4-1762

[पहिला बंद गाहाळ.]

२

पुरवणी श्रीमत् माहाराज राजश्री पंत प्रधान स्वामी करून आणविले की तुम्ही आम्ही तिनी पिडीचे आहो. तुम्हास आम्हास काही सुटत नाही. येंदा तो परगणें कर्जदारास घालून दिल्हे आहेत. पुढे चिटगोपे सोडून देतो, खुशाल राहणे. आपले परगणे नवाबाखाले वगैरे गुतले आहेत ते सोडून आलियाउपरी दोनी माहाल तुमचे तुम्हास देऊ. तुमचा आमचा दुसरा विचार काये आहे. रा॥ भास्करराव व माधोराव सदासिव व लक्षेमणराव व आपाजीपंत बेबलखेड यासी सोडून द्यावे. त्याच नाव न घ्यावे. याप्रमाणे रा॥ आपाजीराव मलार यासी भालेरायाकडून फासा घालून आणिल. प्रेमपत्री भेटी आण प्रमाण जाहाली. घोडा १ बैसायासी दिल्हा. डेरा दांडा राहुटी पाल काही नाही. चौघ खिजमतगार व रा॥ नरसिंगराव व जिवाजी माणकेश्वर * * * राव वकसी येक दोघ ब्राह्मण समागमे आहेत. येऊन पछयातापात पडल्यासारखी गोस्टी दिसते. आपाराऊ मलार याचे समाधान प्रेमरी (?) करून छ १७ रोजी मंगलवारी तेथून कूचे करून नवाबाचे मुलाजमतीस आले. छ १८ रोजी नवाबाची व जाधवरायाची भेटी जाहली. बेदरानजिक वाडीवर दिडा कोसाचे तफावतीन गोला चुकवोन आवघे उतरले आहेत. नवाब सलाबतजंग याची फोज व बशालतजंगाची फौज मिळून सात आठ हजार आहे व उभयेताचे गारदी पाच साहा हजार तोफखाना वगैरे जे काये आहे ते सेवेसी विदित्य अस. नवाबाची व जाधवरायाची भेटी जाहालेया तेसमई समागम कोणास नेले होते म्हणाल तरी जाधवराव, व आपाजीराव मल्हार व भालेराव तिघाच्या भेटी जाहाल्या. सांप्रती जाधवरायाची व भालेरायाची प्रीति श्नेहभाव विशेषाकार दिसतो. आपाजीराव मलार याजवर तंजिल[1] नाही. म्लानवदन दिसतें. लक्ष्मुमणराव बेदरात आहे. बेदरास नवाब आल्या उपरी येक दोनी लडाई जुझा जाहाल्या. त्याजवरी छ २३ रोज सोमवारी हाला करविली तेंव्हा शाहार सोडून बाहीर किलेदाराचे मोरचे जागा जागा बैसले होते याजवरी मोगलाकडील तमाम फौजा व गारदी व तोफखाना नेऊन हाला करविला, तेंव्हा नवाबाकडील करीमखान गारदी व बकसी यानी जाऊन त्याचे दोनी गुमज घेऊन मोरचे तुडविले. से पनास लोक त्याच याचे जखमी जाहले. दाहा पाच मृत्य पावले. नवाबाकडील लोकानी किलेदाराचे लोक मोडून शाहरात पळविले. मोड खावोन पळून

---

१ तजेला, हुरूप.

जात असता हे पाहोन जाधवरायाकडील लोकानी घोडी घालून खंदक दाखविला, तेठाई रो उजनाजी येथील याचे माडीस तिरकस भाला लागला. हाड वाचल आहे. खैर अस. यासिवाये पांच सात भले लोक जखमी जाहले व पाच सात गार्दी जखमी जाहले. त्या दिवसी मंगलवार पेठ व दोन गुमज धरून नवाबाकडील मोरचे काईम होऊन बैसले. नवाबाकडील लोकानी मोरच बरे चालविले आहेत. त्यास व खदकास बान टपा अस. तमाम जागा जागा धरून आहेत. जाधवराव व पाढेरे येक जागा लालकोट व महजीद तफिराचा तकिया धरून बैसले आहेत. इकडील तोफाचे गोले गावात जातातो. त्याचे गौले याजवल येताती. छ २८ रोजी प्रातःकाली किल्याचा गोला जाधवरायाकडील महजिदीचे. मोरच्यात पडून तिघे गारदी निजले जागा ठार जाहले आणि नवाबाकडीलहि दोघ उडून गेले. गावात नित्य सेहे पौणासे गोले हाणिताती. गावातहि माणसे जाया जाहाली असतील. पूर्वी किलेदारानें या कजियास्तव जाधवरावाची एकत्र करून घेतल होते. पुढे सला जाधवरायाचे विदमान होणार. किल्याचे लोक याजकडे येत जात असत. यांचेहि जाऊन येताती; आणि रदबदलीचे रोखे जाधवरायाचे नवाबाकडे येत जात आहेत. पुढे कैस करिताती पाहावे. आणि चितापूर प्रांती पाच साहा गावात सरकारची ठाणी आहेत. याकरिता नवाबास पैगाम लाविला आहे की मातबर च्यार (अपूर्ण).

¶*This fragmentary news-letter describes a skirmish between the Nizam and Laxmanrao Khandagale at Bedar. It incidentally mentions several persons—Bhaskarrao, Madhorao Sadashiv and Apajirao Malar etc. and also the peace talks opened by Jadhaorao.*

No. 63] [*11-6-1762*

पौ छ १७ जिलकाद.

श्री

पुा श्रीमंत मा राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना ऐशीजे. नवाब निजामआलीखानानी खलिता व राजे विठलदास यांणी सेवेसी पत्र पाठविलें आहे, देवाजी नागनाथाचे विद्यमाने, ते पावतील. राजश्री राजे विठलदास म्हणो लागले कीं, श्रीमंत दादासाहेबांची, आमचे यजमानाची व आमची शफतप्रमाण जाली आहे त्याजवर कायेम असो. तिलतुल्य आजपावेतों आम्हांपासून आंतर नाहीं व पुढेहि आमचा हाच मनोदय कीं, श्रीमंतांचा आमचा अकृत्रिम श्नेह चालावा. श्रीमंतानी हरयेक मनसबा करणे तो

आमच्या विचारे करावा. आम्ही जो मनसबा करणे तो श्रीमंतांचे विचारे करावा. श्रीमंतांनी आम्हांस सांगून पाठवावें कीं आम्ही आमकेकडे मुलुकगिरीस जातों, तुम्ही आमकेकडे जाणें. आम्हांवर येखादे समई पेंच आला तरी ते समई श्रीमंतानी ते गोष्ट ध्यानास आणू नये व श्रीमंतावर येखादा पेंच येखादे समई आला तरी ते गोष्ट आम्ही ध्यानास आणू नये. आम्हांस काम लागले आणि आम्ही श्रीमंतांस बोलाविले अथवा फौज बोलाविली तरी यावे व फौज पाठवावी. श्रीमंतास येखादें काम लगल्यास, श्रीमंतानी आम्हास बोलाविल्यांस जाऊं व फौज पाठऊं. ऐसा प्रकार श्रीमंतांचा व आमचा चालावा हेच यजमानाचे व आमचे मानस आहे. त्यास, श्रीमंताकडून वर्तमान येतात कीं, बिघाड करणार. त्यास हे गोष्ट काये आहे ? आस्तु. आम्ही तरी आम्हाकडून सहसा बिघाड करीत नाही. ऐसे असतां श्रीमंतानी बिघाड केला तरी ते गोष्टीस आमचा उपाय नाही. याप्रो राजाजी बोलले. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना. राजाजीच्या बोलण्याचा तरी भाव या प्रकारचा आहे. बोलण्यांत तरी कांही व्यंग प्रकार नाहीं. परंतु जमाव करितात, नवी फौज ठेविली आहे व ठेवितात व इंगरेजास बोलाविले आहे व करनाटकचे सरदार पठाण घोरफडे वगैरे यांसी बोलाविले आहे व बेदरची छावणी करणार. ऐशा कितेक गोष्टीवरून संशय होतो, याजकरितां वारंवार विनंती लिहितो. कचेपकें व जालें वर्तमान तरी सेवेसी वरचेवर लिहिलें पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*The writer reports that while protesting through his minister—Vithal Sundar—against the Peshwa's warlike preparations despite friendly understanding the Nizam is calling together his forces.*

No. 64] [*12-7-1762*

श्री

पुरवणी श्रीमंत माहाराज राजश्री
दादासाहेब साहेबाचे सेवेशी

विज्ञाप्ति ऐशीजे, छ १९ मिनहूस नवाब निजाम आलीखां व तमाण लाहाण मोठे अमीर त्रितीय प्रहरीं नवाब सलाबतजंगाचे डेरियास गेले होते. राजे विठलदास याचे शरीरीं समाधान नवतें. पोट येक दोन दिवस दुखत असतें यामुळें न गेले. तेथें गेलियावर नवाब सलाब(त)जंगानीं निजाम अलीखानास पांच पारचे वस्त्रें दिल्हीं. व खास मोहोर आपली निजाम अलीखानाचे स्वाधीन केली व लिआबदी+ निजाम अलीखानास सलाबतजंगानी दिल्ही. सर्व राज्याभाराचा बंदोबस्त त्यानीं करावा. सर्व येख्तीयार निजाम

+ =पोषाख.

अलीखानाचा हे करीतील तें करूत. आपण भोजन करून समागमें असावें हा प्रकार जाला. प्रस्तुत निजाम अलीखानानी डेरे दोन सलाबतजंगास पाठऊन दिल्हे. दुसरी बोलवा आहे कीं बसालतजंगहि याजकडे येतात म्हणोन वर्तमान येथें आलें आहे. बसालतजंग मागें फिरले याचे त्याचे लस्कराचा सत्ताविसा कोसाचा तफावत आहे म्हणोन बोली दाट आहे. पुढें छावणीस जावयाची बोली या प्रकारें आहे. येक मनसबा कीं हैदराबादेस जावें. येक मजकूर बिदरचा व येक आवरंगाबादेचा व सिकाकोल राजबंदरीची आवई आहे. आद्यापि निश्चयांत नाहीं. निश्चयां आलियावर मागाहून सेवेसी लिहून पाठवीन. हे विज्ञाप्ति.

¶*News is sent to Dadasaheb that Nawab Salabatjang has made over to his brother Nizam Ali the entire charge of the State's administration.*

No. 65] [*1-8-1762*

श्री

पुरवणी राजश्री जाधवराऊजी.

गुलाबरायें काशिंदाबराबर पत्र पाठविलें तें छ १० मोहरमीं रविवारीं च्यार घटिकां दिवस असतां पावलें. लस्कर आजी रविवारीं भडगावांवरी आहे. उदयीक कासारीचे घांटाचे वाटें गिरणाचे पाण्यावरी ६ कोस जातील. मलगांवावरी जाऊन तेथून कासारीकडे जावें यैसें आहे. परभारें पाणी नाहीं याकरितां न गेले. उदापुराकडे निमें लस्कर गेलें. मुकरबखान अलम गोपालसिंग माधोराऊ पिंगळे आणिक कितेक हफिजुदीखान हिरदुलाखान मा। आनवरखान बहुत लोक घरास बिदा केले. बहिरही फारसी गेली. निमें लस्कर आहे. पहिले येथून लिहिले कीं सत्वर घांट चढोन जाणें; न गेलेत. आतां हे आडवे आले. जरी सोमवारीं घांट चढणें बनेल तरी जाणें. नाहीं तरी दोन्हीं लस्करें येक होतील. जरी घाट सोमवारीं चढवत नाहीं तरी जेथें असाल तेथेंच राहाणें. हे निघोन जातील. त्यावरी सुखरूप जाणें. नवाब विचारीत होते. जाब दिधला कीं, घांट चढोन गेले असतील. आपण तरी आलां. सज्ये आहांत. आता दोन्हीं लस्कर जवळी आलीं. संकट आहे. * * * * दाहा कोस आंतराय आसों दीजें. जवळी फार न येणें. काये काम आहे ? नित्य येक जोडी आम्हाजवळीं पाठवीत जाणें. खबर कळेल. नवाबाचें पत्र व आमचें पत्र पावलें असेल. पलाकडे आणीक घांस असेल तरी तिकडें जाणें. अथवा हे जातील ; मग जाणें. हें विनंती.

¶*The movements of the forces of the Nizam are communicated to Jadhavrao with a caution not to move northwards if he has not already done so.*

No. 66] [6-8-1762

पौ छ २७ मोहरम
श्रावण मास

श्री

राजश्री रघुनाथराव दादा
गोसांवी यासी

ℰ सकलगुणांलकरण आखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रीं रामचंद्र जाधवराव दंडवत विनंति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहीत आसावें विशष. बहुत दिवस जाले, आपल्याकडील वर्तमान कलत नहुते, त्याकरिता चित सापेक्षित आसतां आपलें पत्र आले ते प्रविस्ट होऊन चंद्रामृतें च्यातकतृती-प्रमाण आलाद जाहाला. कितेक मजकूर रा माणको शंकर याचे मुखोदगते विदित जाले. यैशास चिताचे ठाई बहुत आस्ता धरोन श्वराजे सेविलें होत की श्रीमंत नानासाहेब व भाऊसोचे जागा आपण उभयेता आम्हांस वडील आसत. रुबरू कामकाज करोन दाखवावें; आम्ही सरफराजीस पोहचावे, यैशे कितेक प्रकारचे आर्त आंतर्यामी स्मरोन आलो होतो, त्यास आमचे हातें काही कामकाज रूबकार घडून आले नाहीं. आपणहि न घेतलें. येक संवछर आवम्र बीनयैवजी करोन ठेविले. जमीयेती विन्हां आम्हां लोकाचा परिणाम सुधा नव्हे म्हणोन आठ दाहा हजार फौज बमयेजिनसी राहिलो. परंतु आपणाजवल नौकरी करोन दाखवायाचा योग घडला नाही. आखेर प्राक्तनाची गर्दश मात्र उभी राहिली, तेणकडून आपाये होऊन दुर्ग प्राप्त जालें सर्वस्व बुडालों. तदनंतर काही उदित कालाचा समये आला. आपल्यासहि कृपा निर्माण जाली. बंदविमोचेन केलें. यावज्जन्म आपले विस्मरण पडणार नाही. कितेकांनी पुण्ये खर्चिल परंतु आपण चितावर न घेता मुक्त केलें, यावत्प्राण ह्रदई स्मरणी करोन दिली प्रस्तुतहि सर्वस्व आपले आसो इतर आर्थ नाही. येविशईच कितेक मजकूर राजेश्री माणको शंकर याहीं सेवसी लिहील आसे त्यावरोन चितारूढ होईल. सदैव पत्रद्वार सांभालीत आसिल पाहिजे रा छ १९ मोहरम बहुत काये लिा हे * वीनंती.

¶*Ramachandra Jadhao writes a humble letter to Raghunathrao expressing his regret for not getting an opportunity for serving the Peshwa and requesting him to offer him service. The writer is grateful to the addressee for releasing him from confinement.*

6548

No. 67] [4-9-1762

पैवस्ती छ १९ भाद्रपद
वद्य प्रतिपदा मंदवार प्राथ—
कालचे दोन घटिका रात्री

श्री

विनंति उपरी. मुरादखान यानें पत्र पाठविलें जे औरंगाबादेहून वणजारवाडीहून निजामपुराकडोन लासुराकडे श्रीमंत राजश्री दादासाहेब याच्या भेटीस जातों. तुम्हांस कलावें म्हणून लिहिलें. याप्रमाणें पत्र पाठविलें. त्यास आपण आपले बुनगे फत्तेबाद दरवाज्याकडे ठेऊन सडे तो पुढें आपण मागें यैसें जावें. मुरादखानाची फौज दोन हजारपावेतों आहे. छ १९ सफरीं रात्रौ शहरांतून निघाला तो चांभारटेकडीजवल पाहिली दाहा मशाला पाहिल्या. सारांष, आपण निघोन तयार होऊन त्याच्या पाठीमागेंच जावें. रोज्यावरीलहि फौज अणवावी कलले पाहिजे. आपल्या बातमीच्या जासुदानी वर्तमान सांगितलें असेल. आपलें बुनगे खंडकपीर दरवाज्याकडे आथवा फत्तेबादेकडे ठेवावें. पत्रदर्शनी, तयार होऊन निघोन जावें. बहुत काय लिहिणें? लोभ कीजे हे बिनंती. आपला सांडणीस्वार येक पुढें श्रीमंत दादासाहेबाकडे जलदीने रवाना करावे. कचेश्वरी आहेत यैसें बातमीचे वर्तमान आहे. तरीं जलदीनें सांडणीस्वारची रवानगी करावी हे विनंती.

¶*The writer mentions the movements of Muradkhan and an interview that was being arranged between him and Dadasaheb.*

No. 68] [5-9-1762

पैवस्ति भाद्रपद वद्य द्वितीया प्रात:काल
सूर्योदय सुरसन सला सितैन.

श्री

विनंति उपरी आपणाकडे पहिली दोन पत्रे पाठविलीच आहेत. तिसरा मनसबा ऐसाजे. मुरादखान याणें पत्र पाठविले त्यास त्याणी पत्र लिहिले असोन त्यास पुढें जाऊं द्यावे ऐसे नाहीं, परंतु यामुलें कजिया जाला तरी दरबारचा पेच पडेल किंवा काय हा विचार नकले. पुढें आम्हास वर्तमान कलोन तो गेला तरी तैसाही शब्द लागेल. त्यास आपण मातबर सरदार दोही अर्थातील कोणता मनसबा करावा तो विचार ल्याहावा व पहिल्या पत्रांतील अर्थ कार्याचा असिला तरी तोहि द्यावा. पत्राचे उत्तर लौकर पाठवावे. मुरादखान निजामपुराहून पुढें मार्गानें

जात आहे. त्याचा मनांतील कर्म काय असेल ते तो जाणत असेल. सारांश यैवज पुढें गेल्यास उत्तम गोष्टी दिसत नाहीं. यात आपल्या मनसब्यामध्यें उत्तम दिसेल ते करावे. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶*A Maratha Commander is asked by his subordinate to give explicit orders as regards the attitude to be adopted towards Muradkhan's movements.*

No. 69] [*17-11-1762?*

पौ छ ३० राखर

श्रीशंकर

श्रीमंत राजेश्री

पंत प्रधान स्वामी

चे सेवेसी

विनंती सेवक सकलग्रहस्तमंडली प्रतेष्ठानकर चरणावरी मस्तक ठेऊन सा। नमस्कार विज्ञापना. यैसीजे : स्वामीहि कृपा करून सेवकास आज्ञापत्र सादर केले कीं तांब्राचा रूख पैठणाकडे दिसतो. तुम्ही मुलेमानसे वस्तभाव बाहेर काढणे म्हणोन आज्ञा केली, ते पत्र मस्तकी वंदोन वर्तनूक करीत होतो, तो वर्तमान दुसरे आले कीं ताब्राचा रूख टोकियाकडे जाला म्हणौन. त्यावरून विनंतीपत्र सेवेसी केले आहे कीं इतकियावरी जैसी अज्ञा येईल त्याप्रमाणे वर्तनूक करून. सर्व प्रकारे क्षेत्राचा अभिमान माहाराजास आहे. बाहेर निघावयासी लोकास सरंजाम व मार्गाचा निभाव कैसा होतो? क्षेत्र ब्राम्हणाचे आहे. यांचे छेत्र स्वामी समर्थ प्रतिपालक आहेत. जैसी आज्ञा येईल त्याप्रमाणे वर्तनूक करून. विशेष काये लिहिणें. कृपेचे भुकेलो आहोत हे विज्ञाप्ति.

¶*Prominent residents of Paithan inform the Peshwa that as directed by him they have made arrangement for the safe removal of their families in the event of an attack by the Nizam. They further say that they are free from danger as the Nizam is moving towards Toke and not towards Paithan.*

No. 70] [*19-11-1762*

श्री

राजश्री रघुनाथराव दादा

गोसांवी यासी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रो। रामचंद्र जाधव-राऊ दंडवत विनंति उपरी. येथील कुशल जाणून श्वकीये लिहित आसिले पाहिजे

विशेष. आपण पत्र पाठविले ते उतम समई प्रविस्ट होऊन पत्रार्थ श्रवण संतोश जाला. यैसंच सर्वदां पत्री कुशल वृत लेहून ममतापूर्ण करीत असावें. इकडील वर्तमान आमचे समक्षे राजेश्री माणको शंकर याणी भाशण केलें असे. यानी आपल्यास तपसीलवार अर्थ लिहिले आहेत ते निवेदनांत येतील. तेणेप्रों मनोरथ सिधीस पाववणार आपण वडील आसेत. मारनिल्हेचे पत्राप्रमाणं पत्रोतराची व पत्रें सत्वर रवाना करावी विदित जालें पाहिजे. रा छ २ माहे जोवल बहुत काये लिहिणें ? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*Ramachandra Jadhao assures Raghunathrao of his full accordance with his views which fact—he says—must have already been communicated to him by Manko Shankar.*

No. 71] [*19-12-1762* (?)

श्री

सेवेसी कृष्णाजी नारायेण विज्ञापना. छ ३ जमादिलाखर चोथा प्रहरपावेतो वर्तमान येथास्तित आसे विशेष. राजे विनायेकदास तयार होऊन आद्यापि डावे बाजूस आहेत. सरंजामसुधा तयार होन गेले आहेत. मागून राजाबाहादरहि जाणार आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. पूर्वी पत्र लिहीले आहे त्यावरून मजकूर मनास आणून पत्राचे उतर पाठवावे हे विज्ञापना.

¶*Krishnaji Narayan Joshi informs Dadasaheb that Raje Vinayakdas and Vithal Sundar have taken posts with their forces on the left side.*

No. 72] [*25-12-1762*

श्री

सेवेसी नारो आपाजी सा नमस्कार विनंती ता छ ९ जाखर सायंकालपावेतो वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञापत्र छ ५ जमादिलाखरचे सादर जाहाले ते छ मजकुरी सायंकाली पावले. तेथे आज्ञा की मोगलाचा मुकाम ज्या गावी होतो तेथे त्यास दाणियाची पेवें सापडतात याजकरिता आपले तालुकियात तमाम गावगना ताकीद करून पेठातील दाणे काढऊन सारे येक जागा जमा करून ठेवणे. मोगलाचा रोखा गावाकडे जाला म्हणजे गलियास आगी लाऊन देणे व येकंदर मोगलाचे हातास दाणा न लागे ते करणे म्हणोन आज्ञा. आज्ञे-प्रमाणे पत्र पावताच माणसे रवाना केली. आज्ञेप्रा बंदोबस्त करितो. सेवेसी शृत होये हे विज्ञापना.

¶*The Peshwa issues an order to Naro Appaji to the effect that "All grain in every town should be collected in Government granary and must be burned down on the approach of the enemy". Naro Appaji says he would readily execute the order.*

No. 73] [1762

(पहिला बंद गहाळ)

२

छ १३ रोजींच सलाबतजंगाच्या व निजामअल्लीखानाच्या भेटी बंदेनवाज पिराचे दरबारांत जाल्या. क्रियाशपथ जाली. सलाबतजंगानी सरदारीनें असावें. निजामअल्लीखानांनीं कुल कारभार करावा. सलाबतजंगाशीं कोणे गोष्टीची तफावत करूं नयें व त्याच्या मानमहत्वांत अंतर करुं नये ऐसा करार जाला. त्याउपरी निजामअल्लीखान सलाबतजंगाचे डेन्यास गेले. सलाबतजंगाची मातुश्री व सलाबतजंग व निजामअल्लीखां या तिघांचें खलबत जाहालें. तेथेही मागती परस्परें शपथ जाली. उपरांतिक छ १९ रोजीं सलाबतजंगाचेथें दरबार जाला. निजामअल्लीखानास कुल कारभाराचीं वस्त्रें दिल्हीं. शिरपेंच आपले हातें बांधला, मोहर त्याचे स्वाधीन केली याप्रमाणें जालें. पुढे कोणीकडे जातात पाहावें. धारूरची व कृष्णेकडील व भागानगरची ऐशा वांटा लिहून आणविल्या आहेत. मग पाहावें कोणीकडे जातात. सविस्तर मागून लिहितों. बहुत काय लिहिणें. लोभ असों दीजे हें विज्ञापना.

¶*This news-letter of which the first portion is missing reports an interview between Salabatjang and Nizam Ali in which the former made over to the latter, the whole administration of the state.*

No. 74] [1762?

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

सेवेसी विज्ञापना. नवाब बसालतजंग याजकडील वर्तमान: पेशजी वज्रकरूराजवल उतरोन सरकारची ठाणी इडपनगल वगैरे दोन चार लहान ठाणी घेऊन राजश्री लक्ष्मण वेकाजी यास सांगोन पाठविले कीं लक्ष रुपये खंडणी देणे. ठाणी माघारी सोडून कूच करून जातों. त्याजवरून मशारनिल्हेनी उदरपकोंडा पहाडी किल्ला व वज्रकरू दोन्ही जागाची उस्तवारी[१] केलीच होती. तेथें राहून साफ सांगोन पाठविले कीं, आम्ही कांहीं पालेगार नाहीं. नवाब आम्हास खंडणीविसी पैगाम करितात. लक्ष रुपयाचे ऐवजी तोफाचे गोळे आहेत. आपले धण्याचे निमकावर लक्ष ठेवून सेवा मात्र दोन चार महिने

१ व्यवस्था, मजबुती.

यथास्थित करून दाखवू, म्हणून जाबसाल केला. त्याजवर नवाबाजींनीं दोन तीन ठाणेत सातआठशे बारवाले ठेवून आपण लष्करसहित कूच करून रामेदूर्ग सुमार गेले. लक्ष्मण वेंकाजी याणी धण्याचे पुण्यप्रतापे हिंमत धरून आपले जमावानसी ठाण्यावर चालोन गेले. त्याणी याजकडील जमाव स्वल्प पाहून ठाणे सोडून बाहेर पडिले. याणी अंगेजी [१] करून दोनशे गाडदी मारून हातरे व निशाणे वगैरा पाडाव केले. त्याणी सिकस्त खाऊन निघोन गेले. ते वर्तमान वरकड ठाणेयातील गाडदी यास कलोन तेहि पळून नवाबाचे लष्करात गेले. मशारनिल्हेनीं गांवांत सरकारचे लोक ठेवून बंदोबस्ती केली. याउपर दोनशे राऊत ठेवून आदवनीकडील मुलुकावर स्वारी सिकारी करावयाची उमेद राखिली आहे. येणेप्रमाणे मशारनिल्हेकडील लिहिले आहे. हे वर्तमान नवाबजीस कळले. आलीकडे नवाब कूच करून परशरामपूर सिरे तालूक पालेगाराचे गावास मोर्चेबंदी करून तेथील खंडणी घेऊन सिऱ्यास यावयाचा मनसबा करून हैदरआलीकड संदर्भ लाविला आहे की, आपण ऐक दोन दिवसांत सिऱ्यास जाऊन मोर्चे देतो. तुम्ही खुद सामानसहित कुमकेस येणे. नाहीं तर मीर फैजुलाखान या समागमे दोन तीन हजार फौज व तोफा देऊन पाठवणे म्हणोन. त्याजवरून हेहि कबूल करून मीरफैजुलाखानास फौज व तोफा सामानसरंजाम करून देऊन सिरे यास रवाना करणार. उभयेताचे एकमत होऊन नवाब सिरे याजवळ चार कोसाचे तफावतीनें येऊन उतरले आणि आजउदिया गले पडणार. नवाबाचे लष्कराहून वरचेवर माणूस पाठवून बातमी आणवीत असतो. हैदरआलीखान अथवा मीरफैजुलाखान फौज सुद्धा येऊन बसालतजंगास सामील व्हावे, त्याणी याणी मिळोन सिरे याचे गळी पडावे येसा मनसबा होता. परंतु पटणकराचा व हैदर अलीखानाचा कजिया अद्याप वारला नाहीं. यास्तव या उभयेतास जावयास गांठ न पडली. यास्तव नवाबानें तूर्त सिरे यास जाण्याचे मेहकूब + करून दाद नाईक पाल्यास आले. तेथून मीरफैजुलाखान याचे भावास हैदरअलीखानाकडे खलात व इनायतनामा देऊन पाठविले आहेत कीं तुम्हीं हे समई येऊन भेटणे. सिरे याचा किल्ला तुम्हास देतो, जे सांगाल ते ऐकितो, म्हणोन बहुत प्रकारें सांगोन लेहून पाठविले आहे. तीहि जाण्याचे तर्तुदींत आहेत. हैदरखान नवाबास मिळल्यास मनसबा भारी पडल यास्तव आम्हाकडून एक भला माणूस व तीन जोड्या देऊन खानाकडे रवाना केले आहेत. कित्येक लिहिणे तेहि लिहिले आहे. बसालतजंगास न मिळावे, आपले जागा राहावे, येणेकडून श्रीमंताचा स्नेह सारोधार

---

१ उठावणी; पराक्रम, + रहित.

चालेल. संवस्थानिकाची व तुमची स्पर्धा, बहुताचे तुम्ही वाईट, एक श्रीमंताची कृपा संपादिल्याने तुमचे सर्व प्रकारे कल्याण आहे. येविसी श्रीमंताचे सेवेसी लिहिले ते आम्ही लेहून तुमचा व श्रीमंताचा स्नेह सारोधार चाले ऐसा करून श्रीमंताचीं पत्रे येविसी तुमचे नांवें आणवितो. तुम्ही कोते अंदेसी मनसबा सर्वथा न करावे म्हणोन लेहून व सांगून पाठविले. व मागील बाकी खंडणी-पैकी संस्थानिकाकडे आहे त्यांजपैकीं लाख दोन लाख रगात करून देऊ, हेहि आशा दाखविली आहे. हरप्रत्नेकडून बसालतजंगाची त्याची गाठ पडोन द्यावी म्हणून प्रयत्न करीत आहो. धन्याचे पुण्येंकडून होईल ते खरें. तूर्त त्याचे नांवें पत्रे मजकूरची पाहिजेत त्याची याद आलाहिदा लेहून पाठविली आहे. त्याप्रमाणे पत्रे जलदीनें पाठविली पाहिजे म्हणजे फार उपयोगी पडतील. पाले-गा(रा)चे नांवे पत्रे पाहिजेत त्याचीहि याद लेहून पाठविली आहे, तेणेप्रमाणे आज्ञा करावी. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*This is a news-letter to the Peshwa from the camp of Basalatjang who was proceeding to capture Sira and who for that enterprise asked Haidar Ali's help. The writer dissuaded Haidar from acting against the Peshwa.*

No. 75] *[2-1-1763?*

पौ छ २४ जमादिलाखर
पौष सुा सलास सितैन.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेंसी,

विनंती. सेवक आज्ञाधारक गुंडो कासी मुकाम नजीक मनोसमासाल श्रीभीमा-तीर चरणावर मस्तक ठेऊन सिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञप्ति. येथील वर्तमान तागायत छ १७ माहे जमादिलाकर पावेतों साहेबाच्या कृपावलोकणेंकरून येथा-स्थित असे विशेष. छ १ जमादिलाकर तिसरा प्रहरा राजश्री पिराजी नाईक निंबालकर याची व निजामअली याची भेट जाली. निजामअलीनी शब्द गौरोव उत्तम प्रकारचा केला. छ ८ माहे जमादिलाकर संध्याकाळीं मुरादखान येऊन लशकरांत दाखल जाले. छ ९ माहे जमादिलाखर तिसरा प्रहरां निजामअली फर्मान घ्यावयासी फर्मान बाडीस येऊन फर्मान घेतला. छ १० माहे जमादिला-कर भूम निंबालकर यानी घेतली. मुधोजी नाईक निंबालकर भुमेतून निघोन खर्डियासी गेले. छ ११ माहे जमादिलाखर निजामअली श्रीभीमापार मनोस-

मासाल येथल्या घाटावर पार जाले. छ १५ माहे जमादिलाखर निजामअलीनी कूच करून विजापूरच्या रोखें कूच १ कोस ८ केलें. छ १६ माहे जमादिलाखर मागारे श्रीभीमेवर नजीक मनोसमासाल येथें येऊन उतरले. वार्ता यैसीजे, राजश्री गोपाळराव गोविंद यानी कांहीं द्रव्य देऊ करून निजामअलीस मागारे फिरविले यैसी वार्ता बहुतसी आहे. सेवेसीं श्रुते होये. आम्ही येथून बातमी देऊन जासुदजोड्या साहेबाकडे पाठविल्या त्या मागती फिरोन आल्या नाहींत व आम्हांस खर्चासहि नाहीं. लशकर परावे[१]. येथें कोन्ही कर्जवामही देत नाही. येक जासूद आम्हांपासीं राहिला होता तो सांप्रत्ये सेवेसी बातमी देऊन पाठविला आहे. आम्हांपासी जासूदजोड्या नाहींत व खर्चासही नाही. जासूदजोड्या व खर्चास पाठवणार साहेब समर्थ आहेत. उपवासी न मरे तो अर्थ करनार धणी समर्थ प्रतापी आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The interview between Piraji Naik Nimbalker and the Nizam and the subsequent departure of the latter to Bijapur and his return from Manoli on receiving money from Gopalrao Govind are reported to the Peshwa by Gundo Kashi.*

No. 76] *[8-1-1763*

श्री

सेवेसी कृष्णाजी नारायेण विज्ञापना. छ ३ जमादिलाखर चौथा प्रहरपावेतो वर्तमान यथास्तित आसे विशेष. राजा व विनायेकदास व खांदारकर राजे व शक्री मानासिंग जाधवराव, मुरादखान इतके जण मिळोन डोंगराकड कही भरावयासीं गेलस वाटते, परंतु ते हालतात. गोपाल रावजसि भेटावयासी जातो. बरोबर तोफाही आहेत. डोंगराकड दक्षणेकडील आगी जातात. सेवेसी खांदारकर राजा कहीबरोबर होता तो येऊन त्यास सामील होऊन बरोबर गेले. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. काही गाडबड दिसत्या; बरोबर गाडदी आहेत व सरंजाम लडाईचा आहे. तरतूद करावी. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. राजश्री सदासिवपंत निंबालकर यासी तळपेकरता लोकानी आडविले आहे. राजाजीची बळावण दोनतीन आली; परंतु गेले नाहीत. सेवेसी श्रुत होय.

¶*Krishnaji Narayan communicates to the Peshwa the movements of the armies and the foraging parties of the Nizam's sardars.*

---

१ परावें=परक्याचें, दुसऱ्याचें.

No. 77] [25-1-1763 ?

पौ छ २४ रजबू.

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री
दादासाहेब स्वामीचे सो

विनंती शेवक राघो शंकर दिा धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ताा छ १० माहे रजब मुाा नजीक बेदर तफावत तीन कोस स्वामीचे कृपावलोकने-करून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. यापूर्वी वरचेवर विनंतीपत्रे विस्तारे सेवेसी पाठविली आहेत त्याजवरून सर्व ध्यानास आले असेल व सरकारा-तून शुतरस्वार नवाबास व रुकनुदौलास पत्रे घेऊन आला होता, ते पत्रे ज्याची त्यांस देऊन उत्तरे घेऊन सेवेसी शुतरस्वारासमागमे पाठविली आहेत व विनंती-पत्रहि विस्तारे पाठविले आहे त्याजवरूनहि सविस्तर शृत जाले असेल. प्रस्तुत नवाब दरमजल नित्य सात आठ कोस चालत छ ९ रजबी बेदरानजीक येऊन पोहचले. सांप्रत याणी स्वामीचे मर्जीप्रो मसलतीचे रोखावर दरकूच चालावयाची त्वरा मांडली आहे. काल जाधवरायास नवाबानी व रुकनुदौलानी शुतरस्वारा-समागमे पत्रे लिहून पाठविली कीं, आम्ही बेदराजवल येऊन पोहचलो. श्रीमंत उभयता येकत्र होऊन मलकापुरावर पावले. आम्हास आतां विलंब करणे कामाचे नाही. ऐन मसलतीचा समय आहे. त्यास तुम्ही येक क्षण विलंब न करिता येका दो रोजात आम्हासी शामील होणे. जर तुम्हास विलंबच लागला तर आम्हास तुम्हास शामील करावयास तुमचे जिल्यात यावे लागेल. येणेप्राा पत्रे गेली आहेत. याजवरून जाधवरावहि लवकरीच येतीलसे दिसते. तसीच उभयता निंबालकराकडेहि काल शुतरस्वार पत्र घेऊन गेले कीं, आविलंबे यावें. आम्ही वंजरासंगमचे घाटे गंगा उतरावयास जातो. तुम्ही त्या शुमारे जलद येणे. आम्ही दरमजल श्रीमंतांचे मर्जीप्राा त्या प्रांते चाललो. येक क्षण विलंब कामाचा नाहीं. जर विलंब लागला तर नाखुशीचा सबब जाणावा. पुढे आम्हावर शब्द नसे. येणेप्राा फारच निक्षूणपणे पत्रे लिहिली आहेत. सांप्रत रुकनुदौलानी व जगनाथपंतानी सिपाई लोकांचाहि थोडाबहुत निकाल करून फैसला केला. आता फार करून सिपाई लोकांचाहि हंगामा होत नाहीं. याजमुले दरकूच चालावयासी यांजला फुरसत जाली. जाधवरायाकरिता येखादा या जिल्यात मुकाम करितील. जाधवराव आले म्हणजे कोठे मुकाम न करिता वंजरासंगमचे घाटे गंगा उतरून तिकडे चालावे येणेप्राा मनसबा करीत आहेत की, वंजरा संगमास गेलो म्हणजे साहेबजादा व खंदारकर वगैरे येऊन मिलतील व तिकडून निंबालकरहि व

सदासिव रामचंद्रहि येतील, कोणे गोष्टीचा गुंता पडणार नाही, म्हणून याप्रमाणे तजवीज केली आहे. सारांश, जाधवरायाकरिता येखादा मुकाम वंजरेवर करतील. येथून वंजरा आठ नव कोस आहे. जाधवरात्र आले म्हणजे वंजरासंगमेवर दर-मजल गंगेचा घाट उतरतील. याजला गुंता प्रस्तुत इतकाच. वरकड काही नाही. आतां तजवीज रात्रंदिवस हेच लागली आहे. चंद्रभान खंडागले येथे पांच सा महिणे जाले कीं, जाबसालाकरिता राहिले होते. याणी तर खंडागल्याच्या जागिरा तमाम तगीर करून मालोजी घोरपड्यास सांगितल्या. प्रस्तुत चंद्रभान-रायास बेमगल वगैरे माहाल देणे करार करून रुकसत केले की, जमीयत घेऊन सत्वर येणे. स्वार होऊन जाणार. राजश्री जगनाथपंत आपले जागिरीवर मोगडमपलीकडे सहज पाहाव [पुढील बंद गहाळ.]

¶*Ragho Shankar informs Dadasaheb of the movements and preparations made by the Nizam to meet the Peshwa.*

No. 78] [*January 1763*

श्री

अखंडित लक्ष्मीआलंकृत राजमान्य
राजश्री दिवाकर पुरुषोतम
गोसावी यासी

सेवक माधवराव बलाल प्रधान नमस्कार. सुा सलास सितैन मया व अलफ. राजश्री जानोजी भोसले सेनासाहेबसुभा यास सदासिव येमाजी जाऊन भेटले. नानाप्रकारचे मनसबे करितात. (अपूर्ण)

¶*The Peshwa informs Divakar Purshottam of secret talks held by Sadashiv Yemaji with Janoji Bhonsle. The letter is incomplete.*

No. 79] [*10-2-1763*

श्री

श्रीमंत महाराज राजश्री पंतप्रधान स्वामींचे शेवेशी

विनंती सेवक आज्ञाधारक गुंडो कासी मुक्काम बागुरडी प्रांत कलबुर्गे श्रीभीमातीरं चरणावर मस्तक ठेऊन सिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागायत छ १० माहे रजबपावेतो साहेबाच्या कृपावलोकणेकरून येथास्थित असे विशेष. छ १२ माहे रजब राजश्री गमाजी येमाजी दिा प्रतिनिधि हे स्वार होऊन राजश्री जाणोजी भोसले याजकडे गेले. छ १९ माहे रजब निजामअली

यानीं श्री भीमातीरीहून माघारे फिरोन काठी मुरडीहून केपलीपासी श्रीभीमा पार होऊन छ २२ माहे रजब कलबुर्गीयासी दाखल जाले. छ २३ माहे रजब राजश्री विनायेकदास विठ्ठल सुंदर याचा पुतन्या पांच हजार फौज देऊन राजश्री जाणोजी भोसले याजकडे पुढें पाठविलें. छ २४ माहे रजब राजश्री जाणोजी भोसले येऊन कुलबुर्गियावर दाखल जाले. छ २५ माहे रजब प्रहर दिवस आलियावर निजामआलीच्या व जाणोजी भोसले या उभयेताच्या भेटी जाल्या. निजामआलीनी छ मजकुरी कूच करून श्रीभीमेवर बागुर्डीवर आले. रोख मागारा दिल्हा आहे. लस्करांत वार्ता कीं राजश्री जाणूजी भोसले व प्रतिनिधि व गोपालराव यैसे येकत्र होऊन निजामआलीस कांहीं द्रव्य व कांहीं मुलूक देऊं करून माघारे मिरजकडे फिरविले यैसी वार्ता बहुतसी आहे, बंदोबस्त करणार साहेब समर्थ प्रतापी आहेत. राजश्री जाणूजी निंबालकर करमालियांत आहेत. त्याजकडील पत्रे राजश्री आनंदराव निंबालकर याजला येतात. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The negotiations for an alliance between the Pratinidhi, Janoji Bhonsle and Gopalrao and Nizam Ali to whom a sum of money was offered by the former to induce him to march on Miraj, are reported to the Peshwa by Gundo Kashi.*

No. 80] [*19-2-1763*

श्री

राजश्री मल्हारजी होळकर गोसावियासी

S सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो रघुनाथ बाजीराव आसीर्वाद उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहित गेले पाहिजे विशेष. मोगलाचा बिघाड जाला. राजश्री जानोजी भोसले त्यास जाऊन सामील जाले, याजकरिता आपण यावे येतद्विषई दोन पत्रे पेशजी लिहिली, ती पावलीच असतील, त्यांजवरून सर्व कलले असेल. सविसाचे रजबची तेथून बातमीची पत्रें आली, त्यांत त्याचा फार निश्चय आहे. सातारियास यावे, स्वारी जिकडे जाईल तिकडे पिछास लागावे हा त्याचा मनोदये आहे. ऐशास प्रस्तुत येवन वर्षाप्रो नव्हे. भोसले सामील जाले याजमुले भारी जाला, यास्तव तुम्ही यावे. मोगलास पुर्ती जरब द्यावी हे उतम आहे. सरकारची फौज भारी आहेच, आपण आलियाउपरी भोसले मिलाले त्याचाहि मजकूर फार नाही, परंतु याचे, पारपत्य जाले म्हणजे सहजात चहूकडे दहशत पडोन बंदोबस्त होईल. तरी पत्र

पावते क्षणी कूच करोन सत्वर येऊन पोहचावे. अनमान कराल तरी आमची शफत असे. सविस्तर मजकूर हरि रघुनाथ पाठविले आहेत हे सागतील त्यावरून कलेल. राा छ ९ शाबान बहुत काय लिहिणे हे आसीर्वाद.

¶*The Nizam having been joined by Janoji Bhonsle has declared war against the Peshwa. He intends to march against Satara, capture the Chhattrapati and then pursue the Peshwa wherever he goes. Raghunathrao therefore asks Malharrao Holkar to join him at once with his forces.*

No. 81] [*20-2-1763 ?*

श्री

विनंती शेवक रावो शंकर दिाा धोडो राम कृतानेक सां नमस्कार विनती विज्ञापना ताा छ माहे साबान मुकाम बेहरोभाऊ नजिक औरंगाबाद स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. वेगले पुरवण्यावर सविस्तर वर्तमान सेवेसी लिहिले आहे त्याजवरून सर्व ध्यानास येईल. नवाब येथून दो चौ दिवसा येथून कूच करून गंगेचे रोखे चालतील. धारुरास जावे म्हणौन बोलत आहेत. पुढे जसे जसे वर्तमान होत जाईल तसे सेवेसी लिहिण्यात येत जाईल. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Ragho Shankar sends news to Dadasaheb from Aurangabad about the movements of the Nizam.*

No. 82] [*February 1763*

विज्ञापना. मल्हारबास जलद मेळऊन घ्यावे येविशी पत्रे दररोज रवाना करावी. बाबूजी नाइकास जलदीनें पत्र रवाना करून आणवावे. त्याच प्रो जाधवरायासहि पत्र ल्याहावे. एक दोन तीन पत्रे दररोज रवाना करावी. सांडणीस्वार जबानीनें सांगत होता. मल्हारबाचे कासीद जात होते. याजकरितां त्यास त्वरेने पत्रें जावी. मल्हारबाचे मते कर्नाटकात कजिया पडेल. आपण निवोन जाऊं या विचारें त्याणी चित्तात आणिले होते. आपण इकडे येतीलसे त्याचे मानसीं नवतें. याउपरी त्यांस येणेंच प्राप्त जाले. तथापि पत्रें लौकर लेहून रोजबरोज रवाना करावयाची आज्ञा करावी. हे विज्ञापना.

¶*Sakharam Bapu advises calling together Holkar, Babuji Naik, Jadhavrao and other sardars to help in the campaign against the Nizam.*

6559

No. 83] [17-3-1763

श्री

श्रीमत राजश्री नारोपंत नाना
स्वामीचे सेवेसी

पो। गोविंद रघुनाथ कृतानेक सां नमस्कार विनती येथील कुशल ता। छ १ रमजानपर्यंत स्वामीचे कृपेकरून लस्करांत सुखरूप आसो विशेष. बहुता दिवसी स्वामी गेल्यादारभ्य स्मरण होऊन पत्र पाठविले ते उतम समई पावले. परम समाधान जाहाले. ऐसेच निरंतर पत्र पाठऊन संतोषवीत जावे, योग्य आहे. इकडील वर्तमान तरी श्रीमंत मिरजेहून कूच करून येडूरच्या मुकामास गेले. तेथून राजश्री आबा पुरंधरे याजबरोबर फौज देऊन कर्णाटकांत पाठवावे हा निश्चयेकरून आबाची रवानगी केली. आबा मुहूर्तेकरून दोन तिन कोसावर जाऊन राहिले. फौजेस ताकीद होऊन फौज जमा होत चालली. असें असतां मोगलाने श्रीमतासी बिघाड करून दोन मजली माघारा आला. श्रीमंतास संकट प्राप्त जाहले. कर्णाटकची मुल्कगिरी आगदीच बुडाली. सारा मनसबा केला तो व्यर्थ जाहला, असा समजून आबास माघारे आणिले आणि येडूरच्या मुकामाहून रोज कूच दरकूच औरंगाबादेस दाखल जाहाले. औरंगाबादेस हला केला ते दिवसी राजश्री दादासाहेबाचे आरिष्ट गेले. हतीवर बसले होते. माहातास गोळी लागोन जखमी फार जाहला आहे. वाचेल तेव्हा खरा. औरंगाबादचा हला नामोहरम जाहला; परंतु दोन लाख रुपये खडणी शहरची करार करून वसुलात घेतली. मोगल मजल दरमजल यांजवर आला. मोगलाचा यांचा वीस कोसाचा तफावत होता. तो याणी शहराहून कूच करून निघाले. त्यास दोन प्रहरी भोजन करून शेतखान्यात गेले. तिकडून माघारे येतेसमई येक गाड्याने तरवारेची हूल श्रीमंतांवर चालविली. हूल काही कारीगर जाली नाही. तेच क्षणी गाड्यास धरून ठेविला. त्याने नाव रामचंद्र जाधवराव याचे घेतले. रामचंद्र जाधव वाटेस येताना मनमानेसा उपद्रव करून ऐवज घेत आले, हाहि राग होता. दुसरा हा त्यात आन्याये, तिसरा मोगलास मिळाला; कागद सांपडले. हे तीनहि आन्याये मातबर त्याचे आगी लागू जाल्यावर रामचंद्र जाधव व श्रीपतराव यास कैद करून दौलताबादेस ठेविले. पायात बेडी घातली. लस्कर तमाम लुटून पस्त केले. मोगल दुसरे दिवसी शहरदाखल जाहाला. आमची फौज कासारबारीचा घाट चढोन आली. होलकरहि चांदवडाहून येऊन भेटले. मनसबा पोख्त करून वराडात जावे ऐसा करार करून मजल दरमजल चालले. आमची फौज पस्तीस च्यालीसपर्यंत आहे. ऐकदिल नाही. फौजेत फितूर, घरचा फितूर; कारभान्यांची चित सुध नाही. आबा बापू येकविचारे

चालत नाहीत. येवज चाहूकडून दगाच आहे. मोगल आजनठ्याचा घाट चढोन यासी आडवा येईल. बातमी आजच आली. येक दोन रोजात लढाई मातबर होईल. तूर्त पुणियास भय नाही असे वाटते. ईश्वर करील ते खरे. चिरंजीव आपणाजवल आहे. कलेल तसे त्यास साभालून घेणारे आपण समर्थ आहेत, आम्ही सेवक घरचे आहो. कृपा करावी हे उतम आहे. बहुत काय लिहिणे ? लोभ आसो दिल्हा पा। विनती.

¶Govind Raghunath informs Naro Appaji that the Nizam has broken relations with the Peshwa and has assumed a hostile attitude. The Peshwa therefore is preparing to meet him and has recalled Aba Purandare from Karnatak where he had been dispatched. The writer refers to an attempt on the life of Raghunathrao made by Ramchandra Jadhav and his consequent imprisonment.

No. 84] [*29-3-1763*

श्री

आज्ञापत्र समस्तराजकार्यधुरंधर विस्वासनिधि राजमान्य राजश्री माधवराव पंडित प्रधान ता। मोकदम का। राक्षसभुवण सु॥ सलास सितैन मया व अलफ. खासा स्वारी मजल दरमजल या प्रांतास आली आहे. कौ। मजकुरचा घासदाणा करार जाहला पाहिजे; तरी कौ। मजकुरचे पाटील कुलकर्णी घासदाणियाची खंडणी करावयास हुजूर येणे. तूर्त घासदाणियाचे ऐवजी रुपये ५००० पाच हजार आणविले असेत. देखत आज्ञापत्र ऐवज घेऊन हुजूर येणे. या कामास स्वार दिमत रो आबा सरनाईक पा। आहेत. यासी मसाला रुपये ५०० पाचसे देणे. जाणिजे छ १३ रमजान. आज्ञाप्रमाण.

¶The Peshwa issues orders to all village officers of Rakshasabhuvan to remit the ghasdana cess and thus help the Peshwa's army encamped thereabout.

No. 85] [*31-3-1763*

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य राजश्री नारो
आपाजी गोसांवी यांसी

सेवक माधवराव बलाल प्रधान नमस्कार. सु॥ सलास सितैन मया व अलफ. पुणियात तोफा आहेत, त्या किले सिहीगड येथें चढवाव्या. कदाचित न चढेत तरी पुरून जागाजागा टाकाव्या. कोणास कलू देऊ नयेत.

कारखानियाची माणसें असतील त्यास मात्र कलू द्यावें. परंतु बभ्रा न हो ते करणे व गाडे छकडे जागा जागा ठेवणे; येक जागा न ठेवणें. तुम्ही व राजश्री जिवाजी गणेश मिलोन बंदोबस्त करणें. विलंब न लावणें. गडबडीचे दिवस आहेत. जाणिजे, छ १९ रमजान, बहुत काये लिहिणें?

¶*The Peshwa asks Naro Appaji to remove the guns at Poona to Sinhagad or to bury them under ground if they can't be removed. He further asks him to take prompt measures for the defence of Poona in consultation with Jivaji Ganesh.*

No. 86] [*3-4-1763*

पो छ २४ रमजान

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य राजश्रीं
नारो आपाजी गोसावीं यासी

सेवक माधवराव बलाल प्रधान नमस्कार सुा सलास सितैन मया व अलफ. पुणियात जवाहीरखान्यात सालगुदस्ता सिलकेस जवाहीर व जडाव व सोने रुपे वगैरे दागिने किती होते, त्यापैकी सालगुदस्त मोडले किती, त्याचा झाडा तपसीलवार लिहून पाठवणे. सालगुदस्ता दागिने मोडून बाकी सोन्याचे व रुप्याचे व जडाव व जवाहीर वगैरे जे राहिले असेल त्याचा मोजदादीचा झाडा सत्वर काढून पाठऊन देणे. लस्करात खर्चास ऐवज पाहिजे त्यासारिखी तरतूद करावी लागेल. तरी पत्र पावताच झाडा काढून जलद पाठऊन देणे. खासा स्वारी सोलापुरच्या मार्गे मजल दरमजल जाते. मोगल पाठीवर आहे. मोगलाचा व आमचा वीस कोसाचा तफावत आहे. तरी झाडा सोलापूरच्या मार्गे जलद पाठऊन देणे. मिरजेस लक्ष्मण कोनेर याजला तगादा सख्त करून ऐवज लौकर जमा होय ते करणे. खंडो बाबूराव याचा झाडा आलाहिदा ऐवजाचा पाठविला आहे. लस्करातून त्याजवर वराता केल्या आहेत. परंतु वरातदारास कांहीं ऐवज त्यानी अद्याप दिल्हा नाही. तरी तुम्ही त्याजला ताकीद करून वराते प्रो ऐवज झाडून देवणे. बाकी ऐवज राहिला त्याचा वसूल तुम्ही बेमुरवत होऊन करणे. भराडीकडील ऐवज वसूल करावयास त्रिंबकपंत शागीर्द आला आहे म्हणून लिा त्यास ऐवजाविसी त्रिंबक यास पत्र अलाहिदा पाठविले आहे. त्याप्रो तुम्ही ऐवज भराडियाचा वसूल जलद घेणे. रामचंद्र नारायेण भावे याणी मालसंगवीचा ऐवज भरणा तुम्हाकडे केला म्हणून त्याचे बंधु हुजूर

6562

सांगत होते. त्यास भरणा जाला असिला तरी उत्तमच झालें; झाला नसला तरी वसूल घेणे. दमाजी गाईकवाड याजकडील ऐवजाचा मजकूर तुम्ही लिहिला. साराश तुम्हांस कलेल त्याप्रमाणे ऐवज जमा करीत जाणे. वराता येतील त्यांस ऐवज पावता करीत जाणे. काही सोन्याचे व रुप्याचे दागिने असिले तरी ते पुढे कोणते कामास येणार? यास्तव मोडून ऐवज करणे. येथे मोगलासी गाठ लौकरच पडेल. चार दिवस ओढून मोगलास हावभरी करितो. दोचौ दिवसात लढाई मातबर घ्यावी ऐसे योजिले. श्री सता प्रमाण. होणे ते होईल. लढाई मातबर करावयाचे मानस आहे. तुम्हास कलावे. मातुश्री आई वगैरे बायका साऱ्यानी आजकाल किल्यावर असावे. मोगलाची फौज दोन तीन हजार जरी तिकडे आली तरी त्यास आडकाठी काही नाही. गलाठा होईल यास्तव वारंवार लिहितो. परंतु मातुश्रीचे मनास येत नाही. असो, श्री कृपा करील, कांहीं चिंता नाही. परंतु आम्हास सुचले ते लिहिलेच पाहिजे. तुम्हीहि विनंती वरचेवर करीत जाणे. छ १७ रमजान रविवार प्रात:काल बहुत काय लिहिणे?

¶*The Peshwa instructs Naro Appaji to realize promptly all Government dues from various Kamavisdars and submit a complete list of the household ornaments. He suggests that the ladies of the household should be sent to Sinhagad, as Poona, being denuded of forces, would be unsafe in case of an attack from the enemy.*

No. 87] [*3-4-1763*

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री सदासिवपंत तात्या स्वामीचे सेवेसी. पोा बालाजी अनंत व बापूजी अनंत आबेकर कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील क्षेम तागायेत छ १८ रमजानपावेतो मुा बेदर येथे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. आपणाकडून पत्र येऊन समाचार वर्तमान कलत नाहीं; तरी ऐसे नसावे. सदैव येणारा मनुशासमागमे पत्र पाठऊन आनंदवीत असावे. यानंतर इकडील वर्तमान तरी, निजामअली किल्याचे आश्राने राहिला आहे. आम्ही भोवताला तलावा मात्र देतो. दिवसात दोन च्यार गोलैहि सोडितो. वरकड अधिकोतर नाही. पुण्याकडील वर्तमान तरी सर्वज्यन पलोन गेले म्हणोन पत्रे येतात. तुमचे व आमचे घरचे वर्तमान कलत नाही. कलावे बहुत काय लिहिने? कृपा लोभ असो दिल्हा पाहिजे. हे विनंती. सेवेसी हणमंतराव लक्षुमण करकरे साा नमस्कार विज्ञापना. लिाा परिसोन कृपा करावी. सर्व भरवसा आपला आहे. पदरीचा आहे. कलावे बहुत काय लिहिणे.

रा बाजीपंत करकरे योचे रुपये ५५ पंचावन येसाजी बच्याजी जासूद जथं केरोजी नाईक याज बाा पाा आहेत हे मशारनिल्हेस पावते करून उत्तर पाठऊन घ्यावे. हे श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The two Ambekar brothers Balaji and Bapuji Anant write to one Sadashivpant (?) about the movement of the forces of Nizam Ali. He refers to the panicy conditions prevailing in Poona owing to rumours of an attack from the Nizam.*

No. 88] *[15-4-1763*

श्री

राजाश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री त्रिंबकरावजी स्वामीचे सेवेसी. पो गणपतराव रामचंद्र सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम ताा. छ १ माहे सवालपर्यंत येथास्थित असे. यानंतर दौलताबादचे मुकामीहून सरकारचे नावे आज्ञापत्र सादर जाले. तेथे आज्ञा कीं सरकारचे फौजेचा मुकाम दौलताबादे-नजीक आला; तुम्ही येऊन भेटावे ते अद्याप आलेत नाहीत हे गोष्ट कोण? तरी या उपरी पत्र पावतांच सत्वर लस्करांत हूजूर येणे म्हणोन, ऐसियास पाा कुंभारी येथील मामलत साल मजकुरी नलदुर्गचे मुकामी आम्हाकडेस जाली. तेथून निरोप घेऊन निघालो ते तेथे पोंहचल्यास पांच सात दिवस जाले. माहाली कारकून पाठविला आहे; त्यास प्रस्तुत भोंसल्याचे गडबडीमुळें रयेत तजा-वजा होऊन गेली आहे. पाटील देखील कोणी भेटला नाही. आज तीन वर्षे या माहालावर अफत आहे. रयेतीस पोटास देखिल नाही. याजमुले बहुत करून रयेत पोट भरावयास पहिलीच गेली आहे. कोणी कोणी गांवावर राहिले होते, ते या गडबडीमुळें निघून गेले. वस्ती देखिल राहिली नाही. माहाल मजकूर सिबंदी वगैरे खर्च कर्ज घेऊन करणे लागतो. येणेप्रमाणें माहलाचे वर्तमान आहे. सेवेसी विदित हे विनंति.

¶*The writer Ganpatrao Ramchandra describes to Trimbakrao the disturbed conditions of the ryots of Naldurg which prevented the writer from joining the Peshwa's forces in time.*

No. 89] *[20-4-1763 ?*

श्री

तीर्थरूप राजश्री दादा वडिलाचे सेवेशी.

आपल्ये नेगोजीने सां दडवत विनंती येथील कुशल ताा छ ६ सवाल मंगळवार जाणून वडिलांचे आशीर्वादे सुखरूप असो विशेष. काली मंगळवारी मोगल चालोन पिपळगांवपर्यंत आम्हापासून कोसावरी आला. मग आम्ही तयार होऊन

मोगलावरी गेलो. सकाळचे १ प्रहर दिवसापासून संध्याकाळपर्यंत युद्ध जाले. मोगलास तंबी पोहोचाविली. मोगल माघारा नेऊन वैजापुरात घातला, करोलानी भावंताले मार देऊन बहुत त्याचा नाश जाला. त्याजउपरी येक [१] हिरीरी गंगाजी पवार यानी व आणखी व पागेचे लोक व सिलेदार ऐसी केली. त्यासी गंगाजीने तरवारीने मोगल जखमी केला व सिदोजी दोंदे याणी भाल्याने जखमी केला व आणखी सिवाजीने बदुखेच्या धोपाटा घातल्या. ऐसी हातघाई केली. गंगाजीने शर्त केली वरकड आणखीहि एक दोन हिरीऱ्या जाल्या, परंतु करोलानीच मार देऊन मोगल थंडा केला. मोगलाचे जखमी माणूस पनासेक जाले असेल. घोडीहि दाहा पधरा जाले असेल. वरकड आणखी वर्तमान त्याजकडील कोणी बोलीस आले नाही. आपण सांगितल्याप्रमाणे राजश्री शंकराजी निकम यास सांगितले. त्याच्याहि चित्तास आले आहे. जे वर्तमान जाले ते लिहिलें आहे. पुढें जे वर्तमान होईल ते वरचेवरी लिहिले जाईल. आपणाकडील वर्तमान वरचेवरी लिहित जावें, त्यासारिखे वर्तणुक केली जाईल. हे विनती. मोगल राऊत ५०० व बरकदाज ६०० व जेजाला ७५ तोफा २ बाणाचे उंट २ येणेप्रमाणे सामान आहे. याखेरीज गावातही आहे कळावे. म्हणून लिहिले असे हे विनंती.

स्नो राघो गोविंद आशिर्वाद उपरी जुजाचे वर्तमान तपसीलवार लिहिलें आहे. मोगल जबरदस्त आहे. आमची मथ नव्हे, आम्ही लाग पाहिला, परंतु दोन हजार फौज व करोल पाचसे असावे तेव्हा मोगल आगदी बुडता * * *

¶*The writer Negoji gives an account of a severe encounter between the Marathas and the Nizam at Pimpalgaum.*

No. 90] [*25-4-1763*

पो छ २२ सवाल

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य

राजश्री नारो आपाजी गोसावि यासी.

सेवक माधवराव बलाल प्रधान नमस्कार सुरू सलास सितैन मया व अलफ. तुम्ही विनंतीपत्रे पा छ ५ सवाली पावोन लिहिले वर्तमान विदित जाले. तुम्ही पत्रे पाठविली त्याचा जाबसाल येणे प्रो बितपसील

सासवडच्या घराचे मजकुराविसी पत्र व यादी तपसीलवार पा	नरसिंगराव धायगुडे याचा मजकूर जफ्तीचा व कबिल्याचा लिहिला तो

---

१ हल्ला.

ती पावली. त्याचा जाबसाल पेशजीस पा। आहे त्याप्रमाणे करणे कलम १

वाड्याचे सफेलीचे वर्तमान लिहिले ते कलले. तुम्हास कलेल त्या रीतीने तरतूद करून बंदोबस्त राखणे १

तुम्ही कारभार पुणियास पैवस्तगिरी जाल्यापासून तालेबंद आकारून पाठविला तो पावला. रमजान महिन्याचा पुढे आकारून पाठऊन देणे कलम १

कलला. मारनिलेच्या तीर्थरूपास अटक करावयाविसी पेशजी पत्र पा। आहे त्याप्रों करणे कलम १

गणेश हरि याचा मजकूर लिहिला तो कलला. खबरदारी त्याचीअसो देणे कलम १

चिरंजीव राजश्री नारायेणराव याचा मजकूर लि॥ तो कलला कलम १

सगुणाबाई व पार्वतीबाई यांचीहि रवानगी लवकर करावी कलम १

सदरहू लिहिल्या कलमाचा अर्थ सविस्तर ध्यानांत आणून त्याप्रों वर्तणूक करणे जाणिजे छ ११ सवाल.

¶*Peshwa Madhavrao answers some of the queries referred to him for orders by Naro Appaji, the officer in charge of Poona.*

No. 91] [*4-5-1763*

श्रीशंकर

वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री रामशास्त्री स्वामीचे शेवेसी

विद्यार्थी त्रिंबकराव विस्वनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती येथील कुशल वैशाख बहुल सप्तमीपर्यंत आपले आसिर्वादे करून सुखरूप असों विशेष. यंदाचे प्रसंगानरूप आपण किले विसापुरास आलेत उतम केले. आम्ही याच प्रसंगाकरितां राजमाचीस आलों आहो. तिकडील वर्तमान फौज कोणीकडे गेली जाणार, श्रीमंत कोणते प्रा। आहेत हे या कालीं कोणासच कलत नाही. तथापि आपण पुढें उघडे प्रा। आहेत. आम्ही केवल डोगरांत आलो. आम्हास तर सुतरां कलत नाही. यास्तव शोध करून येक दों दिवसा आड फारच गलबलेचे दिवस आहेत तों दोन च्यारदा वर्तमान लिहून पा। लोहगडचे पेठेस दगा करून लुटली. लोभे करून अन्यत्रहि दग्यास प्रवृत्त होतीलच. यास्तव अगत्य वर्तमान आणून लिहून पा। तलेगावी फौज आहे ती जवलच आहे, यास्तव

डोंगर काठाडीने माणसें पा। वर्तमान आणऊन दोन च्यार वेळ अगत्य लिहून पा।. बहुत काये लिहिणे लोभ असो दिल्हा पाहिजे हे विनंती.

¶*Trimbakrao Vishwanath requests Ramshastri to supply him news about the movements of the Peshwa and his army.*

No. 92] [*5-5-1763*

श्री

वेदशास्त्रसपन्न राजश्री रामशास्त्रीबावा स्वामीचे सेवेसी विद्यार्थी नारो आपाजी कृतानेक सा। नमस्कार विनंती. येथील कुशल ता। छ २१ सवाल वैशाखपावेतो येथास्थित आहें विशेष. स्वामीनी आसीर्वादपत्र पाठविलें तें प्रविष्ट जालें. मावळात मराठ्यांची दोनतीन हजार फौज येऊन गाव जाळितात. लोहगडची माचीहि जाळिली, लुटली. ते समई विसापुरकर याणी भरती किल्यावरी कमी असतां जाऊन बरेंच कामकाज केले, येतद्विशईचा कितेक मजकूर विस्तारें लिहिलें तो सविस्तर कळो आलें. ऐशियास बहुतापुढें थोड्याने काये करावे? तऱ्ही विसापुरकर वगैरे याणी आपले जिवाप्रमाणें शर्त केली. सेवटी माची लुटली गेली यास उपाये काये? दिवसच सर्वास येक प्रकारचे आले आहेत. श्रीमंता-कडील बातमीचें वर्तमान ल्याहावें म्हणौन लिहिलें; त्यास श्रीमंत भालकीकडे गेले. त्यांचें तूर्त माघारें यावयाचें लक्ष दिसत नाही. तिकडेहि याचप्रकारें ते खंडण्या घेतात. जेथे पैका यावयास उसीर लागतो ते गाव लुटून, जाळून खराबी करितात याप्रो। आहे. मोगल पुणियाहून बारा कोसावरी नांदुरास मुकाम करून आहे. राजश्री विनायेकदास चाकणे नजीक आहेत. काही थोडे बहुत मोगलास देऊन शहर वाचवावें याप्रो। मजकूर केला आहे. राजश्री नरसिंगराव जनार्दन धायगुडे रखवालीस पुण्याच्या त्याजकडून आणविले आहेत. कळावें म्हणौन लिहिलें आहे. निरंतर आसीर्वादपत्र पाठवावें. बहुत काये लिहिणें, कृपा आसों दीजे हे विनंति.

¶*Naro Appaji writes to Ramshastri about the miserable condition of the province owing to the raids carried on by the enemy's detachments and says that both the Peshwa and the Nizam are devastating the territory of each other.*

6567

No. 93]   8-5-1763?

श्री

गुरुवर्य वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री
बावा स्वामीचे शेवेसी

जनार्दन भट शाळग्राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. आपण पत्र पाठविले ते पावोन परम संतोष जाला. सदैव पत्र पाठऊन संतोषवीत गेले पाहिजे. इकडील वर्तमान तर यवन राजापुरास गेला; तेथून पुढें जाणार. अवरंगाबादेचा रोख आहे व गमाजी यमाजी साताऱ्या प्रांती म्हसव्यांत आहे. पुढें मोगलाकडे जाणार. गोपाळराव मोगलाजवळ आहे. श्रीमंत तर भागानगरची खंडणी घेऊन मेदगावर आले. बसालतजंग पांच हजार फौज व सात हजार गाडदी सुधां श्रीमंतांस भेटला व हयदर नाइकास तिकडील कांही कर्नाटकांतील प्रांत देऊन आपला केला आहे व मीरखान ठोका व नागोराम याणीं च्यार पांच हजार फौज मिळऊन पैठणाची खंडणी पंधरा हजार घेतली व बाबूजी नाईक बारा हजार फौज सुधां खंडण्या घेत घेत बालेघाटावर आले. श्रीमंतांजवळ चाळीस हजार फौज आहे. मोगलाच्या पारपत्यास येतात कळावें. आम्ही तर भुगावास जाऊन प्रस्तुत राहतो. गावांची घरे राहिली आहेत. पुण्यांतील घरांचा मजकूर तर आपणांस कळलाच आहे. फिरून पुण्यात जायाचें प्रयोजन नाहीं. गडावर वस्तभाव गेली होती ती मात्र राहिली आहे. बाकीचा (यापुढील बंद मिळाला नाहीं.) होय आपणास कळावें कृपा करीत गेले पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*Janardan Bhat Shaligram writes to Ramshastri communicating news about several persons. The Peshwa has exacted tribute from Haidrabad and has proceeded to Medak says the writer.*

No. 94]   [*8-5-1763*

श्री

पुरवणी राजश्री विनायेक धोंडो व
बाबूराव बापूजी गोसावी यांसि

आसीर्वाद. सुा सलास सितैन मया व अलफ. पुण्याहून राजश्री बाबूराव काणे यांचे भाऊ येथे छ २३ सवाली तलागडास आले. त्याणी वर्तमान सांगितले की, नवाब निजामआली काली शुक्रवारीं सेखसला पीर याचे दर्शनास येणार होते. पारगावावरी मुकाम होता. आज पत्र लोहोगडाहून येका ग्रहस्थाचे पत्र येका ग्रहस्तास आले. त्याणी लिा आहे की, सुक्रवारी नवाब पुण्यास येणार होते. पुण्यास आले असतील. व राजश्री नारो आपाजी यांसी नवाबा-

कडील ग्रहस्थांनी लिा कीं, कांही तऱ्ही पुण्याची खंडणी द्या म्हणजे पुण्याचे वाटे जाणार नाहीं. त्यास थोडी बहुत पुण्याची खंडणी देतील येसें दिसते, म्हणजे नवाब साताऱ्याचे रोखे जातील. येसे वर्तमान ब्राम्हण आला त्याणे व पत्रावरून कलले. व तमाम घांट लोक पाठऊन आम्ही बंद केले आहेत, परंतु तुम्ही बातमी चहूकडील मनास आणीत जाणे. व हती या प्रांती आले म्हणून किले कोरीगडास व सिंहगडास लेहून पाठविले आहे कीं, बातमी बरचेवरी लिा. हती इकडे आले याजमुले बातमीची खबरदारी बहुतच करावी लागली आहे. व राजश्री रामाजी माहादेव व सुभेदार कल्याणभिवंडी व राजश्री विसाजीपंत सुभेदार वसई यासी पत्रें पाठविली आहेत व चंदीची याद त्याजकडे पाठविली आहे. ती पत्रेंच बजिनस तुम्ही वाचून पाहून उभयेता सुभेदारांकडे रवाना करणे. पुढे घाटावरी धामधूमच राहिली तरी पाऊस समीप आला. घरेदारे हतीस व माणसास जाली पाहिजेत. त्यांचे विचारे सुर(ली)त जागा असेल तेथे हती ठेवितील अगर कल्याणभिवंडीस सुरलीत नसेल तरी अगर वसई प्रांती सुरलीत नसे तरी त्यांची उतरे येतील त्याप्रा करावे लागेल. तर देखत पत्र उभयेता सुभेदारांची पत्रें व दोन तालका चंदीच्या पाठविल्या आहेत, त्या दोघांच्या पत्रांत घालून लाखोटे करून सत्वर त्याजकडे पाठवणे. त्यांची पत्रे आमचे नावे येतील ती वाचून पाहून आम्हाकडे पाठवणे. रा छ २४ सवाल

¶*The writer refers to the impending attack of the Nizam on Poona, the consequent panic caused by it and the precautions taken by the residents.*

No. 95] [*15-5-1763*

श्री

तीर्थस्वरूप राजश्री
राजश्री सातबादादा स्वामीचे सेवेसी

विनंती उपरी. येथील कुशल तागायत जेष्ट शुध द्वितीया मुकाम कवडी जाणोन स्वकीये कुशललेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष. आपण गेले यापासून कांहींच वर्तमान कलत नाहीं. तरी साविस्तर ल्याहावें. तुम्हीं नेमिल्या स्थलास गेले नंतर राजश्री हरबास फुडा रवाना केलाच असाल. मशारनिलेनीहि दो रोजांत आटपाआटप करून तुम्हापासी येऊन पोहचलेच असतील, अशास तेथील गुंता उरकून सत्वर यावें. नवाबांचा तूर्त मुकाम येथेंच आहे. राजश्री राजे बहादुर सासवडाहून अद्याप आले नाहींत. येका दो रोजांत येणार आहेत. राजश्री विनायेकदास पुणेस संगमावर आहेत. पुणेची कांहीं बाकी राहिली नाहीं

परवतीच्या वगैरे सेहरांतील देवाच्या मुहूर्ती झाडून फोडल्या. सेहराभोंवत्या चौक्या बसऊन हवेल्याचा झाडा घेतात. ·फुडा आणखी काये अवस्ता करितील हें कळेना. गाडा तरकारी व आंबाडी भरून पाठविलेत ते पावले. कांहीं बैलाची सोई पाहून आणावे. गाडे दौडिहून आणविले आहेत त्यांची बेजमी करावी लागती. दिवसेंदिवस वोजे भारी होत आहे त्याची तरतूद करावी लागती तर बैल जरूर आणावे. आपण आटाला घेऊन जलदीनें यावें. अडचण रानांत फार. राहूं नये. आटाला सांभाळून आल्यास उत्तम. कदाचित गुळ्याची बातमी आली. जवळ असल्यास पागा व लोक पाठवावे. तुम्हीं खुद न जावें. आतां गुढी बलावली जोहालत[१] न करावी. सहजांत जाहालें तर उत्तम. लौकर यावें. राजश्री प्रतापवत यांजकडे पत्रें देऊन स्वकीये कार्यास राजश्री जनार्दन त्रिंबकास रवाना केले. कळावे. या पत्राचे उत्तर जलद पाठवावे. आज दोन तीन रोज वर्तमान कांहीं कळलें नाही. बहुत काय लिहिणें लोभ करावा हे विनंती.

¶*The news of the devastations round about Poona wrought by the Nizam's forces is communicated to one Satba.*

No. 96] *[May 1763?*

श्री

राजश्री हरिपंत तात्या स्वामीस

विनंती. उपरी, आपला निरोप घेऊन आलों तो सोमवारीं साईकालीं पुणियासी सुखरूप पावलों. वरकड वर्तमान तरी पुणियांतील सर्व माणसें व दाणा ऐसें घेऊन जागजागां किलोकिलीं गेलीं. श्रीमंत सौभाग्यवती मातुश्री आनंदीबाई व रमाबाई व मातोश्री सगुणा मातुश्रीबाई व नारायेणराव ऐसीं किले पुरंधर येथें गेलीं. मातुश्री गोपिकाबाई मात्र पुणियांत सडी राहिलीं आहेत. मोंगल पुण्यापासून च्यार कोसांवर जेव्हां राहील तेव्हां निघोन पुरंधरास जाणार यांप्रमाणें वर्तमान आहे. श्रीमंत राजश्री बाबाचे घरची व श्रीमंत राजश्री नानाचे घरचीं माणस सर्व किले लोहगड येथील पेठेस गेलीं. आपले घरचीं माणसेंही लोहगडास गेलीं. राजश्री नारोपंत करमरकर यांची माणसें वगैरे जिनस किले पुरंधर येथें गेलीं. राजश्री आबा मात्र सडे आणखी दोन कारकून येणेप्रमाणें येथें आहेत. यांप्रमाणें वर्तमान आहे. अद्यापहि लोक पुणियांतील वस्तभाव पाट, जाती, संदुखा, तूप, तेल वगैरे किरकोळ जिनस देतच

---

१ मूर्खपणा.

6570

आहेत. कळावें. आम्ही येथें आलों तो राजश्री हरिपंत नातू याचे घरचीं माणसें सर्व कांहीं कोकणांत व कांहीं सेडाणीस गेलीं आहेत. हरिपंत मात्र नारो आपाजी याचे वाड्यांत आहेत. घरीं कोणी नाहीं. तेव्हां सेजारी नारोपंत साठे आपल्या घरांत होते त्याणी कवाड उघडिलें तेव्हां घरांत वोटीवर मात्र आलों. दुसरे दिवशीं च्यतुर्थी जाहाली. भोजनाचें संकट पडलें. भात करावयास भांडें नाहीं. तेव्हां श्रीमंत नानाचे घरचीं भांडीं होतीं ते त्याचे घरीं दिल्ही. त्यापैकीं येक तपलें मात्र ठेऊन घेतलें. त्यास सदाशिवपंत व आम्ही मिळोन भात करून जेवलों. उदकुंभासी गांठ पडली आहे. परंतु दारीं विहीर आहे. त्याची मात्र सोई पाहून राहिलों आहों. आठा चोहों दिवसीं घरास जाणार. परंतु श्रीमंत राजश्री नानास भेटावयास गेलों. त्याणी आज्ञा केली. सदाशिवपंत व कृष्णाजीपंत यांस सांगितलें कीं, तुम्ही आपलीं घोडीं आणून आमचे पागेस लावणे आणि आम्हांस सांगितलें कीं, तुम्ही आपलें घोडे माणूस आपणाजवळ ठेवणें. तुम्हांस काम सांगावयाचें आहे. त्यास कोणत्या पेचांत पडों तें पाहावें. तात्याचे येथून घरास जावें हा हेत धरून आलों त्यास पेचांत पडतों आसा रोख दिसतो. आणि भोज्यनाचेंहि विपत्य. बरें, जे जाहालें तें उत्तमच म्हणावें. बहुत काय लिहिणें हे विज्ञापना.

¶*The extreme disorder created at Poona and the evacuation by the people due to the apprehended attack on Poona by the Nizam is communicated to Haripant Phadke.*

No. 97] [*May 1763?*

श्री

आपत्येसमान गणेश विस्वनाथ साष्टांग नमस्कार विनंती. तात्या, आपले घरीं गेलों होतों. सर्व घरचा प्रकार पाहिला तो बराच आहे. राजश्री आबा पुढें आले म्हणोन बंदोबस्त चांगलाच जाहाला, नाहीं तरी गलाटा होता. पांचशें रुपये भाडे खर्च पडला, परंतु वस्तभाव सर्व ठिकाणी गेली. श्रीमंत राजश्री बाबा व नाना याची मनुशें व वस्तभाव सर्व लोहोगडास गेलीं. पुण्यामध्यें कोणी येकानें काडीची मता ठेविली नाहीं. घरें रक्षावयास मात्र सडे राहिले आहेत. मोगल भीमेवर येईतोंपावेतों कोणी घर सोडून जात नाहीं. याप्रमाणें सर्वांचा निच्यय आहे. सरकारच्या वाड्यांत मातुश्री गोपिकाबाई मात्र राहिलीं आहेत. श्रीमंत नानाफडणीस पुण्यांतच आहेत. राजश्री माधवरावमामा सातारियास गेले आहेत. तेथील बंदोबस्त करून येतील. वरकड वर्तमान तरी मातबर मातबर

लोक होते त्याणी देखील उदकुंभाची प्रार्थना केली आहे. तांब्याचें भांडें न मिले याप्रमाणें लोकांनी कारभार केला आहे. घरें मात्र राहिली. दरवाजे देखील ज्याचे सोई आहे तो काढून नेतच आहे. कोठे नेऊन लावणार आहेत तें ईस्वर जाणें. आमचा प्रकार म्हणावा तर राजश्री सदाशिवपंत व आम्ही मिलोन हरिपंताचे विहिरीवर येका तपल्यांत भात करून भोज्यन करून राहातों. राजश्री कृष्णाजीपंत आपल्ये बिराडीं गेले. वस्ती आहे. आम्ही उभयेतां घरास जावयाच्या विचारांत आहों, परंतु श्रीमंत नानाचे भेटीस काल गेलों आणि घोड्याचे दाण्याची चिठी मागों लागलों. तेव्हां बोलिले कीं, कृष्णाजीपंत व सदाशिवपंत यांची घोडी आमचे पागेस ठेवणें. आम्हांस सांगितलें कीं, तुम्ही आपलीं घोडीं व माणूस आपणांजवल ठेवणें. तुम्हांस काम सांगावयाचें आहे. त्यास मी घरीं जावें हा हेत धरून आलों त्यास हा प्रकार येथें आढलला. कोणत्या पेचांत पडूं तें न कले. बरें. ईश्वरकृपेनें जें होईल तें खरें. परंतु आपणास कलावें म्हणोन लिहिलें आहे. तुम्ही आपणांकडील वर्तमान लेहून पाठवित जावें. ज्याप्रमाणें आज्ञा होईल त्याप्रमाणेच वर्तणूक करीन. वरकड वर्तमान राजश्री आबाचे पत्रावरून सविस्तर कलेल. बहुत काय लिहिणें ? लोभ करावा; वियोग जाहाला म्हणोन लोभ टाकूं नये. हे विज्ञापना.

¶*This is another description of the confused state of things at Poona when threatened by the Nizam.*

No. 98] [*3-6-1763*

श्री

वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री रामशास्त्री
स्वामीचे सेवेसी

विद्यार्थी नारो आपाजी कृाा नाा विनंती उपरी येथील कुशल जेष्ट वाा सतमी जाणून स्वकीये कुशल लिहित गेले पाहिजे विशेष. आपण पत्र पाठविलें तें प्रविष्ट होऊन कुशलार्थ कलों आला. श्रीमंताचे लस्करचे बातमीचे वर्तमान लेहून पाठवावें म्हणून लिाा ऐशास श्रीमंतास भागानगर प्रांते जाऊन तिकडील मुलूक लुटून जालून ताराज केला. मातबर संस्थानापासून खंडण्या घेतल्या. भागानगरासहि तंबी पोहचाविली. तेथील खंडणीची बोलीचाली लागली आहे. बसालतजंगाकडील राजकारण ठीक जालें. त्यास लौकरीच सामील करून घ्यावें, आणि माघारे फिरोन येवनासी गाठ घालावी ऐसें वर्तमान आहे.

बातमीची पत्रें काली याप्रा लस्करांतून आली. मोगल तलेगावाहून कूच करून घोडनदीवर गेला. नगरचे सुमारे जाणार. आपणास कलावे, यास्तव सविस्तर लिा आहे. बहुत काये लिा कृपा असो दीजे हे विनंती.

¶*Letter from Naro Appaji to Ramshastri Prabhune :—" The Peshwa's army has advanced far into the Nizam's territory and is spreading destruction all over. The Peshwa has been successful in winning over Basalatjang to his side and now intends to march back to his territory and close upon the enemy who is ravaging the Peshwa's territory between Talegaon and Nagar."*

No. 99] *[13-6-1763*

श्री

राजश्री बालाजी जनार्दन स्वामी
गोसावी यासी

विनंती उपरी. तुम्ही छ २१ जिलकादची पत्रें पाठविली ती छ २९ मिहूस पावोन लिहिले वर्तमान सविस्तर कलले. तुम्हास ऐवजाविसी लिहिले होते त्यावरून राजश्री लक्ष्मण नाईक व गोपाल नाईक तांबेकर यास पुण्यास ऐवज देऊन त्याचे मारफातीने हुंड्या रुा

३८००० निबाजी नाईक दसपुत्रे यांचे जागेच्या

६००० आबाजी नाईक काबरस

३००० हुडी लक्ष्मण नाा व .... तांबेकर याणी केली ते

३००० हुडी श्रीपत नाईक काबरस याणी केली ते.

६०००

१२००० माहादसेट वीरकर हुडी केली लक्ष्मण सेट वीरकर

३००० नरसापा नाईक बेटगिरी लिहिली कृष्णाजी नाईक बेटगिरी

७००० भिमंणा नाईक निा भगवंत नाईक परांडे हुडी केली नरसापा नाईक पराडे

३००० वेकापा नाईक नवलगुंदकर याजवर गणपा नाईक यांणी लिहिली.

४००० गोपाल नाईक निा तिमणा नाईक बागडकोटकर
लिहिली तिमणानाईक बागडकोटकर
३००० शेषगीर नाईक बागडकोटकर लिहिली गोविंद नाा देवळे

३८०००
५००० निबाजा नाइक दशपुत्र याजवर लिहिली आमणा
नाईक दसपुत्रे

४३०००

येकून त्रेतालीस हजार रुपयांच्या हुंड्या आठ रोजाच्या मुदतीच्या पाठविल्या त्या पावल्या. रुपये अर्कट गंजीकाठी घ्यावा म्हणौन लिहिलें ते कळले. हुंड्या येथे आल्यावर ज्याच्या त्यास दाखविल्या. मुदतीस ऐवज देतो म्हणौन कबूल केले आहे. ऐवज जमा जालियावर तुम्हास लिहून पाठऊ. पुण्यात ऐवजाचा तोटा. पहिली नेमणुक केली होती त्याप्रो ऐवज आला नाही, परंतु लस्करांत ऐवजाची निकड याजकरितां मुबादला करून सदरहू ऐवज पाठविला म्हणौन लिहिले ते कळले. त्यास इकडे ऐवजाचा तोटा फार. तुम्ही पाठविला हा ऐवज मोठ्या समयास येऊन पोहचला. इकडे नख्त रुपयाचे दर्शन नाही. किरकोळ खर्चास फार पेच पडतो. तुमच्या नख्त ऐवजाच्या हुंड्या आल्या, या फार उपयोगी पडल्या. याउपरीहि जितकी तर्तूद होईल तितकी करून ऐवज लस्करास पाठवित जाणे. हुंड्याचा ऐवज लस्करात लक्ष्मण नाईक व गोपाल नाईक तांबेकर याचे तसलमांत पैकीं जमा धरिला जाईल. राा छ १ जिल्हेज सुहूर सन आर्बा सितैन मया व अलफ बहुत[1] काय लिहिणे हे विनंती.

¶*Peshwa Madhavrao informs Balaji Janardan of his having received the money that was despatched by the latter and that it proved of great service.*

No. 100] [*Recd. 6-7-1761*
छ ३ जिल्हेज

श्री

सेवेसी विज्ञापना आज्ञाधारक राणोजी चवरे दोन्ही करकमल जोडून साा दंडवत विनंती उपर. रायानें नवाब निज्यामअलीखानास सांगितले जे, दोन वरस श्रीमंताकडील नाईक व जोड्या चार आहेत. तेव्हां नवाब बोलला जे

१ पत्र माधवराव पेशव्याचें.

साराच सरदारापासी बातनी श्रीमंताची आहे. तेव्हां इसमायेलखान म्हणू लागला जे मजपासी बातनी नाही. तेव्हा नवाब बोलले जे तुम्हापासी बातनी चोरून तरी आसल. बातनी तमाम सेर जागाजागा आहे. दुसरे रायाने नवाबास सांगितल जे मी आपला ब्राम्हण पडतुरचा हिसोबासाठी श्रीमंताकडे पाठवितो. रो दमाजी गाईकवाड याचा तगादा पैकाचा आहे. त्यां जाबसालासाठी वकील पाठवीत आहे. मग तुम्ही म्हणू लागल जे वकील का पाठविला. ताा छ १८ ते दिवसी निरोप जाल्हा. ताा छ १९ जिल्हेज ते दिवसी लोकाच देणे घेने केले. ताा छ २० जिल्हेज ते दिवसी रायानें कूच प्राथककाली केला. कोडलवाडीचा वाटन जाणार आहे. रायाकडील भला मानूस दो चऊ दिवसा येथून स्वामीकडे येणार. याबराबर मजला रो बलवंतराव व रो धोंडो राम पाठवीत आहेत. राव खंडागले ये समई स्वामीजीने पदरी घावे. निज्यामअलीखान हावभरीचा गोस्टी सांगत आहे. खामखा बदमामली करील अस दिसत आहे. राव खंडागले याप्रमानें बोलत होते; आनी जणाची बोली हेच आहे; आनी आम्हास येथील चलतर दिसत आहे. नाना परकारचा गोस्टी रो राजेबहादर करीत आहे. निज्यामअलीखान तर बहुत हावभारी जाल्हा आहे. राव खंडागल्यास बोलत असे, आता भांडायाचा कोन्ही दिसत नाही. श्रीमंत भाऊसाहेब मर्द माणूस होता; त्या बराबर लोक मर्द होते. ते तमाम फऊज बुडाली. आता लाख फऊज आली तर मारून चालवीन, ऐसा रायापासी बोलत होता, म्हणऊन राव भले लोकास सागत असे, याप्रेाा हर्कीकत आहे. खंडागल्या वचनाचा ठीक ज्याचा होईल त्याचाच: सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*This is a news-letter from the Nizam's court sent to the Peshwa by some one of his agents, describing the aggressive and haughty demeanour of the Nizam. Vithal Sundar and Damaji Gaikwad are mentioned.*

No. 101] [*19-6-1763*

श्री

शेवेसीं सिवाजी गोविंद च्यरणावर मस्तक ठेऊन सिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायेत अधिक आषाढ शुध नवमी इंदुवार पावेतो वर्तमान येथास्थित असें विशेष. लस्करचें वर्तमान तरी श्रीमंताकडून गदवालच्या मुकामाहून जासूद जेष्ट वद्य अष्टमीचे कागद जासूद घेऊन आले ते काली सिंहगडी गेले. श्रीमंताची व बसालतजंगाच्या भेटी जाहाल्या. तो समागमें आहे. मजल दरमजल येऊन मोगलास गाठावें ऐसा विचार आहें म्हणोन जासूद सांगतात. मोगलांच्या लस्करातून धोंडोराम वकील

यांचा कागद छ १ जिल्हेजचा जतिगांवनजीक वाजरांतीर मुकामचा आला, तो काली छ ६ जिल्हेजीं येथे जासूद घेऊन आले. त्यांतील मजकूर साऱ्या मराठ्या फौजा गोपालरांव आद्यकरून समागमें आहेत. धारूरावर खासा मोगलानें छावणी करावी आणि विनायेकदास व जानोजी भोसले यास शहरास फौज देऊन छावणीस रवाना करावें. श्रीमंत पुण्यास छावणीस आले तरी मोगल देखील शहरास छावणीस यणार म्हणोन त्यांणी लिहिलें आहे. गमाजीपंत अद्यापि सातारियास म्हसव्यावर आहे. त्याजवल मोंगलाकडील सरदार जंगी हजारी हजार स्वारांनसी होता तो रुसोन निघोन मोगलाकडें गेला. खासा गमाजीपंत मात्र दोंअडीच हजार फौजेनसी आहे. काला रविवारी मातुश्रीबाई येणार होती त्यास रजश्वला जाहली याजकरिता च्यार दिवस राहाणें जाहालें. त्रयोदसीस यावें यैसा करार आहे. वरकड सारें लोक यावयासी लागले. तमाम छपरें घालितात. जिनसाचा निर्ख तांदूळ सडीक बारीक कैली ८८२॥ व डाल तुराची ८८२। व जोरी ८।.। व बाजरी ८८२॥। व गहू ८८२॥ व उडीद तीन पाइली व तूप वजन पक्के ८८१८९ तेल ८८२।. याप्रमाणें आहें. लक्ष्मुमण जासूद यास राजश्री मोरोपंताकडे पंचमीस रवाना केला. चक्रपाणि यास माहाराजांकडेस कागद देऊन रवाना करीत होतों तो न जाई व येथेंही चौकीस असत नाहीं. रोजमरा मागतों, त्यास सांगितलें कीं येथें देणार कोण? धन्याकडे जावें. मी कोठून द्यावा? तीन रोज कागद लिहून जाहाले, परंतु तो न जाई, ते कागद हाली सेवेंसी पाठविले आहेत. सेवेसीं श्रुत होय. हें विज्ञापना.

¶*Shivaji Govind writes about an interview between the Peshwa and Basalatjang and gives the movements of the two armies.*

No. 102] [*22-6-1763*

श्री

चिरंजीव राजश्री बालाजीपंत याप्रती मोरो हरि आशीर्वाद उपरी. ता। आधिक शुध द्वादसी बुधवारपावेतो मुकाम सातारा वर्नमान कुशल आसे विशेष. बहुतां दिवसा लक्ष्मुमण जासूद याजबा। जेष्ट वद्य द्वादसीचे पत्र पात ते अधिक सुध नवमीस येथे पावले. लिहिल्यप्रा सविस्तर कलले. आम्हकडील वर्तमान तरी लस्करातून फालगून मासी आलो त्या ता। हा कालवर येथेच आहो. कोकणात गेलो नाही. लग्नाकरिता कोकणात जावे लागते म्हणून पेशजी लिहीले होते. त्यास वैशाख मासी सूध नवमीस चिरंजीव मुलीचे लग्न सातारा जाले. रा। गणो कृष्ण दाते खालगावकर याचा पुत्र कोकणांतून नवरा आणिला. लग्नाचे दुसरे रोजीं रा। गमाजी बावा या प्रातात येतात म्हणून आवई पडोन गडबड बहुतच जाहाली. त्यामुले

कोकणात मुलेमाणसे पाठवावी तरी मला वाट व तिवरा घाट तमाम वाटा मोरगिरीकर व वासोटेकर यास सांगोन बंद केला. कोकणात जावयाचा उपाय राहिला म्हणून कुटुंबसुधा किले परलीवर जाऊन राहिलो. तेथें वारा पाऊस बहुत यांजकारितां घर नवे बांधिले. गमाजीबावाहि दोन च्यार हजार फ्रोजेनिसी सातारा येऊन साताराच्या गडास मोर्चे दिल्हे आणि तमाम गावगना रोखे करून पैका येक साला जमेप्रा रयतेपासून घेतला. मुलूक काही जालिला. काही लुटिला. शाहारचे मात्र वाटेस गेले नाही. परंतु जितका मातबर माणूस सापडला त्याजपासून खंड घेतला. इतक्यात रा गोपालराव बरवे व नरसिंगराऊ पागेचे यैसे पाचा हजारा फौ(ज)नसी मिरजे आलीकडे श्रीमंताकडून याच्या पारपत्यास आले. त्यावरूनही बातमी गमाजीबावास कलताच येथून निघोन चिमणगावावरी मुकाम केला आहे. गावगना खंडण्या घेतच आहेत. पुढेहि फौज आलियावरी त्यांचे त्यांचे कसकसे होईल ते पहावे. श्रीमंतहि भिमातिराने पंढरपूरच्या रोके येत आहेत. मोंगलासी लढाई करावी यैसा मनसबा आहे. या आठा पधरा रोजात कायेतो निवाडा होईल. येथील वेडा उठलीयावरी राजश्री अच्युतरावजी याणी आह्मास बलाविले ह्मणून सडे गडावरी आलो आहो. माणसे परलीवरी आहेत. गमाजीबावा घाटाखाले आजी उद्या गेले म्हणजे मुले माणसे सातारां आणवितों आणि तुम्हास लेहून पाठऊ. सातारा किला श्रीमंताच्या पुण्यप्रतापे रक्षिला आहे. या पलणीमुले गलादाणा वैरणकाडी राहिलीच नाही. गलाठा आमचा जाहाला. संसार भारी. कार्यप्रयोजन दरसाल करावे लागते. तेथें राहून आमचा काल कसा चालतो? दरबारी आम्हाविसी साहित्याची गोष्ट बोलतो कोण? काये करावे? यैसे संकटात पडिलो आहे. त्यास श्रीमंत समीप आले म्हणजे तेथील कारभाराचा मानमार्ग पाहून श्रीमंत राजश्री शास्त्रीबावाच्या कानावर सर्व आमचा मजकूर घालून त्यांचा मनोदये पाहून आम्हाकडे लेहून पाठवावे. त्याप्रा वर्तावे लागेल. बहुत काये लिहिणे हा आशीर्वाद.

¶*Moro Hari Bhave reports details of the siege of Satara by Gamaji Yamaji.*

No. 103] [*15-7-1763*

(पहिले ४ बंद गहाळ.)

पौ छ ३ मोहरम आषाढ
शके ८५ सन आर्बा सितैन.

५

न ये तो सर्व चालविणें आपणास आहे. उपरी गांवांत च्यार इस्टमित्र आहेत कीं गांव सर्व खराबीस आनिला हे संकट. बरे, श्रीसिधेश्वर जाणत आहे कीं, गावासी चाकरी इमाणें इतबारें केली, घरें वाचविलीं, प्रत बुडविलीं खटपट केली.

येजमाण श्रीमंत राजेबहादर बोलिले कीं, तू आमचा चाकर आसतां खेडकडूस दोन लक्ष रुपये चुकती करून द्यावी आगर जालावी होती; ते तुम्हीं हावालादार होतास तर हें काम निमखहारामी केली. तेथें श्रीमंत विणायेकदास उत्तर करूं लागले कीं, हावालादार होता परंतु आमला पायें घरीं पैका आहे ते देखील सांगितलें नाहीं. गांवच्या पांड्याणे सांगूण पाठविलें, तावजी समागमी कीखनीत गावासी पाठवणें. हें उत्तर श्रीमंतापासी विणायेकदास करूं लागले, ते समई राजश्री निलकंठराव हरि गोपाळराव याचे भाऊ होते. तुम्हीं परभारें पत्र पाठऊन उत्तर घेऊन जावें. असी धनीयाची मर्जी आमचेविशाई आहे. आपण साप उत्तर कचेरीस केलें कीं आमची जेन्मभू मिरासीची जागा श्रीक्षेत्र ज्याप्रो पंढरी त्याजप्रमाणें खेड आनि आपण साहेबाचे चाकर म्हणवीत आसतां आपले गांव न रक्ष्यावे तरी समर्थच्या पदरीं असावें कशासी? बरे, लवकीक तरी की आपला गांव वाचविला हेच मातबरी जाली. परंतु महाराज यानी दिल्हा तेव्हा गांव वाचविला यांत काही आमचा पुरुशार्थ जाला नाहीं हे उत्तरें जालीं. हे कर्म येजमाणापासी गावी तो सर्वतोमुखी की, विसोबाणें गांव खराब केला. बरे? दोहींकडून सुखोततो नाहीं. बरे, श्रीसत्ता परंतु निंबालकर चाकरीस आसतां त्याच्या मातबरी-एवढी इतर कोणाची मातबरी नाहीं. आदचाकर त्याचे गाव प्रो बीड प्रो बरर्डो प्रो तुळजाणापूर इतर गैरतर्फा सर्व बेचिराख जाल्या. दिवा चालीस पणास कोस चऊंकडून नाहीं. हे दशा तहात भागानगरापो जाली. मुलकाचा सत्यानास होतो तो कागदीं लिहितां हात चालत नाहीं. कानीं आइकूं नये. गरती बाइका मुसलमाण आनितात. हे आकांत मांडिला आहे. श्रीमंत दादासाहेब व नवाब बसालतजंग यांी तीस हजार स्वार सडे जरारे होऊन श्रीभीमापार बहिर-बुनगे मिरज प्रांतीं येऊन याच्या तोंडावर येतात. यासी त्यासी फेर चालीस कोसाचा आहे. लढाई परछिण होणार. श्रीमंत दादानीं किले कलबुर्गे लुटून तारा (ज) केले. तमाम लुटीत भागानगरापासून आ(ब)दुलपूरपर्यंत आले. आलंद गुंजोटी दोन प्रगणे चवाणाचे दोनसे गांव खराब केले. परंतु धारण पांच साहा शेराची जाली. रोज दररोज शेदोनसे घोडी उठोनीस आलीं. गुरें मिळविलीं आहेत ते मरतात. वइरण तो येक रा नाहीं. तेलंगण देश, घोडी जाया जाली आहेत. आशासी येंदाची मोहीम धावनीची जाली. याजमुळें गालाव्यासी आले. परंतु लढाई परछिण होईल अगर सला होईल. सर्वांचा मणोदय देखील दादाचा मनसुबा की सला करावा. राजश्री बापू मात्र सल्यासी राजी नाही. ऐसी ताजी खबर आहे. तूर्त श्रीमंत दादासाहेब परगणे आबदुलपूर त्या जागा आहेत. हे किले आवसे त्या मइदाणात आहेत. मोंगलाच्या छावनीचा

करार नाहीं की, कोठें करितात. दादांचाही करार नाहीं की प्रांतास येतात. हें वर्तमान आहे. जेथें आवेंध राहील त्याच्या आसपास हेही राहणार. मोंगलापासीं सर्व मराठे आद्याप छ मजकूरपर्यंत भोसले गोपाळरात्र सर्व आटोकाट जो जमाव आहे तोच आहे. उद्यां काये होईल तें पहावें. धारण आद्याप सोला शेर हरभरे, पंधरा चवदा शेर कणीक आहे, दीडशेर तूप आहे, आठ नव शेर मीठ, ऐसी धारण आविधाच्या सइन्यांत आहे. येणेप्रमाणें आजपर्यंत मजकूर. स्वामीची जैसी आज्ञा येईल त्याजप्रमाणें शेवक वर्तनूक करील. बहुत काय लिहिणें, कृपालोभ आसो द्यावा, हे विज्ञप्ति.

राजश्री नारोपंत नानास साष्टांग नमस्कार. सर्वस्वें शेवक पदरचा जाणोन सतेणे लिहिलें. कृपा आसों द्यावी हे विनंती.

राजश्री गोविंद नाईक यासी साष्टांग नमस्कार. कृपा आसों दीजे हे विनंती.

¶*The ravages of the two warring parties in the country are very vividly described in this incomplete letter. Basalatjang and Raghunathrao are reported to be desolating each other's territory.*

No. 104] [*6-7-1763*

पौ छ १० मोहरम आषाड शुध १२

श्री

राजश्री अनंदराव धुळप

गोसावी

ꣿ अखडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्नो माधवराव बलाल प्रधान आसीर्वाद सुा आर्बा सितैन मयां व अलफ. तुम्ही पत्र पाठविले पावले. सातारा प्रांते धामधुमिचे प्रसंगामुले सरकारची सनद सादर जाली. यावरून दोनसे लोक तिवऱ्याचे घांटे रवाना केले आहेत. त्यास त्या लोकानी कोणत्या मार्गें यावें? निभाव पडेसा असेल त्या मार्गास दोघे माहितगार माणसे पाठवावी, म्हणोन लिहिलें. त्यास राजश्री सदासिव येमाजी प्रस्तुत कराड प्रांते गेले आहेत. सातारियास यावयास लोकांस वाटेचा कांही पेंच नाहीं. तिवऱ्याचे घाटें येतां किले वासोटियाचे लोकांची मात्र बातमी राखून यावें. पुढें ब्राम्हणोलीस कोणी वासोटकर वगैरे असिले तर तो शह चुकाऊन यावे म्हणजे अलीकडे कांही गुंता नाहीं. तर वासोटकरांचा मात्र पेंच घांट मेटीं सांभाळून सावधपणे रात बिरात खबरदारीने राहून लोक सातारियास येऊन पोंहचत यैसे करणे. जाणिजे छ २४ जिल्हेज बहुत काये लिहिणे.

¶*Madhavrao Ballal advises Anandrao Dhulap to send his contingent of 200 by the Tiwra pass so that it might reach Satara safely.*

No. 105] [11 August 1763

श्री

२

(पहिला बंद गहाळ आहे.)

व माधवराव नरसिंग पागा हुजूर यास जखमा भारी लागल्या, याप्रमाणें वर्तमान जाहलें. ईश्वरें मोठें येश दिल्हें. मोगल पलीकडे होता त्याचें पत्र आलें कीं मी कांहीं तुमचे केलें नाहीं. विठल सुंदर यांणीं तुम्हासी दावा बांधला होता त्याचा सूड घेतला. तुमची लूट आणिली ती मजकडे आहे, ती पाठऊन देतों. भाऊसाहेबाचा करार आहे त्याप्रमाणें असो द्यावा. मोगलाचा घर सुटला. बुधवारीं मध्य रात्रीस पलीकडून कूच करून औरंगाबादकडे गेला. विठल सुंदर याचें शीर व विनायकदास याचें शीर पालखींत घालून मोगलाकडे पाठविलें. गोपाळसिंग खदारकर व शाहाजी सुपेकर व खडांगले याचा पुत्र व चवाण हेंही मारिले गेले. तीन अंबारिया हतीसुद्धा व खासेआणखी गंगेमध्यें बुडाले, ते कोण बुडाले हें कळलें नाहीं. याप्रमाणें वर्तमान जाहालें. तात्या व सखारामपंत बापू व पिराजी नाईक निंबाळकर हे जानोजी भोंसले यास आणावयास गेले आहेत. भोंसले च्यार कोसावर आहेत. उदयीक भेटी होतील. उपरांत तपशीलवार लेहून पाठऊं.

¶*The writer describes the battle of Rakshasabhuvan, the losses of the Nizam and the deaths of Vithal Sundar and his nephew Vinayakdas. The letter is fragmentary.*

No. 106] [16-8-1763

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
हरिपंत स्वामीचे सेवेसीं

सेवक नारो कृष्ण साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल तागायत श्रावण सुध ८ मंगळवार पावेतों वर्तमान उत्तम असे विशेष. सांप्रत आपणांकडून पत्र येऊन वर्तमान कळत नाहीं तरी सविस्तर लिहून पाठविलें पाहिजे विशेष. नवाब निजामअलीखान औरंगाबादेस छावणीस जावयासी राक्षसभुवनी गंगा उतरून जाताना संधि पाहून श्रीमंत साहेब स्वामीनी दौड करून मोंगलाचे फौजेवर हला करून दरोबस्त फौज लुटून पस्त केली. मोंगलाकडील उमदे सरदार स्वर्गवासी केले. खासा मोंगल जीव घेऊन शहरास दाखल जाल्याचीं बातमीचीं पत्रें आम्हांस आलीं त्याजवरून बहुत हर्ष जाला, तो विस्तार पत्रीं

कोठवर ल्याहावा? मोंगलास सिकस्त केला, येणेंकरून दक्षण प्रांतीं व हिंदुस्थानात वगैरे मुलकांत कीर्ति विस्तार जाला. शत्रुवर गालेब जाली. आपणांस साद्यंत द्रष्टीगोचर आहे त्याप्रमाणें सविस्तर ल्याहावें. वरकड पेशजीं सरकारचीं आज्ञापत्रें आलीं व आपणहि पत्र पाठविलें त्यांत गुजराथ व खानदेश खेरीज सरंजाम मुलुक राहिला आहे त्याची सालमजकूर रसद जलदीनें घेऊन सरकारांत आदा करावी म्हणून मजकूर. त्याप्रमाणें ऐवज जमा करावयाचे तर्तूद सीघ्र करून देखील वण दिंडोरी सालाबादप्रमाणें ऐवज जमा जाला म्हणजे भरणा पोहचाऊन देतों. मागाहून दो चौ दिवशीं कारकून शाहाणा माणूस तुम्हांजवलच पाठऊन निमित्तास मात्र तुम्हांजवल येईल, त्याजबराबर सविस्तर लिहून पाठवितों. करणार समजावणार तुम्हीच आहा. तेथें कोणेविसीं आम्हांस काळजी वाटत नाहीं. तुम्ही लिहिल्याप्रमाणें माहादाजीपंत यासी पत्र आपलें आलें ते धुळ्या प्रा केलें हलीं श्रीमंतास व बापूस पत्रें लिहिलीं आहेत. प्रविष्ट करावीं. कारकून बंदोबस्त करून पाठवितों. चिंता न करावी. तुमचे लिहिलेप्रमाणें पोषाकहि पाठवितों हे विनंती.

¶*The Peshwa's splendid victory over the Nizam at Rakshasbhuvan is reported by Naro Kirshna Darve to Haripant.*

No. 107] [*28-8-1763*

श्रीराम

वकाया लस्कर ता। छ १८ माहे सफर

श्रीमंत दादासाहेबाचे मुकाम ता। छ मजकुरपरियेत पयेलनावर आहेत, व महमद मुरादखान बहादुर श्रीमंताकडून आले होते. नवाबासी जाबस्वाल करून फिरून श्रीमंताकडे गेलेत; व नवाब निजाम अलीखांन निघादास्त सिबंदी व जमाव फवजेचा करितात. बाहीर निघावयाचे वर्तमान आहे; व येका महिन्याची तलब सिबंदीचे सा लक्ष रुपये राजे बहादुराचे घरीहून देविले व निममाहा दुसराहि देवितात; व राजे मुरारदास बहादुरास इनायेतनामा पाठविला आहे की दाहा लक्ष रुपये नगद व फवज घेऊन येने व गुलाम सईदखानासहि अलजपुराहून बोलाविले आहे; व नित्य आपले खास लोकासी विचार होत असतो की सुले करावी की लडाई करावी. दिसोन येते की सुले ठयेरेल. दोन्हीकडून सुलेचा जाबस्वाल आहे. पूर्वी निरख गल्याचा होता. त्यास नवाबास आलियावर पुना निरख जाला आहे.

---

१. वरचढ.

हयेदर नाईक याने करनाटकविज्यापुरचे कुल तालोकियात दखल आपला केला; व वीस हजार स्वार व पनास हजार प्यादे व सामान लडाईचा आपले समागमे फार केला आहे; व शानुरास येऊन, तेथील फवजदार दिलेरखान त्यासी लडाई करून अडीच लक्ष होन नजर मोकरर करून घेतले; व किले बंकापुरास कबजा गोपाल गोविंदचे लोकाचा आहे तेथे मोरचे लाऊन घेरा घातला आहे. व मोरचे किलियाजवल पावले आहेत त्याची बाहादुरी ल्याहावयात येत नाही की खजानापुर व मुलुक फार व फवज मोठी आहे; धुंद मोठी ठेवितो.

¶*This is one of the daily accounts reported to Poona from the Nizam's camp.*

No. 108] [*16-9-1763?*

दृढतर येकलास[1] होईल; व मुल्कहि आबाद होईल व परस्परे एकविचारे जालिया नफेहि फार होतील. समर्पक बेदस्तावजीनें बोलयाचे बोलली. उपरांतिक नवाबानीं भगवंतपंतास रुकसत केले. पानदान दिल्हे व वस्त्रे दिल्ही. जगनाथ धोंडाजीचा भाऊ राजश्री मोरोपंत याजला नवाबानीं भगवंतपंताचे समागमे द्यावयास्तव नेला. त्यावरून रुकसत केले. पानदानांतून विडे दिल्हे व पत्राची उत्तरेहि लिहून दिल्ही. इतका मजकूर जाल्यानंतर आम्ही आपलाले घरास आलो. छ २ रबिलावली भगवंत रुकनुदौलापासूनहि रुकसत जाले. येथून येका दो दिवसा स्वार होऊन भगवंत गोविंद व मोरोपंत श्रीमंताकडे जातील नवाबानीं मोरोपंतासहि सांगितले कीं, आम्ही जे मजकूर तुम्हास सांगि(त)ले आहे ते श्रीमंतास अक्षरशाहा बोलणे. पुढें जो मजकूर होईल तो विस्तारे वरचेवर लिहिण्यांत येईल. भगवंतपंत आज उद्या स्वार होऊन श्रीमंताकडे जातील. त्याजसमागमे मोरोबाहि जातील. भगवंतपंत येथें आले होते त्याणी श्रीमंतांचें हृदगत कांही सांगितले नाहीं. हाच जाबसाल केला कीं, आपण कृष्णरायास कां बोलाविले होते. हा भाव कलल्यावर कृष्णराव येतील व श्रीमंताचेहि हेच मानस कीं परस्परे स्नेह असावा. त्यास याणी उत्तरे केली त्याचा विस्तार करून प्रकार सेवेसी लिहिला आहे त्याजवरून ध्यानास येईल. त्यास याचे मानस कीं, श्रीमंतानीं कांहीं द्यावे किंवा भगवंतपंत यासी कांहीं दस्तावेजी गोष्टी बोलली नाहीं. जे याणी सांगितले ते ऐकोन घेतले. त्याप्रमाणें सेवेसी व श्रीमंत राऊसाहेबास विनंती लिहिली आहे त्याजवरून विदित होईल. सेवेसी श्रुतहोये हे विज्ञापना.

¶*Bhagvantpant and Moropant are deputed by the Nizam to the Peshwa for further deliberations. The first part of the letter is missing.*

---

[1] स्नेह.

No. 109] [After September 1763

श्री

पुा राजश्री आबाजीपंत स्वामीचे सो.

विनंती उपरी. नवाब व कारभारी व शेरजंग वरचेवर श्नेहाचे रीतीने फार-कडून गोड गोड गोष्टी बोलत आहेत. परंतु मी दस्तावेजी मजकुराचे उतर सहसा देत नाहीं. समर्पक बोलायाचे तेच बोलतो. तथापि प्रसंगोपात कदाचित बोलावे तरी सोये पडत नाहीं. गतवरशी औरंगाबादेवर तह ठरला. नवाबानी ब्यासी लक्षाचा मुल्क जाधवासुधा सरकारात दिल्हा. त्याउपरांतिक श्रीमंतानं कृपाळू होऊन राजश्री सुभेदाराचे विद्यमाणे दाह लक्षाचे माहाल देऊन सनदा करून दिल्ह्या. ऐसे असता मजला बाजी जाधवास मेलऊन घेतले व ब्यासी लक्षाची जागीर सरकारची आहे त्यापैकी नवाबानी जाधवास विसा येकविसा लक्षाचे माहाल करार करून दिल्हे ते जाधवाने माहाल आटोपले आहेत. यावेगले स्वामीनी भोसल्यास माहाल दिल्हे आहेत. त्यांपैकी पंचवीस लक्षाचे माहाल नवाबाचे जफ्तींत आहेत. यावितरिक्त किरकोल माहाल यांचेच कबज्यात आहेतच. सारांश, आपल्याकडील ठाणी आद्याप सुरलीत नाही. यांचे जफ्तीत आहे. असे असताना यांसी कोणीहि प्रकार बोलायास सोये कसी पडती हे विज्ञापना.

¶*A news-writer from the Nizam's court refers to the grant of mahals to Baji Jadhav by the Nizam and suggests that no negotiations should be opened with the Nizam as long as he has under him all the mahals that once belonged to the Peshwa.*

No. 110] [Date of Receipt 8-10-1763

पौ छ ३० रौवल

श्री

श्रीमंत राजश्री तात्या

स्वामीचे सेवेसी

पो जगनाथ धोंडाज़ी साष्टांग नमस्कार विनंती उपर. येथील कुशल ता। छ रोल मुा भागानगर स्वामीचे कृपेण येथास्थित जाणून स्वामीनी स्वानंद-लिहित असिले पाहिजे विशेष. कृपापत्र छ रोवली पावले. लिहिले की गतवरशी बारा महिने येके जागा होतो. सेवट विठल सुंदर मारला गेला; व मोगलाई फौजेची काय गत जाली ते पाहिली व सलुक जाला ते समई कसकसे

6583

जाले हे पाहिल्यात आले. त्याजउपर रुनानबंधेकडून स्वामी तेथे राहिले व सेवकाचे येणे इकडे जाले. यात त्या दौलतीची आशा स्वामीस वॅ या दौलतीची आशा सेवकास, तेव्हां उभयेपक्षी विरोध नसावा यैस बोलल्यात येत होते तेंच जाहाले पाहिजे, ते काही दिसेनासे जाले म्हणून पत्र लिहिले. न दिसावयाचा यांचा प्रकार हाचा कीं पहिला सल्लक पका नाही यास्तव खान [या पुढील बंद गहाळ].

¶*Jagannath Dhondaji writes to Haripant Phadke from Bhaganagar, commenting on the attitude of the Nizam which the writer does not find satisfactory.*

No. 111] [*2-11-1763*

श्री

विनायेकदास दिमत निजामअली फौजसुधां सिहिगडास आले, तेव्हां ऐवज द्यावयाचा करार केला. सुा आर्बा सितैन मयां व अलफ. रुपये १३५०००

यासी भरणा

४१८९९॥॰ पोतांपैकी छ ७ राखर

* तसलमातीस खर्च लिहिले आहेत — २६४९० ऐन नख्त रुपये

१५४०९॥॰ होन नाणें ४३१५ येकूण

४१८९९॥॰

५३४५९ जवाहिरखानापैकी दागिने ३५ किमत रुपये

* येकबेर्जी खर्च परदरबारखर्च लिहिले आहेत

२१८८१॥= परभारे पैकीं

* तसलमातीस लिहिले आहेत. — १०२६० कर्ज गुजारत वलभ सुंदरपैकी देविले छ २९ मोहरम.

६११॥= पुण्याचे मुकामी बाणदार व इतमामी राऊत दिा निजाम अलीखान यास रखवालीस ठेविले हाते; सबब खर्चास दिल्हे.

३७०८— हरि अनंत कारकून दिा सुभा पुणे याचे तसलमातीस साल गुापैकी यैवज होता त्यापैकीं

१००. कमावीस बाा गंगा विष्णु पौं.

१४१॥- रामजी बापूजी कारकून दिा सुभा प्रा पुणे यांचे तसलमातीस सन सलासात दिल्हे आहेत रुपये ९४८ पौ.

६११॥=

१० किा छ २९ मोहरम जनार्दन आपाजी यांजकडे गुदस्ता तसलमातीस ऐवज दिल्हा आहे त्यापौ देविले.

११००० खंडो बाबूराव यांजकडे सालगुदस्ता पवारांची दिवाणगिरी सांगोन नजर लाख रुपये करार केले त्यापौ देविले. रुपये

२११८८१॥=

१९०९९॥= किा परभारेपैकी सन मजकुरी खर्च आहे पैा

* येकबेर्जी परदरबार खर्च पडिले.

४९०१।॥=

२१७८॥= किा छ २९ राखर दाभाडी पाटणी निा बालकृष्ण आपाजी साल मार पैा देविले.

२७२३।· किा छ २९ राखर मौजे दाभाडी व पाटणे निा बालकृष्ण आपाजी सालमार पौ देविले.

१०१९३।॥· छ २९ राखर प्रां कल्याण भिवंडी निा रामाजी माहादेव साल मारपौ देविले.

१९०९९॥=

१३२२९६

२७०४

¶*The paper tells us how Sinhagad saved itself when threatended by a force under Vinayakdas. It paid a ransome of a lakh and thirty-five thousand rupees.*

No. 112] [21-11-1763 ?

पौ छ २९ जावल

श्रीं

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब स्वामीचे
सेवेसी

आज्ञाधारक नारो त्र्यंबक मुकाम जंजिरे विजयदुर्ग चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागाईत छ १९ माहे जमादिलौवलपर्यंत स्वामीचें कृपावलोकनें करून आज्ञाधारकाचें व प्रांत मजकूरचें वर्तमान येथास्थित आहे विशेष. आज्ञापत्र सादर जालें तेथें आज्ञा कीं, निजामअल्लीखानास मिळावयास ताहारखान पठाण अदवाणीकर हजार स्वारांनशी जात होता. त्याचा मुकाम शाहागडावरी जालियाची खबर येतांच त्याजवरी राजश्री गोपाळराव गोविंद यांस पाठविले. मागें त्याची कुमक करील यास्तव खांसा स्वारी मोहलियावरी जाऊन मोगलाचे उभी राहिली. कुमक पोहोंचू न दिल्ही. खान मशारनिलेनीं गांवाचा आश्रये केला परंतु बेजरब घोडे मशारनिलेनीं चालविले, त्याचा मोड जाला. पांच सातशें घोडीं आणिली व दोन हत्ती आणिले. बाजारबुनगे सर्व लुटोन पस्त केलें व राजश्री सुरेराव येलमे व गिरमाजी खंडेराव मोगलांकडून सरकारांत आले त्यांस भागानगर प्रांतें जफ्तीस रवाना केलें. हे हर्षाचें वर्तमान सेवकास कळावें म्हणून आज्ञापिलें, त्याजवरून संतोषाचें वर्तमान ऐकतांच सेवकास परम संतोष जाहाला. वरकड जंजिरे मजकूर व कोट किल्ले यांचा बंदोबस्त आज्ञेप्रमाणें करावयाचा त्या प्रकारें करून खबरदारीनें असों. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञाप्त.

¶*Naro Trimbak notes with delight the news of the success of Gopalrao Govind over Tahar Khan Pathan of Adoni, who had started to join Nizam Ali.*

No. 113] [24-11-1763 ?

श्रीभवानीशंकर

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

सेवक गोविंद यादव मुकाम शहर साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना यैसीजे. छ १८ माहे जमादिलौवल. बलभरायकडील हरकारा पत्र नवाब दरगाकुलीखानास घेऊन आला; पत्रें वाचली. पैकीयाचा तह या प्रकारें: सालगुदस्तांची बाकी मागतात, जामीन मागतात, याशिवाय दरबारखर्च मागतात. त्यास नवाबानीं

जाब लिहिला आहे. दोन महिन्याचा वायेदा करून घेणें. स्वामींनीं दोन महिन्यांचा वायेदा कबूल हैरगीज[1] न करणें. दगाबाजीची गोष्ट आहे. यासाठी स्वामीस सूचना लिहिली आहे. पैकियाचें काम. याची निशा पोख्त करून घेणें. मग तेथून कूच करणें. छेडूं नये ; छेडलें तर खाली सोडूं नये. येथें तुमचा मोठा धाक आहे. बाहेरील पुरे तमाम पळून शहरांत गेले. शहरची आवस्था घरघरचें येक येक मनुश्य बारीदार रात्रीं कोटावर नेऊन बसवितात. फौज शाहरांत दोनशें स्वार पायेदळ हजर आहेत, परंतु खर्चायास मिलत नाहीं. मवची फौज जमा केली. दरगाकुलीखा दुअर्थावर आहे. मोठे नवाबाकडे कागद पाठविले आहे. स्वामीसी करारमदार करून तेथून पुढें कूच करावें. आजची गोष्ट दो महिन्यांवर गेली. नवाबाचा तोपरियेंत जाबसाल काय येतो, पुढें मोठे नवाबाचा व श्रीमंताचा काये मनसुबा होतो तो पाहावया(चा) आहे. शहरांत दरगाकुलीखान आहे. जे मामलत चुकवाल त्याची निशा पकी घेऊन मग कूच करणें. मोठे नवाबाकडील वर्तमान तर लगर हवदावर लस्कर आहे. नवाबांनीं नवरोजे केले. आतां लेकाची सालगांठ[2]. त्याची श्यादी करितात. नाच होतात. आमीरास बोलाऊं पाठविलें. जानोजी निंबालकर याचे पुत्रास बोलाविलें. त्यांहीं उत्तर लिहिलें आहे. श्रीमंत साहेब आमच्या मुलकांत आले आहेत, ते गेलियावर आमचें येणें होईल.

¶Govind Yadao requests Dadasaheb not to grant any concession to Darga Kulikhan in making payment of fines due from him. The writer also gives news about the Nizam.

No. 114] *[6-12-1763*

श्री

चिरंजीव राजश्री हरिपंत तात्या याप्रति आबाजी बलाल मुा पुणें आसीर्वाद उपरी येथील क्षेम ता मार्गसीर्ष शुध त्रयोदसीपावेतो समस्त सुखरूप असो विशेष. तुमचा निरोप घेऊन आलों ते पाचवे दिवसी पुणियास पावलों. राऊत बराबर आणिले होते त्याजबराबर पत्र पाठविले ते पावलेच असेल. माणसे लोहगडास गेली. सामान बहुतेक गेले. काहो राहिले आहे तेही रवाना करितों. आम्ही च्यार दिवस पुणियास राहो. मग लोहगडास जाऊ. चिरंजीव गोविंदपंत लोहगडास गेले आहेत ; तेहि चोहो दिवसी येतील. ते आलियावर आम्ही जाऊ. सरकारचा जामदारखाना सिंहगडास गेला. आख घ्यावयाचे राहिले. पुढे बनेल

---

१ बिलकूल. २ वाढदिवस.

तेंव्हा खरे. तुम्ही बहुत सावधपणे राहोन वर्तमान लिहित जाणें. अंजनवेली-कडील येथास्थित आहे. दीक्षिताची उभयेता वाडियांतील माणसें राजमाचीस गेली. व रा रामाजीपंत बरवे राजमाचीस माणसे घेऊन गेले. आम्ही महि-नाभर राहो. पौशमासी जाऊ. इतकियात काये होते हा मजकूर कलेल. चिा मल्हारपंत बावधनास घरास गेला आहे. आमची भेट जाहाली नाही. बहुत काय लिा लोभ असो दीजे हे आसीर्वाद. वेदमूर्ति रा त्रिंबकभट वैद्य याणी रुा आठसे देविले होते त्यास त्याचा यैवज राजमाचीस गेला आहे. आठा पंधरा दिवसी हातास येईल. यैवज आम्हाकडे आला म्हणजे त्याचे घरी पावता करितो. त्रिंबकभट यास सांगावे हे आशीर्वाद.

¶*Abaji Ballal informs Haripant Phadke of the arrangements he had made for the protection of his men from the ravages of the enemy. The letter describes the helpless condition of the citizens of Poona who sought the hills of the Mawal for safety.*

No. 115] [*24-12-1763*

श्रीपांडुरंग

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब स्वामी माहाराजांचे सेवेसी

विनंती सेवक माहादाजी गोविंद कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायेत छ १८ जमादिलाखरपावेतों माहाराजांच्या कृपावलोकनेंकरून सेवकाचें वृत्त येथास्थित असे. यानंतर आपला व यवनांचा युद्धप्रसंग जाला; ईश्वरें यशाची वृद्धि केली. ताम्रांचा पराभव जाला. हत्ती तोफखाना व नौबती, निशाणें हस्तगत जालीं. पुढें राहिला पदार्थ तोही सत्वरींच लयास जाईल. स्वामीचें पुण्य अगाध, धर्मसंस्थापक तेणेंकरूनहि यश प्राप्त होतें. त्यांत पूर्वस्थित येवनाची कर्णी ऐकत होतों. थोडी बहुत नजरेनेंहि पाहिली. देवालयें राहीं पावलीं नाहींत. तीर्थी देशोदेशीं स्नान होणें संकट आतां सर्वांचे मनोरथ पूर्ण होऊन धर्मसंस्थापन जालें. विज्ञापना.

¶*Mahadaji Govind Kakirde congratulates Raghunathrao upon his success over the Nizam at Rakshasbhuvan.*

No. 116] [*1763 ?*

श्री

सेवेसी विज्ञापना. मोगलाचे लष्करांतून वर्तमान आले आहे कीं वाघोलीकडे जावें. त्यास तेथें दाणा फार असेल यास्तव कोणी शाहाणा कारकून पाठऊन रा

आपाजी जाधव यास ताकीद करून गला ह्याडोन काढवावा अगर आपले लष्करची कही घालून दाणा लुटवावा. केवल मोगलाची समीपता जाल्यावर गांव जाळून टाकावा. तूर्त दाणा गांवात नाहीं; ऐसा विचार लौकर जाहाला पाहिजे. मोगलाचा मुक्काम जाला; हे विज्ञापना.

¶*The writer suggests measures to prevent the granaries of Wagholi and other places falling into the hands of the Nizam.*

No. 117] [*1763?*

(पहिला बंद गहाळ.)

२

हेच उत्तर दारकाबाईनें लिहिले. चंद्रसेन तोहि आपल्या मुलकाचा बंदोबस्त करितो. फौज जमा हजार तीन व पायदल यैसे पांच हजार जाली आहे. फौजेस खर्चायास देत नाहीं. जानोजी भोसल्याकडे कारकून पाठविला आहे. नवाबास सांगून पाठवितो कीं मी तुम्हाकडे येतो. इकडे स्वामीस लिहिले आहे की, मी येतो. जानोजीने नागपुराहून कूच केले आहे. नवाबाकडील सूत्र लागले आहे. तेथील ग्रहस्त शहरास आला आहे. त्यानीं वर्तमान सांगितले ते लिहिले आहे. भगवंतराऊ वकील नबाबाकडे जाबसालसाठीं राऊसाहेबानीं पाठविले. तिकडून जाबसाल करून जगनाथपंतानी आपला भाऊ मोरोपंतास समागमे देऊन रवाना केला असे. श्रीमंताकडे आथवा राऊसाहेबाकडे जातील. परंतु तेथून निघाले आसेत. कळले पाहिजे. दरगाकुलीखान आपले मुखे सांगत होता कीं, सलुक करून नवाबास समागमे घेऊन हैदर नाईकाचे पारपत्य करावे यासाठीं भगवंतराये वकिलास नवाबाकडे पाठविले होते. नवाब बसालतजंगाची आवस्था मोठी हैराणींत आहे. पांचशे स्वार बमये पायदल आहे. लासूरचे किल्लेत दाखल जाला आसल. निजामआलीनें त्याचा मुलूक दबाविला आहे. पठान निजामआलीसी भेटले. बसालतजंग आपला जीव घेऊन पळून लासूरास गेला. कळले पाहिजे. दिल्लीकडील वर्तमान कृष्णराऊ भास्कर याचे पत्र पाठविले होते त्याजवरून प्रविष्ट जाले आसल.

सतु हरकारा व कृष्णाजी याजबरोबर विनंती पत्र पाठविले त्याचे उत्तर आति सत्वर पाठविले पाहिजे. नवाबासी कारारमदार जाला त्याची तजवीज पोख्त करून घेऊं. हे विज्ञाप्त.

¶*A mutilated news-letter from Aurangabad, reports the departure of Janoji Bhonsle from Nagpur and his intrigues with Nizam Ali, probably during 1762.*

No. 118] [1763 end

श्री

स्वामीचे शेवेशी विज्ञापना यैसीजे. छ २८ रोजीं अलाउदौला याचा काळ जाला. आलाउदौला म्हणजे सयेफजंग यांचे सापत्न बंधु. पेशजी याचे हाते सलाबतजंग यांचा वध करविला. त्यास त्या दिवसापासून दौला मजकूर यास भ्रमहि होता व हरवख्त जंग मजकूर याची तसबीर दृष्टीसमोर उभी राहत होती कीं मजला निरपराधें कां मारिलें त्याजमुळें चैन पडत नव्हते, व रक्तपितीहि जाली होती. येलगंदलचे किल्लेदारीचे काम मशारनिल्हेकडे होते. ते सिवाये पन्नास हजाराची जागीर होती. मृत्य पावले तेच दिवशीं जागिरीस व किल्यास जफ्ती गेली. दौला मजकूर यास पेशजी आवरंगाबादची सुभेदारी जाली होती तें शेवेशी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The news of the death of Alauddaula, who was employed to murder Salabatjang, and the subsequent confiscation of his property is communicated to the Peshwa by his news-agent.*

No. 119] [1763

श्री

सों विज्ञापना. सेवक नारो शंकर सां नमस्कार विज्ञाप्ति. आज्ञापत्र सिरसा वंदिले. दोन दिवस मात्र लस्कराप्रा आम्ही चालतो. चाकरीस कोताई होईल यैसे नाहीं. आज्ञेप्रा प्रत:कालींच स्वार होऊन मोगलाचे शहावर जात आसो. नित्य याचप्रा घडोन येईल. दोन कंयच्या[१] बाण आज्ञा करून पाा्ठे पाहिजेत. हे विज्ञापना.

¶*Naro Shankar informs the Peshwa that he is proceeding against the Nizam as instructed. He asks for more rockets.*

No. 120] [2-2-1764

पौ छ ३ साबान

श्री

श्रीमंत माहाराज प्रीथवीपति

विष्णु आवतार राजश्री दादासाहेब स्वामी समर्थाचे सेवेस विनती सेवक विज्ञापना आज्ञाधारक आबाजी नाईक साटे च्येरणावर मस्तक ठेऊन सिरसाष्टांग दडवत विनंती. येथील कुशेल जाणून स्वामी समर्थाचे आसीर्वादेकरून सेवक

१ कैंची कैंची=चोवीस बाणांची एक गड्डी.

गुलामाचे वर्तमाण छ २९ माहे रजेब मुकाम आवरंगाबाद येथास्थित आसो. येथील दरबारचा मजकूर छ २७ रोजी मंगलवारी कबीर महमदखान पातशही हापसी स्वार होऊन महाराऊ निंबालकराच्या डेरियासी पेसवे नवाबाचे मुलाजमतीस आणावायास गेले. येक घटका खलबत सिस्टार (शिष्टाचार) जाला. कबीर महमदखानास वस्त्रे येक घोडा माहाराऊ निंबालकरानी दिल्हा. स्वार होऊन माहाराऊ निंबालकरास घेऊन नवाबाच्या मुलाजमतीस आले. माहाराऊ निंबालकर, महादाजी निंबालकर, धारराऊ निंबालकर, रामराऊ भासा दाजीबा निंबालकराचा पुत्रहि होते. मुलाजमत जाली. जाबत्यप्रमाणे नजरा जाल्या. खलबतखान्यात जाऊन सिस्टाचार बोलण जाले. याणे आश्र (फा) नवाबानी दिल्ही. माहाराऊ निंबालकरास येक सिरपेच दिल्हा. दाजीबा निंबालकराचे पुत्रास एक सिरपेच दिल्हा. स्वार होऊन आपल्या डेरियासी आले. हैद्रनाईकाचा वोकील आला आहे. साहा लाखाच्या हुंड्या घेऊन आला आहे. करणोल कडपियाची ठानी सावणूर बंकापूर वगैरे ठाणी घेतली. त्याच्या सनदा मागतो. स्वामीस कलावे. वोसमतेस भोसल्याची फऊज ठानी बसवावयाची आली. वोसमतकर खाणे आलम भाडतात, शहाजी शुंपेकरास सरगरास हुकूम जाला आहे. ताकिदा गेल्या. वोसतेस जाऊन खाणे आलमाची कुम(क) करणे. दिलीचे वर्तमाण आले. नजीबखान रोहिल्याची सुरजमल जाठाची लढाई जाली. सुरजमल जाट सुरजमल जाटानी मोडला (?) सुरजमल जाट मुरत्ये पावला. जोहरमल जाट गाजुदीखान पलोन बलमगडास गेले, ऐसे वर्तमान आले आहे. स्वामीस कलावे. सेवेस श्रुत होये हे विज्ञापना. रवाना गुरुवार पाहार दिवस.

¶*Abaji Naik Sate writes to Raghunathrao in a cringing tone about an interview between Maharao Nimbalker and the Nizam.*

No. 121] *[18-2-1764?*

पौ छ १९ शाबान.

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब

स्वामींचे शेवेसी

विनंती सेवक माहादाजी हरि दिा राजश्री लक्षुमण कोनेर कृतानेक सां[1] नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागायेत माघ बहुल प्रतिपदा मुा किले देवगिरि वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. राजश्री लक्षुमणपंत याणीं किले मजकूरचे बंदोबस्तास पाठविले होते. त्यास येथील बंदोबस्त करून पुढें माहालच्या

१ सामोरे.

बंदोबस्तास जाणार. त्यास या प्रांती मोगलाकडील कही तमाम माहालांत येऊन कुणबियांचा माल वगैरे लुटून नेतात. धूम मांडली आहे. इकडे फौज नाही, तेणेकरून त्यांस दहशत नाहीं. आम्हांजवळ च्यारसे स्वार आहेत ते माहालोमाहालीं आहेत, तेणेकरून कहीचा बंदोबस्त होतो येसा अर्थ नाहीं. जाहागिरीचा तह नाहीं. तव आगोधरच मुलुकांत जप्ती केली आणि मुलकांत धूम मांडली आहे. याचा बंदोबस्त विना फौज आलियावाचून होत नाहीं. मोगलाकडून तेथे हिमतखान व राजश्री धोंडोपंत सरकारचे वकील आले आहेत. त्यांस समक्ष सांगोन यास ताकिदी पाठविल्या पाहिजेत. सरकारचीहि पत्रे नवाबास पाठविलीं पाहिजेत. साहेबीं इकडील बंदोबस्त केला तरच शहर गिर्दनवाईचे माहाल राहातील. नाहीं तर परिछिन पैसा सरकारांत येत नाहीं येसें आहे. याजकरितां सेवेसी विज्ञापना लिहिली आहे. तर फौजेचा बंदोबस्त कांहीं केला पाहिजे. बहुत काये लिहिणे, लोभ कीजे, हे विज्ञापना.

¶*Mahadaji Hari, an officer at the fortress of Deogiri, requests Raghunathrao to send a detachment to protect the Ryots from pillage and other atrocities by the Nizam's forces.*

No. 122] *[25-2-1764*

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
गोविंदपंत तात्या स्वामीचे सेवेसी

पोष्ये बाबूराव माणकेश्वर कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील वर्तमान ता। छ २१ रजब जाणून स्वकीये लेखनाज्ञा करीत आसिले पाहिजे विशेष. श्रीमंताची व नवाब निज्यामआलीखान याची भेटी होऊन मुलुक सुटणार. यास येवनाकडील माहाल सरकारात येतील त्यापैकी आम्हाकरिता येक माहल साळसुद ध्यानास आणून श्रीमंतास विनंती करून निश्चयात आणून सनद पत्रें करोन घ्यावी. कर्डेतर्फेचे गाव थोडे राहिले त्याजवर संसार चालत नाही. लोकाचे देणे फार जाले त्याणे बेजार केले. काही स्थित राहिली नाहीं. पत्री तपसील कोठवर ल्याहावा? सर्व माहित आपणास आहे. ल्याहावे येसे नाही. कुटुंबवत्सल, पदरी खर्च बहुत, मिळकत राहिली नाही? यास्तव बहुत गरिबी जाणून स्वामसि पत्र मुजरत लिहिले आहे. कृपा येऊन लिहिल्याआन्वये उदेग करोन शेवकाचे चालवावे ऐसे ध्यानास येऊन चालविल्यास उतम आहे. सैन्यात यावें म्हणजे कार्ये होईल येसे उतर आलियासीं सत्वर येऊन पोहचतो. आम्ही येऊन काय

करावयाचे आहे. आमची पूर्ण कालजी आपणास; त्यापक्षी पत्री विशेष कार्ये ल्याहवे. तात्या बहुत आनुपतीत आलो. ब्राम्हणाचे ऊर्जित करून कुटुंबाचे चालविल्यास श्रेयेशकर आहे. भरवसा जाणोन विनंती लेखन केली असे. कृपा लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶On hearing of the negotiations between the Peshwa and the Nizam by th terms of which certain territories were to be made over to the Peshwa, th writer Baburao Mankeshwar requests Govindpant (Limaye) to use his influenc and secure for him one village for his maintenance.

No. 123] [*16-3-1764* (?

श्री

शेवेसी विज्ञापना ऐसीजे दिनचर्येचें वर्तमान

छ १२ रमजान शुक्रवार संध्याकाळी दोन घटका दिवस राहाता खलबतात निघाले समसामुदौला बोरयाब+ जाबसाल करून येक घटका रात्री बरखास हुकूम मुकाम.

छ १३ रमजान शनवार साहा घटका दिवस राहाता खलबतांत आले. समसा मुदौला वगैरे मा। हुसेखान बोरयाब जाबसाल करून येक प्रहर दोन घटक वाजलीयावर बरखास. खासा दौला परवानगी घेऊन रायेचूरच्या किल्यात गेले. संध्याकाळ प्रहर दिवस राहात खलबतात आले. बसालतजंग व मीर बहीरम खान व खोजे आबदूल वाहदखान बोरयाब जाले. बसालतजंगास रुकसतीचे वि दिल्हे. साहा घटका दिवस राहातां स्वार जाले. स्वारी पालखीची बसालतजंगाचे डेऱ्यास गेले. तीन घटका बसले. बसालतजंगानी नवाबास पांच थान पारच्याचे नजर केले. च्यार थान पारच्याचे मीर मोगलास दिल्हे. तीन घटका दिवस राहिल्यास नवाब दौलतखान्यास दाखल जाले. प्रहर रात्रीं हुकूम कूच.

छ १४ रमजान रविवार साहा घटका दिवस आलियावर खलबतांत आले समसामुदौला बोरयाब जाले. केशरीसिंग हजारी रायेचूरच्या किल्याचा त्यास ती पारच्याचा खिलत मेहरबानीचा दिल्हा. किल्याच्या तैनातीस साबक दस्तूर बाहा केला. प्रहर दिवसा आलियावर स्वार जाले. स्वारी हतीची मजलेस मुतव जाले. मुसाफत साडे पांच कोस जरिबी मु॥ देऊर सगूर पो। रायेचूर दर्या व कृष्ण घाट काल्या चौऱ्याचा दोन प्रहर दिवस वाजलीयावर दौलतखान्यास दाखल जाले बसालतजंग रायेचूरच्या किल्यांत जाऊन दाखल जाले. संध्याकाळ येक घटका.

¶A writer reports the daily happenings in the Nizam's Court and mentior among other things the arrival of Basalatjang at the Raichur fort.

+ बोरयाब = चटईवर बसून, बोरया = चटई.

No. 124] [21-3-1764

श्रीभवानीसाहेब

श्रीमंत कृपासागर राजश्री
दादासाहेब स्वामीचे शेवेसी

सेवक गोविंद यादव दिमत चिमणाजी मुकाम अवरंगाबाद कृतानेक सा नमस्कार विनंती विज्ञापना यैसीजे. छ ७ रजबचे आभयेपत्र पाठविले ते उतम समई पावोन मस्तकी वंदून वाचून परम समाधान जाले. सदैव याच प्रकारे सदोदित पत्र पाठऊन सेवकाचा परामृश करीत जाणे. छ १७ माहे रमजानपावेतो वर्तमान जाले ते सेवेसी लिहून पाठविले. श्रीमंत रावसाहेब व नवाब निजामअली यासी स्नेह बहुत उतम प्रकारे जाला. रावसाहेब ग्रहणाकरिता गंगातीर मनरथी आले. नवाब लाखनवाडाचे घाटाखाले होते. जाणोजी भोसल्याचा पैगाम भेटायाचा मारफत इसमाईलखानाचे होणार आहे. हैदरनायेकाकडील वर्तमान आले आहे की फौज जमा केली, आणिखीहि स्वार ठेवीत आहे. बावीस तीस हजार स्वाराचा जथा केला. पुढे हरामजादगीवर येणार आहे यैसा विचार दिसतो. नवाब बसालतजंगाचा मुलुक दबावीत सुटला. नवाब दरगाकुलीखानाची सुबेदारी निघाली. याचे जागा सादतखा होऊन आले; परंतु राजाराम बाबूराव याचा कारभार तीनसे रुपये दरमाहा नवाब सादतखानास देत जावे. तमाम शहरचे कामकाज राजारामानी करावे. नावास मात्र सुबा.

आता पुढे जे वर्तमान होईल ते पैदरपै श्रीमंत रावसाहेबाकडील व नवाबाकडील वगैरे लिहून सेवेसी पाठवीत जाऊ. कासीद जोडियाचे काम आहे. कासीद जोडिया तेनात करून देणारा स्वामी समर्थ आहे.

¶*Govind Yadav informs Raghunathrao that negotiations were successfully concluded with Nizam Ali. " Military operations have been started by Haidar which may perhaps be directed against the Peshwa ", reports the writer from Aurangabad.*

No. 125] [21-4-1764

श्री

सेवेसी मल्हार बाबूराव दोन्ही कर जोडून शिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील क्षेम तागाईत छ १९ सवाल मंदवार मुकाम शहर औरंगाबाद. आज्ञाधारकाचें वर्तमाण येथास्थित असें. येथील वर्तमान तर पांडुरगराव येकटे नवाबांनी सोडून शहरास पाठविले. दरगाहकुलीखानास नवाबांनीं पत्र लिहिलें

आहे कीं शहरांत हवेलियावर वस्तभावेंवर तोडे केले आहेत ते मोकळे करून पांडुरंगरायाचे स्वाधीन करणे. यांजकडे वीस लक्ष रुपये येणें आहेत. त्यांत यांस पांच लक्ष रुपये माफ केले. बाकी रुपये पंधरा लक्ष, त्यांत निमे साडेसात लक्ष रुपये हवेलिया व वस्तभाव विकूण तूर्त द्यावे. बाकी रुपये पुढे द्यावे. हवेलीयावरील तोडे मोकळे केले ते ऐवजाची तजवीज करितात. नवाब बेदरापुढें येक मजल कूच करून आदोणीचे सुमारें गेले. रामचंद्र जाधवराव साहा हजार फौजेनिशीं नवाबांस भेटले. आपला बेविसा लक्षांचा मुलूक व साठी लक्षाचा मुलूक ऐसा नवाबांस लिहून दिल्हा. मधें जगन्नाथराव कारभारी आहेत. यांचेच विद्यमानें बसालतजंग व मोगलअलीचें सूत्र लागलें आहे; तेहि नवाबास भेटतील. ऐसें वर्तमान येथें आहे. सदाशिव रामचंद्र व शेरजंग आज पांच रोज जाहाले शहरांतून निघोन नवाबांकडे गेले. करांड्याची खडांगल्याची लढाई जाल्याचें वर्तमान लिहिलें तरी आलें नाही; परंतु उडालें आहे कीं खडांगळा मोडून लुटला. दोघे लेक धरले, ऐसें वर्तमान आहे, उडालें आहे. हिंमतखान व धोंडोराम अद्याप येथेंच आहेत. करांडा वाटेवर आहे, यास्तव निघावयास अनमान करितात. दोन तीन दिवसांनीं निघतील. शहरांत बंदोबस्त कांहीं नाहीं. शहरचे गीर्दनवाई दोन च्यार कोशीं वाटा पडतात, माणूस वागूं देत नाहींत. अवघे शहरचे लुच्चे दरगाह कुलीखान सुभे आहेत व हयातखान कोतवाल आहेत. आणिक वर्तमान अमलांत आलियावर लिहिल्यांत येईल. मोगल बदमामली आहे. याच्या क्रियेस व शपथेस प्रमाण नाहीं. स्वामीचे सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Malhar Baburao reports news from Aurangabad about the orders issued by the Nizam regarding, among other topics, the instalment of money to be received from Pandurangrao.*

No. 126] [*29-4-1764*

पौ छ २० जिलकाद

आर्बा

श्री

सेवेसी मल्हार बाबूराव व रामजी नाईक विज्ञापना. येथील क्षेम तागाईत छ २७ सवाल रविवार मुकाम शहर औरंगाबाद वर्तमान येथास्थित असें विशेष पहले विनंतीपत्र पाठविलें तें पाऊन वर्तमान ध्यानास आलें असेल. सावकाऱ्यांत लिहिलीं आलीं आहेत जे नवाब निजामअलीखानानीं करांड्यावर रामचंद्र जाधवराव व माहारराव निंबालकर व खंदारचा राजा व मुरादखान येसे रवाना केले. सांप्रत

नवाबांजवळ कारभारी जगन्नाथराव उतुरकर आहेत. राज्याजीचा किताब व येक्तीसा हजाराची जाहागीर यैशी दिल्ही. येवनांचें लष्कर कुहिरीच्या मैदानांत आहे. दोन दिवस शहरांत दाट वार्ता उडाली होती जे मुरादखानास नवाबांनीं कैद केलें. त्यावरून दरगाह कुलीखानांनीं शहरपन्याचे दरवाज्यावर बंदोबस्ती केली आहे, जे मुरादखानाची वस्तभाव व मुलें माणसें न जाऊं पावेत; यास्तव बाबाजीपंत मुरादखानाचा याची मुलें माणसें शहरांत धोंडोरामाचे घरीं लपालीं होतीं ते आज संगमनेरास निघोन गेलीं. बायेकाची पालखी दरवाज्यावर अटकावली होती. वर बुरखा होता. धोंडोरामांनीं दरगाह कुलीखानास सांगून पाठविलें जे आम्ही साताऱ्यास कुटुंबासहित देवदर्शनास जातों, यानिमित्य परवानगी घेऊन काहडून दिली. मुरादखानाचें वर्तमान लिहिलें तें अद्याप कोठें आले नाहीं; परंतु उडालें आहे. हिमतखां व धोंडोराम अद्याप येथेंच आहेत. अगोधर मुरादखानांनीं हिंमतखानास लिहून पाठविलें होतें जे आमचें पत्र तुम्हास येईल तेव्हां निघोन येणें, तोंवर न यावें. हत्तीचा येथें फार शोध केला. कोठें विकाऊ नाहींत. हत्तीची खेप नांदेड व समतेजवळ आली आहे. त्यांत दाहा ध्यावे व मोठाले पंधरा येकूण पंचवीस हत्ती आहेत. पंधरा विसा दिवसांत येथें येतील. आलीयावर सेवेसी लिहिलें जाईल. येथून सावकार गेला तो धारुरीं अटकला; व सदाशिव रामचंद्र व शेरजंग हेहि बिडीं आटकले. पुढें करांड्याची फौज जोगाईचे आंब्यावर आहे. दुसरे माहादजी शिंदे चांबारगोंद्या-बाहेर निघाले, यास्तव नवाबांनीहि तेथून रामचंद्र जाधवराव व मुरादखान व माहाराव निंबाळकर पांच साहजार फौज रवाना केली आहे. कराड्यांस हुसकाऊन सावकार व सदाशिव रामचंद्र यैसे घेऊन जावें. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Malhar Baburao and Ramji Naik report news from Aurangabad mentioning the despatch of some force under his Sardars by the Nizam against Karande and the imprisonment of Muradkhan. The paper mentions Mahadji Sindia issuing from Shrigonda against Nizam Ali to avenge the devastation of his residence and property.*

No. 127] [*21-4-1764*?

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब स्वामीचे शेवेसी

विनंती शेवक धोंडों राम कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना. ता छ २७ शवाल मुकाम अवरंगाबाद स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. नवाब निजामनमुलुक याची स्त्री बिबी बेगम येथे आहे. त्यांची

विहिण सैद शरीफखानाची स्त्री बुऱ्हानपुरात आहे. त्यास सैद शरीफखानाचा तरी काल जाला. याजकरितां बिबी बेगम याणी आपले विहिणीस बुऱ्हानपुराहून येथे आणविले. ती आपली वस्तभाव घेऊन येत होती. त्यास सरकारचे कमावीसदार त्याजला येऊ देत नाहीत. आटकाव करितात. येविसी पहिले सरकारचे पत्र कमाविसदारांस सादर जाले होते. परंतु त्यास येऊ न दिल्हे. प्रस्तुतहि बिबी बेगम याणी पत्र लिहिले आहे. प्रविष्ट होईल. कमावीसदारास पत्र द्यावें कीं सैद शरीफखानाची स्त्री व माणसे वस्तभावसुधा येतील त्यास येऊं द्यावे, अटकाव न करावा. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Dhondo Ram requests Raghunathrao to allow a passport to the wife of Said Sharifkhan to proceed from Burhanpur to Aurangabad where she is going at the request of her sister, the wife of Nizam Ali.

No. 128] [*7-5-1764*

पौ छ २१
जिल्काद आर्बा
व काया लष्कर नवाब साहेब तागायत छ ९ जिल्काद

श्री

नवाबसाहिबा कलले येदगीर कृष्णातीर प्रांतात आहेत. पांच मुकाम जाले. पुढें आनखी होनार. कृष्णेस डोहलोट जाला. मुल्याची आज्ञा कीं मऱ्हाटे उमराव याची फौज पलाडल्याचे तीरास बसालतजंगाचे मुलकांत पाठवावी. जेव्हां रुकसत करतील ते खरे.

रांजे रामचंद्र जाधव यासी शहाजी सुपेकर व रुकुनतदौले याचे मार्फतेने दिवान नेमस्त जाले कीं दहा पंधरा हजार फौजेनसी चाकरी करावी. पहिले पंधरा लक्ष रुपयाचा मुलुक आहे. सांप्रत दहा लक्ष रुपयेचा मुलुक पांच महाल वगैरे त्या प्रांती मुल्याहि नेमस्त केल कीं आपल्या पुत्रास दाहा हजार फौज देऊन राज-बंदरी सिकाकोल तिकडे पाठवाव. त्यास देनगी सिपाई तयेनातीची पाहिली. रुा फार दिसोन आले. छयावंनीहि जवळच अली, याजकरितां पाठवाव्यांत विलंब जाला.

मुरादखाजी व राजे कंदाहार याची अर्जी नजर गुजरली. आपन रुकसत होऊन कराडीयावर आलो. त्यासी आपल्यासी पंधरा कोसाच अंतर होत. त्यास कराडीयावर आपन लागोलाग जाऊन पछाडीवर छापा घातला. कराडीया पलोन गेला. आपली फौज गालब राहिली.

6597

ध्यावी. मुस्याहि वस्त्र व जेवाहर दोनतीनदां दिधली. सनमान फार केला.

लष्करांत वर्तमान आले कीं हैदरनाइकासी श्रीमंताचे फौजेसी अंतर पंधरा वीस पंचवीस कोस आहे. लष्करांत महाग आहे. उभेताची पत्रे नवाबास आली. हैदरनाइकाचा वकील आला आहे.

सदाशिव रामचंद्र लष्करांत दाखल जाले. बक्षी पातशाई आनायास गेला होता. फौज पाहिली. याउपर पंधरा लक्षाचा मुलुक कराराप्रमाणें

बसालतजंगाहि आपले तर्फेने भला माणूस पाठविला आहे कीं आमच्या मुलकास जत करावयाचे काये प्रयोजन? आपसांत आनभाष पहिलेप्रमाणें आहे. आज्ञा कराल तर भेटायास येऊं. हैदरीयारखान लष्कराजवल पोहचले. एका दो दिवसा दाखल लष्करांत होतील. यासी मुस्याचेहि आमसी स्नेह फार आहे. भेट जाली या वर्तनूक होईल ते खरे.

∴ वर्तमान औरंगाबाद तागायत छ १९ जिलकाद.

मुरादखा परबानी पाथरी यां जिल्ह्यांत बमये फौज आहेत. शोहरत आहे कीं कराडीया मागती कांहीं जमाव करून येणार

हिंमतखाजी शहरीहून कूच करून बाहेर उतरले आहेत. लष्करास जानार. तोप नसरतबक्षे देवगिरीतून मनुष्यहि फत्तीयाबहाद्दर ठानीया बाहेर केली.

पुढे बाईल परगनीयातून जमा जाले व कांहीं होतातं.

जैनगरची चिठी आली यांत लिहिले होते कीं अबदाली काबुलचे मुलकांत जिवंत आहे. परंतु फौज कांहीं त्या सागत थोडी आहे, पुढें फौजेचा जमाव करनार व सिंध लाहोर प्रांतांत दिल्लीपावेतो मुलकांत काबीज आहेत.

सिंदयाची फौज पैठन अंबाड प्रांतात आहे. फौज रोज बरोज गोला होती. धोंडो राम वकील अंबाडांत आहे. जिवाजी कृष्णाजी सरसुभे पैठनांत येऊन तहकीकांत कराया कारन कारकून परगनियांत गेले.

राजश्री मल्हारराऊ होलकर नरमदा उतरोन पुढें गेले. इंदुरास पावले. वर्तमान ऐकिलीयांत आलें कीं श्रीमंताचे फौजेची व हैदरनाइकाचे फौजाचा मुकाबला जाला. हैदर नायकाचे फौजेची सिकस्त जाली व तो पलोन गेला.

¶*This is a news-letter communicating the movements of the Nizam, Mahadji Sindia, the fighting between the Peshwa and Haidar and the plans of Holkar and the Abdali. Abdali is reported to be preparing for another descent upon Delhi.*

6598

No. 129] [*8-5-1764*

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब स्वामीचे
सेवेसी

विनंती. सेवक धोंडो राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागाईत छ ६ माहे जिलकाद मुकाम अवरंगाबाद स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून शेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. अवरंगाबादेहून दोन तीन वेळां वर्तमान विस्तार शेवेसी लिहिलें होतें त्याजवरून विदित जाहालें असेल. हिमतखांनाचा चालायाचा प्रकार तरी नित्य शपथपूर्वक म्हणतात कीं, मी आज चालतों, उद्यां चालतों, ऐसें म्हणतां सवा मास जाला. चालत नाहींत. त्यास याणी मुरादखानास लिहिलें आहे. त्याच्या उत्तराची प्रतीक्षा करितात किंवा नवाबांस लिहिलें आहे त्याचे जाबाची वाट पाहातात कीं याचे मनांत जायाचें नाहीं हें कळत नाहीं. मी दोन च्यार वेळां त्यांस म्हटलें कीं, तुम्हास येणें नसिलें तरी तसेंच साफ सांगावे, म्हणजे मी जातों. त्यांस साफ सांगत नाहींत, ना चालत नाहींत. लौकिकांतच कीं, नवाब मुरादखानावर असंतुष्ट, याजकरितां हे जात नाहींत. हे गेले आणि दोघे बंधु येक जाले म्हणजे यांसी नवाब अविचार करितील. अशी यांचे चित्तांत नाना प्रकारच्या कल्पना लोक घालितात, त्याजवरून हे संशयांत पडतात. दुसरें, करांड्याचा वसवास होता त्याजला मुरादखानानीं मोडिले. प्रस्तुत चर्चा उठली कीं, मुरादखानानीं करंड्यास मोडिलें. तों मागती जमाव करून या प्रांतास येणार. त्या हिंमतखानाची बातमी राखून मार्गी त्यांसी गांठील. याप्रमाणें हिंमतखानाचे पोटांत लोक भयें घालितात, तों तों हे संशयांत पडतात. त्यास मजला सरकारचें आज्ञापत्र सादर जालें कीं, हिंमतखान न येत तरी तुम्ही पुढें जाणें. त्यास पत्र पावतेक्षणींच मी वैशाख शुद्ध ९ पंचमिस निघोन बाहीर राहिलों. त्यास हिमतखानानी बहुतां प्रकारें सांगून पाठविलें व रुका लिहिला कीं, शुद्ध दशमी शुक्रवारीं मी निश्चयात्मक निघतों. तुम्ही आम्हास टाकून न जावें, असें बहुतां प्रकारें लिहिलें. त्याजवरून आणीक दोन रोज त्याची प्रतीक्षा करितों. आले तरी त्याजसमागमेंच जातों. नाहीं तरी मी एकटाच जातों. मी एकटाच हिंमतखानास टाकून गेलों म्हणून स्वामींनीं चित्तांत रागास न यावें. हिंमतखान स्वामीस लिहितील कीं, अमके आम्हास टाकून गेले, त्याजवरून स्वामीनीं मजवर रागास न यावे. मी मोठ्या अडचणींत आहे. हिंमतखानास टाकून जावें तरी हिंमतखानाची मर्जी राहात नाहीं. हिंमतखानाची मर्जी राखावी तरी सरकारचे कामांत अंतर पडतें. तिकडे मुख्य

6599

यवन नानाप्रकारचे मनसबे करितात तो प्रकार स्वामीस उमजविला पाहिजे असें आहे. विस्तारें वर्तमान रामाजी नाईक घांगरेकर विनंती करितील. त्याजवरून श्रुत होईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram complains to Dadasaheb about the dilatoriness of Himmatkhan in preparing for a march as he was afraid he would thereby incur the Nizam's displeasure. He further reports the defeat of Karande in a skirmish with Muradkhan.*

No. 130] [*11-5-1764*

पौ छ २१ जिलकाद

वैशाख आर्बा.

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक धोंडो राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागाईत छ ९ माहे जिलकाद मुकाम अवरंगाबाद स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून शेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. राजश्री कृष्णराव बल्लाळ व मी सख्याचा जाबसालास अवरंगाबादेस आलों होतों, ते समयीं राजश्री राजे सदाशिवराव यांची व कृष्णरायांची भेट येकांतीं जाली. कितेक बोलणे जालें. सदाशिवरायांनीं आपलें हृदगत सांगितलें होते त्याप्रमाणें राजश्री कृष्णरायांनीं व मी सविस्तर विनंती केली होती. त्याजवरून स्वामींनीं सदाशिवरायांस व राजश्री सखो अनंत यांसी पत्रें पाठविलीं. सदाशिवरायाचे मनांत सखोपंतास स्वामीचे सेवेसी पाठवावयाचें होतें; परंतु मध्यें गडबड जाली याजकरितां ती गोष्ट राहिली. प्रस्तुत राजश्री पांडुरंगराव शहरास आले आहेत. यांचा मनोदाय कीं, राजश्री सखोपंतास सेवेसीं पाठवावें म्हणजे हे येऊन समक्ष सर्व विनंती करितील. पत्रीं कोठवर काये लिहावें? सखोपंत शाहाणे माणूस पुरातन व स्वामीचे पदरचे; कैलासवासी श्रीमंत राऊसाहेब तथा नानासाहेब त्यांच्या पायांसी यांचा दाट परिचय होता. ते याजवर कृपा अंत:करणपूर्वक करीत होते. सारांश, सखोपंत कार्याचे मनुष्य आहेत. स्वामीचे दर्शनास येतील तेव्हां विदित होईल. राजश्री पांडुरंगरायानीं सेवेसी पत्र लिहिलें आहे व सखोपंत मुखोत्तरें सविस्तरें विनंती करितील ते मनन करावी. प्रस्तुत राजश्री पांडुरंगरायांचे पत्राचें उत्तर पाठवावें. त्यांस लिहावें की राजश्री सखोपंतास पाठऊन द्यावें व सखोपंतासहि येक पत्र लिहावें कीं, भेटीस येणें, स्वामी समर्थ आहेत. राजश्री पांडुरंगरायाची निष्ठा स्वामीचे ठायीं विशेष आहे. सर्वांचें चालवावें यास्तवच

स्वामीनीं अवतार धरिला आहे. प्रस्तुत नवाबांनीं सदाशिवरायांवर उपद्रव केला हें वर्तमान स्वामीस विदित जाहालें. त्याजवरून स्वामीनीं वाईट मानिलें, आणि त्याच्या साहित्याविशी नवाबांस पत्र लिहिले व हिंमतखानास समक्ष सांगितलें व मजलाहि आज्ञा जाली होती. त्यास स्वामी अजातशत्रु आहेत. मागील जाल्या गोष्टी स्वामीचे चित्तांत नाहींतच. पुढें यांजवर सर्व प्रकारें कृपा करावी. हे सर्व प्रकारें पदरचे आहेत. पांडुरंगरायाचा हेत स्वामीचे पदरीं पडावयाचा आहे. त्यास यास पदरीं ठेविणार स्वामी समर्थ आहेत. असें केल्यानें स्वामीची कीर्ति वाढेल म्हणावें तरी स्वामीची कीर्ति संपूर्ण पृथ्वींत आहे. स्वामीस उपमा द्यावयासी दुसरा पदार्थ नाहीं. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram informs Dadasaheb of the proposal of Raja Sadashivrao of putting Sakhopant into the Peshwa's service. Sakhopant was already a trusted servant of the Peshwa during the regime of the last two Peshwas. Raja Sadashiv was not in good graces with the Nizam. Can he be Sadashiv Ramchandra ?*

No. 131] [*6-6-1763*

पो छ १० जिल्हेज
आर्बा सितैन

श्री

राजश्री आनंदराव धुलप
गोसावी यासी

॥ अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य श्री माधवराव बलाल प्रधान आसीर्वाद सुा आर्बा सितैन मयां व अलफ. रा गमाजी येमाजी सातारियास येऊन शहरासमीप फौजसुधा उतरले आहेत. पावलोक जमा करितात याचा मुद्दा काये तो समजत नाही. त्यास किल्यास भरणा पोख्त आहे; परंतु जिल्हाल्याचे लोक असावे याकरितां तुम्हाकडील अरमारपैकी लोक आसामी ३०० तीनसे नेमिले आहेत, तरी बाा येक सरदार मातबर शाहाणा देऊन पत्र पावताच आधीं सदरहू लोकांची रवानगी करून जलद रात्रीचा दिवस करून सातारियास येऊन पोहचत ते करणे. अणसकुरा वगैरे घाट ते प्रांतीचे लोक चढल्यास त्याणे यावयास मार्ग निभाव होणार नाही. [शिक्का] याकरितां तिवरा वगैरे घाट सातान्यासमीप आहेत, याकरितां यांच घाटाने लोक रवाना करणे. बहुतेक बरकंदाजांचा भरणा. अरमारचे छावणीचे दिवस याकरितां तपसील ल्याहाल तरी कार्यास येणार नाही आधी हे लोक रवाना करून राहिल्या लोकानिसी छावणी करणे. लोका बा

सरदार असेल त्याचे आज्ञेत लोक चालिले पाहिजेत याकरितां तुमचे चुलते तिघे आहेत त्यातून येक जणानी लोकांबाा यावें. जाणिजे छ २३ जिलकाद.

¶*Madhav Rao orders Anandrao Dhulap to despatch with all possible haste a contingent of 300 men to the rescue of Satara which was threatened hu Gamaji.*

No. 132] [*28-7-1764*

श्री

श्रीमंत राजश्री रावसाहेब
स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विनंती. ताा छ २८ माहे मोहरम मुाा भागानगर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. मी येथें पावल्यावर सेवेसी दोन विनंतीपत्रें पाठविलीं ती प्रविष्ट होऊन सविस्तर वर्तमान निवेदन जाहाले असेल. सांप्रत नवाबानी छावणी येथे केली. कोठें जाणेयेणे तरी सध्या नाहीं. सिकाकोल राजबंदरी प्रांते साहेबजाद्यास पाठविणार आहेत. आतां छावणीचे दिवसांत चहूकडील राजकारणें घाटितील. बादबरसात जें कर्तव्य तें करितील. यांजला राजकारणें मिलोन श्रीमंतांचे सख्य व दुसरे करनाटक प्रांतीचे. त्यास हैदर नायेकाचा वकील येथें आहेच. जाबसाल होतच आहे. हैदर नायेकापासोन याणी साहा लक्ष रो घेतले. मातबर दरबारचे दंडक आहेत कीं, जो जाबसाल येईल तो लाऊन ठेवावा. सेवटी बनेल तो करावा. इतःपर हे छावणीचे दिवसांत काये मनसबे करितात पाहावें. गुदस्तां गंगातीरीं युध्य जालें त्यापासोन मुरादखानाचेविसीं नवाबांचे चितांत निर्मलता नव्हती. प्रसंग पाहात होते. येथे प्रस्तुत काबू सांपडली. छ २६ मोहरमी मुरादखान व हिमतखान यांसी नवाबानी दरबारास बोलाऊन नेऊन, दाहा घटका रात्र गेल्यानंतर उभेतासहि कैद केले. त्यांचे समागमे च्यार हाती, दाहा उंटे, सातआठ खांसी घोडी, वस्तभाव होती ती सरकारांत आणिली. अवरंगाबादेस त्यांची कुटुंबे व भाऊ आहेत त्यासहि अटकाव करविला. प्रस्तुत नवाबाजवल कुल येख्तियारीचा कारभार मीरमुसांखां रुकनुदौला करितात. शेरजंग व गुलामसैदखां हे उभैतां रुकनुदौलाचे ममतेंत आहेत. जें करणे तें अवघे येक विचारे करितात. शेरजंग स्वामीचे स्मरणांत विशेष आहेत. आपणास पत्रहि देत होते. हे मनुश्यें तांतडीने राा केली. मागून पाठवितों. सेवेसी शृत होये. सरदार मराठे वगैरे सर्वांस आपलाले स्थलास रुखसत केले. राा सदासिव रामचंद्र व सिवाजी केशव मात्र आहेत. हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram writes news to the Peshwa from the Nizam's Camp communicating the imprisonment of Muradkhan and Himmatkhan by the Nizam. The writer also refers to negotiations going on between the Nizam and Haidar.*

No. 133] [*28-7-1764*

पौ छ १६ सफर
खमस सितैन.

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विनंती शेवक धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ता छ २८ माहे मोहरम मुा भागानगर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. मी येथे नवाबापासीं पावल्यावर दोन वेळां विनंतीपत्रें, येक स्वामीपासून जासूदजोडी आज्ञापत्रें घेऊन आली होती त्याजसमागमें व येक येथून मुजरद जासूदजोडी, येकून दोन विनंतीपत्रें पाठविलीं ती प्रविष्ट होऊन सविस्तरार्थ ध्यानास आला असेल. मा मुरादखां यांचेविसीं नवाबाचे चितांत निर्मलता नाही व मंडलीचे चितात नाहीं हें वर्तमान पूर्वी शेवेशी विदित होतें. गुदस्तां गंगातीरी श्रावण मासीं युध्यप्रसंग जाला त्यापासून मुरादखानास पेचांत आणावयाचे विचारांत होते, परंतु काबू न फावली याजकरितां गोष्ट आमलांत न आली. प्रस्तुत करांड्याचे कृत्य करून, मुरादखान आले व हिमतखानहि आले. दोघे समागमेंच नवाबास भेटले. त्यास नवाबानी बहुतच कृपा दाखविली. प्रथम हिमतखां व मी नवाबाचे भेटीस गेलों. परस्परे कुशलविचारणा जाली. स्वामीचे आज्ञेप्रों नवाबांसी जो मार बोलणे होता तो बोललो. हिमतखानापासी स्वामीनी कितेक मार सांगितले होते ते हिमतखानानी नवाबास सांगितले. त्याउपरी मी येकटाच नवाबाकडे गेलो होतो तेव्हांहि जाबसाल जाले. छ २६ मोहरमीं नबाबानी मुरादखान व हिमतखान यासी दोन घटका दिवस असतां दरबारास बोलाऊन नेले. नवाब खिलबतेंत बसले. उभैतांसी कितेक भाषण केले. नवाबानी आगोधर फिरंगी गाडदी यांसी सांगून ठेविले होते. दाहा घटका रात्र गेल्यावर नवाब उठोन माहालांत गेले. उभैता बंधूपासोन गाडद्यांनीं हत्यारें घेतली आणि आटकाऊन ठेविले. भोंवताली फिरंगी गाडद्यांची चौकी ठेविली. नवाबाचे देवढीवर दोघांच्या पालख्या व कोतल घोडी होतीं ती सरकारांत नेली. उभैतांची वस्तभाव दो हवेल्यांत होती ती जप्त केली. तीनच्यार हाती व दाहापांच उंटे व सातआठ घोडीं खासी होती ती सरकारात नेली. उभैताहि जरिंदेच होते. येक हती व उंटे व घोडी कांही बेदरात ठेविलीं होती ती तेथेंच जप्त करविली. उभैतांस येथें कैद केले तेच समई शुतरस्वार बेदरास, अवरंगाबादेस रा केले. अवरंगाबादेस त्यांचे कुटुंब, भाऊ,

भाचे होते त्यासहि आटकाबितील. उभैतास नवाबानी आपले हवेलींतच कैद केले. त्यांजला इत:पर किल्यांत पाठविणार गोलकोंड्याचा त्याचा भाचा दाऊदखान त्यांजलाहि कैद केले. उभैता बंधू व येक भाचा असे कैदेंत आहेत. बाबाजीपंत ते दिवसीं रात्रींच कोणीकडे गेले न कले. वरकड खानासमागमे फारसे लोक नवते. अवघ्यांस अगोधरच निरोप दिल्हा होता. कांही वस्तभाव, घोडीं, येक हाती, उंटे असी बेदरास पाठविली होती तीं तेथील तेथेंच आटकाविली अवरंगाबादेसहि सर्वांस आटकावितील. या प्रकारें वर्तमान जाहालें. इत:पर काये काये मार होतो तो पाहावें. उभैतास कैद केल्यावर नवाबानी स्वामीकडे व श्रीमंत रावसाहेबांकडेहि पत्रें रा। केली आहेत. प्रविष्ट होऊन वर्तमान कलले असेल सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram reports to Dadasaheb the imprisonment of both Muradkhan and Himmatkhan by the Nizam and the confiscation of their property.*

No. 134] [*22-8-1764*

पौ छ ११ रावल खमस

श्री

श्रीमंत् राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी.

आज्ञाधारक माहादाजी केशव कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना ता। श्रावण वद्य १० पर्यंत मुकाम निर्मल येथे स्वामींचे कृपावलोकणेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. पूर्वी या प्रांताचे कामकाज व जगपतराव वगैरे यांचे सेवेचा अर्थ आज्ञा होती. पुनरपि सर्व गोष्टी राहाविल्या. गुदस्ता टोकेयाचे मोकामी सेवेसी आलो तेव्हां आज्ञा जे, पुढें आज्ञा करू तेव्हा प्रांत हस्तगत करावा. तदनंतर सरकारातून कुस्तातूर वगैरे गाव रसद देऊन केले व सारबाड, देगलूर रा। नरसिंगराव धायेगुडे व रा। पिराजी नाईक निंबालकर यास रसद देऊन करून इकडे आलो. अमल कोठेहि बसला नाही. सांप्रत रा। धोंडो राम व मुरादखान भागानगरास गेले. खान मजकूर तो बिले लागले. पुढे धोंडोपंत यांचा जाबसाल होऊन सुरलीत अमल बसावा यैसा प्रकार दिसत नाही. जाधवराव व नवाब नाना प्रकारचे विवंचनेत आहेत. स्वामींचे पुण्यप्रतापे कार्य होईल तेव्हा खरे. राजश्री गिरमाजी खंडेराव व रघुनाथराव पिंगले वगैरे या प्रांताचे लोक यावर नवाबाचा राग आहे. आणि हे आजुर्दा असेत. यांचे मानस स्वामींचे पदरी पडावे यैसे आहे. रा। गिरमाजी खंडेराव याणी आपले

6604

ठिकाणा आम्हास नऊन कितक गोष्टी सरकारचे उपयोगाच्या बोलिले. दाहा हजारपर्यंत फौज ठेऊन या प्रांते जप्ती करावी. सनदा तो पूर्वीच सेवकापासी आहेत. त्यामधे मारनिलेकडील जागीर आहे त्याच्या सनदा आलाह्या व वरकड सर सनद व सिरपाव व आज्ञापत्र या प्रां आल्या. सेवकाचे विद्यमाने फौजेची बोली करून जप्ती करून सरकारची सेवा करावी यैसे त्याचे मानस आहे. बहुता प्रकारे बोलिले यावरून सेवेसी विनंती लिा आहे. कृपा करून पदरी घ्यावे. उपयोगी प्रसंग असलीया आज्ञा करावी तेणेप्राा वर्तणुक करू. आणखीहि येक दोघे मातबर यामधे पदरी येतील. राा गिरमाजी खंडेराव याणी सेवेसी विज्ञापना लिहिली असे. त्यास आज्ञा करणार स्वामी समर्थ असेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Mahadaji Keshav reports to Raghunathrao Dada that Girmaji Khanderao, Raghunathrao Pingle and other servants of the Nizam are willing to come over to the Peshwa as they have incurred the Nawab's displeasure.*

No. 135] [*About September 1764*

श्री

पुा राजश्री चिंतोपंत तात्या ताा राजश्री आबाजीपंत
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. उपरी, नवाब डेरेदाखल होऊन बाहीर उतरले आहेत. मातबर दरबार, तेथे राज्यभाराचा कारभार व चहूंकडील राजकारणे येऊन बाज खात आहेतच. केवल तोडून टाकितात ऐसे नाहीं. चहूकडील राजकारणे लाऊन ठेवायाचा दंडकच आहे. परिनामी कोणीहि प्रकार आमलात येणे न येणे हे ईस्वराचे स्वाधीन. परंतु तामकेदूर[१] धावत करावयासी आंतर करीत नाहींत. मग बाह्यात्कारे किंवा अंतरंगे असो; परंतु थोर दरबारी कोणीहि राजकारण आले तरी त्यास तोडून टाकीत नाहींत हे रीतच आहे. गुदस्ता नवाब औरंगाबादेहून निघाले ते कृष्णातीरास गेले. हैदर नाइकाचे वकिलासी हेच बोलत गेले की, आम्ही हैदरनाइकाचे कुमकेस चालतो व हैदर नाइकासहि हेच लिहीत होते कीं, कृष्णेपर्यंत आलो आहोत, कृष्णा उतरून तुमचे कुमकेस परिछिन्न येतो. कृष्णेपर्यंत जाऊन हैदर नाइकाचे राजकारण लाऊन ठेऊन सा लक्ष रो मात्र कसेहि करून त्याजपासोन घेतले व तोंडें मात्र बोलत गेले. परंतु आमलात काही न आणिता, हैदर नाइकास कृष्णेस पानी आले म्हणौन बाहाना लिहोन माघारे फिरले ते भागानगरास छावणीस आले. साा२१, कसेहि त्याजला नादी लाऊन पैका मात्र

---

१ शक्ति आहे तोंपर्यंत = यथासामर्थ्य.

घेतला. त्याचप्रमाणे आतांहि त्याजला वरचेवर लिहितात की, गतवरशी कृष्णेस पानी चढले म्हणून कुमकेस येणे न जाले. आंता आम्ही परिछिन्न येतो. तुम्ही खातरजमा राखणे. यांत भाव हाच की, आवंदाहि कसे करून त्याजपासोन पैका घ्यावा. सध्या हैदरनाइकाने तीन लक्षाच्या हुंड्या बशर्ती कुमकेस यावें म्हणौन वकिलाजवळ पाठविल्या आहेत की, कृष्णेपर्यंत पावले म्हणजे तीन लक्षाचा भरणा पावता करावा. यांजला तर कसेहि करून सध्या तींचा ऐवज खरेपण दाखऊन हस्तगत केला पाहिजे. दुसरे, यांजला तर सहजानसार कृष्णेपर्यंत जाणेच आहे. बसालतजंगाचा मुल्क दबाऊन आपली ठाणीठुणी कायेम केली पाहिजेत. दुसरे, वर्शाप्रो जमीदारापासोन जागाजागाहून पेशकशा घेतल्या पाहिजेत. तिसरे, करनुलकरास काढून आलफखां, हिमतबाहादरचा पुत्र, त्याचे ठाणे कायम करून दिल्हे पाहिजे. इतके प्रकार यांजला आगत्यरूप कर्तव्य. आंतरंगी तर याप्रमाणे याजला केले पाहिजे. यांजला तर सहजेच कृष्णातीराकडे जाणेच आहे. हैदर-नाइकास उपकार दाखऊन लिहावें कीं, तुमचे कुमकेसच आम्ही कृष्णा उतरून आलो आहोंत. जलद येऊन पोहचतो. असा उपकार दाखऊन कोणेहि रीतीने ऐवज घ्यावा. दुसरे, याजला आंदेशेहि प्राप्त जाले आहेत, कदाचित हैदरनाइकाचे लस्करांत कुमकेस गेलो तरी येक तो जमीदार पेशा; दुसरे, सरदार परकी राज्याचा; न जाणू सोये बनेल किंवा न बनेल. तिसरे, आम्ही जरी गेलो तरी श्रीमंत परिछिन औरंगाबाद वगैरे मुलक जफ्त करतील. मग तर परिछिन्न बिघाडच श्रीमतांसी जालासा होईल. यापेक्षा राजकारणे लाऊनच ठेवावी यांतच उतम आहे. याप्रो आंदेशेहि करीत आहेत. यांजलाहि हजार पेंच हजार झटे आहेत. याजकरिता हे तोंडेकरूनच जे करणे करीत आहेत की, कोणेहि रीतीने द्रव्य हस्तगत करावे. मुख्यत्वे हा यांचा मनसबा. जर मी सिधांत करून लिहावें की, बिघाडच करितील किवा हैदरनाइकाची कुमकच परिछिन्न करतील तरी हा सिधांत लिहिण्यात कसा येतो? येकायकीच आंतर्बाह्य ध्यानात कसा येतो? ज्या ज्या समई यांची वर्तनूक पाहिल्यात येती व मनसबा कोणे रीतीचा घाटीत आहेत मनस-ब्याचा सिधांत कसा कसा आमलात येतो इतक्याचाहि संदर्भ ध्यानात वरचेवर आणावा, तेव्हा समयाचे समयास सेवेसी कचापका मजकूर श्रीमंतांचे सेवेसी लिहिण्यात येत जाईल. व प्रस्तुत जो जो प्रकार आमलात येतो तो वरचेवर सेवेसी लिहिण्यात येतच आहे. परंतु पाहिल्याआंती येथं प्रकार सांप्रतचा या रीतीचा असे. श्रीमंतास व आपणास येथील कचापका मजकूर कळावा म्हणौन विस्तारे लिहिले असे. याजला हरयेक प्रकार सा महिन्यानंतर करणे तो आजच श्रीमंतास घाबरें करून लिहावा काये? याणी येखादा मनसबा योजिला आणि यांसच येखादा

पेंच बसला तरी सहजेंच मनसबा व्यर्थ जाला. राज्यभारास जसा पेंच पडतो आथवा उत्कर्ष होतो त्याप्रोचं करावे लागते. मातबर माणूस येका वर्षाचा मनसबा योजून ठेवीत असतात. परंतु त्याप्रोच सेवटवर अवघ्या गोष्टी घडून येतात कीं काये? याजकरितां ज्या समई जसा प्रसंग पाहावा त्याप्रो करावे लागतें. प्रस्तुत यांसी केवल बजिदी करून सख्याचा प्रकार बोलावा तरी हे पाये पसरितात. यांचे मते कीं, त्यांजला हैदरनायेकाचे काम पडलें आहे म्हणून गळां पडतात. दुसरे, याणी आपल्याकडून आजच बिघाड कां करावा? जाधवाचा मुल्लूक याणी दाबिलाच आहे. भोसल्यांचा मुल्लूक याणीं सोडिलाच नाही. यांची ठाणी आहेत तसीं आहेत. यांचे मतें कीं, श्रीमंतानीच आपल्याकडून बिघाडायाचा प्रकार केला तरी मग आपण करावा. सारांश, हैदरनायेकाच्या लस्करांत जाऊन यांसी मिळायाचा संशय आहे कीं, तो हरामी आहे; न जाणो त्याणे दगाच केलाच तरी. दुसरे, त्याचे लस्करांत मिळाल्यास श्रीमंतासी परिछिन्न बिघाड जाला, असे नाना प्रकारचे मनसबे करितात. त्यास, मी हरयेक गोष्ट' आजच सिधांत करून श्रीमंतास कसी लिहावी? राज्यभाराचा कारभार; न जाणो कोणे समई काये प्रकार घडतो. हैदरनाइकाची कुमक करीत नाहीत, बिघाड करीत नाहीत हे कशावरून लिहावें व हे करितात हेच सेवटास गेले तरी उपाय काये? आथवा हेच पेंचात आले तरी ईस्वरी सता. जाधवाच्या मुलकाचा व भोसल्यांच्या मुलकाचा जाबसाल मी यांसी नित्यशा करितों. त्यास, जाधवाच्या मुलकाचा जाबसाल हे करितात की, जाधव तुम्हाकडे गेले तेव्हा त्याचा मुल्लूक तुम्ही घेतला. आतां तो आम्हाकडे आला तेव्हा त्याचा मुल्लूक आम्हाकडे आला, या प्रकारे बोलतात. त्यास मी उतर केले की, जाधव आम्हाकडे आला तेव्हां आम्ही त्याचे मुलकाचा मोबदला दिल्हा होता. प्रस्तुत गतवर्षी त्यांसी लक्षाचा मुल्लूक श्रीमंतास तुम्ही दिल्हा त्यांत जाधवाचा मुल्लूक दिल्हा आहे. असी उतरे प्रतिउतरे होतात. भोसल्याच्या मुलकाचे हे म्हणतात कीं, भोसल्याकडील कोण आला होता आणि त्याजला आमच्या सरदारानी व कमाविसदारानीं आमल न दिल्हा आशा जितक्या गोष्टी आहेत तितक्या घालमेलीच्या आहेत. त्यामध्यें मी यासीं समर्पक जाबसाल करावयासी चुकत नाहीं. आणि येथील वर्तणूक व मनसबे जे होतात ते श्रीमंतास व स्वामीस लिहावयासी चुकत नाहीं. स्वामीनी सर्व मार श्रीमंतास श्रुत करीत जावे व प्रस्तुत हा मार श्रीमंतास निवेदन करावा हे विज्ञापना.

¶*This is an important document addressed to Chintopant Tatya and Abajipant (Abaji Mahadev ?) from the Camp of the Nizam minutely reviewing his vacillating attitude towards all the three powers, the Peshwa, Haidar Ali and Bhonsle and exposing the palpable subterfuges of his entire policy.*

6607

No. 136] [31-10-1764 ?

श्री

श्रीमंत माहाराज प्रिथवीपति कासीविस्वेस्वर राजश्री
दादासाहेब स्वामीस समर्थाचे सेवेसी

विनंती सेवक विज्ञापना. आज्ञाधारक आबाजी नाईक साटे चेरनावर मस्तक ठेऊन सिरसाष्टांग दंडवत विनंती. येथील कुशेल जाणून स्वामी समर्थांचे आसीर्वादेकरून सेवक गुलामाचे वर्तमाण छ ९ माहे जमादिलावल मुकाम भागानगर येथास्थित असे. येथील दरबारचा मजकूर [फाटले] जाबसाल नवाबास चऊ रोजा लाख रुपये कुचाचे देतात. करार जाला आहे ऐसे कृष्णातीरापावेतो जावे, दाहापंधरा लाख होतील ते द्यावे, कृष्णापार जाल्यावर वीस लाख रुपये द्यावे, हैदर नाइकाची कुमक केली तर करोड रुपये द्यावे ऐसा करार करितात. नवाब बेद्रापावेतो येतात तेथे फऊज जमा करून कृष्णतीरास जावे ऐसाहि मणसुबा आहे. स्वामीचाहि रोख पाहातात. गदवालचे पालेकरास नवाबाची कुमक गेली आहे. गदवालचे [पुढील बंद गहाळ.]

¶*Abaji Naik Sate informs Raghunathrao of the Nizam's intention to proceed to Karnatak for helping Haidar in return for money promised by the latter.*

No. 137] [20-11-1762 ?

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
हरिपंत तात्या स्वामीचे सेवेसी

पो रघुनाथ हरि कृतानेक सां ना विा येथील कुशल ताा मार्गसीर्ष शुध ९ मुा चाकण जाणोन स्वकीये लिहीत गेले पाहिजे विशेष. आलीकडे पत्र येऊन परामृष होत नाही, तरी यैसे न करावे. सदैव येणाराबराबर पत्र पाठऊन तोशवीत जावे. यानंतर आम्ही पुणियाहून स्वार होऊन राजश्री माहादाजी गोविंद याजबराबर निंबेदेव्हारे याचे घाटावर आलो. पुढे रंग गडबडीचा पाहिला. पुणे पलो लागले. श्रीमंताची भेट व आपली भेट घ्यावयासी रीघ न होये. त्यात रावताचा जमाव तीर्थरूपाकडे, आम्हाबराबर नाही, यैसे च्यार विचार मनांत आणून वस्तभाव संभालावयासी पुणियास आलो. आविंदाचे व आपली फौजेचे वर्तमान कलत नाही, तरी सविस्तर लिहून पाठविले पाहिजे त्याप्रोा येण्या राहाण्याचा प्रकार करू. बहुत काये लिहिणे लोभ कीजे हे विनंती.

सेवेसी कासी बलाल सां ना लिा परिसोन लोभ कीजे हे विनंती.

¶*Raghunath Hari refers to the advancing forces of the Nizam and the consequent consternation in Poona.*

No. 138] [24-12-1764 ?

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे शेवेसी

विनंती शेवक धोडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ता। छ ३० माहे जमादिलाखर मुकाम किले यादगिरि भीमा उतरतीर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. छ ९ माहे मारचें आज्ञापत्र पाठविलें ते पावोन सिरसा वंदिले. हैदर नायेकाची लढाई होऊन त्याचे उत्तम प्रकारें पारपत्य केले, गाडदी मारिले, धरून आणिले, जखमी केले, तोफा, बंदुखा, भाले, घोडी आणिल्याचें वर्तमान बिस्तरे आज्ञापत्री लिहिले त्याजवरून संतोष जाला तो विस्तार कोठवर विनंतीपत्रांत लिहावा? पृथ्वीपतीसारिखे स्वामीच्या तेजापुढें टिकणार नाहींत; मग हैदर नायेकाचा मार काये? येथे सर्वांचे मनोदय भंग जाले, ब्रखेडे तुटले, यांचेथे या आगोधर च्यार दिवस वर्तमान आले होते. माझे पत्र मी रूकनुदौलाकडे घेऊन गेलों. सविस्तर अक्षरशा वाचून दाखविलें. रुकनुदौला प्रमाण संतोष पावले. त्याचे ममतेत होते त्यास श्रम जाले. आस्तु: स्वामी साक्षात विष्णूचे अवतार आहेत. इत्यादिक हैदर नायेकासारिखे दैत्यांश याचे संव्हारास्तव माहराजानी अवतार धरिला आहे. इत:परहि जे माहराजासीं विरुद्ध आचरण करितील त्याची गती या प्रकारचीच. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*[Dhondo Ram, the Peshwa's agent with the Nizam, congratulates him (the Peshwa) on his brilliant successes over Haidar.*

No. 139] [1764?

श्री

पुरवणी श्रीमंताचे सेवेसी

विज्ञापना. गतवरशीं इस्माईलखां गंगेवर लडाईत सर्वा गोष्टीनें खराब जाले होते. शरीरास जखमा लागल्या. पाये लंगडा जाला. लोक तमाम जखमी व जायां जाले. घोडीं हाथी वगैरें सर्व दौलत लुटली गेली. शहरांत महिणा दोण महिणे राहून इलाज करून पुन्हां रुकसत होऊन अलजपुरास गेले. तेथें सांप्रत इस्माईलखानांनीं आपला सरंजाम तयारी येथास्थित करून घोडीं, उंटें, हाथी नूतन खरीद करून फौज हजार बाराशें नवी चांगली पठान लोक ठेऊन इकडे यावयास्तव सिद्ध जाले आहेत. इकडूनहि नवाबांनी व कारभारियांनीं खातरजमेचे वरचेवर इनायतनामे लिहीत गेले कीं, सरंजामीनें खातरजमेनें यावें.

गैरपरदास्त यथास्थित केली जाईल. त्याजवरून खानमजकुरानेंहि बाहेर निघावयाची तयारी केली आहे. सत्वरींच बाहेर निघनार व इकडे येणार. अवंदाचे वेळें सरंजाम नव्हतां म्हणोन हुजूर चाकरी(स) आले नव्हते. याजकरितां आतां * * * सरंजामीनें येत आहेत. अवंदा हे काहीं नवे स्वार व गाडदी ठेवीत नाहींत. जुनी फौज गाडदी आहेत ते आहेत. लोकांचे निममाहे चढले आहेत त्यांची द्यावयाची वाट करितात. आजपावेतों मीरमुसाखानाचे कारभारांत शिबंदीच्या देण्याघेण्याचा हंगामा तरी जाला नाहीं व फारसा बोभाटहि नाहीं. इतक्यावर बाहीर निघावयाचे दिवस आले आहेत, तेव्हां पाहावें काय प्रकार होतो. कारखाने हत्ती उंटे व तोफखाना यांचा सरंजामीस ऐवज मीरमुसाखानानी दिल्हा, त्याचा बोभाट प्रस्तुत तरी कांहीं नाहीं. हे विज्ञापना.

¶*The letter reports that Ismailkhan has raised a new force despite his reverses of the last year and is marching to join the Nizam.*

No. 140] [*1764?*

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री दादा-
साहेब स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. राजश्री कृष्णराव बलाल श्रीमंतांची आज्ञा घेऊन नवाबाकडे आले. नवाबानाहि कृष्णरायांस निरोप दिल्हा. ते चिरंजिवाचे वृतबंधाकरितां बारामतीस गेले. नवाबानी राव मारनिलेस हती वस्त्रे दिल्हीं. हती नवाबाजवळून घ्यावा तो आपले स्वारीस ठेवावा असी श्रीमंतांची आज्ञा होती त्याजवरून घेतला. मजलाहि नवाब हती देतात, पंतु खर्चाकरितां मी घेत नाहीं. त्यास, आग्रहच करून हती देऊं लागले तरी सेवटपावतर नाही म्हणे उचित नाही. हती घेऊन ठेवितो. मग जसी स्वामीची आज्ञा येईल त्याप्रो वर्तणूक करीन. हतीच्या खर्चास बेगमी करून द्यावी असाहि जाबसाल आहे. जसे होईल तसें सेवेसी लिहितो. हतीविसीं जसी आज्ञा हे विज्ञापना.

¶*Raghunathrao is informed that the Nizam presented two elephants—one to Krishnarao Ballal—the Peshwa's Vakil there, and another to the writer who was reluctant to accept it on account of the heavy charges of its maintenance.*

No. 141] [1764?

२

[पहिला बंद गहाळ.] णे ध्यावयासी गेले होते ते काल लस्करांत येऊन ग़ामील जाले. आबदुलहादीखां माहोरचे किलेदार आज येऊन नवाबांची मुलाजमत करणार. राजश्री श्रीपतराव, राजश्री विठोजी चव्हाणाचे कारभारी होते, त्यांजला येथून तांडूर वगैरे माहाल सरंजामांत देऊन फौज ठेवणे म्हणून हकसत केले होते ते प्रस्तुत दोनतीनसे स्वारानसीं येऊन नवाबाची मुलाजमत केली. इसमाईलखानास यांची पत्रे गेली कीं, तुम्ही जलद येणे की वराडचे जाबसाल पुसिले पाहिजेत. राजश्री सदासिव रामचंद्रहि जाधवरायासमागमे येतात म्हणून वर्तमान आहे. राजश्री कृष्णराव बलाल याणी दोन मजली पुढे यावें म्हणून नवाबाचें मानस, याजकरितां शेवेसी दोनतीन विनंतीपत्रे पाठविलीं आहेत व राजश्री कृष्णरायांसहि लिहिलें होतें. त्यास, त्यांचे येणेहि जाले नाही व आज्ञापत्रहि सादर जालें नाहीं. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*This fragmentary letter mentions the interviews between the Nizam and some of his Sardars—Abdul Hadikhan, Shripatrao etc.*

No. 142] [1764

दादासाहेब मुशफक मेहरबान
कदरदान नियाजमदां सलामत

ॐ बादज आरजुपें मुलाकात खुशवख्ती आयात मशहुद खातरआतर बाद नियाजमंद रात्रंदिवस साहेबाचे दुवागोईत मशगुल आसे दिगर. आमच्या हवेल्या व दुकाणा शहर औरंगाबादेस आहेत त्यास दुकाना तो आम्ही शाहसाहेब म्हणोन दरवेश थोर बहुत औरंगाबादेस राहतात त्याजला दिल्या आसेत. तेथील जे काही उत्पन्न होते ते शाहसाहेब आपले खर्चात आणितात व हवेल्या आम्हाकडेच आहेत त्यास आम्ही पदरी पडलियावर श्रीमंत नानासाहेब वैकुंठवासी व श्रीमंत भाऊसाहेब याणी नवाबास पत्रें लिहिली होती कीं कविजंग याजकडील हवेल्या व दुकाना औरंगाबादेत आहेत त्याजला कोन्ही मुजाहीम न होये ते करणे. त्याजवरून गतवरशीपरियेंत कोन्ही मुजाहिमत केली नाही. गतवरशी बिगाड त्या समई विठलदास याणी आमच्या हवेल्या व आम्ही दुकाना शाहसाहेबास दिल्ह्या आहेत त्या जप्त केल्या आसेत त्या आद्यापपावेतो जप्तीत आहेत. याजकरितां सेवेसी विनंति की परस्तुत हिमतखान नवाबाकडून सेवेसी आले आहेत त्याजला समक्ष

ताकीद व्हावी आणि नवाबास व महमद् मुरादखान याजला पत्रें सादर करावी कीं कविजंग यांच्या हवेल्या औरंगाबादेत आहेत, त्यांची व याणी आपल्या दुकाना शाहसाहेबास दिल्यात त्यांची जप्ती मोकली करून पूर्वी चालत आल्याप्रमाणे याजकडे चालू देणे. हे सर्वस्व पदरचे आहेत यांचे आगत्य आम्हास सर्व प्रकारे आसे. येणेप्रमाणे सरकारची पत्रे नवाबास व महमद मुरादखान याजला सादर जाल्या. आमचे हवेल्याची व दुकानाची जप्ती मोकली होईल. दिगर कसबे तुरकाबाद उर्फ खराडी हा गाव आमचे किबलेगाहीचे कुटुंबाचे नावे दरोबस्त इनाम आहे, तेथेहि गतवरशी नवाबाची जप्ती जाली आसे. ये बाबेहि सरकारचीं पत्रें नवाबास व महमद् मुरादखानास सादर जाल्या जप्ती मोकली होईल. नियाजमंद सर्व प्रकारे पदरचा आहे. साहेबासिवाये नियाजमंदाची फिकीर कोन्हास आसावी ? ज्यादा काय लिहिणे ? मेहरबाणी आसो दीजे हे किताबत.

¶*Raghunathrao is requested to write both to the Nizam and Muhammad Muradkhan asking them to release from confiscation the shops and other buildings owned by Kavijang at Aurangabad.*

No. 143] [*18-3-1765*

श्री.

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य राजश्री
माणको शंकर गो

सेवक रघुनाथ बाजीराव नमस्कार. सुा खमस सितैन मया अलफ. तुम्ही विनंतीपत्र छ ९ रमजानचे पाठविले ते छ २१ मिनहूस प्रविष्ट जाहाले. नवाबाकडील व वरकड उमदे उमद्याकडील बातमी वर्तमान बारीक बारीक लिहिले ते सर्वहि अवगत जाहाले. शाबास ! यैसेच असावें. तुम्ही निष्ठापूर्वक सेवा करिता, सरकार उपयोगी कामास जपता ; फार उतम आहे. तुमच्या श्रमानरूप तुमाचा गौरहि होईल. याउपरीहि तेथील वर्तमान बहुत नाजूक असेल ते सोध लाऊन तहकीक खरे असेल ते लिहीत जाणे. जाणिजे. छ २५ रमजान आज्ञा प्रमाण.

¶*Raghunathrao speaks very highly of Manko Shankar for the great care with which he supplied him with information from the Nizam and his Sardars.*

२

(शा)हाजादा कृष्णापार दाहाहजार फौजेनसी गेला आहे. रामचंद्र जाधवाची वार्ता आहे, कृष्णा उतरावें. नवाबाची धुन (?) हैदर नायकाकडे फार आहे. मोगल काबाडी गाठीतों. याचा इतबार हरगीज न करणें. रामचंद्र जाधवाणें सर्व प्रकारें विडा उचलला आहे. छ ६ माहे जिलकादपावेतों लस्करचें वर्तमान आलें तें संकलित लिहिलें. पुढें जें येईल तें लिहून पाठऊं. सदाशिव रामचंद नवाबासी येऊन भेटला. पंच(रा) लक्षाची जागीर दिल्ही. अवसा, उदगीर कांहीं हैदराबादकडे देतात. नजर देऊं केली याची बाकी राहिली ते नवाब मागतो.

जगजीवनराऊ पोवार याजला पांचा लक्षाची जागीर जाली. दोन परगणे वराडांत व दोन परगणें बालाघाटांत, तीन परगणे खानदेशांत चालिसगाऊ व राजदेहार व जलगाऊं जामोत यैसे दिल्हे आहे. येक मोहरीवर ठाणे करून दिल्हें. हैदरयारखान नवाबास भेटला.

मुरादखा कडें, अष्टी पाथर्डी परवणी हा जिला सोंपला आहे, तेथें आहेत. तीन हजार घोडीं बमये पैदल त्याजपाशीं जमाव आहे.

शहरीहून हिंमतखा मुरादखानापाशीं जात आहे. परस्तानीं भुचडमलक्या बागांत उतरले आहेत. येथून जोडी गेली आहे. जवाब आलियावर जातील.

धोंडोपंत वकील परगणे पिंपरीवर आहेत. हिमतखानाची वाट पाहत बसले आहेत. मल्हारजी होलकर उजेनेस पोहोचला. त्याचा वकील जैरामपंत कागदपत्रें घेऊन नवाबाकडे गेला. आंबाडावर आहे. त्याचा खुलासा घेऊन लिहून पाठवितों.

माहादजी शिंदे याची फौज दुधना नदीवर होती. तोही हिंदोस्थानाकडे जातो.

आलीगौहर पातशा बंगालाकडे गेला. नजीफखां रोहिला दिलीपाशीं आहे. जाटाशीं सलुक नाहीं. माधोसिंग राजा यानें आपली फौज जाटांकडे व रोहिल्याकडे पाठविली. माधोसिंग जैनगडीं आहे. कळलें पाहिजे.

छं १९ जिलकादचे दिवशीं पुणियाहून कागद राजश्री भगवंत नाइकाचें येथें आला. त्यांत लिहिलें आहे कीं, श्रीमंत राऊसाहेब यांहीं हैदरनायेकास लुटून घेतलें. दोनशें स्वारानसही हैदरनायेक पलाला. हें वर्तमान नवाब दरगाकुलीखानास व कोतवालास सांगून पाठविलें. आम्हीं भगवंतनाइकाचें येथें गेलों.

यांणींही आम्हास सांगितलें. भगवंतानें मोठें येश दिल्हें. कितीक दुस्मन पायेनाम[1] जाले. हें वर्तमान यैकिलें तें लिहिलें. मागाहून मुफसल[2] वर्तमान लिहून पाठवितों.

¶*This is a fragmentary news-letter furnishing news from various quarters—especially about the Nizam's grants of Jagirs to several of his Sardars, the Peshwa's victory over Haidar, Mahadji Sindia's march to the North etc.*

No. 145] [*27-6-1765*

श्री

राजमान्य राजश्री लक्ष्मण नाईक
मरलीकर गोसावी यांसी

सेवक माधवराव बलाल प्रधान नमस्कार सुाासीत सितेन मया व अलफ. राजश्री भवानराव याणी जमाव करून खूल माजऊन राजश्री भगवंतराव पंडित प्रतिनिधि यांसी कज्या अरंभिला आहे. त्यास तुमचे पुत्र दतोबा नाा त्याजकडे राहून खुलात सिरून मुलकात दंगा मांडला आहे म्हणौन हुजूर विदित जाहलें तरी तुंम्हीं आपल्या पुत्रास अशा खुलांत पाठऊन या रीतीची वर्तणूक करितां हें गोष्ट परिछिन्न कार्याची नाहीं. हालीं हे पत्र सादर केलें तरी देखत पत्र आपल्या चिरंजिवास भवानरावाकडून आणून पंडित माारानिले याजकडें पाठवणें. येविसी गै केली कामाची नाहीं. पष्ट समजोन वर्तणूक करवणे [पुढें दोन आडीच ओळी कोऱ्या ठेऊन नंतर] जाणिजे छ ८ मोहरम

¶*Lakshman Naik Kamarlikar is informed by the Peshwa that the addressee would be severely dealt with, should his son persist in his course against Bhagwantrao Pratinidhi.*

No. 146] [*21-10-1765?*

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक धोंडो राम कृतानेक साा नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ५ जाावल मुाा भागानगर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष. या पूर्वी वरचेवर सेवेसी विनंतीपत्रे कचेपके मजकुराची पाठविली आहेत

१ पायमाल = नष्ट. २ सविस्तर.

त्यांजवरून [सर्व] ध्यानास आले असेल. सांप्रतहि राजकी वर्तमान विस्तारे सेवेसी पुरवण्या लिहिल्या आहेत त्याजवरून श्रुत होईल. नवाबानी राजश्री कृष्णराव बलाल यांजला बोलावण्याविशी श्रीमंत रावसाहेबास पत्रे लिहिली होती हे वर्तमान पूर्वी सेवेसी लिहिले आहेच. ऐसियासी, कृष्णरावाचे तर येणे जाले नाहीं. राजश्री भगवंत गोविंद नामे कारकून श्रीमंतांचे आज्ञेप्रमाणे नवाबाकडे येथे आले. प्रथम रुकनुदौलाची भेट करविली. उपरांतिक नवाबाची भेट करविली. सरासरी बोलणे जाले. हे वर्तमान पूर्वी सेवेसी लिहिले होते त्याजवरून श्रुत जाले असेल. त्यानंतर रुकनुदौला, शेरजंग, जंगनाथ धोंडाजी येके जागा बसोन, मजला व भगवंत गोविंद याजला बोलाऊ पाठविले. त्याजवर आम्ही उभयता तेथे गेलो. खिलवत करून बसले होते. रुकनुदौला, शेरजंग आम्हास म्हणो लागले की, नवाबाच भाव हाच की ज्याप्रमाणे यामागे मोठे नवाबाचा व श्रीमंतांचा श्नेह यकविचारे दृढतर चालत होता त्याप्रमाणेच आतांहि श्नेह तसाच दिवसेदिवस विशेषे वाढत जावा. याजमध्ये सर्व गोष्टी होऊन येतील. नवाबाचे मानस फार करून श्नेहावर आहे. श्रीमंतानीहि याप्रो निखालस होऊन नवाबाचा श्नेह राखावा. त्यास मी उतर केले की, तुम्ही मात्र मुखेकरोन गोष्टी गोडगोड बोलतां, परंतु आमलात येकहि गोष्ट येता दिसत नाही. चहूकडील राजकारणे करीत आहांत. हैदरनाईकाचे राजकारण दाट करीत आहांत. वकिलासीं खिलवते नित्य घाटितात. भोसल्यासी राजकारण राखून ठेऊन नौबसाल करीतच आहांत. हे वर्तमाने श्रीमंतास परभारे वरचेवर पावतच आहेत. याजवरून तुमचे बोलण्याचा विस्वास कसा पुरतो व श्नेह परस्परे निखालस कसा होऊन येतो? जेव्हां काही तुम्ही चहूकडील राजकारणातून हात उचलून निवळ येक वचणेकरोन येक श्रीमंतासीच श्नेह राखावा ऐसे जालियास परस्परे सहजेच येकविचार व येक इतफाक व येकदिली राहील आणि परस्परे फायदेहि होतील. ऐस्या बोलण्याने विस्वास पुरतात की काय? याप्रो समर्पक उतरे जे करावयाची ते केली. त्यास म्हणो लागले की, श्रीमंतानी आमची कदरदानी[1] केली म्हणजे आम्ही सहजेच चहूंकडील राजकारणे दूर करून श्रीमंतांचेच लक्षाप्रमाणे वर्तनूक करून श्रीमंतांचे कुमकेस फौज पाठऊ, तोफा पाठऊं, किंभवना श्रीमंतांचे मर्जीस आले तर नवाब खासेच चालतील. याप्रो पाणी मजकूर बोलोन विचार ठराविला की, राजश्री भगवंत गोविंद याजसमागमे कोणी प्रहस्त भला मणुश देऊन श्रीमंताकडे रवाणा करावे. त्याजवरून जगनाथ धोंडाजीचा भाऊ मोरोबा यास तेथे श्रीमंताकडे पाठवायाची तजवीज ठराविली कीं,

---

१. गुणग्राहकता; मनुष्यपारखु.

6615

नवाबानी जें सांगावे ते श्रीमंतांस जाऊन निवदन करावे. ते दिवसी इतका प्रकार जौबसालाचा होऊन आम्ही आपले घरास आलो. छ २९ राखरी नवाब रूकनुदौला शेरजंग येकत्र स्थली खिलबतेत बसोन आम्हा उभयतास बोलाऊ पाठविले कीं, हजूर येणे. त्याजवरून आम्ही उभयता नवाबाचेथे गेलो. प्रथम नवाबानी स्वामीकडील व श्रीमंत रायांकडील [पुढील बंद गहाळ.]

¶*Dhondo Ram, writing from Haiderabad, communicates to Dadasaheb the substance of a conversation that took place between the writer and Bhagvant Govind on one side and Ruknudaula and Sherjang on the other about the Nizam's overtures of friendship with the Peshwa. The concluding portion of the letter is missing.*

No. 147] [*13-11-1765*

पौ छ २७ जमादिलाखर

श्री

राजश्री हवालदार किले चंदन
गोसावी यांसी

ॐ अखंडितलक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री माधवराव बलाल प्रधान आसीर्वाद सुा सीत सितैन मया व अलफ. भवानराव व कानोजी मोहिते हे उभयेता येकत्र होऊन वाई देश प्रांते दंगे आरंभिले आहेत म्हणोन कलले. यैसियासी येविसी रा गणेश विठल तुम्हास पत्र लिहितील त्याप्रमाणे भवानराव, कानोजी मोहिते यांचे पारपत्य करणें जाणिजे. छ २८ जमादिलोवल आज्ञा प्रमाण. [शिक्का]

¶*The Commandant, Fort Chandan, is instructed to take action against Bhavanrao Pratinidhi and Kanoji Mohite so as to stop their mischievous activities.*

No. 148] [*2-12-1765 ?*

पौ छ ९ रजब
मुा यदलाबाद.

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री दादा
साहेब स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक राघो शंकर दिा धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ता छ १८ माहे जाखर मुा भागानगर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे

वर्तमान येथास्थित असे विशेष. पूर्वी वरचेवर विनंतीपत्रे सेवेसी विस्तारे पाठविली आहेत, तीं प्रविष्ट होऊन सविस्तरे श्रुत जाले असेल. सांप्रत नवाब आद्यापवरपर्यंत गोवर्धनदासाचे बागाजवळच उतरले आहेत. बागाची सैर पाहून रागरंग पाहात आहेत. प्रस्तुत सिबंदीचा गवगवा. कारण की नवाब बाहीर निघाले आहेत. त्यास शंकरी जमिदारनीपासोन नजरपटी आडीच लक्ष रुो व रायेणा जमिदारापासोन दीड लक्ष रुो करार करून घेऊन बरतरफीवाले व बाहालीवाले हिसे रसदप्राा चिठ्या सिपाह लोकाच्या करून दिल्ह्या. राहिले सावकार कारवानचे याजपासोन दीड लक्ष रुो करार करूम घेतले. तनखा कोणाची करून देत नाहीत. नगद मागत आहेत. सावकार म्हणतात की वाइदावाइदेन करून देऊ म्हणतात. रुकनुदौला व जगनाथपंत ऐकत नाहीत. त्यास नगद काही चिठ्या करून फैसला आज होईल खरा. गोवर्धनदासाचे बागाजवळून आज छ १७ जाालाखरी कूच करून बारोदारीवर जाऊन उतरू म्हणून काल नवाबानी तजवीज केली होती. परंतु आज कूच मवकुफ राहिले. उदईक कूच करून बरादारीवर जाणार. सिपाहचा थोडा बहुत दिवानजींनी फैसला केला. कारखाने चराईत गेले होते, ते काल येथे आले. बारादारीवर जाऊन उतरून पुन्हा तेथून लगट चालावे ते बेदर प्रांते जाऊन निघावे म्हणून मनसबा करीत आहेत. परंतु सर्व लक्ष तिकडील मनसब्यावर आहे. तिकडील मर्जीप्राो करावे हा इत्यर्थ जनामध्ये हेच वार्ता आहे. साठ पासट तोफा लाहाण मोठ्या नवाबाचे डेऱ्याजवळ उभ्या टाकल्या आहेत. बैल वरचेवर तोफेस जमा करीत आहेत. इसमाईलखानाकडून दोनतिनसे बैल दोन वेल मिळून नवाबाचेथे दाखल जाले. याखेरीज जाहाज्या तालुकियातून बैल येत आहेत. सारांश सरजामीत आहेत. सरदारास अद्यापवर इनायतनामे जात आहेत की आम्ही बेदरचे मैदानात जात आहोत. तुम्ही सरंजामी करून फौजसुधा जलद येऊन शामील होणे. पिराजी नाइकानी वसमत घेतली व खानआलम नांदेडी येऊन राहिले म्हणून नवाबाचेथे वर्तमान आले. पिराजी नाइकाचा जाबसाल राा जाधवरायाचे विद्यामाणे नवाबाचेथे पहिलेपासोन आहेच. आद्यापवरहि सिलसिला तुटला नाही. जाधवरायाचे विद्यमाणे दाहाविसाचे माहाल यावे म्हणून पिराजी नाइकास लिहिली गेली आहेत. आमलात येईल तेव्हा खरे. समसामुदौला चवदा कोसावर साहेबजाद्याचे रोखावर आहेत. दाहाबारा तोफा व काही जजायले बारदार व स्वार वगैरे जाऊन शामील जाले आहेत. आतां काही सिपाहची समजावीश जाली आहे. इत:पर स्वार जाणे ते जातील. देवराज मुस्तोफी होता तो शांत जाला. त्याचें मुस्तोफगिरीचे काम राा खंडेराव नामे सिपाहाचे वकील त्याजला होऊन

वस्त्रे जाली. पसतीस हजाराच्या कबजा सिपाहच्या दिल्ह्या. प्रस्तुत कूच मवकूफ राहिले. छ २१ रोजी कूच ठरले आहे. सेवेसी श्रृत होये हे विज्ञापना.

¶*Ragho Shankar communicates to Raghunathrao the movements and plans of the Nizam, his halt near the garden of Govardhandas, his minister's efforts to raise men and money to march on Bedar. The writer also mentions the friendly talks opened with the Nizam by Jadhavrao on behalf of Piraji Naik Nimbalkar.*

No. 149] [*10-12-1765*?

पो छ २७ जमादिलाखर

श्री

राजश्री गोविंद रघुनाथ
गोसावी यासी

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नो महिपतराऊ कवडे दंडवत उपरि येथील कुशल जांणून स्वकीये कुशल लेखन करित आसिलें पाहिजे विशेष. तुम्ही पिरा सांडणीस्वार याजबार पत्र पाठविलें तें पावोन वर्तमान सविस्तर कळलें. श्रीमंत राजश्री दादासाहेब पंढरपुराकडे येणार म्हणोन लिहिलें होतें त्याजवरून आम्ही अजणुजेचे स्वार होऊन गुरसाल्यास आलों. श्रीमंत माझ्याचे सुमारें आल्यास आम्हीहि दर्शनास येत आसों. तेथें आल्यास तुमची भेट होईल. भेटीनंतर सविस्तर वर्तमान कळेल. प्रस्तुत श्रीमंताचा मुकाम कोणे स्थली आहे, तिकडे आणखी कितेक दिवस लागणार, पंढरपुरास कधीं येणार, कर्नाटकांत जावयाचा मनसुबा आहे किंवा आणखी कोणीकडे जावयाचा आहे ? निजाम अलीखान बेदरास आले. राजश्री रामचंद्र जाधवराव वगैरे त्यास सामील जाले, त्यांचा मनसुबा कोणिकडे जावयाचा आहे, हे बातमी सरकारांत आलीच असेल, त्याप्रमाणें आगदीं तपसीलवार वर्तमान सांडणीस्वार पाठविला आहे, याजबराबर लिहून पाठवणें. राजश्री अंबाजीपंत तात्या अद्याप आले नाहींत. पुणियांतच आहेत. मामलेतीचे यैवजावर वराता सरकारच्या जाल्यात. त्याचेच गवगव्यांत आहेत. तेथील निर्गम जाल्याविना त्यांचें येणे तूर्त होतां दिसत नाहीं. आम्ही श्रीमंत समीप आल्यास दर्शनास येऊं. भेटीनंतर आज्ञा होईल त्याप्रमाणें केलें जाईल. हैदर नाइकासी व श्रीमंत राजश्री रावसाहेबासी युध्य जालें. सध्याची रदबदली त्याणे घातली आहे म्हणोन यैकिलें यैशास तिकडील वर्तमान सरकारांत आलेच असेल तेही सविस्तर लिहिणें. रवाना छ २६ जमादिलाखर बहुत काय लिहिणें हे विनंती.

¶*Mahipatrao Kavde writes to Govind Raghunath inquiring news about the movements of Raghunathrao Dada proceeding to Karnatak.*

6618

श्री

पुरवणी श्रीमंत माहाराज राजश्री
दादासाहेब स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. इंग्रेजाचा जाबसाल गुदस्तांपासोन यांजकडे यावयाचा आहे. त्यास इंग्रेजाचा व फिरंग्याचा हर्षामर्ष होता त्यामुळें त्यांचें येणें न जालें. सांप्रत त्यांजकडील जाबसाल लागला आहे. हसनअलीखान यांजकडून राजबंदरीस आहे. त्याणें मागें यांजला लिहिलें होतें कीं, इंग्रेज चाकरीस येतात. यांचे बोलीचा करार करून पाठवावा. त्याजवरून याणी हसनअलीखानास लिहिलें होतें कीं, दोन लक्ष रुपये दरमाहा देत जाऊं. याप्रमाणें करार करून त्यास पाठवणें. त्याणी ते गोष्ट कबूल न केली. त्याजवरून मग शिकाकोल राजबंदरीं मच्छलीबंदर व मुर्तजानगर मुस्तफानगर हे इंग्रेजाकडे जागीर द्यावयाचा करार केला. चोवीस लक्षांची जागिरीच्या सनदां शिकाकोल वगैरेच्या करून पाठविल्या. इंग्रेजानीं छावणींत येऊन पोंहचावें. पनास हजार होनाची जागीर हसन अलीखानास राजबंदरींत सनद करून पाठविली. इंग्रेजास आणावें हा यांचा मोठा मनोदय आहे.

खंडागल्याचा यांचा बेलभंडार जाला. त्याजला तांडूर देतात. तो घेत नांहीं. सेवटीं ती लक्षांचे माहाल वराड प्रांतें त्यास देणार हें ठरतें. खंडागल्या आज्ञा मागतो.

कलबुर्ग्याच्या किल्यांत सयेरच्या मिषें निजाम अलीखानांनीं आपला बंदोबस्त केला आहे. गाडदी किल्यांत ठेविले आहेत. ख्वाजे रहमतुलाखा याजपाशीं कांहीं द्रव्य मागतात. त्याचे मध्यस्तींत सैद काबीलखान आहेत. अद्यापि निश्चय नाहीं. त्याजपासोन कांहीं द्रव्य घ्यावें, मग त्याजला किल्याबाहीर काढावें, हा मनोदय आहे. त्याजपासोन काये घेतात हा निश्चय जाल्यावर सेवेसी लिहिल्यांत येईल. त्याणें संतोषेंकडून कांहीं दिल्हें तरी उत्तम; नाहीं तरी त्याची अप्रतिष्ठा करून त्याजपासून कांही घ्यावें हाही विचार आहे.

कलबुरगे परगण्यांतील जमीदार आणिले आहेत. त्यांजपाशीं स्वारी मुबारकची नजर मागतात. किलेदार ख्वाजे रहमतुला खानाकडील फडच्या व्हावा व परगणे कलबुरगे येथील नजरेचा निकाल होयेपावेतों मुकाम येथेंच आहे. पुढें कोणीकडे जावयाचा मजकूर तरी वाटा चहूंकडील लिहून आणविल्या आहेत. त्यामध्यें आल्या वाटेनें भागानगरास जावें, खममपावेतों दबा देऊन तिकडील

पैका येईसा करावा. उपरांतिक बनल्या सारिखें बंदरास च्छावणीस यावें, नाहीं तरी भागानगरीं छावणी करावी, हें विप्रांचें मानस. हे विज्ञापना.

¶*News from the Nizam's Court, the assurances of help from the English, the grant of a jagir to Khandagale, and the occupation of the fort of Kalburga by Nizam Ali are reported to Raghunathrao.*

No. 151] [*1765?*

श्री

विज्ञापना. भोंसल्यांचे तर्फेने मीरखलील जाबसालास येथें आहे. त्याणें भोंसल्यांची पत्रे हैदरनायेकाचे नावाची आणून हैदरनायेकाचा वकील मेहदीआलीखां याचे विद्यमानें हैदरनायेकाकडे पाठविली होती. त्याचीं उतरें प्रस्तुत भोसल्यांचे नावे मेहदीआलीखानापासीं आली तीं मीरखलीलाने भोसल्यांकडे पाठविलीं. हैदरनायेकाने भोसल्यांस लिहिले आहे कीं, तुम्ही मातबर माणूस व वचनाचे प्रमाणिक. तुम्ही जो मनसबा योजाल तो सिध्धीस जाईल व तुम्ही मनसबा करावाच. त्यास तुम्ही मातबर फौजेनसी नवाबांस घेऊन भेटावे म्हणजे सहजेच आमचीहि भेट होईल. उपरांतिक तुमच्या आमच्या समतें जें कर्तव्य ते करूं. या प्रकारे पत्रें लिहिली होती. पत्राचे मसविदे वकिलापासीं आले होते. वकील मेहदीआलीखान याणेहि याच आन्वये भोसल्यांस पत्रे लिहून पाठविली. हैदरनायेकाने भोसल्यांस वस्त्रे पाठविली होतीं तींहि वकिलाने दोन जासुदांच्या जोड्या समागमे हैदरनायेकाची जोडी बरोबर देऊन पाठविलीं. हाती घोडेहि तयार केले होते, परंतु मार्गीचे कठिण याजकरितां न पाठविले म्हणून भोसल्यांस लिहिले होते हे विज्ञापना.

¶*The writer communicates to the Peshwa that efforts are being made by Haidar and the Bhonsles of Nagpur to enter into an alliance.*

No. 152] [*1765?*

श्री

पुा श्रीमंताचे सेवेसी

विज्ञापना. रा माहदजी सिंदे याची राजकारणाची पत्रें रा सदासिव रामचंद्र याचे विद्यमाणे नवाबास व रूकनुदौलास येके ग्रहस्ताबरोबर आली आहेत. सुगारा तर पूर्वीच लागला होता. परंतु विनाशोध कसे लिहावे याजकरिता सांप्रत शोध घेतल्यात आला की, राजकारणाची पत्रे आली आहेत. त्यास

दिवानजींनी व जगनाथपंतानी त्यांचे ग्रहस्तास उतर दिल्हे की, प्रस्तुत श्रीमंतांचा व नवाबाचा श्नेह आहे. राजकारण आम्हास आनकूल कसे पडते म्हणून ऐकिल्यात आले आहे. उतरेहि अद्याप पत्राची दिल्ही नाहींत. उगेच लाऊन ठेविले आहे. पुढे आमलात येईल त्याप्रो सेवेसी लिहिण्यात येईल. हे विज्ञापना.

¶*The news about Mahadaji Sindia's despatches to the Nizam and his minister is communicated to the Peshwa by his news-agent at the Nizam's camp.*

No. 153] [*18-1-1766?*

पौ छ. १० साबान

दीड प्रहर प्रातःकालचा.

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक धोंडो राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागाईत छ ६ शावान मुकाम तुरुकधामणी परगणे कलमनुरी स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. सांगवीचे मुकामीहून शेरजंग व मी नवाबाचें लष्करांत पावल्याचें वर्तमान लिहून शुतरस्वार सेवेसी रवाना केले होते, तीं विनंतीपत्रें प्रविष्ट होऊन सविस्तर वर्तमान विदित जालें असेल. सांगवीहून नवाबांनीं कूच करून सोमेश्वर राहाटीस गंगातीरासच आले. साहेबजाद्याचे भेटीकरितां तेथें दोन तीन मुकाम केले. तेथून छ ३ रोजीं कूच करून दाहा कोस आले. छ ४ रोजींही तेरा कोसाचें कूच करून कलमनुरीजवळ आले. छ ५ रोजींही बारा कोसाचे कूच करून वासिमास यावें असें ठरले होते, परंतु मार्गी पाणी नाहीं. दुसरें, छ ४ रोजीं खानअलमा समागमें नवाबानीं फौज-तोफा देऊन कलमनुरीचें ठाणें घ्यावयासी पाठविलें. त्यास ठाणें हस्तगत जालें नाहीं. याजकरितां काल पांच कोसांचीच मजल केली. आज सात कोसांचें कूच जालें. खानेअलम तोफा फौज घेऊन गेले. परंतु कलमनुरीचे ठाण्यांत पांच सातशें माणूस आहे. खानेअलमाच्यानें कांहीं जालें नाहीं. याजकरितां आज रुकनुदौला फौज व मोठ्या तोफा व गरनाळ घेऊन गेले आहेत व समतचें ठाणें तरी अगोदरच पिराजीनाइकाचे लोक टाकोन गेले होत. तेथें खानेअलमानें आपलें ठाणें बसविलें. कलमनुरीहि घेऊन त्याचेच स्वाधीन करणार. परभणी राजश्री गोविंदराव पिंगळ्यास याणी दिल्ही आहे. तेथें आगाजी सरगर

6621

व गोविंदराव पिंगळे जाऊन ठाणें बसऊन आले. म्हैसे तरी साहेबजाद्याचे जागिरींत दिल्हें आहे. मुधोळ आगाजी सरगराचे हवाले केले आहे. हें ध्याव-यासी सरगराकडील फौज गोविंदराव पिंगळे घेऊन गेले आहेत. स्वामींनीं भोसल्यांस जागीर दिल्ही होती तेथें प्रस्तुत हे जफ्ती करितात. नवाब दरमजल स्वामीकडे येतात. इत:पर यांचे येण्यांत गुंता नाहीं. उभैतां निंबाळकर व जाधवराव सदाशिव रामचंद्र हे अद्यापि आले नाहींत. नवाब त्यांची प्रतीक्षाही करीत नाहींत. मोगली व खंदारकर वगैरे मराठी फौज नवाबाजवळ साहेबजादे-देखील दाहा हजार आहे. खेरीज पायेचें माणूस पांचसात हजार व तोफखाना आहे. इतक्याच सामानानशी स्वामीचे वचनावर येतात. अवरंगाबादची सुभे-दारी सोहराबजंगास जाली आहे. त्यांची नियाबत सियादतखानास व राजाराम बाबूराव यांसी सांगितली आहे. ते आज उद्यां स्वार होऊन अवरंगाबादेस जाणार. अवंदा अवरंगाबादेहून येतांना सुलतानजी थोरात वगैरे दोन तीनशें स्वार मोरोपंत घेऊन आले. नवाबास भेटविलें. त्यांजला मनसबा जागीर देणार. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Efforts made by Khan Allum to capture Kalamnuri and other places and the movements of the Nizam are communicated to Dadasaheb by Dhondo Ram. The approximate strength of the Nizam's army is also given.*

No. 154] [*18-1-1766*

श्रीलक्ष्मीनरसिंह.

बंद ३

१.

वर्तमान लशकर ता छ ९ रजब.

छ १५. जमादिलाखरेस नवाबसाहेबी दरबार केला. इमामजंग बसालतजंगा-कडोन जावसालास अला होता त्याजला वकिलास च्यार पांधरने खिलात देऊन रुकसत केले.

छ १६. नवाबसाहेब स्वार होऊन शाह मुस्तजासाहेबाचे दरगाहामधे गेले. तेथे रुपये १२५ सवासे नजर केले. मग दरगाहाचे फकिरानी येक पागोटे दिलें

छ १७. अर्ज जाला की, हयेदरनाईक फौज चाकर ठेवितो. मीर आबासखां पहिले मीर मोगलाचा चाकर होता तो हयेदरनाइकापासी अहे. त्याजला विज्या-पूरची सुबेदारी नेमस्त केली. श्रीमंत नरबदा उतरले म्हणजे विजापूर प्रांतांत अमल करावा.

6622

छ १८. मीर सफिउल्लाखानास रामचंद्र जाधवराऊ याजकडे रुकसत केले. जाधवराऊजीचा लेक मेला म्हणऊन मातमीचा खिलात पाठविला.

छ १९. आबदुल सलामखां, आबदुल हइखानाचा भाऊ, येऊन भेटला. रुपये पांच नजर दाखविली. नवाबसाहेबी कबूल केली.

छ २०. कुचे करून नवाबसाहेब स्वार होऊन गोलकुंडियाच्या किलियांत तमाशा पाहावा म्हणऊन गेले होते. मागती संधियाकाली दाखल जाले. सुलतानजीचे वकिलाचे लेकास मातमीचा खिलात जाला.

छ २१. ता छ २२. दरबारास जाब जाला. नवाबसाहेब पालकीत स्वार होऊन बराबरी पाहयास्तव गेले. अर्ज जाला की, श्रीमंत दादासाहेब धोडपचे किलियावरून कासारबारीने खांदेसात उतरून गेले. श्रीमंत माधोराऊ अमदानगर ? खालते गंगातीरावर अले. हयेदरयारखानास श्रीमंत दादासाहेबाकडे कृष्णराऊजीस सांगाते देऊ(न) पाठविले.

छ २३. नवाबसाहेबी दरबार केला. भागानगरचे लोकास रुकस(त) केले. तपसीलवार खिलात दिधले.

मीर आबदुलकादरखा सुबेदारास सरपेच पाने दिधली. रायेनास येक वस्त्र देऊन रुकसत केले.

संकरी इजला येक बाजूबंद जडावयाचा दिधला.

मीर हाफजखा व खुदावदखानास पाने देऊन रुकसत केले.

छ २४. नवाबसाहेब दुसरियाने गोलकुंडियाचे किलियाचे सयेरेस्तव गेले.

छ २५. दरबार केला. कागद दिवानीचे दस्तखत करविले. मग आर्ज जाला की, श्रीमंत दादासाहेबासी हयेदरयारखानासी भेट जाली. सकाराम बापूनी फार मोगलाचे अनभाश करायास्तव काही मुलक द्यावा श्रीमंतास विनंती केली.

छ २६. छ २७. मुकाम जाला.

छ २९. नवाबसाहेबी कूच केला. जनवाडियावर अले.

छ ३०. कूच लशकरचा जाला. तीन कोस अले. जनवाडियावर उतरले. तिसरा प्रहर दरबार केला. लोकास खिलत जाले. ता :-

¶*Daily report from the Nizam's camp is sent to the Peshwa. The death of Ramchandra Jadhav's son is reported.*

6623

No. 155] [20-1-1766

पौ छ १२ शावाल (शाबान ?)
माघ मास

श्री

विनंती शेवक रावो शंकर दिा धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ८ माहे साबान मुाा अवरंगाबादचे नजीक बेहरोजवाडी स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. नवाब हैदरयारखानाचे बागाजवल होते. तेथून छ २ साबानी कूच करून बेहरोजवाडी नारेगावाजवल येऊन उतरले ते आजपर्यंत मुकामच आहेत. जिनसीस पुर्ते बैल नाहींत. सिबंदीस दिल्हे पाहिजे. याजकरिता कूच करावयासी मागेपुढे पाहत आहेत. विप्रमंडली आद्याप कैदेतच आहे. मोरो सुंदर व खंडेराव यांचा फडच्या सोहराबजंगाचे विद्यमाणे पाचा लक्षावर जाला. बाजे घोडे व जिनस व दोन लक्ष रुाा नगद घेतले ते मुजरा नाहींत. पाच लक्ष रुाा कोरे घेऊन मुक्त करावे त्यास सदासिवराव व राजारामपंत वगैरे मंडली राहिली तिचाही मुरादखानाचे विद्यमाणे जाबसाल होत आहे. जेव्हां यांचा फडच्या होईल तेव्हा अवघे येकदाच मुक्त होतील. उपरांतिक पाहावे कसा विचार करतील. मागून विस्तारे लिहिण्यात येईल. जेव्हा विप्राचा निकाल पुर्ता होईल तेव्हा सिबंदीसहि समजावितील आणि पुढे कूच करतील, परंतु औरंगाबादभोवताला चारा वालला राहिला नाहीं याजकरिता कुल भोवताले माहाल आहेत तेथून वोला चारा कापून कहिवाले आणीत आहेत व घरेंदारेहि लुटीत आहेत. मोठा जुलूम होत आहे. मुसलमानाची शाबेबरात[१] आहे त्यास शाबेबरात येथेच करावी म्हणून बोलवा आहे. उपरांतिक कूच करावें असा मनसबा आहे. जिनसीस बैल नाहींत ऐसे घोरात पडले आहेत.

विठोजी चव्हाणाची व रामचंद्र जाधवरायाची जुज जाले. जाधवरायानी विठोजी चव्हाणास मोडून धुडावले. चव्हाण चालीस पनास स्वारानसी पलून नलदुर्गाचे किल्यांत पलून गेला म्हणोन वर्तमान आले. करांड्या भोसल्याकडून वसमतचे ठाणे घ्यावयासी दोनअडीच हजार स्वारानसी बेदर प्रांती आला आहे. याणी शाहाजी सुपेकर व पिंगले व खदारकर व खडागले याजला लिहिली पाठविली कीं वसमतचे ठाणे करांड्याचे हाती न जाता तुम्ही मदत कुमक करून ठाणे रोखणे. त्याजवरून खंडागले व खदारकर वगैरे हेहि दोनअडीच हजार

---

१ मुसलमानांचा एक सण.

स्वार आहेत यांची व करांड्याची जुज जाले व करांड्याचा मोड जाला म्हणोन येथे वर्तमान आले. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना+

¶*Ragho Shanker describes the encampment of the Nizam's army and the troubles that it entailed on the adjoining territory. He refers to the imprisonment of certain Brahmins on account of non-payment of dues. A skirmish between Ramchandra Jadhao and Vithoji Chavan and a defeat sustained by Karande when he attempted to capture Vasmat are also described. Udaji Chavan, son of Vithoji is here being mentioned for the first time.*

No. 156] [*20-1-1766*?

पौ छ १० साबान

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री दादा
साहेब स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक धोंडो राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ता छ ८ माहे शाबान मुा पेनगंगा येथून वासीम च्यार कोस. स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमा(न) ष सरकारचे मु (आ)ज्ञापत्र पाठवि(ले) सविस्तर आज्ञा कलली. नवाबास व रुकनुदौलास व शेरजंग व रा जगनाथपंत व मोरोपंत यांसी पत्रे पाठविली ती पावती केली. छ ७ रोजी प्रात:काली नवाब व रुकनुदौला व शेरजंग व जगनाथपंत व मोरोपंत व मी इतके जणे येकत्र बसून नवाब आदीकरून सर्वांची खातरजमा उतम प्रकारे केली व मजला आज्ञापत्र होते ते नवाबास व सर्वत्रास दाखवावयाचेच होते याजकरिता आक्षरशाहा वाचून दाखविले. राजश्री कृष्णराव बलाल याणी माहाराजाचे आज्ञेप्रा मजला पत्र लिहिले होते. त्याचाहि मार नवाबास व सर्वास सागितला, त्याजवरून सर्वांची खातरजमा जाली. रुकनुदौला, शेरजंग व जगनाथपंत व मोरोपंत याणी पत्राची उतरे शवसी लिहिली आहेत त्याजवरून विदित होईल. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञा(पना).

¶*Dhondo Ram reports to Raghunathrao Dada that he handed over the letters of the latter to the Nizam and his Sardars and they were all satisfied.*

No. 157] [*23-1-1766*

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विनंती शेवक धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ता छ ११ माहे शाबान मुा नजीक वासीम स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमान

+ धोंडो राम हा निजामाकडील वकील पेशव्यांचा, त्याच्या कारकुनाचें हें पत्र पेशव्यास.

येथास्थित असे विशेष. छ १० रोजीं नवाबानीं पेनगंगेहून कूच करून दाहा कोस आले. वासिमापुढे तीन कोस आले. भोसल्यांनीं येऊन सरकारची मुलाजमत केली. हे वर्तमान नवाबांस कललियावर नवाबांचे व कारभारी यांचे मनांत संशय यावा. त्यास, स्वामीनी आगोधरच त्याचा पर्याये नवाबास व रुकनुदौलास व राजश्री जगंनाथपंत व शेरजंग यांसी लिहिला होता. त्याजवरून नवाब आदिकरून सर्वांची खातरजमा जाली व मजला आज्ञापत्र सादर जाले होतें त्याजवरून मी नवाबांची व कारभारी यांची खातरजमा केली. नवाबास व कारभारी यासी स्वामीच्या लिहिल्याचा विस्वास याजकारितां स्वामीचे लिहिल्याप्रो कोणे गोष्टीचा संशय न आणितां दरमजल येतात. भोसल्यांनी येऊन मुलाजमत केल्यावर त्याजला सरकारचे व नवाबाकडील मतलब करून घ्यावयाची आज्ञा जाली हे वर्तमान नवाबांस आले, त्याजवरून नवाबांस व कारभारी यासीं फार संतोष जाहाला. म्हणो लागले कीं, श्रीमंतांचा आमचा आकृत्रिम स्नेह जाला व करार जाले आहेत त्याचा आनुभव हाच कीं, आम्ही लिहिलें नसतां व सूचना केली नसतां श्रीमंतानी आम्हाकडील कामाचे जाबसाल आगोधर भोसलियांसी केले. स्वामीनी नवाबांस व सर्वांस खातरजमेची पत्रे लिहिली होतीं त्याची उतरे पाठविली आहेत ती प्रविष्ट जालीं असतील. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना. आज छ मारी गुरुवारी नवाब येथून बारा कोसाचे कूच करून मंगरुलावर गेले. रुकनुदौला नवाबास फार त्वरेन घेऊन येत आहेत. हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram explains to Raghunathrao how he tried to remove the misgivings in the minds of the Nizam and his ministers and how they were satisfied.*

No. 158] [*26-1-1766?*

पैवस्ती छ १६ साबान

तिसरा प्रहर

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब

स्वामीचे सेवेसीं

विनंती. शेवक धोंडो राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १४ माहे शाबान मुकाम खेडधमणी आडान नदी स्वामीचे कृपावलोकनेंकरून शेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. शुतरस्वारासमागमें आज्ञापत्र सादर जालें. सविस्तर आज्ञा कलली. नवाब व रुकनुदौला व शेरजंग व राजश्री

जगनाथपंत यासीं पत्रें होतीं. प्रविष्ट जालीं. नवाब व सर्वत्र म्हणो लागलें कीं श्रीमंताच्या आमच्या भेटी व्हाव्या हा हेत होता. परंतु श्रीमंतास उत्तर प्रांतास जावयाची त्वरा व तिकडे कामेही उमदीं आहेत. त्यास श्रीमंत तिकडे गेल्यानें बंदोबस्त होईल, म्हणजे ही गोष्ट सर्वांच्या उपयोगी आहे. वरकड श्रीमंताचा व आमचा स्नेह व करार जाला आहे त्याप्रमाणें दोहींकडूनही आंतर नसावें ही थोर गोष्ट आहे. भेटीचा प्रकार उगाच बाह्यात्कार लौकिकी आहे. सारांश आंत:करणें शुध्य असावीं व जो निश्चय ठरला आहे तो परिणामपावेतों अमलांत यावा हीच दृढता पाहिजे. या अन्वयें बोलले व पत्राचीं उत्तरेंही पाठविलीं आहेत त्याजवरून विदित होईल. नवाब म्हणो लागले कीं, श्रीमंत त्या प्रांतास गेल्यानें आमचींही कितेक कामेंकाजें आहेत तीं श्रीमंतानीं करून द्यावीं. श्रीमंताचा आमचा आकृत्रिम स्नेह जाला, तेव्हां श्रीमंताचीं कामें तीं आमचीं व आमचीं तीं श्रीमंताचीं. नवाबानी यादीहि कामाची पाठविली आहे त्याजवरून विदित होईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram writes to Dadasaheb of the Nizam's compliance with the terms of the agreement already arranged. As Dadasaheb is proceeding to the North, the Nizam proposed to entrust to him some of his own missions in that region.*

No. 159] [*January 1766*

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना राजश्री जानोजी भोसले माहाराजासमागमे हिंदुस्थानात जातात म्हणून नवाबानी वराड प्राती उपद्रव न केला; व स्वामीचे लिहिल्याप्रमाणे नवाबानी केले. येकून स्वामीनी नवाबास व रुकनुदौलास व राजश्री जगनाथ-पंतास माहाराजानी लिहिले कीं वराड प्रांती न राहावे, त्याप्रमाणेच अमलांत आलें. प्रस्तुत आज्ञापत्र येऊन वर्तमान कलत नाहीं; परंतु वर्तमान ऐकिले कीं भोसल्यांनीं पांच हजार फौज माहाराजाचे शेवेत ठेऊन भोसले माघारी आले. त्यास याचें कारण काहीं कलले नाहीं. स्वामीनी त्यास संतोषेकडून आज्ञा दिल्ही, मर्जी राखून निरोप घेऊन आले, किंवा कांहीं बाहाना करून आले, की उगेच उठोन आले की मागती महिना दोन महिन्यानंतर येतों म्हणून आले, हे काही कलले नाही. सविस्तर आज्ञा लिहिली पाा. श्रीमंत रावसाहेबाच्या व नवाबाच्या भेटी जाल्या. परस्परे डेऱ्यास येणीजाणी जाली याचे वर्तमान पूर्वी शेवेसी लिहिले होते त्याजवरून श्रुत जाहाले असेल. स्वामीनी नवाबांस पंधरा लक्षांचा

मुलुक दिल्हा होता, त्याचे परगणे लाऊन दिल्हे, त्याची आलाहिदा यादी पाठविली आहे त्याजवरून विदित होईल. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The details of an interview between the Peshwa and the Nizam is communicated to Dadasaheb.*

No. 160] [*January 1766*

श्री

विज्ञापना. भोसल्यानी यांजकडे लिखापढी[१] गरम राखली आहे. आगोधर मीरखलील नवाबाकडे पाठविले, त्यानी नवाबाची रुकनुदौलाची भेट घेऊन जेथवर बोलावयाचे प्रकार होते ते बोलले. परंतु याणी केवल तोडून उतर दिल्हे नाहीं. राजकारणाचे रीतीने गोष्ट लाऊन सांगितली. प्रस्तुत हरि राम नामे ग्रहस्त नवाबाकडून भोसल्यांचेथे वकिलीवर राहात आहे. त्यांजला भोसल्यानी कितीक मजकूर सांगून इसमाइलखानाकडे आगोधर पाठऊन, इसमाइलखानानी आपला भला माणूस जमियत तलबखां हरि रामाचे समागमे देऊन उभयतास नवाबाकडे पाठविले ते येथे च्यारपांच दिवस जाले की आले. रुकनुदौलाची भेट घेतली. इसमाइलखानास भोसल्याचे आगत्य. येक तर त्यांचे लगते राहात आहेत. दुसरे, सुभेदार वराडचे; जानोजी भोसल्याचे येथास्थित असिल्याने सुभेदारीचे महत्व. तिसरे, भोसल्याची मध्यस्ती. असा प्रकार जाणून दुराग्रहे करून ग्रहस्त पाठविले आहेत. रा हरि रामाने रुकनुदौलाची भेट घेऊन भोसल्याकडील मानस सांगितले की, लक्ष प्रकारे, श्रीमंत आम्हासी बिघाडितात हे होणेच नाही. तुम्ही आपले पदरी श्रीमंतांचे आश्रयाने उगाच दोश बांधून घेतात यांत नफा कोणता? निदानी श्रीमंत आम्ही येक होऊ. तुम्हास मात्र आर्धोदकी पडणे लागेल. आगर राजकारण करणे तर आम्हासी करा. तुम्हास आमचा विस्वास नसेल, आम्ही तुमचे चाकर होतो; तुमचे निशाण बालगितो आणि येकचिते राहून मातबर मातबर कामे करू. तुम्ही आम्ही येकत्र जालियां श्रीमंत तुम्हाकडे पाहातील कास्यास? श्रीमंतावरच आपण भारी राहू. अस्या नाना प्रकारे गोष्टी सांगितल्या त्यास रुकनुदौलानी आद्यापि उतर प्रतिउतर केले नाहीं व तोडूनहि सांगितले नाहीं. इत:पर पाहावे काय उतर प्रतिउतर देतात. परंतु भोसले याणी गरम राजकारण लाविले आहे. इसमाइलखानाने गावेलच्या किल्यावर दोनतीन हजार गला भोसल्याचे लिहिल्याप्राा दाखल केला म्हणून वर्तमान आहे. हे विज्ञापना.

¶*The intrigues carried on by the Bhonsles with Ruknuddaula through Ismailkhan against the Peshwa are reported to Dadasaheb.*

---

१ राजकारणी पत्रव्यवहार.

No. 161] [January 1766

श्री

पुा श्रीमंतांचे सेवेसी

विज्ञापना. स्वामीनी शुतरस्वाराचे जोडीसमागमे नवाबास खलिता व रुकनुदौलास खलिता, येकून दोन खलिते पाठविले ते पावले. बजिनस खलिते उभैयतास येकांती जाऊन पावते केले. पत्रे वाचून फारच संतोष पावले व म्हणो लागले कीं, आम्हास वरकड गोष्टीवर द्रिष्ट नाहीं. येक परस्परे सफाई व श्नेह मजबत असावा. मुख्यत्वे श्रीमंतांची मर्जी प्रमाण. आतां तर श्रीकृपेने सफाई येथास्थित जाली आहे. येणेकरोन फार फार कामे परस्परे केल्यात येतील. येणेप्रा मजकूर बोलले. दुसरे, रुकनुदौला व राजश्री जगंनाथपंत हे उभैता तिकडील मर्जीप्राच नवाबास सांगावयाचे ते सांगत आहेत व नवाबाची मिजाज ठिकाणी ठेवीत आहेत. पत्राची उतरे नवाबाची व रुकनुदौलाची घेऊन सेवेसी पाठविली आहेत त्याजवरून सर्व ध्यानात येईल. राजश्री मोरोपंत यांणीहि निस्तोषे करोन रुकनुदौलास व जगंनाथपंतास फारच प्रांजले लिहिले होते त्याजवरूनहि फारच संतोष जाले. स्वामीनी राजश्री जगंनाथपंतास पत्र लिहिले होते त्याजवरून प्रस्तुत याणी मनसबा ठरविला कीं, येथून कूच दरकूच नांदेड प्रांती चालावे. साहेबजादे याजला लिहिली गेली आहेत कीं, नांदेडचे जिल्यात यावें. समसामुदौलाहि रवाणा साहेबजाद्याकडे जाले आहेतच. आपणहि खासे दरमजल बेदरप्रांते चालून जाधवराव वगैरे याजला मेलऊन घेऊन नांदेड प्रांते उतरावे येणेप्राो मनसबा करीत आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer reports that he handed over to the Nizam and his minister the Peshwa's despatches and informs the Peshwa of their desire for continuing friendly relations with him (the Peshwa).*

No. 162] [January 1766

श्री

विज्ञापना. मारमुसाखा व शेरजंग व जगंनाथपंत यांजसी मी बोललो कीं, तुम्ही श्रीमंतास वरचेवर श्नेहाचे प्रकार लिहितां व मजकडून लिहवितां आणि तुम्ही नवाबांस घेऊन कृष्णातीरास जातां, हैदर नायेकास वरचेवर लिहितां कीं, तुमचे कुमेकेस्तव आलो व येतो, त्यांजपासोन पैका घेतां व आणीक कितेकांस लिहितां कीं, हैदरनायेकांचे साहित्य करणे व चहूकडील राजकारणे घाटितां हें काये ? त्यास,

मजसी उत्तर केले कीं, कृष्णेचे आलीकडील पलीकडील माहालांची पेशकसी घेतली पा। व बसालतजंगाचे मुलकाचे बंदोबस्त केला पाहिजे याजकरितां जातो असें गोड बोलतात. परंतु मीरमुसाखानास नाना प्रकारचे बखेडे करावे म्हणून सांगतात कीं, कृष्णातीरास जावें, पुढे आरकाटेकडे जावयाचा रूख करावा म्हणजे श्रीमंतांची मसलत खराब होईल. हैदरनाईक श्रीमंतांसी स्नेह करणार नाहीं व पैकाहि देणार नाहीं. हैदरनाईक आपल्यास पैका देतच आहे. त्यास तो राहिल्यानेच बराच आहे. अशा बखेड्याच्या मसलती स्वामीच्या मनसब्यास विरुध्ध त्या सांगतात व जाबसाल तरी स्नेहाचे करितात व इच्छाहि कांही ठेवितात त्याचे प्रकार पूर्वी लिहिल्यांत आलेच आहेत. सारांश, यांजला स्वामीचे प्रतापाचे सुख आहे कीं काये ? सर्व गोष्टी बलावर आहेत. स्वामीचा प्रताप आहे म्हणून हे स्वस्त आहेत. नाही तरी हे या मागेहि कोणी गोष्ट करावयासी चुकले नाहीत व पुढेहि चुकणार नाहीत. हे विज्ञापना.

¶*The writer reports to the Peshwa the substance of a conversation that he had with Ruknuddaula and others regarding the Nizam's relations with the Peshwa. The writer charges them with double-dealing in their attitude.*

No. 163] [*January 1766*

श्री

श्रीमंत माहाराज बाबा दादा
साहेब साहेबाचे सेवसी

आज्ञाधारक वेंकाजी रघुनाथ विज्ञापना यैसीजे. श्रीमंत रावसाहेबी आम्हास रा। माहाराव निंबालकर यासी आणावयास पाठविले. आज्ञप्रमाण करमालियास येऊन दाखल जाहालो. सरकारची पत्रे दाखविली. त्यानी आज्ञा माने केली, मजल दरमजल कूच करून यावे. त्यास सरकारची वराता लाखा रुपयाची जाहाली; यामुले परगणियांत यैवजाची तरतूद करायास पंधरा दिवस लागले. नवाबाची पत्रे निंबालकरास दररोज येतात कीं जलद फौजसुधा येऊन सामील होणे. त्यावरून कूच करून छ २९ रजबी तुलजापुरास दाखल जाहाले, तेच दिवसी शाहाजी भोसले आले. त्याच्या व निंबालकराच्या भेटी जाहाल्या. भोसले तेथून कूच करून साहेबाकडे आले. निंबालकरहि नवाबाकडे चालले. नवाब उदगीरीच्या मुकामी आहे, यास्तव भेटीस गेले. निंबालकराजवल च्यार हजार फौज आहे. रा। हायेबतराव निंबालकरासहि सरकारची पत्रे आहेत; परंतु ते म्हणतात कीं नवाबाचे पत्र येईल तर आदी जाऊ; नाही तर जाणार नाही, याप्रमाणे

जाबसाल केला. आदियाप तयारी नाही. बिडासहि नवाबाची पत्रे गेली आहेत. खासां नवाबहि स्वामीकडे यावयाची बाबे भरती करून येणार. याप्रमाणे दररोज येथ बातमी येती त्यावरून सेवसी विनंती लिहिले आसे. खावंदाच्या प्रतापे करून निंबाळकरास मजल दरमजल घेऊन येतो. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Venkaji Raghunath reports to Raghunathrao his arrival at Karmala and his efforts to induce Maharao Nimbalkar to mobilise his forces and join the Peshwa. The writer says that he would soon join the addressee.*

No. 164] [*Beginning of 1766*

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री दादासाहेब

स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. भोसल्यांचे पत्र आले तें बजिनस पाठविलें आहे, नवाब व रुकनुदौला व सर्वांस दाखऊन माघारे पाठवणें म्हणून आज्ञा. त्यास, पहिले कासद आले त्यांजसमागमे तरी-पत्र आले नाही. मागून दुसरा कासद पत्र घेऊन आला. त्यास रुकनुदौला व शेरजंग जगनाथपंत मोरोपंत यांसी पत्र दाखविले. नवाबास आज दाखऊन शेवेसी पाठवितो.

नवाबांच्या पत्राची उतरे मागून पाठवितो. रुकनुदौला व शेरजंग व जगनाथपंत मोरोपंत याणीं शेवेसी पत्रे लिहिलीं आहेत त्याजवरून विदित होईल.

नवाबाचे मनात होते कीं, स्वामीची भेट घ्यावी, परस्परे सर्व प्रकार बोलण्यात यावे, मग स्वामीनी उतरेस जावें. त्यास, स्वामी जावयाची त्वरा लिहिली त्याजवरून नवाबास भेटीची नाउमेद जाली. हे विज्ञापना.

¶*Peshwa's Vakil with the Nizam sends Bhonsle's letters to Dadasaheb for his perusal after showing them to the Nizam and his minister. He also sends to him the despatches received from the Nizam.*

No. 165] [*13-2-1766*

पौ छ १३ रमजान

फाल्गुन मुा हांडे.

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री

दादासाहेब स्वामीचे सेवेसीं

विनंती. सेवक धोंडो राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ ३ माहे रामजान मुकाम नजीक टांकली कांठी पूर्णा स्वामीचे कृपावलोकनेकरून

सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष. पूर्वी सरकारचे शुतरस्वारासमागमें श्रीमंताच्या व नवाबाच्या भेटी जाल्याचें व परस्परें बोलणीचालणी जाल्याचें वर्तमान विस्तारें विनंतीपत्र सेवेसीं पाठविलें आहे व त्यासमागमें रुकनुदौला व शेरजंग व राजश्री जगनाथपंताचे पत्राचीं उत्तरेंहि सेवेसीं पाठविलीं आहेत, त्याजवरून तपसिलें सर्व ध्यानास आलें असेल. प्रस्तुत येथील प्रकार सर्व माहाराजाचे मर्जीप्रमाणेच आहे. परस्परे भेटीकरितां व भाषणाकरितां कुरूंदखेडावर पांचसात मुकाम जाले. छ २ रमजानीं उभयेता शैन्याचें कूच जालें. श्रीमंतानी कुरुंदखेडापुढून कूच केलें ते टाकलीपुढें दोन तीन कोस जाऊन उतरले. इकडे नवाबानी कुरुंदखेडाहून कूच केलें ते सात आठ कोस टांकलीजवल कांठी पूर्णेवर येऊन उतरले. इत:पर स्वामीनी मर्जीप्रमाणें श्रीमंत राजश्री राव व नवाब घाट चढून जातात. ज्यांत माहाराजाचा संतोष ते मुख्यत्वें नवाब व रुकनुदौला याजला प्रकार करणें जरूर. स्वामीनी नवाबास पंधरा लक्षाची जागीर देणें करार केली. त्यास प्रस्तुत माहाल पंधराचे लाऊन द्यावयाची निवड श्रीमंताचेथे होत आहे. माहाल नेमस्त होऊन यादी ठरली म्हणजे मागून विस्तारें सेवेसीं विनंती लिहिण्यांत येईल. आज छ ३ रोजींहि नवाबाचें कूच होऊन टाकलीचे नाक्यावर गेले. भोसल्याकडील भवानीपंत श्रीमंत रावसाहेबांसमागमें आले आहेत. राजश्री रंगो गणेश वकीलहि आहेत. इसमाईलखानहि आले आहेत. नवाबाकडील व भोसल्याकडील जाबसाल होत आहेत. नवाबाचा व भोंसल्याचा तहनामा जाला आहे त्याप्रमाणें नवाबाकडूनही अमलांत यावें व भोसल्याकडून अमलांत यावें असें होईल. वर्तमान तें वरचेवर लिहिल्यात येईल. सेवेसीं श्रृत होय हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram writes to Raghunathrao assuring him of full co-operation of both the Nizam and Ruknuddaula in what the Peshwa proposed. He further refers to the negotiations going on between the Nizam and the Bhonsle.*

No. 166] [*20-2-1766*

पौ छ १९ रमजान.

श्री

श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामींचे सेवेसी

विनंती. सेवक धोंडो राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १० माहे रमजान मुकाम स्वस्ती वडगांव स्वामींचे कृपावलोकनेंकरून शेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. श्रीमंताचे व नवाबाचे कुरुंदखेड्यावर दाहा

मुकाम जाहाले; परस्परें भेटी जाल्या; डेऱ्यास येणी जाणी जाली, हें सविस्तर वर्तमान पूर्वी शेवेसीं लिहिलें होतें त्याजवरून विदित जाहालें जसेल. श्रीमंत रावसाहेब कूच करून दरमजल गंगातीरास ग्रहणाकरितां गेले. नवाबही कूच करून जातील. नवाबानी राजंबदरी सिंकाकोल प्रांतें अथवा करनाटक प्रांतें जावें तरी मृगसालास दिवस थोडे राहिले, याजकरितां गंगातीरास नवाबही जातील. पुढें छावणी बेदर अथवा भागानगर दोहींतून येक जागां करितील. अवंदा नवाबास पैका मिलाला नाहीं. वराड प्रांतें आले, त्यास वराडचा पैका कांहीं स्वामीनी घेतला. भोसल्याकडील मुलूक राहिला तेथें जाऊन पैका घ्यावा तरी स्वामीची मर्जी नाहीं. याजकरितां वराडांत उगेच आले, उगेच गेले, असें जालें सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*An interview between the Peshwa and the Nizam and their subsequent departure to the river Godavari are communicated to Dadasaheb by Dhondo Ram.*

No. 167] [*About 26-2-1766*

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. आज्ञापत्र सादर जाहाले की सरकारचा शफतेचा कागद आहे तो नवाबास देऊन त्याप्रमाणेच नवाबाचा कागद घेऊन पाठवणे. नवाबाकडील कागद न ये तरी सरकारचा कागद पाठऊन देणे म्हणोन आज्ञा. त्यास भोसले स्वामीचे शेवेत येऊन त्याणी मुलाजमत केली. पुढे नवाबाचे मनात कीं स्वामीची भेट व्हावी, परस्परे सर्व प्रकार बोलण्यांत यावे, समक्षच शफतप्रमाण होणे ते व्हावी असें होतें. त्यास स्वामीची उतरप्रांतास जावयाची त्वरा याजकरितां स्वामीनी श्रीमंत राजश्री रावसाहेबांसच जे सांगणे ते सांगितलें कीं नवाबाची भेट घ्यावी शफतप्रमाण घ्यावी द्यावी. ज्याप्रो रावसाहेबास आज्ञा होती त्याप्रो रावसाहेबाच्या नवाबाच्या भेटी जाल्या. परस्परे बोलणे होऊन परस्परे शफतप्रमाण जाली. रावसाहेबानी स्वामीकडील व आपल्याकडील शफत प्रमाण दिल्ही; त्या प्रसंगात मी म्हणावे कीं रावसाहेबाची शफत वेगली व स्वामीची वेगली जाली पाहिजे तरी प्रकार येके रीतीचा दिसतो. यवनास संशय होतो कीं घरातील फूट आहे तसीच आहे, याजकरितां त्याप्रसंगी बोलणे उचित नाही म्हणून उगाच राहिलो. श्रीमंत रावसाहेबानी स्वामीकडील व आपल्याकडील

शफत नवाबास दिल्ही व स्वामीकडील व आपल्याकडीलं शफत नवाबापासोन घेतली याप्रो॥ जाले. याजकरितां मी स्वतंत्र स्वामीकडील मजकूर नवाबासी बोलली नाही; त्या समई बोलावे तरी येक प्रकार दिसतो. वरकड रुकनुदौला व जगनाथपंत स्वामी वेगले नाहीत. त्यास नवाबाचे पत्र शफतेचे स्वामीचे पत्राप्रो॥ घेऊन पाठवावे किंवा कसी काये आज्ञा येईल त्याप्रो॥ वर्तणूक करीन हे विज्ञापना.

¶*The writer reports to Raghunathrao the details of the Peshwa's visit with the Nizam and the oaths they exchanged. The letter reveals the tension that was rising between the Peshwa and his uncle.*

No. 168] [*24-3-1766*

पो छ २ सवाल
सन सीत सीतैन

श्री

सेवेसी हरि बलाळ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ता॥ छ २३ रमजान मु॥ मनरथ वर्तमान यथास्थित असे विशेष. कासीदजोडी स्वामीकडून पत्रे घेऊन आली होती त्याचे जाब कांही सांडणीस्वार व आपाजी यमाजी यांजबा॥ गेले. जिवाजी नानाजीचे कागदाचा जाब राहिला होता तो हली पा॥ असे. वरकड इकडील वर्तमान तर उदैक कूच करून मनरथापलीकडे जातील. मोगल शाहागडावर येणार. पुढे होईल ते लिहून पाठऊं. वरकड वर्तमान स्वामीचे कृपेकडून यथास्थित असे. हे विज्ञापना.+

¶*Hari Ballal intimates to the Peshwa that the armies would proceed beyond Manrath and that the Nizam would come to Shahagad.*

No. 169] [*31-3-1766*

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य
राजश्री रामचंद्र गणेश
गोसावी यांसी

सेवक माधवराव बलाल प्रधान नमस्कार उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणे विशेष. धारासिवास तुम्ही मोर्चे लाविले आहेत म्हणोन कलले. ऐशास तुम्ही ठाण्यास उपसर्ग न करणे. ठाणे घेतले असिले

\+ पत्र पेशव्यास.

तरी नवाबाकडील लोकाचे हवाली करणे. सरकारचा पैका येणे त्याचा वाजबी निकाल करून घेणे. जाणिजे छ १९ सवाल सुा सीत सितैन मया अलफ बहुत काय लिहिणे.

¶*Ramchandra Ganesh is asked by the Peshwa to discontinue action against Dharasiva.*

No. 170] [*March 1766*

२

[पहिला बंद गहाळ.] हे, आद्याप जाधवराव येथे आले नाहीत. आलंद गुंजूटीकडे आहेत म्हणून वर्तमान आले आहे. शुतरस्वार व ग्रहस्त बोलाऊ गेले आहेत. जाधवरायाणी यांजला लिहिले आहे कीं, जलद येऊन पोह्चतो. उभयता निंबालकरांपैकी मात्र माहाराव बाहीर निघाले आहेत. सहजेच नवाब त्यांचे सरहदेस गेले म्हणजे ते येऊन भेटत आहेत. बीडकर तर आद्याप घरीहून निघाले नाहीत. सदासिव रामचंद्रहि अवंढ्याचे किल्यात आहेत. सारांश याणी तजवीज केली की, विना सरहदेस गेलियाखेरीज सरदार येऊन भेटत नाहींत. याजकरितां त्यांचे सरहदेत जाऊन जलदीने त्याजला मेळऊन घ्यावे म्हणून वरवाल राजूर वगैरे तिकडे चालले आहेत. रुकनुदौला व जगनाथपंत हेच म्हणतात कीं, येकले जाऊन काय करावे ? फौजासहित गेल्यानेच काम आहे. प्रस्तुत नवाबाजवळ गुरुबक्षसिंगराव पांढरे दोनसे स्वारानसी व गोविंदबक्ष पांढरे पनास राऊतानसी येऊन मुलाजमत केली व खान आलम नांदेडात होते. पनासा स्वारानसी येऊन मुलाजमत केली. गिरधरसिंग दोन-तीनसे स्वारानसी येऊन मुलाजमत केली. रुकनुदौलाचे भाऊ आहमदयारखां पाचास्या स्वारानसी येऊन लस्करात पावले. आजमखां व दाऊदखां वगैरे जमादार मागेच राहिले आहेत. आतां नवाबाचेथे लोक वरचेवर जमा होत चालले. रुकनुदौलाचे व जगनाथपंताचे मानस फार करून हेच कीं, कसेहि मसलतीचे रोखावर जलदीने चालावे. परंतु फौजेकरिता गुंता पडला आहे. शेरजंग, धोंडो राम, मोरो धोंडाजी हे अवरंगाबादेतच आहेत. लवकरीच निघणार म्हणौन वर्तमान आले आहे. शेरजंगानी तर शुतरस्वार तर वरचेवर पाठविले आहेत की, जलद येतो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना. पिराजी नाईक भोसल्याकडे गेले म्हणून वर्तमान आले हे विज्ञापना.

¶*This news-letter from the Nizam's camp, probably addressed to the Peshwa, reports that the Nizam, in right earnest, was mobilising his forces. The first sheet of the letter is missing.*

No. 171] [*20-4-1766 ?*

लक्ष्मी नारसिंह

वाकाया लशकर नवाब साहेब ताा छ १० जिलकाद

छ ९ जिलकादिस नवाबाहीं आपले पुत्रास राजे दवला बाहादूर खिताब देऊन व सिकाकोल, राजबदरी येथील सुबेदारीची वस्त्रे देऊन रुकसत केले. समागमे दाह हजार १०००० फौजे सरकारची तईनात केली. तोपखानाहि सांगात दिधला. गुलाम गौसखा बहादूर व माा सईदखां व आब(दूल) रसीदखां बाहादूर वगैरे सालवार तईनात करून रवाना केले. लशकरातून कूच केला.

इनायेतनामा भागानगरास रवाना जाला की मरमत हवेली सरकारची करणे नवा(ब) साहेबापासी कदवाल-वालियाचा वकील आला आहे. तेथील नजर पेशकश मुकरर होनार आहे.

नवाब साहेबाचा इरादा होता की आदुनी लायेचूर इकडे जाव. बसा-लतजंगाचे मुलकात अमल करावा. याउपर रामचंद्रराऊ जाधव यानी आर्ज केला कीं त्या प्रांतात माहागाई धान्याची फार आहे. चारा मिळत नाही. समागमे फौजा येनार नाहीत. याचे विनंतीप्रमाणे तिकड जाणे मवकूफ केले. भागानगरची छावनी नेमस्त जाली. काही दिवस या प्रांतात मुकाम आहेत. थोडे रोजात कुचे होईल. हैदरयारखाजीची मुला-जमत नवाबसाहेबाची जाली. कृपा फार केली. मिरमुसाखां दिवान व रामचंद्र जाधवराऊ व कबीरमााखा वगैरे आमीर भेटायास आले होते.

वाकाया शहर आवरंगाबाद ताा छ २० जिलकाद

परगुणे उंडणगाऊ जागीर दरगाह कुलीखांजी याची आहे. जमाबंदीचा फडच्या न जाला. येक दोवे जमिदार पाा मजकूर याही कमायेशदार याचे ठाने आपले गांवी ठेविले. जागरीचे लोकास आमल देत नवते. याजवर खांन मजकुराहि दोनसे गारदी व तोप परगनियांत पाठऊन ठानियाचे गाव द्यावे. याउपर मानकोपंत कमायेश-दार दिमत सटवाजी जाधवराऊ येथ येऊन खानाची भेट कासी मुरार

सिंदीयाची फौज आंबाड प्रांतातून पुढे घाटापावेतो गेली. मुरादखांजीस नवाबसाहेबाही इनायेतनामा फार कृपे करून लिहून पाठविला. हजूर बोलाविले. त्याजवरून त्यानी व राजे कंधार यानी वसमत प्रांतातून कूच केला. नादेडचे वाटेने लशकरास जातील. हिमतखाजी दो चौ रोजांत कूच करून जातील.

देवगिरीतून तोप बाहेर आली. त्याचे सरजा[म] रसे सूत वगैरे याजसाठी किलेदाराची मानसे शहरास

याचे दिवान याचे विदमाने घेतली. दारमदार जमाबदीचा जाला. जमिदारास आनून भेटवाव व गारदी यास परगनियातून बोलाऊन घेतील.

जुबानी कासद शोहरत आहे की श्रीमंत माधोराऊजीचे लशकरात माहागाई फार आहे. तीन सेर आटा विकत आहे. हैदर नाईक आपले लशकरानसी आद्याप कायेम आहे. कोन्ही तालकदार सरकारचा त्या प्रांती होता त्याजला धरून नेऊन पैका खंडनी घेऊन ब्राम्हणास सोडले. दरगाहकुलीखाजीपासी येऊन सरजाम नेतात. दाईल परगनियातून गावगाव जमा जाले, थोडके दिवसा रवाना होईल.

¶*The writer reports several items of news from the Nizam's camp, e.g. the appointment of the Nizam's son as the Subha of Rajbandar, the intention of the Nizam to proceed to Adoni Raichur, etc.*

No. 172] [*3-5-1766 ?*

पौ छ ६ जिल्हेज हा
वयाजी गणजी जासूद

श्री

राजश्री बालाजी जनार्दन
स्वामी गोसांवी यासीं

विनंती उपरी. गणेश संभाजी बेंगाल्याकडून पांच हजार फौजेनसी वराडांत आले आहेत असी बातनी ऐकिली म्हणोन लिा ते कलले. आले असतील. राजश्री रामचंद्र जाधवराऊ मोगलाचे लस्करांत आले. रा छ २३ जिलकाद हे विनंती.

¶*Nana Fadnis informed the Peshwa of the arrival of Ganesh Sambhaji into Berar from Bengal. The Peshwa informs Nana of the arrival of Ramchandra Jadhao to join the Nizam's army.*

No. 173] [*3-5-1766 ?*

श्री

सेवेसी हरि बलाल कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २३ जिलकाद मुाा नजीक उमरखेड वर्तमान यथास्थित असे विशेष. इकडील वर्तमान तर

श्रीमंत राजश्री दादानी लिहिले आहे त्याजवरून कलेल. अधिकोतर लिहिजेसे नाही. उमरखेड व म्हसे दोन्हीं परगणे खराब जाहाले. पेस्तर सालापासून कौल दिला पाहिजे. विना परिणाम नाही. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. देवाजीपंत बुनग्यात का ठेविले होते म्हणोन लिा त्यास बरे वाटत नवते म्हणोन ठेविले होते. बरे जाले लस्करास आले. राजेबहादर पैठणास का आले म्हणोन; त्यास पुत्राचे मुंजीकरितां निरोप जाला. मुंजी जाली, आतां लस्करात येतील कलावे. हे विज्ञापना.

¶*Hari Ballal writes news about Dewajipant and informs the Peshwa that the province of Umarkhed and Mhase have suffered owing to the military operations (of the Nizam).*

No. 174] [*9-7-1766*

श्री

नकल

चिरंजीव राजमान्ये राजश्री माधवराव नीलकंठ यास माधवराव बलाल प्रधान आसीर्वाद उपरी. येथील कुशल जाणौन स्वकीये कुशल लिहित जाणे विशेष. बदल देणे मुरारजी फालके सिलेदार सन सितैनात तांदुलज्याचे मुकामी निजाम-आलीखानाचे लढाईत ठार पडले. साा याचे मुलामाणसास बालपर्वेसी सालमाारापासून रुाा १०० शेंभर द्यावयांचे करार केल्या पौ मौजे हारणी ताा निरथडी पाा पुणे येथील मोकासा माारनिलेकडे पेशजीपासून आहे, त्याचा आकार होईल तो सदरहू पौ वजा करीत जाऊन बाकी ऐवज प्रां पुणे पौ साल दरसाल पावीत जाणे. जाणिजे छ १ सफर सुाा सबा सितैन मया व अलफ. बहुत काये लिहिणे.

¶*The Peshwa grants a maintenance allowance of Rs. 100 to the family of Murarji Falke who lost his life in the battle of Rakshasabhuvan.*

No. 175] [*About July 1766*

श्री.

पुा श्रीमंत राजश्री दादा-
साहेब स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. नवाबाचे मनात इंगरेजाचे पारपत्यास जावयाचे होतें. परंतु मराठे सरदार तन देईनात. अवघे निरोप घेऊन घरोघर गेले. नवाबानी व रुकनुदौलानी मराठ्यांचे फार वाईट मानिले कीं, मराठे सरदार पुरातन जागिरा

पुष्कल खातात आणि काम पडल्यास मागेपुढें पाहातात. पिराजी नाइकाचा जाबसाल नवाबाकडे होता व श्रीमंत रावसाहेबांकडेहि होता. त्यास, श्रीमंत रावसाहबांचे मानस कीं, पिराजी नायेकास पांचसातशें स्वारानसी ठेवावें. ते गोष्ट नायेकास कसी आनकूल पडती? याजकरितां नवाबाकडेच नायेकानी जाबसाल लागू केला. माहाराजांची पत्रें रुकनुदौलास व शेरजंगास पिराजी नायेकास न ठेवावें येविसीं आली व श्रीमंत रावसाहेबांचीहि मर्जी कीं, नायेकास नवाबानी न ठेवावें. त्याजवरून मीहि रुकनुदौलासीं जाबसाल केले. रुकनुदौला म्हणों लागले की, पिराजी नायेकास ठेवावयाचें मजला आगत्य नाही. परंतु मराठे आमचे कदीम त्यांची गति या प्रकारची. फौज तरी पाहिजे. इंगरेजाचे पारपत्यास गेले पा. त्यामध्यें पिराजी नायेकानी कबूल केलें कीं, मी बाजवाड्याकडे जातों. त्याजवरून नायेकांस ठेविले. नायेकानी पांच हजार फौजेनसी चाकरी करावी आणि आठरा लक्षांची जागीर व नलदुर्गचा किला असा द्यावा असा करार करून नायेकास ठेविलें. खंडागल्याची साहा लक्षाची जागीर व चितापूर, बोदन वगैरे माहाल दिल्हे. सनदा करून दिल्ह्या. पिराजी नायेकास मुलूक दिल्हा त्याची यादी पूर्वीं शेवेसी पाठविली आहे ती प्रविष्ट जाली असेल. पिराजी नायेकास दररोज आठरासें रु॥ नगद खर्चास द्यावे असा करार केला, त्यापैकीं तीस हजार रु॥ नख्त दिल्हे आणि रुकनुदौलाचे भाऊ तहवरजंग व मोरो धोंडाजी व गिरधरसिंग व पिराजी नाईक यांसी बाजवाड्याकडे रा केलें ते खमम वरंगल पावेतो गेले आहेत. तहवरजंग वगैरे सरदार मिळोन हजारबारासें स्वार आहेत. हे विज्ञापना.

¶*Dadasaheb is informed why Ruknuddaula had to engage in service Piraji Naik even against the wishes of the Peshwa and to send him to Bezwada against the English.*

No. 176] [*October 1766*

श्री.

पु॥ श्रीमंत राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

विज्ञापना. माहाराजाचे जाणें उतर प्रांतास जाले. येथील बातनी वरचेवर शेवेसी लिहिली पाहिजे; त्यास, जासूद त्या प्रांतास पाठवावे ते चौकड्याव्यतिरिक्त नाहीत. याजकरितां जासुदांची बेगमी करून पाठवावी व कांही कासीदहि पाठ-वांवे व येखादे समई सरकारचे जासूद कासद नसिले आणि बातनी तरी जरूर

लिहिली पाहिजे तेव्हा आजुरदार कासद पाठविले पाहिजेत येविसीची आज्ञा पाहिजे. त्यास जसी मर्जी व जे आज्ञा येईल त्याप्रो वर्तणूक होईल. सेवेसी श्रृत होये हे विज्ञापना.

¶*The writer seeks instructions from Raghunathrao regarding the want of messengers to carry correspondence and asks money for their employment.*

No. 177] [*1766?*

३

[पहिले दोन बंद गहाळ.]

नवाबाचा निरोप घेऊन गेले आहेत येका दो रोजात येतील. मानवर्तमान येथे आले कीं, माहाराव निंबाळकर व रंभाजीराव निंबाळकर आपले स्थलाहून निघून दोन कोस बाहीर येऊन नवाबाकडे यावयास्तव उतरले. नवाबास येऊन शामील होणार व पिराजी नाइकाचे आंजनडोह निबाळकरानी मारले म्हणून पिराजी नाईक वसमतेत हजार पांचसे माणूस येऊन आंजनडोहचा समाचार घ्यावयास्तव व बदला करावयास्तव गेला. येणेप्रा वर्तमान आले. सराफा भागानगरीच आहे. आजमखा व तेगजंग व रुक्नुदौलाचे भाऊ कांही कामामुले भागानगरीच आहेत. ते जलद येणार म्हणून वांजरेवर मुकाम येक दोन करून वाट पाहानार. सेवेसी श्रृत होये हे विज्ञापना.

¶*News from Haiderabad about some of the Sardars of the Nizam is communicated to the Peshwa. The first two sheets of the letter are missing.*

No. 178] [*1766?*

२

(पहिला बंद गहाळ.)

थडी प्रांतें जाऊन सुदामत घासदाणा आहे तो घेऊन फौजेचा आब राखून आपले प्रांतांत जावें यास्तव दरमजल आंबाड परगणियांत येऊन मुकाम केले तों नवाब निजामआलीखां याजकडील वर्तमान आलें कीं, नवाब माघारें फिरोन गंगाथडी प्रांतीं आलें. संवंच नवाबाचीं व राजश्री विठलपंत यांचीं पत्रें आलीं कीं, वराडचें मामलतीचें वगैरें बोलणें आहे. तरी राजश्री कृष्णाजी मोरेश्वर यांसी पाठऊन द्यावें. आम्हाकडील वकिलाचें लिहिलें आलें कीं, नवाब नांदेडचें सुमारें येऊन निर्मळवर शेह दिल्हा, तेव्हां तेथून नागपूर पांच साहा मजलीं राहिलें. यास्तव

कृष्णाजी मोरेश्वर यांसी पाठऊन द्यावें आणि आपणासहि भेटीचा योग करावा लागेल. नाहीं तरी त्यांचा आग्रह आपल्या प्रातांत उतरावें असा फारसा आहे. कदाचित टाला दिल्ह्यास हर्षामर्षच वाढेल. याप्रमाणें वरचेवरी लिहिली येऊं लागली, याजवरून मशारनिलेस जरूर पाठवावें ऐसें जालें आणि पुढें भेटीचे योगाचें संकटच प्राप्त जाहालें. विरुधाचा प्रकार करावा तरी इतके फौजेनें थकतों यैसा अर्थ नाहीं. सारांश्य सांप्रतच्या करण्याचा विक्षेप मानून हा प्रकार आरंभिला आहे, त्यास येतद्विषयीं सला आम्ही गोसांवियाशिवाय कोण्हास विचारावी. ? सर्व मानअभिमान आपणांसच आहे. जे गोष्टीनें या सरदारीची स्तित राहून आपल्या कार्या उपयोगीं पडे या अर्थी जे लेहून पाठवणें तें पाठविलें पाहिजे, तदनुसार वर्तणूक होऊन येईल. रवाना छ ४ माहे शाबान. सुज्ञांप्राति (फाटलें).

¶*Krishnaji Moreshwar is sent to the Nizam for conducting negotiations on behalf of the Bhonsle. The letter is incomplete.*

No. 179] [*1766*

श्रीगणराज

शेवेसी गोपाल गोविंद व मल्हारराव भिकाजी क्रा सा ना विज्ञापना. आजी भोमवारीं मोंगल खांबगावाहून कूच करून तीन कोस गेला. बहुतें(क) देलवडीवर गेला असेल. आमची मनुष्यें आली त्याणी सांगितलें की देल(वडी)वर गेला. हजूर बातमी आलीच असेल. विदित होये हे विज्ञापना.

¶*Gopalrao Patwardhan reports that the Nizam has marched from Khamgaon and has encamped at Delavadi.*

No. 180] [*15-3-1767*

पौ छ १९ जिलकाद
मुा भांडेर

श्रीभवानीशंकर

श्रीमंत कृपावंत रा दादासाहेब
स्वामीचे शेवेसी

सेवक गोविंद यादव बातमीनवीस अवरंगाबादकर करद्वये जोडून सां नमस्कार विनंती उपर विज्ञापना यैसीजे. छ १४ माहे शवालची पत्रे हैदराबादेहून आली, त्यात मजकूर की, फिरंगी राजबंदराहून दाहा हजार काफरी, पाच हजार दा (हा)

हजार गारदी, आलीगौहर पातशाहाचा हुकूम कुल दक्षणची सुबेदारी करणे या प्रकारचे फरमान, त्याही महमदआलीखानास राजबंदरचे सुबा, हसनआलीखानाने समागमे पंधरा हजार स्वार व फिरं (गीं) व काफरी व गारदी पंचवीस हजार फौजेन (सी) येऊन बाजवाडेजवल कोडपली, तेथील किलेदार राजे मदनसिंह होता तो गोल्याखाले मारला गेला. किला दोन घटिकामधे घेऊन आमल बसऊन खममखलीस आले. हैदराबाद तेथून पनास कोस राहिली. कडपे व करनूल बसालतजंगास व पठानास सर्वत्र जागा जागा फरमानाचा नकला पाठऊन जो पातशाही बंदा आसेल तो या हुकुमास मानील यैसी जे पत्रे पाठविली. हैदराबादेस माहसरा फिरंगी याणी लाविला आहे. तेथील कुल रयेती गोलकुंडाचे किल्यात जाते. आबदुलकादरखा सुबा हैदराबादचा त्याने नवाबास आर्जी लिहिली आहे की, तुम्ही जवल जलदीने येऊन पोहचता तर हैदराबाद राहते. नाही तर किला व शहर फिरंगी घेतात. हे वर्तमान नवाब निजामआलीखानाने ऐकूण कुल जमीदारास व सरदारास इनायेतनामे पाठविले की, सत्वर येऊन पोहचणे, सत्वरच येतो. जानोजी निंबालकर वगैरे सरदार हे विदिल केले. दारकाबाई निंबालकर इची जागीर जप्त करावी. धारूरचा किल्यात नवाबानी सहलचे बाहाने करून पाहावयास गेले. तो किला पाहून नवाबाने आपला किलेदार तेथे बसऊन बेदरास गेले. याकरिता कुल मऱ्हाठे बेदिल केले आहेत. कूच दरकुच हैदराबादेकडे जातो. नवाबाने श्रीमंत रा॥ रावसाबकड वकिलास बोलाऊ पा॥. इतके वर्तमान जाले ते सेवेसी लिहिले.

श्रीमंत रावसाहेब पुण्यास जाणार. रेणापुरास आहेत. सातार प्रांताकड प्रतिनिधि धोंडोपंत नामे उतपन जाला, त्याने फौज ठेऊन धामधूम

[पुढील बंद गहाळ.]

¶*Govind Yadav reports to Dadasaheb the substance of the letters received from Haiderabad describing the consternation created there by the advance of the English with a firman from the Emperor authorising them to take possession of all the southern territories. Nizam Ali therefore is preparing to resist the English, adds the letter.*

No. 181] *[1767?*

[पहिले दोन बंद मिळाले नाहीत.]

ते वदता यैसी आहे की, कलबुर्ग्याकडून अदवाणी, रायेचुराकडे जाणार. खोजे रहिमतुलाखा म्हणतात की, सिकाकोल राजबदरीकडे जुलफकारजंग याचा बदला घ्यावयासी जावे. पांच लाख रुपये सिबंदीस आपण देवितो. नवाबाही जाबसाल केला की सिबंदी फार आहे. पाच लाख पुरत नाहीत. कृष्णा उतरून पलाड जाऊन पैसे वसूल करून सिबंदी करावी यैसे म्हणतात. अद्यापिवर

निश्चये नाहीं. येथील सलतनत फार अफतर आहे ते लिहितां पुरत नाहीं. वकीलमुतलख जे आहेत त्याची बुधे लेंकूरपणाची आहे. जमाव येथील बिलकूल स्वार तेरा हाजार, गारदी च्यार हाजार, बरकंदाज पाच हाजार, जेजालदाज दोन हाजार व तोफा लाहान थोर बावन येणेप्रा सरजाम आहे. अजीपावतो मराठे सरदार कोन्ही आले नाहींत. सजावल जागा बजागा गेले आहेत. जुलफकार-जंगाचे वर्तमान पूर्वी लिहिले होते. त्यास सांप्रत तहकीक वर्त (अपूर्ण).

¶*This is the last of the three sheets of a letter communicating to Dadasaheb news of the rally of the Nizam's forces.*

No. 182] *17-5-1768*

श्री

पौ छ ३ मोहरम
सन तिसा

विज्ञापना. श्रीमंत उदैक बुधवारीं गणेगांवी प्रात:कालींच भोजन करून सिकरापूरावरून कोरेगावावरून वाघोलीवरून संगमावर मुकामास येणार येथून पथरा सोला कोस आहे. च्यार घटिका दिवसास येथून निघतील ते दाहाघटका अगर प्रहर दिवस सायंकालचा असतां संगमावर येतील. आपले भेटीस उद्यांच चांगले आहे. त्यास आपण तयारी करून श्रीमंत वाघोलीचे पुढें येतील, त्यांस पुण्यापासून तीन कोसपर्यंत आपण पुढें यावे. म्हणजे भेटी ठीक होतील. श्रीमंत मुकामास येऊन सायंकाळीं पर्वतीस जातील. तेथें भोजन करून मुकामास येतील. मग पाहाटेचे सा घटका रात्रीस पुण्यांत येतील. कळलें पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*The probable time of the Peshwa's return from the campaign and arrival at Poona is reported in this letter.*

No. 183] [*25-8-1768*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक गोविंदराव कोनेर व मुकुंदराव रंगनाथ कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना आम्हास श्रीमंत राजश्री दादासाहेबी निजामअलीखान याजकडे सालगुा वकीलीस पाा होते :— समागमे सरंजाम येणेप्रा दिल्हा होता तपसील :—

४ नवाब निजामनअलीखानास

१ हाती नग

१ घोडा रास येक

१ वस्त्रे सरब मोहर बस्ता येक
१ जवाहीर रकम जिगा त्याची थैली सरब मोहर येक.

४

३ बसालतंजंग यासी
१ वस्त्रे बस्ता सरब मोहर येक
१ जवाहीर रकम सरपेच थैली सरब मोहर येक
१ घोडा रास येक

३

२ रुकनुदौला दिवान यासी
१ घोडा रास येक
१ वस्त्रे बस्ता सरब मोहर येक
० सरपेच रकम येक हुजुरीहून दिल्हा नाही. लस्करात खरेदी करून आज्ञेप्रा। दिल्हे. गु॥ धोंडो राम वकील किमत रु॥ २०० दोनसे

२

२ सेरजंगास वस्त्रे बस्ता येक सरब मोहर
० मोरो धोंडाजी यासी वस्त्रें हुजुरीहून दिल्हे नाहींत. आज्ञेप्रा। लस्करात खा। करून दिल्हे.

२६ उंटे नफर
२५ वोझ्यास व फरोक्त करात्रयासी
१ नि॥ मुकुंदराव वोझ्यास

२६

१ पालखी जुनी नि॥ मुकुद रगनाथ
१ राहुटी नि॥ मुकुद रगनाथ जुनी सातगजी.

सदरहूंपैकी हाती नग येक व घोडे रास तीन व वस्त्रे बस्ते तीन व जवाहिराच्या थैलिया दोन व दिवानजीस रकम सरपेच व मोरो धोंडाजी यासी वस्त्रें यैसी बहुमान ज्याचा त्यास प्रविष्ट करून सेरजंगाच्या वस्त्राचा बस्ता येक मारनिले लस्करात नवते बदल सिलकेस राहिला तो बस्ता व बसालतजेग याणी श्रीमंतास वस्त्रे व

जवाहीर सरपेच व घोडा दिल्हा तो व उंटे मैत व फरोख्त व चोरीस गेली ते वजा होऊन बाकी राहिली ते व आणिक किरकोल सामान कागदपत्रसुधा ता। प्रा। सरकारात आम्ही आणून दिल्हे. बरहुकूम तपसील हरयेक कारखान्याकडे सर्व पावते करून पावत्या आणून दिल्ह्या, येणेप्रा।

९ उंटे नफर सुमार २६ पैकी वजा

११ मैत उंटे मुकुंद रगनाथ याच्या नि।। उंटासुधा

४ फरोख्त लस्करात

२ धोंडो राम वकील यासी दिल्हे नफर दोन किंमत रु।। ७००

१ मोरो धोंडाजी यास दिल्हा नफर येक किंमत रु।। २९० अडीसे

१ पांढरे याजकडे विकला नफर येक किमत रु।। ३६५ तीनसेपासष्ट

४

२ गुतीच्या मुलखात चोरीस गेले नफर दोन

१७

बाकी नफर ९ नव सरकारात उष्टरखान्याकडे पावते केले

२ जामदारखान्याकडे कापड पावते केले

१ बसालतजंगाकडील बस्ता सरब मोहर येक

१ सेरजंगाकडील बस्ता सरब मोहर सिलकेस राहिला होता तो

२

१ घोडा कर्डा रास येक बसालतजेंगाकडील हुजूर पागेस लगाम व जुनी झूल व तरटी तोबरा यासुधा पावता केला

१ हातीचा किलावा सुती कड्या सुस्या होता तो पीलखान्याकडे दिल्हा

१ रत्नशालेकडे बसालतजेंगाचे भेटीबा। सिरपेच १ थैली सरब मोहर होती ते पावती केली

२ दौलताबादेस धोंडो माहादेव याजकडे पावते करून नि।। मुकुदराव रगनाथ

१ पालखी जुनी

१ राहुटी सात गजी जुनी

२

१ कागदपत्र उभयेपक्षीचे होते ते सर्व रा सदासिवपंत निा तोफखाना याचे विद्यमाने हुजूर दिल्हे कलम

सदरहू प्रो सर्व साहित्ये व कागदपत्र आम्हाजवळ होते ते सर्व सरकारात दिल्ह्याखेरीज आम्हाकडे काही राहिले नाही. कागदपत्र व सरकारचा डागिणा आम्हाजवळ निघाला तर सरकारचे अन्याई मिति सके १६९० सर्वधारीनाम संवछरे श्रावण शुद्ध ११ येकादसी छ १० माहे राखर सुरु तिस्सा सितैन मया व अलफ हस्ताक्षरे गोविंदराव कोनेर व मुकुदराव रगनाथ सही सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Govindrao Konher and Mukundrao Rangnath report to the Peshwa how they gave away the costumes, animals and articles sent as presents to the Nizam and his sardars by Raghunathrao.*

No. 184] [*1-2-1769*

पौ छ ३० रमजान पौश.

श्री

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे शेवेसी

विनंती सेवक धोंडो राम कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २३ माहे रमजान मुाा सास्तूर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. आज्ञापत्र सादर जाहाले ते सिरसां वंदिले. नवाब निजामअलीखान बाहादर याजला पूर्वी ऐनी आंबारी पाठविली होती त्यास त्या आंबारीस युक्त कलस प्रस्तुत सुमार.

९ आंबारीचे.
२ सायेबानाचे.

११

येकून आकरा कलस पाठविले ते नवाबास रुकनुदौलाचे विद्यमाने प्रविष्ट केले. नवाबानी पाहोन फार संतोषी जाहाले. कलस पावल्याचे उतर रुकनुदौलानी खलिता शेवेसी पाठविला आहे त्याजवरून विदित होईल. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram hands over to the Nizam throughRuknuddaula the pinnacles presented by the Peshwa for his elephant saddle and reports the matter to the Peshwa.*

6646

No. 185] [Received on 16-2-1769

पौ छ ८ सवाल तिमा
सितैन माघ मास

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामचंद्र सिवदेव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल ताा छ साबान मुकाम पेणगंगातीर नजिक वासीम यथास्थित जाणून स्वकीय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. आज्ञा घेऊन स्वार जाहालो तो तुळजापुरचे मुकामीं लश्करांत पोहोचलों. यंदा खासा स्वारी वालेघाट प्रांते आल्यामुळें मवास दोघांची पारपत्ये जाहाली. मोराजी जगथाप धारासिवकर धरुन आणिला. येक दोन वेल ताडण होऊन आतां कैदेंत आहे. सुलताना वणजारा रामगडवाला बंधूसहित धरून आणून दोघांची डोचकीं मारिलीं. आणिखी कांहीं दिवस फौज तेच प्रांती आसती तर बहुत मवास तुटते ; परंतु इकडे येण्याची त्वरा म्हणोन श्रीमंतानी कूच करून किले धारुरास आले. तेथें नवाब रुकनुदौलाची भेटी जाहाली. त्याचे कूच करऊन आपणहि कूच केले. समागमेच धारूरचा घाट उतरून दरमजल मुकाम मजकुरास आले. राजश्री पिराजी नाईक निंबाळकर पणदुरांत होते. तीन वर्षे नवाबाची चाकरी करीत नाहींत. जाहागीर अनभऊन आणिखी मुलुक मारीत फिरून सेवटी नवाबासी भेटलेहि नाहींत. श्रीमंतासीहि भेटी न घेतली, याजमुळें नवाब इतराज जाहाले ; आणि नाइकावर फौज ठाणी ध्यावयाकरितां पाठविली. इकडीलहि राजश्री आनंदराव रास्ते व राजश्री हरि गोपाळ व आणिखी किरकोल पतके व तोफखाना यैसे पडदुरावर गेले. आज्ञा आहे कीं सामोपच्यारें भेटीस आले उतम ; नाहीं तर निग्रह करून आणावे यैसी आज्ञा. त्यास वर्तमान आले जे पिराजी नाईक, रास्ते यासी भेटले. श्रीमंताचे दर्शनास येतात. येतील. राजश्री देवाजीपंत निाा भोसले आले म्हणोन वर्तमान कळतां लश्करांत न येणे. या प्रकारे श्रीमंताची आज्ञा केली आसतांहि येऊन पोहोचले. पाथरी परगणेयात मुकाम होता. तेथून कूच होते समई येऊन श्रीमंतासी भेटले ; परंतु रुखा मिलाला नाहीं. तसेच राजश्री मोरोबा दादा याचे दर्शनास आले तो हे स्मश्रू करीत होते. काहीं बोलले नाहीत. देवाजीपंत चकपक वक्तृत्व करून गेले. साईकालीं चार ठाणे याचे मुकामी राजश्री दादाचे डेरियास येऊन येक प्रहर येकांत केला. नित्य मजलीस रात्रो येतात. प्रहर दोनप्रहर खलबत करितात. कांहीं रंग पडता दिसत नाही. श्रीमंताची मर्जी निष्कर्षावरच दिसते. वासीम मंगरूलचा घाट दहाबारा कोस उतरला. येका दों

6647

रोजात घाट उतरतात. निश्चय कैसा होतो. याउपर होईल ते वर्तमान पत्रीं सेवेसी विनंती करूं. हिंदुस्थानाचे वर्तमान पूर्वी पुण्यात आले ते सेवेसी श्रुत केले. हाली राजश्री माहादाजीबावा सिंदे यांची पत्रें आलीं जे उदेपुरी राणा राजसिंगजी मृत पावले त्यांची स्त्री गरोदर होती. पुत्र राणा रतनसिंग जाहाले. आतां सात आठां वर्षाचा मूल आहे. त्याजकडे सोला उमरावापैकीं चौदा उमराव मिळाले आहेत. जातेपूरकर राजा विजेसिंग व जैनगरवाला राजा प्रिथीसिंग याणी राणा रतनसिंग याचा पक्ष धरून आम्हांकडील रा॥ यशवंत वाबले व होळकरांकडील रा॥ सदासिव गंगाधर फौजसुधां ते प्रांते होते, याजबरोबर या उभयतानी आपली फौज देऊन राणा रतनसिंग यास उदेपुरी स्थापावा यैसा निश्चय करून सारे उमराव मिलोन यास टिका द्यावा या अर्थे येशवंतराव वाबले व सदासिव गंगाधर व उभयतां राज्यांकडील फौज येकत्र होऊन उदेपूरची बारी तोडून शहरास मोर्चे लाविले. दो चौ दिवसात शहर खाली करून घ्यावे तो राजश्री विष्णु महादेव याणी सरकारात काय गैरवाका समजाऊन सरकारची पत्रें रा॥ रावोराम यासी पाठविली कीं तुम्ही राणा अरिसिंह उदेपुरात आहे त्याची कुमक करणे. त्यावरून मारनिले फौजसुधा तिकडे जाऊन बखेडा केला. उदेपूरकर अरिसिंह व आपण येकत्र होऊन वाबले वगैरे यासी हर्षामर्ष करून मामलतीत घाण केली. आम्ही उजनीस आल्यावर राणा रतनसिंग व उमराव येऊन आम्हास भेटले. दोहीकडील मामलतीचा प्रकार मनास आणितां उदेपुरी स्थाई आहे तो पंधरा निदान वीस लक्षपर्यंत कबूल करितो ; आणि येथे आले ते पनास लक्ष मामलत व सरकारची बाकी आज ता॥ काय राहिली आसेल तिची निशा करून देतात. यैसियासी ज्यात सरकार किफायत आणि नक्ष तें करावें. राजे बिजेसिंग व पृथीसिंग उभयतांचा पक्ष रतनसिंग याजकडे भारी ; आज आम्हीं हे गोष्ट न केली, अरिसिंह याजकडील मामलत करून च्यार रू॥ येतील ते घेऊन दुसरे मसलतीस गेलो. माघे उभयतानी आमचे केले मोडून रतनसिंग स्थापिला तर तिकडून बदनक्ष असो. इतकेहि असोन सरकारकामहि पोख्त नाहीं यैसे जाणोन रतनसिंग येऊन भेटला. याचा पक्ष न धरला तेव्हां हिंदुस्थानात आब राहिला पाहिजे ; यास्तव यांजकडील मामलत पनास लक्ष रुपये करार केली ; व बाकी जे असेल ती घ्यावी यैसा निश्चय केला. उदेपुरी नेऊन यासी गादीवर बसऊन कराराप्रो॥ यैवज घ्यावा यैसे केले. आम्हीं त्रयोदसीचे मुहूर्ते निघोन उदेपुरास जातो. राज्याची फौज थोडीसी आली आहे. आम्ही येथून पुढे गेलो म्हणीजे उभयता राजे फौज वीस पंचवीस हजारसुधां शामील होणार. सरकारची पत्रे राघोराम याजकडे जातात. त्यावरून इकडील लक्षाप्रमाणे वर्तणूक करीत नाही. पुढे रवाना केले ते

उजनीहून माळव्यातील यैवज घेऊन मातीत मिळाऊन दिल्हा. हाली मामलतीत घाण करितात; तर ते चाकर आमचे लक्षाप्रा वर्तणूक न केल्यास पारपत्य करणे अगाध नाहीं; परंतु श्रीमंताकडे काय गैरवाका लिहितात हे कळत नाही. तर दोन्ही मामलतेचे वर्तमान श्रीमंतास विनंती करणे. आम्ही करू ते सरकार किफायत व नक्ष आणि च्यार रजवाडे यासी मान्य यैसेच करू. येथून निघोन मजल दरमजल जातो. सरकारची बाकी उदेपुराकडे आजतागा काय आसेल त्याचा हिसेब लेहून पाठवणे, त्याप्रा निशा करून घेतली जाईल. लिहिल्याप्रो श्रीमंताचे पत्र आम्हांस राणा रतनसिंगाचे स्थापनेविसीं व यैवज घ्यावयाविसी व रतनसिंग यास खातरजमेचे पत्र व राघोराम यासी पत्र आमचे लक्षाप्रा वर्तणूक करणे. न करिता कार्यास येणार नाही म्हणून यैसी पत्रे पाठवणे म्हणून पत्रे आली. वर्तमान आपणास कळावें. याकरितां विनंती केली असे. पत्र श्रीमतासहि होते. प्रविष्ट केले त्याचें उतर व विनंती करून लिहिल्याप्रमाणे पत्रे घेऊन रवाना करितों. बाकीविसी श्रीमंताचें पत्र स्वामीस येईल. त्यास बाकीचा सत्वर हिसेब राजश्री माहादजीबावा याजकडे रवाना करावयाविसी आज्ञा जाहाली पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*News-letter from Ramchandra Shivdev in the camp of the Peshwa near Wasim in South Berar, to Nana Fadnis at Poona, reporting the punishments which the Peshwa inflicted upon some rebels, the chastisement of Piraji Nimbalker, etc. The interference of the Maratha generals in Rajputana politics arising out of the succession troubles at Udepur is also referred to.*

No. 186] [*7-3-1769*

पौ छ ३ जिलकाद

तिसा सितैन

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना

स्वामीचे सेवेसी

पो नागोराम कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल ता छ २७ सवाल मुा पैठण गंगा तीर वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. छ २५ तारखेस व छ २६ तारखेस पत्रें डाकेचे स्वाराबरोबर पाठविली ती पावोन वर्तमान विदित जाहाले असेल. भवानी खिजमतगार मुजरत बिडाकडील पत्रे आली होती ती बजिनस पाठविली आहेत व मजकूरहि आम्ही लिहिला आहे. तोहि मार

सविस्तर ध्यानास आलाच आसेल. येथे मुकाम मजकुरी आलियावर येथेंहि वर्तमान लस्कराकडील ऐकिले की भोसले भालकीस करार गेले. जाधवराव यांच्या भेटी जाहाल्या. जाधवराव यांचा हेत आहे कीं मध्यस्ती करून सला करावा, ही बोलवा येथे यैकिली. लस्करांतून राजश्री हरिपंत बरवे व राजश्री बालंभट येथे बुणगियामध्यें होते ते वामोरीवरून पुणियास आले आहेत. येथे राजश्री वीरेश्वर दीक्षित सिवरात्रीकरिता गंगातीरी राहिले, तेहि आज उद्या येथून निघोन पुणियास येणार सर्व मजकूर लस्करचा निवेदन होईल. आम्ही येथे आपले पत्राची मार्गप्रतीक्षा करीत आहोत. आपली आज्ञा होती की तुम्ही बिडास तीनसे राऊत व पागा रा करून तुम्ही शंभर राउतानसीं नगराजवल राहाण. जसी आज्ञा करूं त्याप्रमाणें दौलताबादेस खजीना आहे तो तुम्ही येकत्र होऊन रा करणे तर करूं म्हणोन आज्ञा होती. त्यास बिडाकडील मजकूर कलावा म्हणोन बजिनस पत्रे खिजमतगाराबरोबर पाठविलीं त्याचे उतरहि आले नाही. डाकेबराबर पत्रे पाठविली त्याचेहि उतर आले नाहीं. इकडून बिडावरून लस्करचे सुमारे आवघे आम्ही मिलोन खजिना घेऊन गेलों तर मार्गी चिंता नाही. मुलूक सरकारचा व निंबालकराचा कलबर्गेपर्यंत मध्ये आहे म्हणोन विस्तारें विनंती लेहून पाठविली. सर्व अर्थ ध्यानास येऊन मर्जीस आले तरी आज्ञा पाठवावी. दौलताबादेस सरदार आहेत ते व आम्ही येकत्र होऊन जाऊ; अथवा आम्हासच आज्ञा पाठविली तरी आम्ही आपले सरंजामासुधा बिडावरून जाऊ. तेथे दोन चार मुकाम करून तेथीलहि कामाचा रंगराग पाहून कर्तव्य ते आज्ञेप्रा करून तेथून पुढें लष्करचे सुमारे जाऊ. अथवा बिडासच आम्हास राहून वसुलाचेंच काम करावे, यैसी मर्जी असली तरी सिदोजी भापकर व दारकोजी सुपेकर यांस पत्रे निक्षूण ताकीद पाठविल्यास हंगाम आहे तो यैवज वसूल करूं. अद्याप यैवज वसूल पंचवीस हजार रुा सिवाये जाहाला नाहीं. कागदींपत्री मात्र माार लिहितात. सर्व आर्थे त्याचे पत्रावरून ध्यानास आलाच असेल. कृपालु होऊन सत्वर आज्ञा कर्तव्य ते केली पाहिजे. खर्चाकरितां पागेस चंदीस व दीडमाहीस व सिलेदारास रोजमरा नाही. फार गल्हाटा आहे. आज दीड महिना इकडेच गुंतोन राहिलों आहें. सर्व अभिमान स्वामीस आहे. बहुत काये लिहिणे लोभ करावा हे विनंती.

¶*Nago Ram writing from Paithan asks orders from Nana Fadnis whether the writer should proceed to Poona bringing with him the revenue he had collected so far or whether he should try and collect still more amount. He also wishes to know by which route the treasure should be sent. The strict and regular work of the administration now becomes fully visible under the all-pervading eye of the Peshwa.*

6650

No. 187] [14-3-1769

पौ छ ९ जिलकाद

तिसा सितैन

श्री

सेवेसी सुमेरसिंग कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ता छ ९ माहे जिलकाद मुा ढुरकिलगाव स्वामीचे कृपेकरून वर्तमान येथास्थित असे विशेष. सेवक आज्ञेप्रमाणे रा रामचंद्र दामोदर व बर्गे याजबाा लस्करास जात होतो; तो राक्षसभुवनच्या मुकामी स्वामीचे आज्ञापत्र आले की माघारा फिरून दौलताबादेस जाणे; आणि खानमा व तुम्ही मिळून येक जागा होऊन हुजूर लिहून पाठवणे. हुजुरून आज्ञा येईल तिकडे जाणे म्हणून. त्यास आज्ञेप्राा मौजे मजकुरी सुधा आलो. पुढे दौलताबादेस जाऊन मग स्वामीस विनंतीपत्र पाठऊ. वरकड सेवकाकडील वर्तमान रा गंगाधरपंत सेवसी निवेदन करतील. लोकास रमजानपासून रोजमरा पावला नाही. सांभाल करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Sumersing says that as directed he would soon proceed to Daulatabad and join the Khan there. He asks for money for paying wages to his men.*

No. 188] [23-3-1769

पौ छ १८ जिलकाद

सुा तिसा सितैन

श्री

सेवेसी आज्ञाधारक सुमेरसिंग मुकाम किले दौलताबाद साां नमस्कार विज्ञापना असीजे. येथील वर्तमाण ताा छ १४ जिलकाद पावेतो येथास्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञेप्राा किलेमाारास आलो. त्यास खानमाा आम्ही येक जागा मिलालो. इतकियामधे स्वामीचे आज्ञापत्र आले की तुम्ही रा नारो शंकर याचाबाार जाणे, आज्ञेप्राा कूच करून त्याजबाार जातो. सेवेसी श्रुत होये. लोकाचे रोजमरियाकरिता रा तुकोपंत कारकून सेवसी तेथ आले आहेत. याजबाार आकार पाठविले ते प्रत्यास रवाणा करणार धणी समर्थ आहेत. आपण चाकरीस बेउजूर आहोत. सेवेसी श्रुत होये. बहुत ल्याहावयासी सेक्त नाही. हे विज्ञापना. विदनापन.

¶*Sumersing reports that he has joined the keeper of the Daulatabad fort and will soon proceed on a march with Naro Shanker as directed.*

6651

No. 189] *[8-11-1769*

पौ छ ८ रजब
सबैन:

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना
स्वामीचे शेवेशी

विनंति शेवक धोंडो राम कृतानेक साा नमस्कार विनंती. ताा छ माहे जाखर मुा भागानगर स्वामीचे कृपावलोकनेकरून शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामींनी कृपावंत होऊन पत्र पाठविले ते पावोन संतोष जाहला. या प्रकारे निरंतर पत्र पाठऊन आपले कुशल लिहून सांभाल केला पाा. स्वामीचे गावचा दुमोहरी परवाना करून पाठविला आहे. प्रविष्ट होईल. उत्तर पाठविले पाा. राजकी वर्तमान तरी नवाब बाहीर निघावयाची तजविजेत आहेत. कारखान जातची तयारी होत आहे. कांही जाली आहे. सरदारांसहि पत्रे लौकर येण्याकरितां गेलीं आहेत. हैदरखानाकडून मेंहदीखान नवाबाकडे जाबसालास आला आहे. नवाबाचे सरकारची दोन सालची मामलत हैदरखानाकडे राहिली आहे; त्यास नवाब म्हणतात कीं कडपे, करनूल गदवाल येथील पैका घेतला आहे तो हैदरखानानी मावारी द्यावा म्हणजे, पुढे मामलतीचा जाबसाल होईल. त्यास मेंहदीखानाने हैदरखानास लिहून पाठविले आहे, त्याचे उतर येईल त्याप्रमाणे पुढे काये निश्चयांत येईल तें पाहावें. श्रीमंत स्वामी ज्याप्रो नवाबांस लिहितील त्याप्रो वर्तणूक करितील. आजपावेतों नवाब व रुकनुदौला श्रीमंतासी निष्टेनेच आहेत. नवाबानी स्वामीस गांव इनाम दिल्हा. स्वामींनी मजला कांहीं इनाम द्यावा, त्यास स्वामीचा इनाम इतकाच कीं आंत:करणपूर्वक ममता आहे. त्यांत आंतर नसावे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Dhondo Ram, Peshwa's agent at Haiderabad, writes about the military preparations started by the Nizam and says that he is in perfect accord with the Peshwa. The writer also reports the talk about the settlement of certain payments between the Nizam and Haider's agent.*

No. 190] *[1769?*

श्रीमार्तंड.

पुरवणी श्रीमंत रावसाहेब स्वामीचे
सेवेसी.

विज्ञापना. राजश्री आंताजीपंताविशई कितेक पत्री आज्ञा केली. त्यास त्याजला सर्व निवेदन केले. त्यानी आम्हापासी मान्य केले आहे जे माल मागना

जाबसाल येक देठीस लागल्यावर तुमच्या मर्जीप्रमाणे वर्तणूक करू, यैसे उतर केले; आणि आपणास पत्र लिहिले आहे त्याजवरोन सर्व ध्यानास येईल. मौजे आंबे व जाब याचे ताकिदपत्राविशई आम्ही बहुत लागू आहो. ताकिदपत्र जालिया मागाहून लेहून पाठऊ. आपण मुछदीयास मात्र पत्रे लिहिली, परंतु श्रीमंतास पत्र येकहि बहुत दिवसात न आले यास्तव विनंती लिहिली आहे. त्यास श्रीमंत पंतप्रधान यांस पत्रे आधी लिहीत जावी, तेणेकडून तिकडील सर्व बातमी श्रीमंताच्या ध्यानास येईल आणि वर्तमान कचेपके कलत जाईल, तर श्रीमंत आदीकरोन सर्वांस पत्रे तपसीलवार लिहीत जावी. यानंतर बाजारी वर्तमान आज ऐकिले कीं, निजामआली याचा भाऊ मोगलआली पातशाहास जाऊन भेटला. पातशाहानी त्याचा गौर विशेष करोन त्याजबराबर मातबर फौज देऊन त्याजला दक्षणेच्या सुभ्याची वस्त्रे देऊन दक्षणेस रवाना केल आहेत. त्याजनिमित्य निजामआली पुण्यास याजला सामील करावयाबदल येणार आणि दुसरे महमदआली आर्काट सुभा याने फिरंगी मिलून फिरंगी आपण येकत्र होऊन हेदर नाइकाचा मुल्क घेतला. पुढे मजल दरमजल येतता. येणेकडूनहि निजामआलीस शह पोहचाला व आर्काट सुभ्याने यैसे केले, तो बलाविला. हेदर नाईक कमजोर जाला याजमुले श्रीमंत पंत प्रधान यासहि आसाह्य जाले आहे. ईश्वरे इछेने निजामआली येथे आल्यास पुढे काय मनसबा होईल आणि वर्तमान श्रवण होईल ते मागाहून लेहून पाठऊ. सध्या बाजारी वर्तमान शहरात चहूकडे जाले म्हणून स्वामीस लिहिले. कलावे. मामलत येथास्थित जाहाल्यावरी रा। आंताजीपंत दादा येतील. रा। त्र्यंबकराव नारायण आपल्या ममतेत बहुत आहेत. त्यासी आपल्या कल्याणाची इछा बहुत आहे. कलेल तैसे करून मामलत जाऊ न द्यावी. रा। मोरो आपाजी बोकील व आनंदराव चिंतामण आपल्या पदरी आहेत त्याची सोय धंद्याची उतम प्रा। केली पाहिजे. त्याचे घरचा संवसाराचा गळवाठा बहुत आहे येविशई विनंती उदास न करावी. आम्ही येथे खर्चास काय करावे? कर्ज मिलाले तेथवर घेतले, पुढे कोन्ही देत नाही. पुण्याची वस्ती पदार्थमात्र माहाग. आजीपावेतो संवसारसुधा दोन हजार रु। कर्ज घेऊन कालहरण केलें. नित्यकृत्यांचें संकट. आपणास कलावें हे विज्ञापना. रा। हरिपंताचे खर्चाची तारांबल बहुत आहे, त्याची बेगमी करावी. हे विज्ञापना.

¶*The rumours about the assignment of the Suba of Deccan to Mir Moghal by the Emperor, the conquest of the Haidar's territory by Muhammad Ali of Arcot with the help of the English are reported to the Peshwa among other items of news.*

6653

No. 191] [18-4-1772

नकल

छ १६ मोहोरम तीन प्रहर.

श्री

श्रीमंत राजश्री रामचंद्रपंत
स्वामीचे सेवेसी

पोष्य विठल कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंति उपरी येथील वर्तमान तरी छ १३ मोहरम बितिंतीयास+ तोफा लागू जाहाल्या. सुरंग दरवाजियाखालें गेला. लोकांस भय प्राप्त जाहलें. राजश्री कृष्णराव किल्याखालें जाऊन लोकांस दहशत घातली व बोली लाविली कीं नवाब आज येतात. तुमचे जी(वि)-त्याची वाट पाहत नाहीं, आज तुम्ही कौल घेणें. जर आज कौल घेत नाहीं तर प्रातःकाळीं सुरंग उडवितों, ऐसी बोली केली, त्या दहशतीनें लोकांनीं कौल घेऊन उतरले. रात्रीस कृष्णराऊ याचे लष्करांत आले. आजी छ १४ मोहरमीं खडकेदावरी लोक आले. वस्तभाव उतरून दिल्ही. नवाब किल्ला पाहावयासी येणार आहेत म्हणून बोली आहे. पाहावें. मागाहून सविस्तर लिहून पुढील रागरंग पाहोन आपण वर्तणूक करून नवाबाचे कूच मुकाम सकाळीस सविस्तर कळेल. हे सविस्तर वर्तमान पुण्यास ताबडतोब ल्याहावें. बहुत काय लिहिणें हे विनंति. चैत्र वा। १ मंदवार दीड प्रहर दिवसास कागद रवाना केले. *

¶*Vithal Krishna reports to Ramchandrapant how the fortress of Bitinga was besieged and the garrison made to surrender.*

No. 192] [Received on 12-10-1772

पो छ १४ रजब अश्वीन वा। १
इंदुवार सुा सलास सबैन.

श्री

चिरंजीव राजश्री गोविंदपंत देवधर यासी रामचंद्र हरि देवधर आशीर्वाद उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहित जाणे विशेष.

बसालतजंग याचा व सरकारचा तह जाहला आहे ते समई कवताल भनू व सिदनूर व रेवडी कुंदा हे च्यार

कर्णाटकचे माहाल गोविंद हरि यास सरंजामास दिल्हे त्या माहालची पेशजीची लक्ष्मण कोन्हेर याणी

+ जिल्हा नासिक. पहा पे. द. २५-७.

6654

माहाल सोडून द्यावे आणि पावणे दोन लक्ष रुपये खंडणी घ्यावी या प्रमाणे त्यांजकडील वकील म्हणतात. त्यास सन सबा सितैनात अथवा सन समानसितैनात स्वारीत तह जाहला आहे. त्यास कसकसा जाहला आहे तो लिहून काढावा व येविसी मोरोबा आबासहि पुसोन लिहून पा॥ कलम १

पावणे सा लक्ष सिबंदी कमकसर सरंजामास महाल दिल्हे, त्याची आहे म्हणोन गोविंद हरि याणी समजाविले, त्यावरून पासष्ट हजार रुो जाजती वरकड सरंजामीयापेक्षां नेमून देऊन कलम लिहून ठविले आहे कीं पावणे सा लक्षांत दप्तरी मागील रुजुवात पाहतां जाहले. तरी पासष्ट हजारात कमी करावे. त्यास पावणे सा लक्षाचा झाडा मोरोबा आबा याजकडून आणवावा व दप्तरी मागील हिसेब आहेत ते काढून सिबंदी काय खर्च आहे, त्याचा झाडा तपसीलवार आधी लेहून पा॥ त्याचे येथे काम जरूर लागले आहे सबब लौकर पा॥ कलम १

नगर व दवलताबाद येथील ताळेबंद आधी पा॥ द्यावे. अजमास दप्तरी लिहिले आहेत तेच पा॥.

जमाबंदीची बेरीज लिहून दिल्ही त्यास कमी अजमासें रुो मारनिलेनी समजाविले २९००००, पौ मजुरा दिल्हे रुो १४५००० एक लक्ष पंचेचाळीस हजार रुो मजुरा दिल्हे. त्यास दोन लक्ष नवद हजार रुो याचा झाडा कोणा महालास कसकसा तोटा आला तो मोरोबा आबा कडून आणऊन पा॥ देणे १

बसालतजंग याजपासून रास्ते पंचतीस हजार रुो खंडणी घेतात, त्यास बागलकोट वगैरे हिसेबी जमेस येतात की सरजामात करार करून दिल्हे आहेत हे समजले पाहिजे, याकरितां पेशजी लिहिले आहे. त्यास पंचतीस हजार रुो बागलकोटच्या हिशेबी जमेस येतात किंवा सरंजामात करार करून दिल्हे आहेत त्याचा झाडा लिहून पा॥ १

श्री कालिका किले डबई यास नेमणूक सवातीनसे रुो आहेत त्यास हिसेबांवरून तपसील लिहून पा॥ १

सोलापूर येथील अजमास केला आहे तोच पा॥ देणे

गोविंद हरि याचे तैनातजाबत्यावर कलमे लिहिली आहेत त्याचे फडशाची याद आम्ही आणिली होती,

तिची नकल पाा आहे त्यास त्या कलमाचे फडशे जेथपर्यंत थाग लागेल तेथपर्यंत लाऊन झाडा चांगला निवडावा. गणेशपंत व विसाजीपंत यास नेहमी काम सरंजामाचे सांगोन झाडे तपसीलवार निवडवावे. दुसरे काम त्यास न सांगावे.

बहुत काय लिहिणे हे आशीर्वाद.

¶*Ramchandra Hari Deodhar writes to Govindpant Deodhar putting to him some queries and asking him to get them quickly cleared from one Moroba Aba. The queries pertain to the terms of agreement between Basalatjang and the Peshwa, and the Saranjam of Govind Hari. The paper reveals how strictly the administration was being carried on by the Peshwa almost to his last moment.*

Index to Selection No. 38

Madhavrao Ballal and the Nizam

(Figures indicate the numbers of letters.)

A

A—*contd.*

B

H

I

J

K

K—*contd.*

M—*contd.*

M—*contd.*

M—*concld.*

N

N—*contd.*

N—*concld.*

P

R

R—*contd.*

R—*concld.*

S

S—*contd.*

BOMBAY: PRINTED AT THE GOVERNMENT CENTRAL PRESS.